

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΙ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ
ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1168

ΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΔΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

9 69 ΠΔΒ

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Βιβλιογραφικό σημείωμα (χ)

ΟΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ίστορία ΣΤ' Δημοτικού

(Κατά τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα
τοῦ Ὑπουργείου Ἐρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας)

Καὶ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀρ. 17465)1949
Ἐφ. Κυβ. 43 (Παράρτημα) Προκηρύξεώς του

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

002
ΚΑΕ
ΕΤΡΑ
1168

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αριθ. Πρωτ. 51702

Αθήναι τῆ 15 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τὸν κ.

Χ. Δημητρακόπουλον

Ἰ. Δροσσοπούλου 118

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 49529/50 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδευσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «**ΟΙ ΔΙΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ**» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις :
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. Μούστρης

Κάθε γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότη.

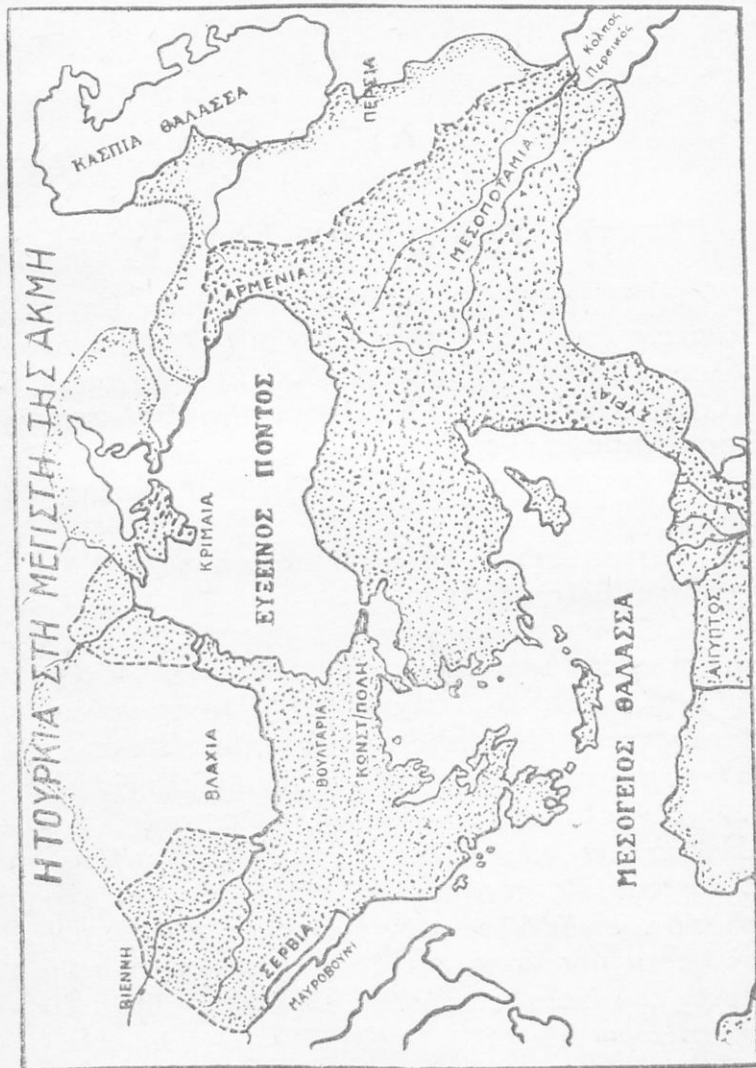
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος»

Ἡ Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία κατελύθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453). Εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν ἀργότερα οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ὑποτάξει ὁλόκληρον τὴν « **Βαλκανικὴν Χερσόνησον** ». Ρουμᾶνοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ἑλληνες ἐδούλευαν εἰς τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς κακῆς των μοίρας.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ 1461 δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλευθέρων γωνία Ἑλληνικῆς γῆς.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως, ἂν καὶ ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν των, δὲν ὑπεδούλωσαν οὔτε τὸν νοῦν των, οὔτε τὴν ψυχὴν των. Δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἕλληνες νὰ συναισθάνωνται τὸν ἐθνισμὸν των. Δὲν ἐλησμόνησαν τὴν καταγωγὴν των. Δὲν ἐξέχασαν τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν των, δὲν ἐλησμόνησαν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἔθνους. Δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὰς ἐπιστήμας, νὰ προκόπτουν εἰς τὰς τέχνας, νὰ διακρίνωνται εἰς τὸ ἐμπόριον, νὰ διαδίδουν τὸν πολιτισμὸν των, νὰ παρακολουθοῦν τὴν γενικὴν πρόοδον τοῦ κόσμου καὶ νὰ σημειώνουν διαρκῶς πρόοδον. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἔμειναν στάσιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 15ον Μ. Χ. ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΕΦΕΞΗΣ

1. Ἡ Βενετία

« Ὑποταγὴ τῆς Εὐβοίας ». — Ἀπὸ τοῦ 1463 οἱ Τοῦρκοι ἐστρέψαν ὅλην τὴν προσοχὴν των πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς. Ἐφρόντισαν μὲ κάθε τρόπον νὰ ὑποτάξουν καὶ νὰ καταλύσουν κτήσεις, ποὺ εἶχαν οἱ Ἑνετοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Εὐβοίας, ὅπου συχνὰ ἔκαμναν ἐπιδρομὰς καὶ πάντοτε ἔφευγαν μὲ λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους. Κατὰ τὸ 1470 ἡ Εὐβοία ἔγινε Τουρκικὴ κτῆσις. Πλέον τῶν 50.000 κατοίκων Φράγκων κατεσφάγησαν καὶ πλείστοι Ἕλληνες ἐσύρθησαν εἰς τὴν δουλείαν.

« Ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου ». — Κατὰ τὸ 1570 οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον καὶ τὴν Κύπρον. Ἡ στάσις τῶν Τούρκων ἀπέναντι τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ ἐγένετο διαρκῶς καὶ περισσότερον προκλητικὴ. Τότε ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Πῖος ὁ Ε' κατώρθωσε νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μὲ τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Βενετίαν καὶ τὴν Γένουαν καὶ νὰ καταρτίσῃ συμμαχικὸν στόλον ἀπὸ 250 πλοῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 9 ἐξώπλισαν καὶ προσέφεραν οἱ ἑπτανήσιοι καὶ 5 οἱ Κρήτες. Εἰς τὰ Βενετικὰ πλοῖα ὑπῆρχαν καὶ 8.000 Ἕλληνες στρατιῶται. Ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ αὐτοῦ στόλου διορίσθη ὁ δὸν Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς (ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας) καὶ ὑπαρχηγὸς ὁ Γενουάτης Δόρια.

Ὁ στόλος ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν τῆς Σικελίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἠνωμένος μὲ τὸν Ἀλγερινόν, ἀπὸ 273 πλοῖα, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ συμμαχικοῦ.

Οἱ δύο στόλοι συνηντήθησαν πλησίον τῆς Ναυπάκτου (7 Ὀκτωβρίου 1571). Συνεκροτήθη ναυμαχία μὲ πολὺ πῆγμα. Ὁ Τουρκικὸς στόλος κατεστράφη ὀλοσχερῶς. Οἱ Τοῦρκοι ἔπαυσαν τὴν προκλητικὴν

των σιάσιν. Ἄλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι δὲν ἔδωσαν συνέχειαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν των.

«**Ἡ βόμβα τοῦ Μοροζίνη**». — Κατὰ τὸ 1685 ὁ Ἑνετὸς στρατηγὸς **Φραγκίσκος Μοροζίνης** ἔξεστράτευσε κατὰ τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου. Οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἀνεθάρρησαν. Ἐδέχθησαν τοὺς Ἑνετοὺς, ἔστω καὶ ὡς ἠπιωτέρους κατακτητὰς, καὶ τοὺς ἐβοήθησαν μὲ ὄλας των τὰς δυνάμεις. Καὶ ἠλευθερώθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὀλόκληρος ἡ Πελοπόννησος.

Ὑστερα ἀπὸ δύο ἔτη ὁ Μοροζίνης ἔξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἐπολιορκήσεν τὴν Τουρκικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἤρχισε νὰ τὴν κανονιοβολῇ τόσον αὐτὴν, ὅσον καὶ τὴν πόλιν μὲ μακρινὰν πολλήν. Μία ἀπὸ τὰς βόμβας τοῦ Μοροζίνης ἔπεσε δυστυχῶς εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅπου οἱ Τούρκοι εἶχαν τὴν πυριτιδαποθήκην των. Ἐγίνε μεγάλη ἔκρηξις καὶ ἐπροξενήθη μεγάλη βλάβη εἰς τὸ μοναδικὸν ἀριστούργημα τοῦ κόσμου.

Οἱ Τούρκοι παρεδόθησαν καὶ οἱ Ἑνετοὶ ἔγιναν κύριοι τῶν Ἀθηνῶν. Τότε ἀφῆρσαν οἱ Ἑνετοὶ πλεῖστα ἀρχαῖα ἀριστουργήματα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰ ἔστειλαν εἰς τὴν Βενετίαν.

«**Οἱ Ἑνετοὶ φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα**». — Μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ Τούρκων ἔγιναν καὶ ἄλλοι πόλεμοι διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, διὰ τὴν Κρήτην καὶ ἄλλας κτήσεις. Τέλος κατὰ τὸ 1717 οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξουν ἐντελῶς τοὺς Ἑνετοὺς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ τοὺς ἐπῆραν καὶ τὴν τελευταίαν κτήσιν των, τὴν Τήνον.

Οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες εἰς ὅλους τοὺς πολέμους αὐτοὺς ἔπαιρναν τὸ μέρος τῶν Ἑνετῶν καὶ μὲ κάθε τρόπο τοὺς ἐβοηθοῦσαν καὶ ἔχυναν τὸ αἷμα των διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ἑνετῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἔπειτα ἀπὸ κάθε πόλεμον, οἱ Ἑνετοὶ ἐσυνθηκολογοῦσαν καὶ ἄφηναν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων καὶ εἰς τὴν κακὴν των τύχην.

Ἀργά, πολὺ ἀργά, — ὅταν ἐτελείωσεν ἡ κυριαρχία τῶν Ἑνετῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα — ἐνόησαν πλέον καλῶς οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἀνάκτησις τῆς ἐλευθερίας των μὲ βοήθειαν τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Φράγκων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ. Καὶ ἔστρεψαν τὰς ἐλπίδας των πρὸς τὴν ὁμόδοξον Ρωσίαν.

Ἐρωτήσεις: Τί χαρακτηρίζει τὰς τουρκικὰς ἐνεργείας; Ποῖον αἶσθημα ἔκαμνε τοὺς Ἕλληνας νὰ βοηθοῦν τοὺς Ἑνετοὺς μὲ τόσῃν προθυμίαν;

Ἡ Ρωσία

Αἱ ἀνακαλύψεις, αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς Δύσεως εἶχαν μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἰδίως ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα οἱ Ρῶσοι ἤρχισαν νὰ παρακολουθοῦν τὴν πρόοδον τῶν δυτικῶν λαῶν.

Ἔως τότε οἱ Ρῶσοι ἦσαν ὅλως διόλου χωρισμένοι ἀπὸ τὴν ἄλλην Εὐρώπην. Ἦτο χώρα σχεδὸν ἄγνωστος ἡ Ρωσία. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα ἤρχισε νὰ μανθάνῃ γράμματα καὶ ὁ πολὺς λαὸς τῆς Ρωσίας. Καὶ εἰς τὰς τέχνας προώδευαν καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας ἐσημείωναν πολλὴν ἐπίδοσιν οἱ λαοὶ τῆς Ρωσίας.

Ἄλλὰ καὶ στρατοὺς ἠτοίμαζαν οἱ Ρῶσοι καὶ ναυτικὰς δυνάμεις ἐσυγκέντρωναν.

Καὶ ἤρχισεν ἡ Ρωσία νὰ γίνεταί δύναμις μεγάλη καὶ ἰσχυρά.

Ἐβλεπαν οἱ Ρῶσοι, ὅτι οἱ Τούρκοι ἀπειλοῦσαν ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἐνόησαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἕτοιμοι.

Οἱ πόλεμοι μεταξὺ Ρώσων καὶ Τούρκων δὲν ἐβράδυναν νὰ ἀρχίσουν. Καὶ ἦσαν μακροὶ καὶ ἐπίμονοι οἱ πόλεμοι αὐτοί. Ἦρχισαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τσάρου τῶν Ρώσων Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1700 μ. Χ.) καὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1864.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ οἱ Ρῶσοι ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης, τὸν Καύκασον καὶ μέρος τῆς Περσίας.

Οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες πληροφοροῦνται πάντοτε τοὺς πολέμους τῆς Ρωσίας κατὰ τῶν κατακτητῶν. Καὶ πολλάκις ἐπαναστατοῦν καὶ ἐκκεῖνοι καὶ βοηθοῦν καὶ ἐλπίζουν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὁμοδόξου Ρωσίας, διὰ νὰ ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἐρωτήσεις : Εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο ἡ Ρωσία πρὸ τοῦ 17ου αἰῶνος ; Ποία ἀφορμὴ ἠνάγκαζε τοὺς Ρώσους νὰ ἐτοιμάζωνται ; Τί ἐπερίμεναν οἱ Ἕλληγες ἀπὸ τοὺς Ρώσους ;

3. Ἡ Αὐστρία

Μία ἀπὸ τὰς ἰσχυροτέρας δυνάμεις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ 1800 ἦτο ἡ Αὐστρία.

Ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία ἦσαν αἱ 5 μεγάλες δυνάμεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Αἱ δυνάμεις αὐταὶ εἶχαν στρατοὺς καὶ στόλους ἰσχυροὺς μὲ τοὺς

ὁποίους ἐκαριαρχοῦσαν παντοῦ καὶ ἐκανόνιζαν τὰς τύχας τοῦ κόσμου κατὰ τὴν θέλησιν τὴν ἰδικήν των καὶ τὰς περισσοτέρας φορὰς ἀνάλογα μὲ τὸ συμφέρον των.

Ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὸ 1500 μ. Χ. ἦτο κράτος πολὺ δυνατὸν. Καί, ὅταν εἶδε τοὺς Τούρκους, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ προχωροῦν καὶ νὰ παίρνουν ὅλην τὴν Βολκανικὴν χερσόνησον, ἐνόησεν, ὅτι τὴν πλησιάζει ὁ κίνδυνος.

Διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν τύχην των, οὔτε τότε οὔτε καὶ ποτὲ ἀργότερα, ἔδειξε συμπάθειαν καμμίαν ἢ Αὐστρία.

Οἱ Τούρκοι ἐπροχώρησαν, ὑπέταξαν τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν ἐκράτησαν εἰς τὴν κατοχὴν των 150 χρόνια περίπου. Ἐπολιορκήσαν οἱ Τούρκοι, καὶ δύο φορὰς μάλιστα, καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αὐστρίας τὴν Βιέννην.

Μὰ οἱ Αὐστριακοὶ ἐπέτευχαν καὶ τὴν πρωτεύουσάν των καὶ τὸ Ἔθνος των νὰ σώσουν καὶ τοὺς Τούρκους νὰ ξεασθενίσουν ἀρκετὰ.

Ἑρωτήσεις : Διὰ τί ἡ Αὐστρία δὲν ἐνδιαφέρθη ποτὲ διὰ τὴν Ἑλλάδα; Ἰδέτε τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν καὶ τὸν Θερμακικὸν κόλπον. Μήπως εἶχε σκέψεις ἐπεκτάσεως; Ζητήσατε πληροφορίας.

4. Ἡ Γαλλία

Ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΔ' ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους βασιλεῖς τοῦ κόσμου καὶ ἐκυβέρνησε τὴν Γαλλίαν ὡς **ἀπόλυτος μονάρχης**. Ἦτο τὸ 1700 περίπου μ. Χ., ἡ Γαλλία ἐφαίνετο ὡς τὸ περισσότερον ἰσχυρὸν καὶ τὸ πλέον πολιτισμένον κράτος τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου καὶ εἶχε πολλὰς ἀποικίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ 1700 οἱ Γάλλοι ἐκυβερνοῦντο ἀπὸ ἀνικάνους βασιλεῖς καὶ ὁ λαὸς ἐπαραινέτο καὶ ἐδυσφοροῦσε. Πολλοὶ Γάλλοι ἐφυλακίσθησαν, διότι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς.

Καὶ ἐπανεστάτησαν οἱ Γάλλοι. Ἠλευθέρωσαν τοὺς πολιτικούς καταδίκους καὶ ἐπηρεολούθησε **τρομοκρατία** μὲ ἀπειρα θύματα. Ἄλλ' ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ διεκήρυξε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. **Ἐλευθερία** — **Ἰσότης** — **Ἀδελφότης**. Μὲ τρεῖς λέξεις ἐκφράζονται αἱ ἀρχαί, πού ἐπεκράτησαν καὶ ἔφεραν ὀριστικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν νοοτροπίαν τοῦ κόσμου.

Αὕτῃ εἶναι ἡ **Γαλλικὴ Ἐπανάστασις** (14 Ἰουλίου 1789). Καὶ ἡ 14 Ἰουλίου εἶναι ἡ Ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Γάλλων ἕως σήμερον.

Ἑρωτήσεις : Ποῖται ἀρχαί πρέπει νά κανονίζουσι τήν ζωὴν καθε-
κοινωνίας ;

5. Ἡ Ἀγγλία

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἦτο ἀπολυταρχία. Ὁ βασιλεὺς ἐκανόνιζε τὰ πάντα κατὰ τὴν θέλησίν του. Ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ πρῶτοι ἀπ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης ἐπανεστάτησαν. Περιορίσαν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βασιλέως καὶ ἀπέκτησαν οἱ ἴδιοι πολλὰ προνόμια.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς ἐζήτησαν ἀνεξαρτη-
σίαν. Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν τὴν ἔδιδαν καὶ ἔγιναν μακροὶ πόλεμοι. Ἀλλ' ἐνί-
κησαν οἱ ἄποικοι καὶ ἴδρυσαν τὸς Ἠνωμένους Παλιτείας τῆς Ἀ-
μερικῆς.

Ἀργότερα οἱ Ἀγγλοὶ ἀφῆρσαν ἀπὸ τοὺς Γάλλους ὅλας τὰς ἀ-
ποικίας των καὶ ἔγιναν ἰσχυρότατον κράτος.

Ἑρωτήσεις : Τὰ καθεστῶτα τῆς ἀπολυταρχίας ἔμποροῦν νά ζοῦν
αἰωνίως ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

1. Δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν

α' Ἐξισλαμισμὸς τῶν Χριστιανῶν

Οἱ Ἕλληνες ἀμέσως, ἕνα ὑπεδουλώθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ἤρ-
χισαν νὰ ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα.

Ἐκεῖνο, πὸν πρῶτα ἐκτύπησαν οἱ κατακτηταὶ ἦτο ἡ θρησκεία.

Οἱ ραγιάδας (δοῦλοι) ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ τουρκέψουν, νὰ
ἐξισλαμισθοῦν δηλ. νὰ γίνουν μουαμεθανοί.

Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐμηχανεύοντο πολλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἐξι-
σλαμισμὸν τῶν σκλάβων.

Πολλοὺς τοὺς ἐξηνάγκαζαν διὰ τῆς βίας νὰ ἀλλαξοπιστήσουν. Ἄλ-
λους τοὺς ἐξισλάμισαν μὲ ὑποσχέσεις καὶ μὲ ἀμοιβάς, εἰς ἄλλους ἔδω-
σαν ἀξιώματα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ καὶ τοὺς ἔπεισαν νὰ ἐξισλαμι-
στοῦν.

β' Παιδομάζωμα (Γενίτσαροι)

Οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες ὑπέφεραν πολὺ καὶ ἐφοβοῦντο τρομερὰ
τὸν ἀπαίσιον φόρον τοῦ αἵματος, τὸ τρομερὸν « παιδομάζωμα », ὅπως
τὸ ὠνόμαζαν.

Καὶ ἦσαν ἀδυσώπητοι οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν φορολογίαν αὐτήν.

Τουρκικὴ ἐπιτροπὴ διέτρεχε πόλεις καὶ χωρία καὶ ἤρπαζε χωρὶς
οἶκτον (χωρὶς λύπην) τὰ νεαρὰ Ἑλληνόπουλα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν
μητέρων των. Οὔτε κλάματα, οὔτε δάκρυα, οὔτε καρδιές, πὸν ἐσπάρ-
αζαν δὲν ἐσυγκινοῦσαν τοὺς ἀγρίους κατακτητάς.

Πολλάκις οἱ δυστυχεῖς γονεῖς ἐπαρακαλοῦσαν τὸν Θεὸν νὰ πάρῃ
καλύτερον τὰ παιδιά των παρὰ νὰ πέσουν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀπίστων.
Καὶ δὲν ἦσαν σπάνιαι αἱ περιπτώσεις, πὸν αἱ ταλαίπωροι μητέρες,

ἀπελπισμένοι ἀπὸ τὴν φοβίην, ἔπνιγαν εἰς τὴν ἀγκάλην των τὰ παι-
διὰ των, ἅμα ἔβλεπαν νὰ πλησιάζῃ ἡ συνοδεία τοῦ παιδομαζώματος (').

Οἱ Τοῦρκοι ἐσυγκέντρωναν τὰ νεαρὰ ἑλληνόπουλα εἰς εἰδικούς
στρατῶνας. Ἐκεῖ φανατισμένοι ἱμάμηδες (Τοῦρκοι ἱερεῖς) τὰ ἔκαθην
χοῦσαν εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν καὶ τὰ ἔκαμαν νὰ πιστεύουν, ὅτι μητέρα

Τὸ Παιδομάζωμα

εἶχαν τὴν Τουρκίαν, Πατέρα τὸν Σουλτᾶνον καὶ μόνους ἐχθροὺς εἰς
τὴν γῆν τοὺς γκιαουρήδες γραικοὺς.

Ἐξεπαιδεύοντο στρατιωτικῶς τὰ ἀλλαξοπιστισμένα αὐτὰ ἑλληνό-
πουλα καὶ κατετάσσοντο εἰς τὰ φοβερὰ τάγματα τῶν «Γενιτσάρων».

Καὶ ἦσαν οἱ Γενίτσαροι οἱ τρομερώτεροι σφαγεῖς τῶν Χριστιανῶν.

γ' Κεφαλικὸς φόρος (Χαράτσι)

Ὅλοι οἱ σκλάβοι Ἕλληνες ἀπὸ ἡλικίας 12 χρόνων καὶ ἑπάνω
εἶχαν ὑποχρέωσιν νὰ πληρῶνουν κεφαλικὸν φόρον, χαράτσι, ὅπως τὸν
ἔλεγαν οἱ Τοῦρκοι.

(1) Αὕτη εἶναι μία μαρτυρία αὐτόπτου μάρτυρος τοῦ Γερμανοῦ Γκέρολαχ.

Μὲ τὸν φόρον αὐτὸν οἱ δοῦλοι ἀγόραζαν ἀπὸ τὸν Τοῦρκον ἀφέντην τὴν ζωὴν των δι' ἓνα ἔτος.

Ὁ σκλάβος ἔπαιρνε μίαν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὸν Τοῦρκον εἰσπράκτορα, ἡ ὁποία ἔγραφε ὅτι: « αὐτός, ποὺ ἔχει τὴν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη γιὰ ἓνα χρόνον τὸ κεφάλι του ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του ».

Καὶ δὲν ἐπλήρωναν μόνον τὸν ἀτιμωτικὸν αὐτὸν φόρον οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ μυρίων ἄλλων εἰδῶν φόρους τακτικὸς καὶ ἐκτάκτους καὶ συνεισφορὰ ἐπλήρωναν. Καὶ εἰς ἀγγραφεῖας καὶ καταναγκαστικὸς ἐργασίας, ποὺ τοὺς ὑπεχρέωναν κάθε λίγο οἱ Τοῦρκοι, δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ φέρουν ἀντίρρησην.

δ' Ἀρπαγὴ τῆς ιδιοκτησίας καὶ ἐπέμβασις εἰς τὴν ιδιωτικὴν ζωὴν

Ὅλα τὰ πεδινὰ κτήματα τῶν σκλάβων τὰ κατέλαβαν οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι Τοῦρκοι. Εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἀφηναι μόνον τὰ ὄρεινὰ κτήματα. Ἀλλὰ, καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά των αὐτά, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώνουν τὸ ἓνα πέμπτον εἰς τὸ Δημόσιον Τουρκικὸν Ταμεῖον.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς σκλαβιάς οἱ κατακτηταὶ δὲν ἐπέτρεπαν εἰς κανένα Χριστιανὸν νὰ φορῇ πολυτελεῆ φορέματα ἢ νὰ ἱππεύῃ εἰς ἵππον ἢ ἄλλο φορτηγὸν ζῶον μὲ ἐφίππιον (μὲ σαμάρι). Καὶ ἂν ἐτύχαινε Χριστιανὸς ἐφιππος νὰ συναντήσῃ Τοῦρκον, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ κατεβῇ ἀμέσως, νὰ τὸν προσκυνήσῃ, νὰ τοῦ εὐχηθῇ « πολλὰ τὰ ἔτη σου ἀφέντη μου », νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸ ζῶον του διὰ νὰ ἀναβῇ ἐκεῖνος καὶ νὰ τὸν μεταφέρῃ, ὅπου ἤθελε.

ε' Ἀσφάλεια καὶ δικαιοσύνη

Ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τοῦ ὑποδούλου ἦσαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κατακτητοῦ.

Ὁ Τοῦρκος πασσαῖς, ὁ μπέης ἢ ὁ ἀγᾶς, ἤρπαζε τὴν περιουσίαν τοῦ σκλάβου καὶ τὴν ἔκανε « τσιφλίκι του » ἢ τὴν ἔκαμνε « βακουφι » (ἀφιέρωμα στὸ Τζαμί).

Ἀφαιροῦσε τὴν ζωὴν ἢ ἐπρόσβαλε τὴν τιμὴν τοῦ σκλάβου, χωρὶς νὰ ἔχη νὰ δώσῃ εἰς κανένα λόγον διὰ τὰς πράξεις του.

Καὶ ἂν ἐπήγαιναν κάποτε εἰς τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια οἱ σκλάβοι

βοι, δὲν εὔρισκαν ποτὲ δίκαιον. Ὁ Τοῦρκος κατῆς (ιεροδικαστῆς) ἐδίκαζε ὅπως ἤθελε.

Δικαιοσύνη δὲν ὑπῆρχε διὰ τὸν **Ραγιάν**.

Τὰς μαρτυρίας, καὶ ἰδίως τὰς μαρτυρίας τῶν Χριστιανῶν, σχεδὸν πάντοτε τὰς ἀγνοοῦσεν ὁ κατῆς. Καὶ μόνον, ὅποιος ἔδιδε πολλὰ χρήματα ἠμποροῦσε νὰ εὔρη κάποιον δίκαιον.

ζ' Πνευματικὴ μόρφωσις καὶ θρησκευτικὰ καθήκοντα

Ὅσων νὰ μὴ ἦσαν ἀρκετὰ αὐτὰ, οἱ κατακτηταὶ ἔκαμαν καὶ ἄλλο μεγαλύτερον κακόν. Ἐκλείσαν ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἔτσι ἀφῆκαν τοὺς σκλάβους χωρὶς πνευματικὴν μόρφωσιν.

Μὲ λύσαν ἐπολεμοῦσαν οἱ Τοῦρκοι τὴν ὄρεξιν πρὸς μόρφωσιν, πού εἶχαν οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες. Ἐπίστευαν ἔτσι, πὼς θὰ ἔφθανε καιρὸς, πού οἱ ραγιαδες θὰ ἐλησμονοῦσαν καὶ καταγωγὴν καὶ ἰστορίαν καὶ ἐθνικότητα.

Κατὰ τὰ 200 πρῶτα χρόνια τῆς σκλαβιάς ἐπικρατοῦσε εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας βαθὺ σκότος ἀμαθείας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὰ ἐκτελέσουν ἐλεύθερα οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες.

Γρήγορα ἐλησμονήθησαν, ἐπεριωρήθησαν ἢ κατηργήθησαν τὰ θρησκευτικὰ προνόμια, πού παρεχώρησεν ὁ Μωάμεθ.

Οἱ κατακτηταὶ ἔκλεισαν τὰς ἐκκλησίας ἢ τὰς μετέτρεψαν εἰς **Τζαμιά**· κατὰστρεψαν τὰς βυζαντινὰς τοιχογραφίας· ἔθραυσαν τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα· ἐξηφάνισαν πολλὰ ἱστορικὰ καὶ ἔνδοξα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

στ' Ἐκπατρισμὸς τῶν Ἑλλήνων

Τὰ τόσα δεινοπαθήματα ἐγίναν ἀφορμὴ νὰ ἐκπατριστοῦν πολλοὶ Ἕλληνες.

Ἕλληνες ἀπὸ κάθε τάξιν καὶ ἀπὸ κάθε ἐπάγγελμα, ἐργάται καὶ τεχνῖται, ὅταν εὔρισκαν εὐκαιρίαν ἔφευγαν εἰς ξένας χώρας μὲ πόνον πολύν.

Μάλιστα ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν λογίων καὶ τῶν ἀρχόντων πάρα πολλοὶ κατέφευγαν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑνετίαν.

Κακὸν ἦτο τὸ ὅτι ἔφευγαν τόσοι Ἕλληνες καὶ ἀφῆναν χωρὶς ὁδηγίαν καὶ προστοσίαν τὸν σκλαβωμένον πληθυσμὸν τῆς Πατρίδος.

Ἄλλ' ὅμως ἔφερε καὶ κάποιο ἀρκετὰ καλὸν ἀποτέλεσμα ὁ ἐκπατρισμὸς αὐτός. Πρῶτον, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ μετέδωκαν τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἐκίνησαν τὴν συμπάθειαν τοῦ κόσμου διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δεύτερον, ὅτι πολλοὶ ἐπλούτισαν καὶ ἀργότερον ἐφάνηκαν ἀξιόλογοι εὐεργεταὶ τῆς σκλαβωμένης Πατρίδος.

ζ' Ἑλπίδες καὶ πόθοι, ποὺ στηρίζουν τὸ σκλαβωμένον Γένος

Ποτὲ δὲν ἔσβησεν, οὔτε θὰ σβῆσῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Γένους μας ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀλώσεως καὶ τοῦ μεγαλείου, τὸ ὅποιον ἀπωλέσθη.

Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς σκλαβιάς τὸ Γένος ἤρχισε νὰ ὄνειρεῖται τὴν ἀνάστασίν του καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἡ πίστις του μετεδίδετο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἀμετάβλητος. Καὶ δυναμωμένη ἔφθασεν ἕως ἡμᾶς.

« Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, ποὺ θὰ ἐξυπνήσῃ ὁ Μαρμαρένιος Βασιλιάς : Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, ποὺ θὰ συνεχίσῃ τὴν λειτουργίαν του στὴν Ἁγία Σοφία ὁ παπᾶς, ποὺ τὴν διέκοψεν ἀποτόμως καὶ ἐκρύφθη εἰς τὰ βάθη τοῦ Ναοῦ ! ».

Μὲ πολλὴν συγκίνησιν ἐπὶ 500 τῶρα χρόνια γαλουχοῦνται τόσαι γενεαὶ ἀπὸ τὰς προφητείας αὐτάς, καὶ πιστεύουν πῶς : « Πάλι θὰ γενῆ δικιά μας ἡ μεγάλη Ἐκκλησιά μας ».

Ἐρωτήσεις : Τί ἦτο τὸ παιδομάζωμα ; Ἐχετε ἀκούσει τὴν λέξιν αὐτὴν πέρυσι ἢ ἐφέτος ; Τί ἔγραφεν ἢ ἀπόδειξις τοῦ Τούρκου εἰσπρακτορὸς ; Τί ἔγιναν αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι τοῦ Ἔθνους ; (παιδεία, θρησκεία, τέχνη, πολιτισμὸς). Τί εἶχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του ὁ σκλαβωμένος Ἕλληνας ; Γνωρίζετε τὸν Ἔθνον τῆς ἀλώσεως ;

2. Ὁργάνωσις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ Θρησκευτικὰ προνόμια — Πατριάρχης

Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ὁ Β', ἅμα συνῆλθεν ἀπὸ τὴν μέθην τῆς μεγάλης του νίκης, ἐσκέφθη νὰ τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα τοῦ τόπου, ποὺ τόσον εὐκόλα κατέκτησε.

Καὶ ἔλαβε τότε ἀποφάσεις, ποὺ ἀληθινὰ ἐβοήθησαν νὰ διατηρηθῇ ὁ Ἔθνικὸς χαρακτὴρ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἐθνικὴ ζωὴ τοῦ σκλαβωμένου Γένους μας.

Ἄνθρωπος ἔξυπνος ὁ Μωάμεθ ὁ Β' ἐφέρθη μὲ πολλὴν διπλωματικότητα. Καὶ διὰ νὰ εἶναι καὶ σύμφωνος μὲ τὴν Μωαμεθανικὴν

θηροσκείαν (ἢ ὁποία ὄριζε ρητῶς σεβασμὸν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Βίβλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ οἱ Χριστιανοὶ) καὶ διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος (διὰ τὴν ἀποφυγὴν ἐξεγέρσεις, ἐπεμβάσεις τῆς Δύσεως καὶ ἄλλα), ἐκολάκευσε τοὺς Χριστιανούς. Δὲν ἐπειράξαε τὴν θηροσκείαν τῶν σκλάβων, οὔτε καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν.

Ἐγραψε μάλιστα μίαν προκήρυξιν Ἑλληνιστί, ἢ ὁποία ἔλεγεν : « Ἄπ' τὰ πράγματά σας καὶ ἀπ' τὰ παιδιὰ σας κ' ἀπ' τὰ κεφάλια σας κ' ἀπὸ πᾶσα σας πρῶμα, τίποτις νὰ μὴ σᾶς ἐγγίσω, ἀμὴ νὰ σᾶς ἀναγκάσω νὰ εἴστε κάλλιο παρὰ πρῖν ».

Ἀκόμη ἔκαμε Πατριάρχην τῶν Χριστιανῶν (ἢ τῶν Ρωμαίων καθὼς συνήθιζε νὰ λέγη ἢ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνησις), τὸν Γεώργιον Σχολάριον ἕνα ἀπὸ τοὺς πλέον λογίους ἄνδρας τοῦ Γένους, ὁ ὁποῖος εἶχε μάλιστα κάμει καὶ φοβερούς ἀγῶνας κατὰ τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέτυχεν ὁ Μωάμεθ δύο πράγματα : Ἰκανοποίησε τοὺς νέους σκλάβους μὲ τὴν ἐκλογὴν, καὶ ἐξησφαλίσθη ἀπὸ ἐνδεχομένην βοήθειαν τῆς Ρώμης, ἀφοῦ πλέον διὰ ἔνωσιν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος!

Ἡ χειροτονία τοῦ Πατριάρχου ἔγινε μὲ μεγάλας τιμὰς. Ὁ μέγας ἱστορικὸς τῆς Πατρίδος μας Παπαρρηγόπουλος γράφει σχετικῶς αὐτὰ περίπου :

— « Ὁ Σουλτᾶνος προσεκάλεσεν εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοὺς ἐπισκόπους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν, τοὺς ἀξιωματούχους τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ τὸν λαόν. Καὶ ἐχειροτόνησαν Ὑπατον ἄρχοντα τῆς Ἐκκλησίας τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὁ ὁποῖος μετωνομάσθη Γεννάδιος Β'. Μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὁ Σουλτᾶνος ἐπροσκάλεσε τὸν νέον Πατριάρχην νὰ γευματίσουν ὁμοῦ τὸν ὑπεδέχθη μὲ τιμὰς, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τοῦ παραχωρήσῃ πολλὰ προνόμια. Ὅταν ἐτελείωσε τὸ γεῦμα ὁ Σουλτᾶνος τοῦ ἐπρόσφερον ἰδιοχείρως δλόχρυσον δεκανίκιον, καταστόλιστον μὲ πολυτίμους λίθους καὶ μαρμάργους, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸ δεχθῆ, ὡς σύμβολον τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ὡς ἀρχηγὸς τῆς πίστεως. Ἐπειτα κατέβη μαζί του ἕως τὴν αὐλὴν τοῦ ἀνακτόρου, μολοντί ὁ Γεννάδιος προσεπάθησε νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἐντελῶς ἔκτακτον αὐτὸ δαῖγμα τιμῆς! Εἰς τὴν αὐλὴν ἦτο ἕτοιμος ἵππος ὀλόλευκος καὶ ἐκλεκτὸς στολισμένος βασιλικά. Ὁ Σουλτᾶνος ἐβοήθησε τὸν Πατριάρχην ν' ἀνεβῆ! καὶ ἔδωκε διαταγὴν νὰ

τὸν συνοδεύσουν μὲ ἐπισημότητα ὅλοι οἱ Ἄρχοντες τῆς Αὐλῆς ἕως τὰ Πατριαρχεῖα !

« Οὕτε ἐβράδυνεν ὁ Σουλτᾶνος νὰ ἐπικυρώσῃ ἐπισημῶς τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη προφορικῶς εἰς τὸν νέον Πατριάρχην ! Μὲ **Αὐτοκρατορικὸν βεράτιον** (χρυσόβουλλον, ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ **Διάταγμα** λέγομεν σήμερον), ἐκανονίσθησαν τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια τοῦ Πατριαρχείου. Βραδύτερον ὅμως βεράτια ἐδίδοντο εἰς κάθε νέον Πατριάρχην. Μὲ τὰ βεράτια αὐτὰ ὠρίζετο ὅτι :

« Ὁ Πατριάρχης ἐχειροτονοῦσε τοὺς κληρικούς. Εἶχε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων, ποὺ ὑπῆρχαν ἕως τότε. Ἐδίκαζε τὰς παρεκτροπὰς τῶν κληρικῶν καὶ ἔκρινε κάθε ὑπόθεσιν σχετικὴν μὲ τοὺς γάμους τῶν χριστιανῶν. Ἐπαιρνε φόρους ἀπὸ τοὺς κληρικούς καὶ περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς καὶ τοὺς ἐξώδευε ὅπως καὶ ὅπου ἔκρινεν ὁ ἴδιος καλόν. Οἱ κληρικοὶ ἐφρόντιζαν διὰ τὴν λαϊκὴν ἐκπαίδευσιν καὶ δὲν ἐπλήρωναν φόρους εἰς τὸ Κράτος ».

Ὁ Πατριάρχης εἶχε δικαιοδοσίαν εἰς ὅλον τὸ χριστιανικὸν πλῆρωμα τῆς Ἀνατολῆς (δηλ. τοὺς Ἕλληνας, Ἀλβανούς, Βουλγάρους, Σέρβους, Σλάβους, Ἀρμενίους). Ὡς Ἀρχηγὸς δουλωμένου ἔθνους, ἦτο ἀντιπρόσωπος καὶ προστάτης τοῦ ἀπέναντι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Ἦτο ὁ Ἐθνάρχης του ! Αὐθέντην καὶ βασιλέα τὸν εἶχαν οἱ χριστιανοί. Εἶχε γύρω του ὁ Πατριάρχης ἀληθινὴν αὐλήν, ὡσὰν ἄλλος Αὐτοκράτωρ. Εἶχε τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ πολλοὺς ἱερωμένους ὑπαλλήλους.

Ἐθνάρχην τῶν δούλων τὸν ὠνόμαζαν οἱ Τοῦρκοι.

Οἱ Μητροπολίται ἦσαν τὸ στήριγμα καὶ ἡ παρηγορία τῆς σκλαβωμένης Κοινωνίας.

Αἱ Μητροπόλεις ἦσαν τὸ καταφύγιον. δι' ὅποιον ἐκινδύνευεν καὶ τὸ ἄσυλον δι' ἐκείνους, ποὺ κατεδιώκοντο.

Οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἐφρόντιζαν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐπροστάτευαν τοὺς πτωχοὺς ἐβοηθοῦσαν τοὺς ἀσθενεῖς. Βραδύτερον κατεπατήθησαν πολλὰ ἀπὸ τὰ προνόμια.

Οἱ Σουλτᾶνοι ἀνέβαζαν εἰς τὸν θρόνον καὶ κατέβαζαν ἐντελῶς αὐθαίρετα τοὺς Πατριάρχας.

Οἱ χριστιανοὶ ὑπέφεραν τὰ πάνδεινα καὶ αἱ πιέσεις διαρκῶς ἐμαγάλωναν.

Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα τὰ πράγματα χειροτέρευαν πολὺ. Τὸ ἔγ-

γραφον τῶν προνομίων εἶχε καὶ εἰς μίαν πυρκαϊάν. Ὁ Σουλτάνος Σελήμ ὁ πρῶτος ἐσκέφθη νὰ μεταβάλῃ ὅλας τὰς Ἐκκλησίας εἰς τουρκικὰ τεμένη, νὰ ἐξισλαμίσῃ διὰ τῆς βίας τοὺς χριστιανοὺς ραγιαδες καὶ νὰ θανατώσῃ, ὅσους δὲν θὰ ἐδέχοντο νὰ ἀλλαξοπιστήσουν.

Ἡ κατάστασις ἐσώθη τότε ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Α', ὁ ὁποῖος ὠδήγησε πρὸ τοῦ Σουλτάνου δύο πολὺ γέροντας Γενιτσάρους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐβεβαίωσαν, ὅτι οἱ ἴδιοι ἤκουσαν τὸν Μωάμεθ Β' νὰ ἀπαγγέλλῃ τὰ προνόμια τῶν σκλάβων.

6'. Πολιτικὰ Προνόμια — Προεστοὶ

Ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα τῶν σκλάβων δὲν ἄλλαξαν. Καὶ ἦσαν πράγματι καλὰ καὶ δυνατὰ στηρίγματα τοῦ ὑποδούλου Γένους.

Ἀκόμη καὶ ἡ διοίκησις ἔμεινεν ἀμετάβλητος εἰς πολλὰ μέρη τῆς χώρας. Μόνον, πού οἱ Τούρκοι τὴν ἐτροποποίησαν ἀνάλογα μὲ τὰς ἀνάγκας τῶν καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τρόπον, πού νὰ εἰσπράττουν εὐκολώτερα καὶ τακτικὰ τοὺς φόρους τῶν. Αἱ χριστιανικαὶ Κοινότητες ἐλειτουροῦσαν πολὺ πρὸ τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζουσιν καὶ νὰ ἐκλέγουσιν τοὺς ἄρχοντάς τῶν, πού ἐπροτιμοῦσαν οἱ ἴδιοι. Οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ ἐλέγοντο **προεστοὶ** ἢ **δημογέραντες** ἢ **κοτζαμπάσηδες** (τουρκικά).

Τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματά τῶν ἦσαν αὐτά :

1. Εἶχαν τὴν διεύθυνσιν τῆς Κοινοτικῆς περιουσίας.
2. Ἐκανόνιζαν τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων.
3. Εἶχαν εὐθύνην διὰ τὴν συλλογὴν τῶν φόρων καὶ ὠρίζαν τὸ ποσόν, πού ἔπρεπε νὰ πληρώνη ἡ κάθε κοινότης εἰς τὸ Κράτος.
4. Ἐμοίραζαν τοὺς φόρους εἰς τὰς οἰκογενείας ἀναλόγως μὲ τὴν ἀντοχὴν τῶν. (Ὁ κεφαλικὸς φόρος — τὰ χαράτσι — εἰσπράττετο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοὺς Τούρκους).

5. Ἐλάμβαναν μέρος εἰς τὰ ἀνώτερα συμβούλια καὶ ἐπροστάτευαν τὰ συμφέροντα τῆς Κοινοτικῆς τῶν.

6. Ἐλυαν τὰς διαφορὰς τῶν συγχωριανῶν τῶν καὶ τοὺς ἐπροστάτευαν ἀπὸ τὰς καταρῆσεις τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων.

Ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας μόνον οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης, οἱ Σφακιανοὶ τῆς Κρήτης καὶ οἱ Σουλιωταὶ δὲν ἀνεγνώρισαν τοὺς Τούρκους. Αἱ ὄρειναι καὶ βραχώδεις περιφέρειαι τῶν ἔμειναν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι. Ἐπλήρωναν μόνον ἓνα μικρὸν φόρον εἰς τοὺς Τούρκους. Ἦσαν

Χ. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 2

πάντοτε ὠπλισμένοι, ἐδιοικοῦντο μόνοι των, καὶ ἐδιατηροῦσαν ἀκμαῖον τὸ παλαιὸν φιλοπόλεμον πνεῦμα των.

Οἱ Μανιάται μάλιστα ἀπὸ τὸ ἔτος 1670 ἐπέτυχαν ἀληθινὴν ἡμιανεξαρτησίαν. Ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταβάλουν ἓνα μικρὸν φόρον (4.000 γρόσια), ποῦ καὶ αὐτὸν σχεδὸν δὲν τὸν ἐπλήρωναν. Εἶχαν ἀκόμη τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ ἐγχώριον ἡγεμόνα.

Οἱ Σουλιῶται, οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Μανιάται συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὸ νὰ διατηρηθῇ ὁ Ἑλληνικὸς ἔθνισμός καὶ νὰ ἀναγεννηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ἐρωτήσεις : Ἐτήρησε τὰς ὑποσχέσεις του ὁ κατακτητὴς ; Διατί τὰς ἔδωκε ; Ποῖος ἦτο ὁ πρῶτος Πατριάρχης μετὰ τὴν ἄλωσιν ; Δια ποίους πολιτικὸς λόγους ἐπροτίμησεν αὐτὸν ὁ Κατακτητὴς ;

Κοινότητες

α'. Κοινότητες μεῖς ἰδιαίτεραν αὐτοδιοίκησιν

Οἱ προεστοὶ σύμφωνα μετὰ τὴν θέλησιν τῶν πολιτῶν ἐκανόνιζαν ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῆς Κοινότητος.

Ἔτσι : Κατῶρθωσαν νὰ κρατήσουν ἀμόλυντον τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των.

Ἐπέτυχαν νὰ διατηρήσουν καλὰ καὶ χωρὶς σπουδαίας μεταβολὰς τὴν γλῶσσαν των.

Ἐσημείωσαν σπουδαίας ἐπιτυχίας εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ εἰς τὰς τέχνας.

Καὶ προώδευσαν ἱκανοποιητικῶς εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς Ἐπιστήμας.

Εἰς ὅσας Κοινότητας μάλιστα δὲν ὑπῆρχαν ἀρκετοὶ Τοῦρκοι, οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες εἶχαν σχεδὸν πραγματικὴν ἐλευθερίαν.

Ἦσαν σπουδαῖαι τότε αἱ Κοινότητες τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἰωννίνων, τῆς Χίου καὶ τῆς Λειβαδιάς, καὶ ἀρκεταὶ κοινότητες τῆς Πελοποννήσου.

Σπουδαιότερα ἀπὸ ὅλας ἦτο ἡ Κοινότης τῶν Ἀμπελακίων τῆς Θεσσαλίας. Ἡ Κοινότης αὐτὴ ἔφθασε εἰς μεγάλην ἀκμὴν μετὰ τοὺς ἱστορικοὺς συνεταιρισμούς της, μετὰ τὰ φημισμένα βαφεῖα της καὶ μετὰ τὰ ἀξιόλογα κλωστήριά της. 4.000 κάτοικοι τῆς Κοινότητος εἰργάζοντο, ὡσὰν ἀκούραστον σμήνος μελισσῶν — λέγει ἓνας Γάλλος περιηγητὴς (*)

1. Ὁ Βωξούρ.

εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Κοινότητος κάθε ἡμέραν.

Αὐταὶ ἦσαν Κοινότητες με ἰδιαίτεραν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν.

β'. Κοινότητες με κοινὴν διοίκησιν

Ἀνεπτύχθησαν ὅμως καὶ Κοινότητες με κοινὴν αὐτοδιοίκησιν, αἱ ὁποῖαι, ὡσὰν ὁμοσπονδία κοινοτήτων, ἐσημείωσαν καταπληκτικὴν πρόοδον. Τοιαῦται ἦσαν :

α'. Ἡ Κοινότης Χαλκιδικῆς (360 χωριά) τὰ περίφημα Μα-
δεμοχώρια ἢ Χάσσικα χωριά, ποὺ ἦσαν ἀπ' εὐθείας κτῆμα τοῦ αὐ-
τοκρατορικοῦ ταμείου τοῦ (Χαζινιῦ Χασέ) καὶ προώδευαν πολὺ με τὰ
μεταλλεῖα των, εἰς τὰ ὁποῖα ἐλειτουργοῦσαν 500 κάμινοι.

β'. Τὰ 24 χωριά τοῦ Πηλίου, ποὺ ἐφωδίαζαν ὅλην τὴν Ἀνατο-
λὴν με μεταξωτὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα.

γ'. Τὰ Ζαγοροχώρια (40 χωριά) με τὰ περίφημα μάλλινα ὑφά-
σματά των.

δ'. Ἡ Κοινότης τῶν Βλαχοχωρίων με τὰς ομάδας τῶν χω-
ριῶν Συράκης (42 χωριά) καὶ Καλαρρῦτης (15 χωριά), ποὺ κατε-
σκεύαζαν τὰς περιφήμους ναυτικὰς κόπας καὶ τὰς ἐμπορεύοντο εἰς
ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν παραλίαν μέχρι τῆς Ἰσπανίας.

ε'. Αἱ Κοινότητες τῆς Πελοποννήσου με τὴν ζηλευτὴν αὐτο-
νομίαν των, με τὰ περίφημα μεταξωτὰ των, ποὺ ἐφωδίαζαν ὅλην τὴν
Ἀνατολὴν με μεταξωτὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 1821 εἶχεν ἀναγνωρί-
σει ὁ Σουλτᾶνος τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν.

Οἱ Προεστοὶ τῆς Πελοποννήσου ἐξησκήθησαν πολὺ εἰς τὰ πολι-
τικὰ πράγματα καὶ ἔγιναν σπουδαῖοι πατριῶται.

ζ'. Κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἄλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν σκλαβωμένην χώραν ὠργανώθησαν Ἑλλη-
νικαὶ Κοινότητες, ποὺ ἀνεδείχθησαν λαμπρὰ φυτώρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐ-
βγῆκαν Ἑλληνες μορφωμένοι, ποὺ ἐπῆραν θέσεις καὶ ἀξιώματα εἰς τὴν
Τουρκικὴν Διοίκησιν καὶ ὠφέλησαν τοὺς δούλους ἀδελφούς των.

Εἰς τὴν Ἑνετίαν. Ἀκμάζει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πλουσία Ἑλλη-
νικὴ κοινότης, ποὺ συντηρεῖ σπουδαῖα τυπογραφεῖα. Εἰς αὐτὰ ἐργά-
ζονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Κρήτες. Ἐκεῖ τυπώνονται πλεῖστα ὅσα Ἑλλη-
νικὰ βιβλία καὶ στέλλονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀκμάζουν ἐκεῖ Ἑλληνες
ἐμποροὶ, ποὺ βοηθοῦν πτωχὰ Ἑλληνόπουλα νὰ σπουδάσουν, ποὺ

ἰδρῶουν σχολεῖα εἰς τὴν σκλαβωμένην χώραν, πού γίνονται μεγάλοι Ἔθνηκοὶ εὐεργεταί.

Εἰς τὴν Τεργέστην. Ἐδῶ ἐσχηματίσθη Ἑλληνικὴ κοινότης ἀπὸ τὸ 1782. Ἡ κοινότης αὐτὴ ἴδρυσεν σχολάς, ἐμόρφωσεν ἐπιστήμονας καὶ ἠγωνίσθη θανμάσια διὰ τὰς Ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις τοῦ Ἔθνους.

Εἰς τὴν Ὀδησσόν. Εἰς ὁλόκληρον τὴν πόλιν αὐτὴν τῆς Ν. Ρωσίας διεκρίνεται πολὺ καθαρὰ ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτήρ. Ἦκμασαν εἰς τὴν Ὀδησσὸν Ἑλληγες ἔμποροι, ναυτικοὶ καὶ γαιοκτήμονες, πού ὠφέλησαν μὲ κάθε τρόπον τοὺς ὁμογενεῖς των.

Γενικῶς αἱ κοινότητες μὲ τὴν τοπικὴν των αὐτοδιοίκησιν ἦσαν, ὡσὰν μία μικρὰ ἔθνηκὴ ἐστία, πού εἶχεν ἀρκετὴν αὐτοτέλειαν. Εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν σκλαβωμένων προγόνων μας, ἡ Κοινότης μὲ τὴν αὐτοτέλειάν της, εἰκόνιζε τὸ μέγα ἐλεύθερον κράτος, πού ὠνειρεύοντο νὰ ἀναστήσουν.

Ἐως ἐδῶ βλέπομεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ προεστοὶ ἦσαν οἱ προστάται τοῦ σκλαβωμένου Γένους. Θὰ ἴδωμεν καὶ ἄλλους.

Ἐρωτήσεις : Πόσα εἶδη Κοινοτήτων εὐδοκίμησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβιάς ; Ποῖον διοικητικὸν σύστημα εἶχαν ; Ἐχετε νὰ ζητήσετε πληροφορίας διὰ τὰς κοινότητας Θεσσαλίας, Ἁγίου Ὀρους ;

3. Αἱ Δυνάμεις τοῦ Σκλαβωμένου Ἔθνους

1. Πεζικαὶ δυνάμεις τῆς σκλαβωμένης χώρας

α'. Κλέφτες — ὁ βίος τῶν κλεφτῶν (1)

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβιάς ὑπῆρξαν καὶ πολλοὶ Ἑλληγες, πού δὲν ἔκυψαν τὸ κεφάλι ἐμπρὸς εἰς τὸν κατακτητὴν, πού δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ποτέ !

Οἱ γενναῖοι αὐτοὶ Ἑλληγες ἐγκατέλειψαν καὶ οἰκίας καὶ οἰκογένειαν καὶ περιουσίαν καὶ κατέφυγαν ἔνοπλοι εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Πατρίδος, διὰ νὰ ἀναπνεύσουν ἐλεύθερον ἀέρα.

1. Κλέφτες (Τουρκικὰ Χαϊνίδες - ἐπαναστάται). Οἱ Τοῦρκοι τοὺς ὀνόμασαν κλέφτες γιὰ νὰ τοὺς δυσφημήσουν.

Μάννα σοῦ λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω.
 Δὲν ἠμπορῶ δὲν δύναμαι ἐμάλλιασ' ἡ καρδιά μου.
 Θὰ πάρω τὸ τουφέκι μου νὰ πᾶ νὰ γίνω κλέφτης
 νὰ κατοικήσω στὰ βουνὰ καὶ σιὲς ψηλὲς ραχοῦλες,
 νᾶχω τοὺς λόγγους συντροφιά μὲ τὰ θεριά κουβέντα
 νᾶχω μὲ τὰ κλεφτόπουλα καθημερινὸ λημέρι.
 Θὰ φύγω μάννα, καὶ μὴν κλαῖς μὲν δὲς μου τὴν εὐχή σου
 Κι' εὐχήσου με μανοῦλα μου Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω.

Ἐλεγον τὰ ἑλληνόπουλα καὶ ἀνέβαιναν εἰς τὰ βουνὰ τῆς σκλαβωμένης
 μας Πατρίδος.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ περιώνυμοι κλέφτες. Τὸ ὄνομα κλέφτης δὲν εἶχε
 τότε καμμίαν προσβλητικὴν σημασίαν. Κάθε ἄλλο! Ἐσήμαινε τὸν ἀν-
 δρεῖον ἐκεῖνον Ἑλληνα, ποῦ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὰ βάσανα
 τῆς σκλαβιάς· ποῦ δὲν εἶχε τὴν ἀντοχὴν νὰ βλέπῃ μὲ ἀπάθειαν τὰ βά-
 σανα τῶν ὁμοειθῶν του σκλάβων καὶ δι' αὐτὸ ἔφευγε εἰς τὰ βουνὰ διὰ
 νὰ ζήσει ἐλεύθερος.

Τὰ μέρη, ποῦ ἔμεναν οἱ κλέφτες ὠνομάζοντο **λημέρια**.

Τὰ Ἄγροφα, ἡ Πίνδος — ὁ Ὀλυμπος ἦσαν γεμάτα ἀπὸ κλέ-
 φτικα λημέρια.

Ἀπὸ τὰ λημέρια τοὺς οἱ κλέφτες ἔκαμναν πολλὰς ἐπιδρομὰς καὶ
 ἐπροξενοῦσαν εἰς τοὺς Τούρκους μεγάλας ζημίας.

Οἱ κλέφτες μὲ τὸν καιρὸν ἔγιναν πολλοὶ καὶ ἀπετέλεσαν σώματα
 δλόκληρα. Ὁ ἀνδρειότερος καὶ συνετώτερος κλέφτης ἦτο ὁ ἀρχηγὸς
 καὶ ἐλέγετο **καπετάνιος**, οἱ ἄλλοι ἐλέγοντο **παλληκάρια**. Ὁ ὑπαρχη-
 γὸς ὠνομάζετο **πρωτοπαλλήκαρον**.

Οἱ κλέφτες ὅλοι ἐθεωροῦντο ἀδελφοὶ μεταξύ των. Ἦσαν τίμιοι
 καὶ εἶχαν γενναῖα αἰσθήματα. Τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τὸ εἶχαν
 ἀνεπτυγμένον εἰς ἀφάνταστον βαθμόν. Ποτὲ δὲν ἤγγιζαν πρᾶγμα, ποῦ
 ἀνῆκεν εἰς Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια. Ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν
 ἀρχηγόν των καὶ εἶχαν ὅλοι ἓνα μόνον κοινὸν ἐχθρόν: τὸν Τούρκον.

Ὅπλον των ἦτο τὸ «καρνοφύλι» καὶ ξίφη των τὸ «γιαταγάνι»,
 ὄχι ὄρωμα εἶχαν τὰ «ταμπούρια» καὶ σύνθημα τὰς λέξεις «ἐλευθερία
 ἢ θάνατος».

Ἀδιάκοπα ἐπολεμοῦσαν οἱ κλέφτες μὲ τοὺς Τούρκους καὶ δὲν
 ᾔθελαν οὔτε λέξιν νὰ ἀκούσουν διὰ ὑποταγὴν.

«Πασσᾶ μου ἔχω τὸ σπαθί, βεζύρη τὸ τουφέκι»

ἔλεγαν μὲ θάρορος οἱ κλέφτες ὅταν, καμμιά φορὰ, ἐπιάνοντο στὰ χέρια καὶ τοὺς ἔκαλοῦσαν οἱ τούρκοι νὰ τοὺς προσκυνήσουν, διὰ νὰ τοὺς χαρίσουν τὴν ζωὴν.

« *Κάλλιο νὰ ζῶ μὲ τὰ θεριά, παρὰ νὰ ζῶ μὲ τοὺς τούρκους* » ἀπαντοῦσαν ὑπερήφανα ὅλοι.

Πολὺ λιτὴν ζωὴν ἔκαμναν οἱ κλέφτες καὶ εἶχαν συνηθίσει εἰς τὰς στερήσεις καὶ τὰς κακουχίας. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα ποτὲ δὲν τοὺς ἔκαμνε νὰ λιποψυχήσουν.

*Σαράντα χρόνια ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα, γλυκὸ κρασί δὲν ἤπια
τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα.
Σὲ στοῦμα δὲν ἐπλάγιασα μηδὲ σὲ προσκεφάλι
τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στοῦμα
καὶ στ' ἄλλο χέρι μου κρατῶ σφιχτὰ τὸ καρνοφύλι*

ἔτραγουδοῦσε ἕνας γέρω - καπετάνιος.

Ὁ Νικοτσάρας μὲ τὰ παλληκάρια του τρία ὀλόκληρα ἡμερονύκτια ἐπολεμοῦσε τοὺς Τούρκους μὲ μόνην τροφὴν καὶ ποτὸν τὸ χιόνι.

Ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκδικηθοῦν διὰ τὰ βάσανα τῶν ὁμοφύλων των τοὺς ἔκαμνε ὑπερανθρώπους. Αἱ συμπλοκαὶ των μὲ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἦσαν πραγματικαὶ μάχαι. Ἐπρόσεχαν ὅμως πολὺ νὰ μὴ συλληφθοῦν αἰχμάλωτοι.

Ὅταν ἐπιάνοντο αἰχμάλωτοι οἱ κλέφτες, ἐβασανίζοντο φρικτὰ ἀπὸ τοὺς τούρκους. Ἀλλὰ καθὼς ἦσαν πάντοτε ἀποφασισμένοι νὰ ἀποθάνουν οἱ κλέφτες, ὑπέφεραν δίχως λιποψυχίαν τὰ μαρτύρια αὐτά.

Τὸ ἐγνώριζαν αὐτὸ πολὺ καλὰ τὰ κλεφτόπουλα καὶ δι' αὐτὸ εἰς τὰς διασκεδάσεις των ἔδιδαν τὴν εὐχὴν : « Καλὸ βόλι » καὶ ἐννοοῦσαν μὲ αὐτὸ καλλίτερον νὰ φονευθοῦν παρὰ νὰ συλληφθοῦν αἰχμάλωτοι.

β' Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες

Ὁ θεσμὸς αὐτὸς τῶν « ἀρματολῶν » χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ἐνετοκρατίας.

Οἱ Ἐνετοί, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐσύστησαν τὸ σῶμα τῶν ἀρματολῶν (ἀρμοτόρων). Ἐπροσκαλοῦσαν δηλ. Ἕλληνας νέους καὶ μαχητικούς, τοὺς ὥπλιζαν μὲ ἄρματα (ὄπλα), τοὺς ἀνέ-

θεται την ασφάλειαν ὠρισμένων περιοχῶν, τοὺς ἔδιδαν μισθὸν καὶ τοὺς ὠνόμαζαν ἀρματολοὺς (1).

Αὐτὸ τὸ σύστημα τὸ ἤϋραν κατάλληλον οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸ ἔθεσαν εἰς ἐφορμογὴν. Ἐνόμιζαν, ὅτι μὲ τοὺς ἀρματολοὺς θὰ κατώρθωναν νὰ προσελκύσουν τοὺς κλέφτες καὶ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις των, ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοὺς ὑποτάξουν.

Ἦρχισαν λοιπὸν νὰ ἐρχονται εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς κλέφτες.

Ἄρματολοι καὶ Κλέφτες

Τοὺς ἔδιδαν μισθὸν, τοὺς ἐπεριποιῦντο, τοὺς ὀπλιζαν καλλίτερον καὶ τοὺς διώριζαν φύλακας καὶ προστατίας ὠρισμένης περιφερείας, πού τὴν ὠνόμαζαν « ἀρματολίκι ».

Αὐτοὶ εἶναι οἱ περιώνυμοι « Ἄρματολοι ».

Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔπαυαν νὰ καραδοκοῦν τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ τοὺς ἐξοντώσουν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἀρματολοι ποτὲ δὲν διέκοπταν τὰς σχέσεις των μὲ τοὺς κλέφτες. Ἄπ' ἐναντίας τοὺς ἐβοηθοῦσαν μυστικά καὶ τοὺς εἶδο' ποιοῦσαν νὰ προφυλαχθοῦν, ὡσάκις ὑπῆρχε κίνδυνος.

(1) Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀρματολοὺς αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ διάσημος Κορκόδειλος Κλαδάς, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἐτοιμάσῃ πολλὰ παλληκάρια καὶ ἐπέτυχε νὰ διώξῃ ἐντελῶς τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Μάνην.

Ἔμα ἐννοῦσαν οἱ Ἄρματολοί, ὅτι τοὺς ὑποψιάζοντο οἱ Τοῦρκοι, ἄφηναν τὸ ἄρματολίκι καὶ ἐγίνοντο πάλιν κλέφτες. Ὄταν ἐπεροῦσε ὁ κίνδυνος, οἱ Ἄρματολοί ἐζητοῦσαν πάλι τὸ ἄρματολίκι καὶ τὸ ἔπαιρναν. Δὲν ἔγιναν βέβαια ὅλοι οἱ Ἄρματολοί πάλιν κλέφτες, ὅπως δὲν ἔγιναν καὶ ὅλοι οἱ κλέφτες Ἄρματολοί.

Πάντως ὅμως δὲν ὑπάρχει σπουδαία διαφορὰ, ὅταν ὁμιλοῦμεν διὰ κλέφτην ἢ ἄρματολόν. Πάντοτε ἐννοοῦμεν τὸν γενναῖον καὶ φιλελεύθερον Ἕλληνα, ποὺ ἐγκατέλειψε τὰ πάντα καὶ ἔγινε ἐλεύθερος στρατιώτης εἰς τὸ μέσον τῆς σκλαβωμένης πατρίδος του καὶ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ.

Τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου καθὼς καὶ ὁ Ὀλυμπος, ἡ Ὄσσα (ὁ Κίσσαβος), τὸ Πήλιον, ἡ Πίνδος, τὰ Ἄγραφα, ἔγιναν τὰ ἀπρόσιτα λημέρια τῶν κλεφτῶν καὶ ἄρματολῶν. Ἔγιναν τὰ στρατόπεδα τῆς πρώτης πολεμικῆς δυνάμεως τῆς ὑποδουλωμένης φυλῆς.

γ' Δημῶδης ποίησις

Ἐλεύθεροι οἱ ἄρματολοί καὶ οἱ κλέφτες εἰς τὰ ὄρη τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδος ἐξασκοῦσαν τὸ σῶμα των μὲ τὸ πήδημα καὶ τὸ λιθάρι, ἐφρονηματίζοντο ἀκούοντας ἢ διαβάζοντας τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας, ἐκαταρτίζοντο εἰς τὰ πολεμικά των ἔργα μὲ τὴν σκοποβολήν.

Καὶ ἔκλαιαν ἐκεῖ ἐπάνω οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἄρματολοί τὸν πόνον των διὰ τὴν σκλαβιάν· παρῶξεναν τὸ μῖσος των κατὰ τῶν τυράννων· ἔψαλλαν τὸν πόθον των διὰ τὴν ἐλευθερίαν· ἐτραγουδοῦσαν τὰς ἀνδραγαθίας τῶν συντρόφων των.

Ἐδημιουργήθησαν ἔτσι τὰ ἀθάνατα κλέφτικα τραγούδια (τὰ Δημῶδη ἄσματα), τὰ ὁποῖα μετεδόθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἠλέκτρισαν τὰς καρδίας τῶν σκλάβων, ἐφρονημάτισαν χιλιάδας νέων, ἐκράτησαν γενεὰς ὀλοκλήρους καὶ ἀκούονται καὶ σήμερον μὲ τόση συγκίνησιν.

Ἐρωτήσεις: Τί λέγεται κλέφτης; Τί ἄρματολός; Θέλετε νὰ μάθετε κλέφτικα τραγούδια τοῦ 21; (Ἰδέτε εἰς τὰ ποιήματα Β α λ α ω ρ ί τ η τὸν « Β λ α χ ά β α ν », « τὸ Δ ἠ μ ο κ α ι τὸ κ α ρ υ ο φ ῦ λ ι τ ο υ », « τὸν κ λ έ φ τ η » καὶ ἄλλα. Ἰδέτε ὀνόματα διασήμων ἄρματολῶν « ποιήματα Βαλαωρίτη » ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη σελ. 337).

2. Ναυτικά δυνάμεις τῶν σκλάβων

Ναυτιλία—Αἷτια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὸ 1770 καὶ 1778 ἡ Ρωσία ἐνίκησε εἰς δύο πολέμους τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ συνθηκολογήσουν. Μὲ τὴν συνθήκην αὐτὴν οἱ Τούρκοι ἀνεγνώρισαν τὸ δικαίωμα, εἰς ὅσα πλοῖα εἶχαν Ρωσικὴν σημαίαν, νὰ περνοῦν ἐλεύθερα τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου.

Οἱ Ἕλληνες, ποὺ ἦσαν ναυτικοὶ ἐκ γενετῆς, ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας ὕψωσαν εἰς τὰ ὀλίγα πλοῖα τῶν τὴν ρωσικὴν σημαίαν, διέπλεον ἀφόβως τὰ στενά, ἀντάκωναν ἀενάως τὴν Μεσόγειον, ἐταξίδευαν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἔφθαναν ἕως τὴν Ἀζοφικὴν.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο μεγάλη ἡ κίνησις τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ ἐκέρδιζαν πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὰ ταξίδια τῶν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἠγόραζαν νέα πλοῖα. Εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν ἀνεφάνησαν πολλοὶ πλοιοκτῆται καὶ τὰ πλοῖα ἐμετροῦντο εἰς πολλὰς δεκάδας. Καὶ ἦσαν ἀρετὰ συγχρονισμένα τὰ πλοῖα ἐκεῖνα.

Ἄλλὰ τότε ἀκριβῶς νέος κίνδυνος ἀνεφάνη. Οἱ Ἀλγερίνοι καὶ οἱ Τουνέζοι καὶ οἱ Μπαρμπαρέζοι (1) κουρσάροι διήρπαζαν τὰ φορτία, αἰχμαλώτιζαν αὐτανδρα τὰ πλοῖα, ἐλεηλατοῦσαν τὰ παράλια τῆς χώρας καὶ ἄρπαζαν αἰχμαλώτους.

Καὶ δὲν ἐφοβοῦντο οἱ πειραταὶ αὐτοὶ παρὰ μόνον τὸν ἰσχυρότερόν των.

Ἡ ἀφορμὴ αὐτὴ ἠνάγκασε τοὺς Ἕλληνας ναυτικούς νὰ ἐξωπλίσουν καταλλήλως τὰ πλοῖα τῶν. Ἐτοποθέτησαν εἰς τὰ πλοῖα τῶν πυροβόλα, ὥπλισαν τὰ πληρώματα, ἰσχυροποίησαν τὰ πλοῖα τῶν καὶ ἐξουδετέρωσαν τὸν κίνδυνον ἀπὸ τοὺς κουρσάρους.

Καὶ ὄχι μόνον αὐτό. Ἄλλὰ καὶ μετέτρεψαν, χωρὶς καλὰ - καλὰ νὰ τὸ ἐννοήσουν καὶ οἱ ἴδιοι, τὸν ἐμπορικὸν τῶν στόλον εἰς πολεμικὸν καὶ ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἐπιδέξιοι ναυμάχοι.

Ναυτικὸν ὑπολογίσιμον εἶχαν ἡ Κάσσος, ἡ Μύκονος καὶ τὸ Γαλαξείδι.

Ἄλλ' αἱ νῆσοι Ὑδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ εἶχαν τὸν σπουδαιό-

(1) Ἀλγερίνοι=κάτοικοι Ἀλγερίου (χώρα ΒΔ Ἀφρικῆς). Τουνέζοι=κάτοικοι Τύνιδος (Τούνεξι=χώρα Β. Ἀφρικῆς μετὰ Τριπολίτιδος—Ἀλγερίου) Μπαρμπαρέζοι=κάτοικοι τῆς Βερβερίας ἢ Βαρβαρίας (χώρα Β. Ἀφρικῆς).

τερον στόλον (1). Οί κάτοικοι τῶν νήσων αὐτῶν δὲν εἶχαν ἔδαφος νὰ καλλιεργήσουν, διότι τὰ νησιά των εἶναι γεμῆτα βράχους. Ἐπεδόθησαν λοιπὸν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἦσαν ὅλοι ναυτικοί.

Μὲ τὸν στόλον των ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρὰ ἐξεσφάλιζαν τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς Τουρκίας. Καὶ εἰς ἀντάλλαγμα ἐπέτυχαν ἐξαιρετικὰ προνόμια ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Εἶχαν καὶ τὰ τρία νησιά πλήρη αὐτοδιοίκησιν καὶ ἐπλήρωναν μόνον ἓνα ἑλαφρὸν φόρον.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον οἱ στόλοι τῶν τριῶν νήσων εἶχαν μεταβληθῆ εἰς πραγματικοὺς πολεμικοὺς στόλους, πὺ ἔκαμναν τοὺς Τούρκους νὰ ἀνησυχῶν.

Οἱ μικροὶ ἀλλ' ἀξιόμαχοι αὐτοὶ στόλοι ἔμελλε ν' ἀποτελέσουν βραδύτερον τὸ ἱερὸν ναυτικὸν τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Βλέπομεν πάλιν ὅτι οἱ Κλέφτες, οἱ Ἀρματολοὶ καὶ οἱ ναῦται γίνονται θαυμάσιοι πολεμισταὶ καὶ προστατεύουν τὸ Γένος.

Ἐρωτήσεις: Ποῖος ἐκυριαρχοῦσε εἰς τὸ Αἰγαῖον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβιάς; Δύνασαι νὰ ζητήσῃς πληροφορίας διὰ τοὺς κουρσάρους;

3. Πολιτικαὶ δυνάμεις τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων Φαναριῶται

Μεγάλοι διερμηνεῖς καὶ ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας

Εἰς τὸ ΒΔ. μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου ὑπάρχει ἡ συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως **Φανάριον**. Εἰς τὴν συνοικίαν αὐτὴν ἦταν καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἐκεῖ ἦτο τὸ Πατριαρχεῖον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Καὶ ἐκεῖ διέμενεν ὁ Πατριάρχης — ὁ Ἐθνάρχης τῶν ὑποδούλων — καθὼς καὶ ὁ ἀνώτερος κληρὸς.

Γύρω ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἐπεδίωκαν νὰ κατοικοῦν καὶ οἱ περισσότεροί μορφωμένοι Ἕλληνες. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἔχουν τὴν προστασίαν τοῦ Πατριαρχείου καὶ διὰ νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξὺ των.

Καὶ ἔγινε μὲ τὸν καιρὸν ἡ συνοικία αὐτὴ τοῦ Φαναρίου, καταφύγιον καὶ κέντρον ὄλων τῶν μορφωμένων καὶ ὄλων τῶν εὐπόρων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ὀνομάσθησαν **Φαναριῶται**.

(1) Ἡ Ὑδρα 92, αἱ Σπέτσαι 44 καὶ τὰ Ψαρὰ 40.

Πολλοὶ Φαναριῶται κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἔγιναν ὑπάλληλοι ἢ τιτλοῦχοι τῶν Πατριαρχείων.

Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν τότε ἀκόμη πολὺ καθυστερημένοι εἰς τὰ γράμματα καὶ γενικὰ εἰς τὴν μόρφωσιν. Ἐνῶ οἱ Ἕλληνες γενικῶς, καὶ ἰδίως οἱ Φαναριῶται, ἦσαν καὶ πλούσιοι καὶ ἐγγράμματοι καὶ γλωσσομαθεῖς.

Οἱ Τοῦρκοι ἔβλεπαν τὴν ἀξίαν αὐτῆν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἤρχισαν νὰ προσλαμβάνουν Ἕλληνας Φαναριώτας εἰς ἰδιωτικὰς καὶ εἰς δημοσίας θέσεις.

Πολλοὶ Φαναριῶται κατέλαβαν ἀνώτερα καὶ ἀνώτατα ἀξιώματα εἰς τὸν στρατὸν, εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ τὴν Διοίκησιν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους καὶ διεχειρίζοντο σπουδαίας ὑποθέσεις αὐτοῦ.

Ἐφθασαν νὰ γίνωνται οἱ Φαναριῶται καὶ Μεγάλοι Διερμηνεῖς (δηλ. Ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν) χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται νὰ ἐξιολομισθοῦν. Καὶ ἠγεμόνες ἀκόμη διορίζοντο εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Μολδαβίαν, πού τὰς κατεῖχαν οἱ Τοῦρκοι.

Ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία ἐπὶ ὀλόκληρον ἑκατονταετίαν ἐκυβερῶντο ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἐδιοικοῦντο καὶ ἐξεπαιδεύοντο ἀπὸ Ἑλλήνας. Καὶ σήμερον ἀκόμη φαίνονται ἔχνη τῆς δεξιότητος καὶ τῆς δράσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς χώρας αὐτάς.

Ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς θέσεις τῶν οἱ Φαναριῶται ἐφάνησαν χρήσιμοι μὲν κάθε τρόπον εἰς τοὺς σκλαβωμένους ἀδελφούς. Τοὺς ὑπεστήριζαν τοὺς ἐπροφύλατταν τοὺς ἐπροστάτευσαν ἀπὸ κάθε Τουρκικῆν αὐθαιρεσίαν. Καὶ τὸ παιδομάζωμα κατηργήθη διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν καὶ τὴν ὀμὴν βίαν καὶ τὸν φανατισμὸν τῶν Κυβερνητῶν καὶ τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων πολλάκις τὸν ἐμετρίαζαν οἱ Φαναριῶται.

Ἦσαν οἱ Φαναριῶται εἰς τὸ μέσον τοῦ Τουρκικοῦ κράτους μία πολιτικὴ τοῦ Ἔθνους ἀριστοκρατία.

Πλησίον τῶν κατέφευγον ἄλλοι νεώτεροι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι κατηργήζοντο εἰς τὴν γλωσσομάθειαν, εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν διπλωματίαν.

Βλέπομεν ὅτι τὸ σκλαβωμένον Γένος ἔχει καὶ τοὺς πολιτικούς του προστάτας.

Καὶ οὕτω: Ἐκκλησία, προεστοί, κλέφται, ἀρματολοί, ναῦται, Φαναριῶται εἶναι ὅλοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἔθνους.

Εἶναι ὅλα αὐτὰ στηρίγματα σπουδαῖα καὶ σπουδαιότερα ἀκόμη, διότι ἀνεπτύχθησαν κάτω ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ ἔχθρου.

Ἐρωτήσεις: Φανάριον — Φαναριώται· τί σοῦ ἐνθυμίζουσι; Ποία ἢ Ἐθνικὴ δράσις τῶν Φαναριωτῶν;

5. Πνευματικαὶ δυνάμεις τοῦ σκλαβωμένου Γένους

α' Τὰ κρυφὰ σχολεῖα

Σχολεῖα δὲν ὑπῆρχαν εἰς τὴν σκλαβωμένην Ἑλλάδα. Καὶ οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν ἔπαψαν τὸν μελωδικὸν τους ἦχον! καθὼς εἶδαμεν εἰς τὰ προηγούμενα.

Ποῦ νὰ μάθουν τὰ Ἑλληνόπουλα τὴν δοξασμένην ἱστορίαν τῶν προγόνων των; Ποῦ νὰ ἀκούσουν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των;

Εἶναι τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ σκοτεινότερον σημεῖον τῆς μαύρης σκλαβιάς.

Καὶ ὅμως δὲν ἀπέμεινε κατατυφλωμένον τὸ σκλαβωμένον Γένος.

Ὁ Παπᾶς, ἡ ὁ ψάλτης τοῦ χωριοῦ, ἡ κάποιος γέροντας ἐγγράμματος μὲ πολλὴν μυστικότητα μέσα εἰς τοὺς νάρθηκας τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ὅπου ἄλλοῦ, καὶ οἱ καλόγηροι μέσα εἰς τὰ ἀπόκεντρα καὶ ἀπάτητα μοναστήρια των, ἔδιδαν τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὰ σκλαβόπουλα, τοὺς ἐμάθαιναν τὰ ὀλίγα γράμματα, ποὺ ἐγνώριζαν καὶ αὐτοί.

Ἐκεῖ κατέφευγαν νύκτα τὰ ἑλληνόπουλα, σιγοτραγουδώντας τό:

« Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο
νὰ μαθαίνω γράμματα
γράμματα, σπουδάματα
τοῦ Θεοῦ τὰ πρᾶγματα ».

Καὶ ἔπαιρναν τὰ πρῶτα μαθήματα· καὶ ἐμάθαιναν τὰ στοιχεῖα τῆς λατρείας των· τὰ σπουδαιότερα σημεῖα τῆς ἐθνικῆς μας Ἱστορίας.

Πολλοὶ νέοι κατέφευγαν εἰς τὰ μακρυνὰ Μοναστήρια. Ἐκεῖ ἦσαν βιβλιοθῆκαι· ὑπῆρχε σχετικὴ ἀσφάλεια· ἦσαν καὶ καλόγηροι μορφωμένοι. Ἐκεῖ εἶχεν ἀποσυρθῆ ἡ ἀνωτέρα παιδεία. Ἐκεῖ μὲ μυρίους κινδύνους — καὶ φαίνεται τοῦτο καθαρὰ εἰς τὸν πίνακα τοῦ Ἐθνικοῦ Ζωγράφου Γύζη, κατέφυγαν καὶ ἐμορφώθησαν οἱ πρῶτοι μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ δουλωμένου Γένους μας. Ἐκεῖ κατέφυγαν, ἀπὸ ὅπου ἀργότερα, ἅμα ἐχαλαρώθη τοῦ τυράννου ἡ πίεσις, ἐσκόρπισαν τὴν θεο

Τὸ κρυφὸ σχολεῖο *

μὴν διδασκαλίαν των καὶ ἐδυνάμωσαν τὴν πίστιν εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐκεῖ μέσα, εἰς τὰ **Μοναστήρια**, ἐσαρκώθη ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ—ἀπὸ τὴν **Μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας**—ἐξεπήδησεν ἡ μεγάλη ἀπόφασις «ἐλευθερία ἢ θάνατος».

6' Οἱ ὁμογενεῖς καὶ αἱ Κοινότητες ιδρύουν διαφόρους σχολὰς

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκετο τὸ σκλαβωμένον Γένος ἕως τὸ 1600. Ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἔπειτα ἡ κατάστασις ἐπῆρε μεταβολὴν.

Δὲν ὑπῆρχε τότε βέβαια **Κράτος Ἑλληνικόν**. Ὑπῆρχεν ὁμως εἰς τὴν ζωὴν τὸ **Ἑλληνικόν Γένος**, ἔστω καὶ σκλαβωμένον. Ὑπῆρχε

* Ὁ πίναξ αὐτὸς δεικνύει καθαρά πῶς κάτω ἀπὸ τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ εἰς τὸ θαμπὸν φῶς τῶν κανδηλιῶν τοῦ Μοναστηριοῦ ὁ σεβάσιμος Γέροντας τῆς Μονῆς, ὁ Γέροντας μὲ τὰ ὀλόασπρα γένεια καὶ τὴν κατάχλωμον ὄψιν, ὠμίλουσεν εἰς τὰ παιδιὰ — *σις ἐλπίδες τοῦ σκλαβωμένου Γένους* — διὰ τὰ περασμένα μεγαλεῖα τῆς Πατρίδος, διὰ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς Πίστεως! Καὶ ἀκόμη δεικνύει φανερά μὲ πόσον τρόμον ἐγένετο ἡ θεία ἐκείνη μυσταγωγία! τὸ δεικνύει καθαρά ὁ κλέφτης, ποῦ ἴσταται εἰς τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχει τὸ ἓνα αὐτὶ εἰς τὴν μυσταγωγίαν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν αὐλὴν μὴν τύχη καὶ ἔλθη τυράννου ποδᾶρι νὰ ταράξῃ τὸ θεῖον ἐκεῖνο πότισμα τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας!...

τὸ Γένος, τὸ ὁποῖον ἐπυρπολεῖτο ὀλόκληρον ἀπὸ τὸν ἄσβεστον πόθον τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Ἕλλην εἴτε εἰργάζετο, εἴτε ἐμπορεύετο, εἴτε ἐταξίδευεν, εἴτε ἐδυστυχοῦσε, ἕνα μόνον ὠνειρεύετο: **Νὰ ἰδῆ τὴν Πατρίδα του ἐλευθέραν.**

Οἱ ταξιδευμένοι Ἕλληνες, οἱ ὁμογενεῖς, γρήγορα ἀπέκτησαν μεγάλην περιουσίαν. Καὶ διέθεσαν ποσὰ πολὺν μεγάλην διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ὁμοεθνῶν τῶν.

Πρώτη ἡ Κοινότης τῆς Βενετίας καὶ ἄλλαι ἴδρυσαν σχολεῖα εἰς τὰς κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξῆλθον πλῆθος μορφωμένων Ἑλλήνων. Καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἴδρυσαν σχολεῖα οἱ ὁμογενεῖς καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδας, μὲ τὴν ἀνοχὴν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπλούτισαν τὰ σχολεῖα αὐτὰ μὲ βιβλιοθήκας καὶ μὲ διδακτικὰ ὄργανα.

Σπουδαιότατα Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἰδρύθησαν εἰς Ἰωάννινα κατὰ πρῶτον, τὰ ὁποῖα ἐφοδίασαν μὲ ἀξίους διδασκάλους πολλὰς ἄλλας σχολάς. Ἐπειτα ἰδρύθησαν σχολεῖα εἰς τὴν Σμύρνην, τὰς Κυθωνίας, τὴν Χίον, τὸ Μέτσοβον, τὰς Ἀθήνας, τὰ Τρίκαλα, τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Ἀνδριανούπολιν, τὸν Τύρναβον, τὴν Λάρισαν, τὴν Δημητσάναν καὶ ἄλλαχού. Καὶ πᾶσα πόλις καὶ πᾶσα κόμη ἐφιλοδοξοῦσε νὰ ἔχῃ σχολεῖον καὶ νὰ μορφώσῃ τὰ τέκνα τῆς.

Σπουδαιότερα ὄλων ἦτο ἡ « Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή », ἡ ὁποία ἐλειτούργει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο πραγματικὴ Ἑθνικὴ Ἑστία.

γ' Διαπρεπεῖς διδάσκαλοι τοῦ Γένους

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς σκλαβιάς ἔλαμψαν τὰ ὀνόματα πολλῶν καὶ σπουδαίων διδασκάλων τοῦ Γένους. Οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ἐδίδασκαν μὲ πίστιν καὶ κατώρθωναν νὰ ἀνάπτουν φλόγες πατριωτισμοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων.

Ἐνομαστότεροι εἶναι:

Ὁ Ἄνθιμος Γαζής ἀπὸ τὴν Θεσσαλικὴν κόμην Μηλιῆς. Κληρικὸς εἰς τὴν Βιέννην. Εἶχε φιλολογικὸν περιοδικὸν καὶ ἐξέδωκε λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, μὲ τὸ ὁποῖον ὠφέλησε πολὺ τὴν νεολαίαν τοῦ Γένους.

Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης ἐδίδαξεν εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν Κοζάνην, εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν τοῦ Ἁγίου ὄρους καὶ εἰς τὴν Μεγάλῃ Σχολὴν τοῦ Γένους καὶ ἔγραψε πολλὰ ἔργα Θεολογικά, ἄρχαιολογικά κ.λ.π.

Ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης ἱεράρχης καὶ διδάσκαλος τοῦ Γένους. Ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος καὶ ἔπειτα τοῦ Ἀστραζάν καὶ ἔγραψε πολλὰ ἐκκλησιαστικά συγγράμματα.

Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων κληρικὸς ἀπὸ τὴν Τσαρίτσαιναν τῆς Θεσσαλίας. Ἐδίδαξεν εἰς Σμύρνην, Μυτιλήνην, Κωνσταντινούπολιν, Ἀθήνας. Ἐγραψε θρησκευτικὰ βιβλία κ.λ.π.

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην ὁ πατὴρ του ἦτο Χῖος. Μετέβη εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πατρὸς του. Ἐκεῖ ἐσπούδασε λογιστικὴν καὶ ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς. Δὲν ἐδέχθη νὰ γίνῃ Ἀκαδημαϊκὸς εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου τοῦ ἐπρότειναν. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖον του ὠφέλησε πολὺ. Πλούσιοι Ἕλληνες, οἱ ὁμογενεῖς Ζωσιμάδαι, ἐξέδιδαν τὰ συγγράμματά του, μὲ τὰ ὁποῖα χιλιάδες νέων ἐμορφώθησαν ἐπιστημονικὰ καὶ ὠφέλησαν τὸ ἔθνος.

Καὶ ἄλλοι πολλοί.

Οἱ Μεγάλοι αὐτοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους ἐξέδιδαν πολλὰ συγγράμματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλούτισαν τὰς γνώσεις τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων, ἐφώτισαν τὸν νοῦν των καὶ τοὺς ἐφρονημάτισαν.

Καὶ βλέπομεν ἐδῶ, ὅτι εἰς τὸν πνευματικὸν του ἐξοπλισμὸν, τὸ σκλαβωμένον Γένος δὲν ἔμεινε γυμνόν.

Ἐρωτήσεις : Ποῖαι ἦσαν αἱ σχολαὶ τοῦ Σκλαβωμένου Γένους ; Πόσον ὠφέλησε « τὸ κρυφὸ σχολεῖο » ; Τί πρέπει νὰ ἦσαν οἱ διδάσκαλοι ἐκεῖνοι ; Ποῖα ἦτο ἡ ἀνωτέρα σχολή ;

4. Ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας

Τὸ Γένος ὅλον ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἔμεινε ὑποδουλωμένον 400 περίπου χρόνια. Ἀλλὰ ἡ διάθεσις καὶ ἡ προθυμία τῶν σκλάβων νὰ ἐπαναστατήσουν καὶ νὰ ἀποτινάξουν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ποτὲ δὲν ἔλειψε.

Ἄλλοτε μὲ διαμαρτυρίας καὶ ἄλλοτε μὲ ἔνοπλα κινήματα οἱ σκλάβοι ἔδιδαν εἰς ὅλους νὰ ἐννοήσουν, ὅτι δὲν ἀνέχονται τὸν ζυγόν.

Ἐφ' ὅσον ἦσαν ἀκόμη οἱ Ἐνετοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες εἰς κάθε περίστασιν ἐταύτιζαν τὴν τύχην των μὲ τοὺς Ἐνετούς. Ἄλλ' ὅλαι αἱ ἐπαναστάσεις αὐταὶ ἦσαν τοπικαὶ καὶ εὐκόλα κατεβύλλοντο. Οἱ Ἐνετοὶ σχεδὸν πάντοτε ἐνικῶντο καὶ ἐσυνθηκολο-

γοῦσαν. Καὶ τότε οἱ σκλάβοι μόνον ἐπλήρωσαν εἰς αἷμα, καὶ πολὺ ἀκριβὰ μάλιστα, κάθε ἐξέγερσίν των.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς τοιούτου εἵδους ἐπαναστάσεις καὶ τρομερὰς σφαγὰς οἱ Ἕλληνες ἀπελίπισθησαν ἀπὸ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ ἔστρεψαν τὰς ἐλπίδας των πρὸς τὴν ὁμόδοξον Ρωσίαν.

Οἱ Ρῶσοι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἔβαλαν εἰς τὸν νοῦν των νὰ κυριεύσουν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ διώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὰ σχέδια των αὐτὰ οἱ Ρῶσοι εἶχαν ἀνάγκην τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ἐπεριποιοῦντο τότε τοὺς Ἕλληνας οἱ Ρῶσοι. Τοὺς ἔδιδαν ὑποσχέσεις, τοὺς ἐδέχοντο εἰς τὰς πολιτικάς, εἰς τὰς στρατιωτικάς καὶ εἰς τὰς ναυτικάς ὑπηρεσίας των καὶ δὲν ἔπαυαν νὰ τοὺς ὑποκινοῦν εἰς ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1770

Κατὰ τὸ 1770 ἡ φιλόδοξος Τσαρίνα τῆς Ρωσίας **Αἰκατερίνη ἡ Β'** ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Εἶχε σκοπὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ ἰδρῦσῃ πάλιν ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Κράτος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐτοκράτορα ἔγγονόν της, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου Κωνσταντῖνος.

Ἐξαπέστειλε λοιπὸν ἡ Αἰκατερίνη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Μακεδόνα λοχαγὸν τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ Γεώργιον Παπάζωλην μὲ ἄλλους ὁπαδοὺς διὰ νὰ προπαρασκευάσουν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Παπάζωλης διέσχισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν Καλαμῶν. Συνήνητησε τοὺς σημαίνοντας Ἕλληνας κληρικούς, Προεστούς Καπεταναίους καὶ συνωμίλησε διὰ τὰ σχέδιά του. Εἰς ὅλους ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι, ἅμα ἤρχιζεν ἡ ἐπανάστασις, ἀμέσως θὰ κατέφθαναν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ρῶσοι μὲ στόλους, μὲ στρατούς, μὲ ὅπλα . . .

Παντοῦ εὔρε ὁ Παπάζωλης θερμὴν ὑποδοχὴν καὶ προθυμίαν πολλὴν διὰ ἐπανάστασιν.

Πράγματι ἡ Αἰκατερίνη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας εἰς τὸ 1770 καὶ ἔξαπέστειλε εἰς τὰ Ν. τῆς Πελοποννήσου παράλια δύο μοίρας στόλου μὲ ναυάρχους τοὺς ἀδελφοὺς Θεόδωρον καὶ Ἀλέξιον Ὁρλώφ.

Οἱ Ὁρλώφ μὲ ἐνθουσιώδεις προκηρύξεις, ἐκάλεσαν τοὺς Ἕλληνας

νας νὰ σηκώσουν τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ νὰ ἐπαναστατήσουν.

Μεσσήνιοι καὶ Μανιάται καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, μόλις ἀντίκρουσαν τοὺς στόλους, ἔδραξαν τὰ καρυοφύλια καὶ τὰ γιαταγάνια καὶ ἤρχισαν τὰς βιαιοπραγίας κατὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ Μητροπολίτης Περθένιος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ Αἴγιον.

Ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου Μακάριος Νοταρᾶς ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Βόνιτσαν καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ εἰς τὴν Λεβάρδειαν καὶ εἰς τὴν Κρήτην, οἱ Ἕλληνες εὐρέθησαν ἐπὶ ποδὸς πολέμου.

Αἱ συγκρούσεις σκλάβων καὶ κατακτητῶν ἐσυνεχίζοντο καὶ διαρκῶς ἐγίνοντο σκληρότεραι.

Ἄλλὰ Ρωσικὸς στρατὸς δὲν ἐφαίνετο.

Καὶ τὸ χειρότερον ἔφυγε καὶ ὁ ρωσικὸς στόλος.

Γεννίτσαροι τότε ἐπλημύρισαν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἄγρια στίφη Ἀλβανῶν ἐξαπελύθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάστασιν.

Οἱ δυστυχεῖς σκλάβοι κατεσφάγησαν καὶ ἡ χώρα ἔγινε παρανάλωμα πυρὸς· κατηργήθησαν τὰ προνόμια· ἡ ἐπανάστασις ἐπνίγη εἰς τὸ αἶμα. Καὶ φορικτὴ ἐρημία ἐσκέπασε τὰ πάντα.

Ἐσυνθηκόγησεν ἀργότερα ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκίαν⁽¹⁾. Καὶ ἀνέλαβεν ἡ Ρωσία ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπανάστασι τοῦ 1778

α'. Ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ῥόδοιτρον τῆς Πόλης

Ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας ἔκαμε τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνας νὰ λησμονήσουν πολὺ γρήγορα τὰς συμφορὰς αὐτὰς καὶ νὰ ὀνειρεύονται νέαν ἐπανάστασιν.

Εἰς τὴν Τεργέστην μάλιστα ἐνεργοῦνται τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μυστικοὶ ἔρανοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κοινότητος διὰ τὴν «Μεγάλην Ἰδέαν» — ὅπως ὠνόμαζαν τὸν ἀκοίμητον πόθον τῆς ἐλευθερίας — Ἀγοράζονται πλοῖα κατάλληλα διὰ καταδρομὰς καὶ καταρτίζεται μικρὸς ἀλλ' ἀξιόμαχος στολίσκος ἀπὸ τρία πλοῖα.

Φθάνει τότε εἰς τὴν Τεργέστην ὁ μέγας θαλασσομάχος Λάμ-

1. Ἡ Συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρτζή. Ὅροι: Προστασία Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, Ἐλευθέρωσις Ναυσιπλοῖα ὑπὸ ρωσικῆν σημαίαν.

X. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 3

προς Κατσώνης, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Λεβάρδειαν τῆς Βοιωτίας.

Ἔρχεται ὁ Κατσώνης ἀπὸ τὴν **Κριμαίαν**, ὅπου ὑπηρετεῖ ὡς Λοχαγὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ. Εἶναι ἐφοδιασμένος μὲ ἀρκετὰς συνεισφορὰς ὁ Κατσώνης. Ἀγοράζει μὲ αὐτὰς ἓνα παλαιὸν ἀμερικανικὸν καταδρομικόν, τὴν «**Ἀθηνᾶν τῆς Ἄρκτου**» καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ

Ὁ Λάμπρος Κατσώνης

στολίσκου τῆς κοινότητος Τεργέστης καταβαίνει εἰς τὸ Αἴγαῖον.

Μὲ τὸν στολίσκον αὐτὸν ὁ Κατσώνης κάμνει πολλὰς ἐπιδρομὰς. Αἰχμαλωτίζει τουρκικὰ πλοῖα, αὐξάνει διαρκῶς τὴν δύναμίν του καὶ καταντᾷ φέβητρον τῶν τουρκικῶν πλοίων.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη (ὅπως ἐλέγετο ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις) φροντίζει κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Δὲν τὸ κατορθώνει ὁμως καὶ ἀλλάσσει τακτικὴν. Προσπαθεῖ τώρα νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ φίλον τῆς. Τὸν ἀποκαλεῖ «**ἐξοχώτατον ἥρωα**» τοῦ δίδει ἀμνηστειὰν παραχωρεῖ εἰς τὴν κληρονομικὴν κατοχὴν του μίαν ἀπὸ τὰς Δωδεκανήσους· τοῦ ὑπόσχεται χρηματικὰ ἐπιδόματα ἰσόβια! καὶ ἄλλα.

Ὁχι ὁμως! Ὁ Κατσώνης δὲν ἐξαγοράζεται. Μισεῖ τὸν ἐχθρὸν τῆς Πατρίδος!

6. Τὸ τέλος τῶν ἡρώων Κατσώνη καὶ Ἀνδρουῦτσου

Εἶναι τὸ 1778 καὶ ἡ Τσαρίνα Αἰκατερίνη Β' κηρύσσει δεύτερον πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστατοῦν ἀμέσως. Ἐλπίζουν καὶ πιστεύουν, ὅτι θὰ ἀνασυστήσουν τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν μὲ αὐτοκράτορα τὸν ἐγγονὸν τῆς Αἰκατερίνης Β' τὸν Μέγαν Δοῦκα Κωνσταντῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξαποστέλλουν πρεσβείαν καὶ ζητοῦν ἐνίσχυσιν εἰς ὅπλα καὶ πλοῖα.

Εἰς τὰ 1790 ὁ Κατσώνης ἐπιβιβάζει εἰς τὰ πλοῖα του τὸν ἀρματολὸν Γεώργιον Ἀνδρουῦτσον μὲ τὰ 500 παλληκάρια του καὶ ἀναπλέει

(αυλακώνει) τὸ Αἰγαῖον. Πλησίον τοῦ Καφηρέως συναντᾷ ἰσχυρὸν τουρκικὸν στόλον ἐνισχυμένον μὲ ἀλγερινὰ πειρατικὰ πλοῖα.

Δὲν διστάζει ὁ Κατσώνης. Δίδει πεισματώδη ναυμαχίαν κατὰ παράταξιν. Ὁ ἐχθρὸς χάνει τρεῖς χιλιάδας ἄνδρας καὶ παθαίνει μεγάλην φθορὰν εἰς τὰ πλοῖα του.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ Κατσώνη ἡ τύχη δὲν εἶναι καλύτερα. 565 ναῦται τοῦ Κατσώνη καὶ παλληκάρια τοῦ Ἀνδρούτσου εὐρίσκουν ἐνδοξὸν θάνατον καὶ ὁ στόλος του συντρίβεται.

Καὶ ἡ λαϊκὴ Μοῦσα ἔψαλλε :

« Σὺν πιάστηκαν σὶὸν πόλεμο
ἀπ' τὴν ἀγῆ ὡς τὸ βράδυ
πολλοὶ κλέφτες σκοιῶνται
τοῦ Καπειὰν Ἀνδρούτσου »

Ὑστερα ἀπὸ δύο ἔτη ὁ Κατσώνης εἶναι καὶ πάλιν ἑτοιμὸς διὰ νέαν ἐκστρατείαν. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ Αἰκατερίνη ἔχει συνθηκολογήσει τώρα μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ παραγγέλλει καὶ εἰς τὸν Κατσώνην νὰ παύσῃ καὶ αὐτὸς τὰς ἐχθροπραξίας.

Ἄλλ' ὄχι ! Ὁ γενναῖος πατριώτης ἀπαντᾷ :

« Ἄν ἡ αὐτοκράτειρα ἔκαμε τὴν εἰρήνην της, ὁ Κατσώνης δὲν ὑπέγραψε ἀκόμη τὴν ἰδικήν του ! » καὶ συνεχίζει τὸν πόλεμον. Συνεργάζεται τώρα μὲ τὸν Ἀνδρούτσου καὶ μὲ ἄλλους ἀρματολούς ὁ Κατσώνης. Ἄλλὰ πλησίον τοῦ Ταινάρου προσβάλλεται ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν στόλον, ἐνισχυμένον καὶ μὲ δύο Γαλλικὰ πλοῖα καὶ μόλις κατορθώνει νὰ ἀποφύγῃ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἀπελπισία κατέλαβε τότε τὸν γενναῖον. Ἐγκατέλειψε τὸν ἀγῶνα καὶ κατέφυγεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν. Ὁ Ἀνδρούτσος διασχίζει ξιφήρης τὴν Πελοπόννησον. Ἐπὶ 40 ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας καταδιώκεται ἀπὸ χιλιάδας Τούρκους. Πολεμᾷ ἀδιακόπως καὶ κατορθώνει νὰ περάσῃ εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Ἐκεῖ ὅμως τὸν συλλαμβάνουν οἱ φιλότουρκοι Ἐνετοὶ καὶ τὸν παραδίδουν εἰς τοὺς Τούρκους.

Οἱ Τούρκοι μετέφεραν τὸν Ἀνδρούτσου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ἐθανάτωσαν ἔπειτα ἀπὸ φρικτὰ μαρτύρια.

Ἐρωτήσεις : Τί ἐπεδίωκε κατὰ δάθος ἡ Ρωσία μὲ τὴν βοήθειαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ; Ἀκούετε τίποτε σχετικὸν σήμερον ; Ποιοὶ ἦσαν οἱ ὀργανωταὶ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1770. Ποίας συνεπειᾶς εἶχε ἡ ἀποτυχία ; Τί ἔλεγεν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιὰ τοῦ Λάμπρου καὶ τοῦ Ἀνδρίτσου ; Τί ἤσθάνθη ὁ Κατσώνης μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Αἰκατερίνης ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ ψυχὴ τοῦ σκλαβωμένου ἔθνους ὀραματίζετο πάντοτε τὴν ἀπελευθέρωσιν. Καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ Γένους ἦτο — καθὼς εἶδαμεν — μία ὑπολογίσιμος βᾶσις διὰ τὰ σχεδιασθῆ ἑπανάστασις.

Ἄλλὰ διὰ τὰ ἔκτραγῃ ἡ ἑπανάστασις συνετέλεσαν πολλὰ πράγματα καὶ ἰδίως τὰ ἀκόλουθα περιστατικά.

1. Ἡ Γαλλικὴ ἑπανάστασις

Οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας κατεπίεζαν τὸν λαὸν μὲ τοὺς πολλοὺς φόρους. Οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας παρακινουσαν τὸν λαὸν νὰ ζητήσῃ ἰσότητα, δικαιοσύνην καὶ ἐλευθερίαν. Καὶ ὁ λαὸς ἐπανεστάτησε τὴν 16 Ἰουλίου 1789 καὶ διεκήρυξε εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου :

«Ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἐλεύθερος».

«Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἴσα δικαιώματα».

«Μόνον ὁποῖος παραβιάζει τὸν νόμον φυλακίζεται».

«Ἐχει καθένας τὸ δικαίωμα νὰ κάμνη ὅ,τι θέλει, ἀρκεῖ νὰ μὴ βλάπτῃ τὸν ἄλλον».

«Ὅλοι εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου».

«Τὸ ἔθνος εἶναι ὁ κυρίαρχος».

Τρεῖς λέξεις μόναι, αἱ λέξεις : Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης περιλαμβάνουν ὅλα αὐτὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἑπανάστασις ἐχαροποίησε τοὺς λαοὺς, ἀλλ' εἶχε καὶ κακὰ ἀκόλουθα. Ἐκαρτομήθη ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ΙΣΤ'· καὶ πολλοὶ ἀριστοκράται καὶ εὐγενεῖς ἐσύρθησαν εἰς τὴν λαιμητόμον.

Καὶ τὸ χειρότερον ὅλων ἔξωτερικοὶ ἐχθροὶ ἐπετέθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη κατὰ τῆς Γαλλίας. Τότε ὁ Στρατηγὸς Ναπολέων Βοναπάρτης ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων. Ὁ Ναπολέων ἐνίκησεν ὅλους τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔσωσε τὴν Γαλίαν.

Ἄλλ' ἐνικήθη καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ Βατερλώ ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. Ὁ στρατός του κατεστράφη καὶ ὁ ἴδιος ἀπέθανεν ἐξόριστος εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ὠκεανοῦ Ἀγίαν Ἑλένην (1821).

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐγέννησε θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων καὶ ἀνεπέθρεψε τὰς ἐλπίδας των διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Μέγας Ναπολέων μάλιστα εἶχε δεῖξει πολλὴν συμπάθειαν πρὸς τὸ σκλαβωμένον Γένος τῶν Ἑλλήνων καὶ εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπολύτρωσίν του. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε.

Ὁ ὄργασμος ὅμως τοῦ σκλαβωμένου Γένους διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του διαρκῶς ἐμαγάλωνεν.

Ἐρωτήσεις : Ποῖαι ἀφορμαὶ ἐπροκάλεσαν τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ; Διὰ ποῖον ἐγράφη τὸ ἐπιτύμβιον :

« Ἐνθάδε κεῖται ὁ εἰς μίαν μόνον ὄραν τὴν γῆν παίξας, τὴν γῆν χάσας εἰς τοῦ Βατερλώ τὴν Χώραν ; »

2. Ὁ Ρήγας Φεραῖος

Ἐκεῖνος, ποὺ ἠλεκτρίσθη περισσότερο ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἦτο ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος.

Καὶ δὲν ὠραματίζετο μόνον τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀνάστασιν ὁ Ρήγας. Ἦθελε καὶ ἠργάσθῃ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ὁ Ρήγας ἐγεννήθη εἰς τὰς Φεράς ἢ Βελεστίνον τῆς Θεσσαλίας τὸ 1757. Ὁ ἴδιος ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του Βελεστινλήν. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Ζαγορὰν καὶ ἐχορημάτισε διδάσκαλος εἰς τὸν Κισσὸν τῆς Θεσσαλίας. Ἐπειτα ἐγίνε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυρογένη.

Ὁ Ρήγας Φεραῖος

Καμμία θέσις ὅμως καὶ καμμία τιμὴ καὶ δόξα δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν

Φερσίτων. Ἡ πατρις εἶναι σκλαβωμένη. Αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέχεται ἡ ὑπερήφανος ψυχὴ τοῦ Ρήγα. Πρέπει νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της. Πρέπει νὰ ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν ὠραίαν ἰδέαν τῆς Ἐλευθερίας ὅλην του τὴν δύναμιν ὅλας του τὰς ἐνεργείας.

Πηγαίνει εἰς τὴν Βιέννην ὁ Ρήγας. Ἐγκαθίσταται ἐκεῖ. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀλληλογραφεῖ μὲ τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς σκλαβωμένης χώρας. Συνεννοεῖται μὲ τοὺς κορυφαίους τοῦ Γένους καὶ μὲ τοὺς καλλιτέρους ἐμπόρους. Γράφει εἰς τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς ἀρματολούς. Δημοσιεύει διάφορα συγγράμματα. Τυπώνει θούρια καὶ πατριωτικὰ ποιήματα. Σχεδιάζει τὴν «*χάρταν τῆς μεγάλης Ἑλλάδος*», σκορπᾷ ὅλα τὰ ἔντυπα αὐτὰ εἰς τοὺς σκλάβους καὶ ἀνάπτει πυρκαϊὰν πατριωτισμοῦ.

«Ὡς πότε, παλληκάρια νὰ ζῶμεν στὰ στενά.

Μονάχοι, σὰν λιοντάρια στὶς ῥάχες στὰ βουνά».

ψάλλει ὁ ἐμπνευσμένος ποιητής. Καὶ ἀνασηκώνει θύελλαν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν σκλάβων. Καὶ σύρει τὸ Γένος εἰς τὴν μεγάλην ἀπόφασιν.

«Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ

παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακὴ».

Ἐτοιμάζεται ὁ Ρήγας νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἐπανάστασιν. Ἄλλ' αἱ ἐνέργειαι του καὶ αἱ κινήσεις του γεννοῦν ὑποψίας εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἀστυνομίαν Τεργέστης.

Ὁ Ρήγας συλλαμβάνεται καὶ ἐρευνῶνται αἱ ἀποσκευαὶ του. Τὰ βιβλία του, τὰ ἔγγραφα του, αἱ ἐπαναστατικαὶ του προκηρύξεις μαρτυροῦν περὶ τοῦ ἔργου του.

Δὲν τὸ ἀρνεῖται ὁ Ρήγας:

«Ἐπιθυμῶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν» ὁμολογεῖ εἰς τὸν ἀνακριτὴν. *«Προτιμῶ νὰ ἔχω κυρίαρχον τὸν διάβολον—προσθέτει—παρὰ τοιοῦτον τύραννον, ὅποιος εἶναι ὁ Τοῦρκος».*

Καὶ οἱ ἐπὶ συνεταιῖροι τοῦ Ρήγα ὁμολογοῦν καὶ αὐτοὶ τὰ ἔργα τῶν καὶ σύρονται μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν δέσμοι εἰς τὸ Βελιγράδιον, ὅπου καὶ στραγγαλιζοῦνται ἐντὸς σκοτεινῶν φυλακῶν (Ἰούνιος 1798).

Καὶ δὲν παραδίδει ὁ ζῆθεὴς γενναῖος πρωτομάρτυρ τὴν ψυχὴν του, πρὶν ἐκφωνήσῃ μὲ ὑπερηφάνειαν:

«Ἀρκεῖόν σπόρον ἔσπειρα. Ἡ Πατρις μου γρήγορα θὰ θερίσῃ τὸν γλυκὸν καρπὸν του».

Καὶ ἐπροφήτευσεν. Ἡ Ἑλλὰς γρήγορα ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της. Καὶ ἔστησεν ὡς δείγμα εὐγνωμοσύνης ὠραῖον ἀνδριάντα τοῦ πρωταμάρτυρος εἰς τὰ Προπύλαια τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐρωτήσεις : Δύνασθε νὰ φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὸν Ρήγα; Ποῦ ἔπεσεν ὁ πρωτομάρτυς; Πῶς ἀντίκρουσε τὸ τέλος τῆς ζωῆς του; Ἐφοβήθη διὰ τὴν τύχην τοῦ ἔργου του;

3. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία

Ὁ σπόρος, τὸν ὁποῖον ἔσπειρεν ὁ Ρήγας, δὲν ἐβράδυνε νὰ καρποφορήσῃ.

Αἱ συμβουλαὶ τῶν σοφῶν τοῦ Γένους καὶ τῶν κληρικῶν ἢ παρουσία τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἀρματολῶν ἢ δρᾶσις τοῦ στόλου τῶν τριῶν νήσων ὄλα αὐτὰ ἐφρονημάτιζαν τοὺς σκλάβους. Ἐφθασε καιρός, πὸν ὄλοι ἐνόησαν, ὅτι αἱ τοπικαὶ ἐπαναστάσεις δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ σηκωθῇ σύσσωμον τὸ ἔθνος διὰ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμὰ τῆς σκλαβιάς.

Ἐχρειάζετο ὁμως κατάλληλος προπαρασκευὴ διὰ τὴν Γενικὴν ἐξέγερσιν. Ἐχρειάζετο ἀκόμη καὶ κατάλληλος ἀρχηγός.

Καὶ ὄλα αὐτὰ τὰ ἔκαμεν ἡ «Φιλικὴ Ἐταιρεία». Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἦτο μία μυστικὴ ἔνωσις μεταξὺ Ἑλλήνων πατριωτῶν. Καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτὴν ἔκαμαν τρεῖς ἄνδρες τὸ ἔτος 1814.

Ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς ἀπὸ τὴν Ἄρταν, ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος ἀπὸ τὴν Πάμμον τῆς Δωδεκανήσου.

Ἡ ἔταιρεία ἦτο πολὺ μυστικὴ. Ἀφήνετο νὰ πιστεύουν τὰ μέλη της, ὅτι εἶχε τὴν ὑποστήριξιν κάποιας μεγάλης Δυνάμεως. Τὰ μέλη ἐξέλεγοντο μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς δοκιμασίας ὡρκίζοντο μὲ ὄρκους φοβεροὺς νὰ μὴ προδώσουν τὰ μυστικά της Ἐταιρείας ἀνεγνωρίζοντο μεταξὺ τῶν μὲ μυστικὰ σημεῖα.

Μέλη τῆς Ἐταιρείας (Φιλικοί, ὅπως ἐλέγοντο) διέτρεχαν τὴν χώραν καὶ προπαρασκεύαζαν τὴν ἐξέγερσιν τῶν σκλάβων.

Καὶ ἔφθασαν ἡμέραι ὅπου, οἱ ἱερεῖς προσηύχοντο διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου· οἱ νέοι ἔφαλλαν τὰ θούρια τοῦ Ρήγα· οἱ ὀπλοποιοὶ κατεσκεύαζαν ὄπλα· αἱ γυναῖκες ἐγέμιζαν φυσίγγια· οἱ ἄνδρες ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν σκοποβολὴν· ἡ ἔδρα τῆς Ἐταιρείας μετεφέρετο εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀπὸ τὸν Δούναβιν ἕως τὴν Μάνην καὶ ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἕως τὰς Ἰονίους νήσους Πατριάρχης, ἀρχιερεῖς, λόγιοι καὶ πρόκοιτοι, πρῶτοντες καὶ ἔμποροι, ναυτικοὶ καὶ κλέφτες, ἑκατοντάδες χιλιάδων ραγιάδες καὶ ὅλον τὸ σκλαβωμένον Γένος, γνωρίζει τὸ μυστικὸν τῆς Ἐταιρείας, κρατεῖται εἰς πλήρη συνεννόησιν καὶ περιμένει τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως.

Εὐρίσκεται καὶ ὁ Ἀρχηγός! Αἱ γινῶμαι ὄλων συμφωνοῦν εἰς τὰ πρόσωπα δύο ἀνθρώπων, ὡς ἀρχηγῶν τοῦ Ἀγῶνος: τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

Ὁ Καποδίστριας εἶναι δεξιὸς διπλωμάτης καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας· ὁ Ὑψηλάντης εἶναι εὐγενὴς Φαναριώτης καὶ γενναῖος ἀξιωματικὸς· ἔχει χάσει τὸν δεξιὸν του βραχίονα εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἶναι Στρατηγὸς ὑπασπιστὴς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας.

Ὁ Καποδίστριας νομίζει, ὅτι θὰ ὠφελήσῃ περισσότερον τὸ Γένος, ἂν μείνῃ εἰς τὴν θέσιν του. Ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἔχει λόγους νὰ παρακούσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Γένους καὶ ἀποδέχεται τὴν ἀρχηγίαν.

Ἐρωτήσεις: Κατὰ τί ὁμοιάζουν ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Ὑψηλάντης; καὶ εἰς τί διαφέρουν; Διατί τὰ βλέμματα τῶν Φιλικῶν ἐστράφησαν πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνδρας, ποὺ ἤγκμαζαν εἰς τὴν Ρωσίαν;

4. Οἱ Σουλιῶται καὶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς

α' Ὁ τύραννος τῆς Ἠπείρου Ἀλῆς

Ὅλους τοὺς Τούρκους τοὺς ἐξεπέρασεν εἰς θηριωδίαν κατὰ τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων ὁ διαβόητος Τουρκαλβανὸς Ἀλῆ Πασᾶς.

Ὁ Ἀλῆς ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ Τεπελένιον τῆς Ἀλβανίας, ὡς ἀρχηγὸς ληστανταρῶν. Μὲ τὴν πονηρίαν του καὶ τὴν πανουργίαν του μὲ τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς του καὶ μὲ τὰς δολοφονίας του, κατώρθωσε νὰ κυριαρχήσῃ εἰς ὅλην τὴν Ἠπειρὸν μέχρι τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ τὸν Σουλτᾶνον.

Καὶ ἐρήμωσε πόλεις ὁ Ἀλῆς, ἐξηφάνισεν οἰκογενεῖας ὀλοκλήρους· ἤρπασε περιουσίας· ἐφυλάκισεν ἀθώους· ἐβασάνισε καὶ ἐθανάτωσε κόσμον ἀμέτρητον.

Δύο ὀλόκληρα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων, Ἀλβανῶν καὶ Τούρκων ἐξουσίαζεν ὁ Ἀλῆς, μόνον μὲ δώδεκα χιλιάδας στρατόν. Καὶ ἐκυβε-

νοῦσε μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμον ὅλην τὴν Ἑπειρον καὶ τὰς γειτονικὰς περιφερείας.

β' Οἱ Σουλιῶται καὶ ἡ μανία τοῦ Ἀλῆ. Πρώτη καὶ δευτέρα ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου

Μόνον τοὺς Σουλιώτας δὲν κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ ὁ αἰμοβόρος τύραννος. Οἱ Σουλιῶται, συγκεντρωμένοι εἰς ἔνδεκα μικρὰ χωρία καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους τοῦ βουνοῦ των, δὲν ἔδωκαν ποτὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλῆ. Δὲν ἐδέχθησαν τὰ δῶρα του. Δὲν ἐλογάρισαν τὰς ἀπειλὰς του. Δὲν ἐφοβήθησαν τοὺς πολέμους του.

Τέσσαρας φορὰς ἐκστρατεῖει ὁ Ἀλῆς κατὰ τοῦ ὑπερηφάνου Σουλίου. Τὸ ὑπερήφανον Σοῦλι δὲν ὑποτάσσεται κατὰ τὴν πρώτην ἐκστρατείαν. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπιστρέφει ταπεινωμένος εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἀλλὰ τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεως κατατρώγει τὰ σπλάγγνα του. Καὶ καταφεύγει εἰς τὸν δόλον.

Προσποικεῖται, ὅτι θὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ ζητεῖ, ὡς φίλος, τὴν βοήθειαν τῶν Σουλιωτῶν.

Γνωρίζουν οἱ Σουλιῶται τὴν πανουργίαν τοῦ Ἀλῆ. Γνωρίζουν τὸν δόλιον χαρακτῆρα του. Διὰ νὰ μὴ φανῇ ὁμως, ὅτι τὸν ἐνόησαν, τοῦ στέλλουν 70 ἄνδρας μὲ ἀρχηγὸν τὸν Λάμπρον Τζαβέλλαν. Μαζί των εἶναι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Λάμπρου ὁ 15ετής Φῶτος.

Οἱ Σουλιῶται γνωρίζουν καλὰ τὸν τύραννον καὶ δὲν κάμνουν λάθος εἰς τὴν κρίσιν των. Ὁ δόλιος Ἀλῆς συναντᾶται μὲ τὸ ἀπόσπασμα τῶν Σουλιωτῶν καὶ διὰ δόλου τὸ αἰχμαλωτίζει δολόκληρον.

Μόνον ἓνας Σουλιώτης κατορθώνει κάτω ἀπὸ χάλαζαν σφαιρῶν νὰ διαφύγῃ. Ἀλλ' εἶναι ἀρκετὸς ὁ ἓνας αὐτὸς Σουλιώτης! Σπεύδει εἰς τὸ Σοῦλι καὶ εἰδοποιεῖ τοὺς ἀρχηγοὺς διὰ τὴν σκευωρίαν τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Ἀλῆς σπεύδει καὶ αὐτὸς κατὰ τοῦ Σουλίου, διότι πιστεύει, ὅτι θὰ τὸ εὔρη ἀπροστάτευτον.

Ἀλλὰ εἶναι φοβερὰ καὶ καταστρεπτικὰ τὰ πυρὰ τῶν Σουλιωτῶν, ποὺ τὸν ὑποδέχονται.

Καὶ ὑποχωρεῖ ἀρκετὰ ταπεινωμένος ὁ ἀγέρωχος τύραννος.

γ' Τρίτη ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου

Δὲν ἀπομακρύνεται εὐκολα ὁ Ἀλῆς ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς πονηρίας καὶ τῆς δολιότητος.

Καλεῖ ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ τὸν Λάμπρον καὶ τοῦ ὑπόσχεται τι-
μὰς καὶ δόξας καὶ χορήματα πολλά, ἀν τοῦ παραδώσῃ τὸ Σοῦλι. « Εἰ
δὲ μὴ—τοῦ λέγει—θὰ κάμω τὸ Σοῦλι χορτάρι νὰ μὴ φυτρώσῃ».

Καταφεύγει εἰς ἀνάλογα μέσα πονηρίας καὶ ὁ Λάμπρος καὶ ζητεῖ
ἀπὸ τὸν τύραννον τὴν ἐλευθερίαν του, διὰ νὰ φροντίσῃ δῆθεν νὰ ἐξυ-
πηρετήσῃ τοὺς σκοποὺς του. Ὁ Ἄλῃς πείθεται καὶ ἐλευθερώνει τὸν
Λάμπρον. Κρατεῖ ὅμως αἰχμαλώτους τοὺς 70 Σουλιώτας καὶ ὡς ὁμη-
ρον τὸν μικρὸν Φῶτον.

Ὁ Λάμπρος φθάνει εἰς τὸ Σοῦλι· διηγεῖται τὰ πάντα εἰς τοὺς
ἀρχηγοὺς τῶν Σουλιωτῶν καὶ τοὺς ἐξορκίζει νὰ πολεμήσουν μέχρις
ἐσχάτων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἐτοιμάζει ὁ Λάμπρος τὴν ἀμυναν τοῦ Σουλίου, διότι γνωρίζει
τὴν μανίαν τοῦ τυράννου.

Ἐπειτα γράφει εἰς τὸν Ἄλῃν :

« Χαίρομαι, ὅπου ἐγέλασα ἓνα δόλιον, σὰν καὶ σένα. Εἶμαι ἐδῶ
νὰ διαφεντέψω τὴν Πατρίδα μου. Ὁ υἱός μου ὁ Φῶτος θὰ πεθάνῃ
τὸ ξαίρω. Μὰ ἐγὼ θὰ ἐκδικήσω τὸν θάνατόν του. Ἐὰν ὁ υἱός μου,
νέος καθὼς εἶναι, δὲν μένει εὐχαριστημένος νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν Πα-
τρίδα του, αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς
υἱός μου ».

Προχώρησε ἄπιστε. Εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ ἐκδικηθῶ.

Ἐγὼ ὁ ὄρκισμένος ἐχθρός σου

Καπετὰν Λάμπρος Τζαβέλλας »

Ὁ Ἄλῃς ἐγένινεν ἔξω φρενῶν μόλις διάβασε τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ
Τζαβέλλα.

Μαίνεται καὶ ὁ υἱός τοῦ τυράννου Βελῆς καὶ καλεῖ ἐνώπιόν του
τὸν μικρὸν Φῶτον.

« Θὰ σὲ ψήσω ζωντανὸν » τοῦ λέγει ὁ Βελῆς,

— « Δὲν φοβοῦμαι! ὁ πατέρας μου θὰ ἐκδικηθῇ τὸν θά-
νατόν μου » ἀπαντᾷ ἀτάραχος ὁ Φῶτος.

Ὁ Ἄλῃς συγκεντρώνει τὰ στρατεύματά του, προσπαθεῖ νὰ τὰ
φανατίσῃ καὶ τὴν 20 Ἰουλίου 1792 ὄρμᾳ διὰ τρίτην φορὰν ἐναντίον
τοῦ Σουλίου μὲ εἴκοσι χιλιάδας Ἄλβανούς.

Οἱ Σουλιῶται τὸν περιμένουν! εἶναι ἔτοιμοι, ἀλλὰ δὲ φαίνονται
ἀμέσως. Παρασύρουν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ πυκνά των δάση καὶ ἐκεῖ τοῦ
κάμνουν μεγάλην φθοράν. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν παίζουσι σπουδαῖον

ρόλον καὶ αἱ Σουλιώτισαι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Μόσχω Τζαβέλλα. Κυ-
λοῦν βράχους ἀπὸ τὰ βουνὰ αἱ Σουλιώτισσαι καὶ φράσσουν τὴν ὁδὸν
ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐν τῇ ἑσπέρῃ παθαίνει ἀληθινὴν πανωλεθρίαν. Φεύγει κατησχυμέ-
νος· εἰσέρχεται νύκτα εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ κλείεται εἰς τὸ παλάτι
του. Ἀναγκάζεται ἀκόμη ὁ τύραννος νὰ δεχθῆ συνθήκην, ἣ ὁποία τὸν
ὑποχρεώνει νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλωτισμένους 70 Σουλιώτας καὶ
τὸν Φῶτον.

δ' Τετάρτη ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου

Ὅτι χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ πάθημά του αὐτὸ ὁ Ἄλῃς δὲν ἐτόλ-
μησε νὰ ἐνοχλήσῃ τοὺς Σουλιώτας.

Ἀλλὰ δὲν ἀνέχεται περισσότερον τὴν ταπείνωσιν ὁ ἀγέρωχος τύ-
ραννος. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωνεύσῃ τὸ ὅτι « μῖα χούφτα γιδοκλέφτες
— ὅπως ἔλεγε τοὺς Σουλιώτας — δὲν τὸν ἄφηνε νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ
τὴν πόρτα του ».

Ἐτοιμάζει λοιπὸν δέκα χιλιάδες ἐκλεκτοὺς Τουρκαλβανοὺς ὁ Ἄλῃς
καὶ μὲ αὐτοὺς ἐκστρατεύει διὰ τετάρτην φορὰν τὴν ἰσχυρὰν κατὰ τοῦ Σου-
λίου κατὰ τὸ 1800.

Κατορθώνει νὰ ἀποκλείσῃ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τὸ Σοῦλι. Δοκιμάζει
καὶ πάλιν τὰ πανοῦργα μέσα του. Ὑπόσχεται ἀμοιβὰς καὶ τιμὰς.
Ἀλλὰ ἀπαγορευτεῖται ἀπὸ τὴν ἀλύγιστον φιλοπατρίαν τῶν Σουλιωτῶν
« Τιμὲς καὶ δόξες ἔχομε τὰ ἄρματά μας » ἀπαντοῦν οἱ Σουλιῶται.

Τότε ἀρχίζει ὁ Ἄλῃς τακτικὴν πολιορκίαν τοῦ Σουλίου.

Ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν εἶναι τὴν ὥρην ὁ Φῶτος Τζαβέλλας. Ὁ
πατὴρ του ὁ Λάμπρος τοῦ παρέδωκε κατὰ τὸν θάνατόν του τὸ σπαθὶ
του ἐνώπιον ὅλων τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ τοῦ εἶπε:

« Ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς »

Καὶ τὸν ὠρκισε: « Νὰ φανῆ ἄξιος τῆς οἰκογενείας του καὶ
ἄξιος τῆς Πατρίδος ».

Καὶ εἶναι γενναῖος ἀρχηγὸς ὁ Φῶτος. Οἱ Σουλιῶται ὅλοι τοῦ εἶ-
ναι ἀφοσιωμένοι καὶ ὅλοι ὀρκίζονται « στὸ σπαθὶ τοῦ Φῶτου »!

Ἐπὶ τρία ὀλόκληρα χρόνια ἀπέκρουαν οἱ Σουλιῶται τὰς ἐφόδους
τοῦ Ἄλῃ καὶ ἐπροξενούσαν μεγάλην φθορὰν εἰς τὸν στρατόν του.

Ἀλλ' εἰς τὸ τέλος:

Αἱ τροφαὶ ἐξηντλήθησαν, τὸ νερὸ ἔλειψε· τὰ πυρομαχικὰ ἐλιγό-

στευσαν. Καὶ ὅμως οὔτε λέξιν διὰ παράδοσιν ἤθελαν νὰ ἀκούσουν οἱ ἀλύγιστοι ἐκεῖνοι ἥρωες!

Ἐκεῖνο ὅμως, ποῦ δὲν κατώρθωσαν τόσαι δυνάμεις, τὸ ἐπέτυχεν ἡ ἄτιμος καὶ μυσαρὰ προδοσία.

Εὐρέθη ὁ προδότης Πήλιος Γούσης, ὁ ὁποῖος ᾠδήγησε ἀπὸ ἀγνωστον στενωπὸν, πέντε χιλιάδας Ἀλβανοὺς εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀγωνιζομένων Σουλιωτῶν. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν δύο πυρῶν οἱ πολιορκημένοι ἔκαμαν πολλὰς ἀνδραγαθίας· ἀνέκοψαν πολλάκις τὴν ὀρμὴν τῶν πολιορκητῶν καὶ ἐκλόνισαν τὸ ἠθικόν των. Εἶναι ἰσχυρὰ ὅμως ἡ πίεσις καὶ ἡ ἐξάντλησις τῶν πολιορκουμένων κατήντησεν ἀφάνταστος.

Ἐγκαταλείπουν τότε τὸ Σοῦλι οἱ ἀνδρεῖοι καὶ καταφεύγουν εἰς τὸ ὕστατον ὄχυρόμα των, εἰς τὴν **Ἀγίαν Παρασκευὴν!**

Ἐδῶ ἡ πίεσις τοῦ ἐχθροῦ εἶναι τρομερά. Τρομερώτεροι εἶναι αἱ ἐλλείψεις τῶν πολιορκουμένων. Αἱ ρίζαι καὶ οἱ φλοιοὶ τῶν δένδρων σκαπίζονται. Τὸ ὀλίγον βρόχινον νερόν, ποῦ ἀνασύρουν μὲ σπόγγους ἀπὸ τὰ κοιλώματα τῶν βράχων, μόλις ἐπαρκεῖ νὰ δοοσίη τὰ φλογισμένα χεῖλη των. Οἱ νεκροὶ εἶναι ἐξαπλωμένοι σωρηδόν· οἱ πληγωμένοι δαγκάνουν τὰ χεῖλη των, διὰ νὰ μὴ δώσουν θάρος εἰς τὸν ἐχθρὸν μὲ τὰς οἰμωγὰς των. Καὶ τὰ φυσέκια ἐξαντιλοῦνται. Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν κρατοῦν ἀκόμη τὸ θάρρος των οἱ Σουλιῶται. Δὲν παραδίδονται, παρὰ συνθηκολογοῦν μὲ τὸν Ἀλῆν. Ἐγκαταλείπουν τὸ ἀγαπημένον βουνόν των καὶ φεύγουν μὲ τὰ ὄπλα των πρὸς τὴν **Πάργαν**, πρὸς τὸ **Ζάλογγον** καὶ πρὸς τὴν **Μονὴν τοῦ Σέλτσου**.

ε' Ἡρωϊκαὶ πράξεις — Μεγάλαι τραγωδίαι

Καὶ ἀρχίζει τώρα ἀτελείωτος σειρὰ τραγωδιῶν. Ὁ ἠρωϊκὸς ὑπερασπιστὴς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ὁ **Καλόγηρος Σαμουὴλ** δὲν θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βράχον του.

*Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μέσ' τὸ Κιοῦγκι;
πέντε νομάτοι σοῦμειναν κι' ἐκεῖνοι λαβωμένοι!*

*Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης
κι' ἀφέντης ὁ Βελῆ πασᾶς Δεσπότη θὰ σὲ κἀνῃ»*

τοῦ λέγει ὁ προδότης Πήλιος Γούσης!

Καὶ εἰς ἀπάντησιν ὁ ἀφοσιωμένος πατριώτης συγκαλεῖ τὰ παλληκάρια του τοὺς μεταλαμβάνει τὰ Ἀχραντα Μυστήρια καὶ ἀδειάζει τὴν

πιστόλα του εἰς τὸ βαρέλι μὲ τὴν πυρίτιδα, διὰ νὰ μὴν πέσῃ ζωντανὸς εἰς τὰ χεῖριά τῶν ἐχθρῶν. Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς σκεπάζουσι τοὺς ἥρωας αὐτοὺς καὶ πλῆθος ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος.

Ὁ Ἀλῆς ὀχυρῶνεται πίσω ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν πρᾶξιν τοῦ Σαμουήλ. Παραβιάζει τὴν συνθήκην καὶ ἔξαπολύει τὸν στρατὸν του εἰς καταδίωξιν τῶν Σουλιωτῶν.

Δὲν ἐπρόφθασαν οἱ ἄγριοι ἐχθροὶ τὸ σῶμα, ποὺ ἐπήγαινε πρὸς τὴν Πάργαν. Εἶχε προλάβει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Πάργαν καὶ ἦρε προστασίαν ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, ποὺ τὴν εἶχαν τότε ἀγοράσει ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ Ζαλόγγου ἦτο πεπρωμένον νὰ ὑποστῇ τὴν τρομεροτέραν θυσίαν τῆς Ἱστορίας. Ἦτο πεπρωμένον νὰ γράψῃ τὴν αἱματηροτέραν σελίδα τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας!

Τὸ περιεκύκλωσαν τὰ στίφη τῶν Τουρκαλβανῶν εἰς τὸν βράχον τοῦ Ζαλόγγου. Ἐπὶ δύο συνεχῆ ἡμερονύκτια ἠγωνίζοντο ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἀπέκρουαν τὰς συνεχεῖς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν. Ἐμειναν χωρὶς καμμίαν τροφήν· χωρὶς σταγόνα ὕδατος· χωρὶς οὔτε ἓνα φυσίγιον ὄπλου!

Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας· καὶ ἡ κακὴ ὥρα τῆς αἰχμαλωσίας ἐφθάνεν.

Ἀλλ' ὄχι! Οἱ Σουλιώτισσες δὲν πεθαίνουν. Πετοῦν τὰ τέκνα των εἰς τὸ βάραθρον κάτω ἀπὸ τὸν βράχον. Καὶ ἔπειτα πιάνονται εἰς χορὸν — τὸν περιφημον χορὸν τοῦ Ζαλόγγου! — τὸν ὕστατον χορὸν τοῦ θανάτου. Καὶ χορεύουν! χορεύουν καί :

*Τὰ φορέματα ἐσφουρίζαν
καὶ τὰ ξέπλεκα μαλλιά
κάθε γύρω, ποὺ ἐγυρίζαν
ἀπὸ πάνω ἔλειπε μιά.*

*Χωρὶς γόγγυσμα κι' ἀντάρα
παρὰ ἐκείνη μοναχά,
ὄπου ἐκάναν μὲ τὴν κέρα,
μὲ τὰ στήθια στὰ γκρεμά. (1)*

Οἱ ἄνδρες βλέπουν τὴν ὑπερτάτην θυσίαν! Ἀλλόφρονες ὁρμοῦν ἐπιφύρεις διὰ μέσου τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπὸ τοὺς 800 ἐφθασαν εἰς τὴν Πάργαν μόλις 150.

(1) Σολωμός: Λυρ. Ποίημα: « εἰς τὸν θάνατον τοῦ Βύρωνος » στραφαί
103—104.

Καὶ τοῦ τρίτου σώματος ἡ τύχη δὲν ἦτο καλύτερα.

Κατέσφαξαν οἱ ἐχθροὶ ὅσους πρόφθασαν καθ' ὁδόν· τοὺς ἄλλους χιλίους περίπου τοὺς ἐπολιόρησαν ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους μῆνας εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σέλτσου.

Ἄπ' αὐτοὺς μόλις 45 διεσώθησαν καὶ κατέφυγαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Πάργαν.

στ' Τὸ τέλος τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ

Οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἰδίως οἱ τελευταῖοι, ἦσαν τὸ προανάρκρουσμα τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἔθνους διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του.

Ὁ Ἄλῃς μὲ τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, μὲ τὰ καταχθόνια σχέδιά του καὶ μὲ τὴν δολοπλοκίαν του ἐπροκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου Μαχμουτ τοῦ Β' κατὰ τὸ 1820.

Τουρκοὶ στρατοὶ ὑπὸ τὸν Πασόμπην καὶ ἐπὶ ἄλλους πασάδες, ἐστάλησαν κατὰ τοῦ Ἄλῃ καὶ τὸν ἐπολιόρησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἀργότερον ὁ Χουρσίτ πασᾶς τῆς Πελοποννήσου ἀντεκατέστησε τὸν Πασόμπην. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν του ὁ Ἄλῃς ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Σουλιωτῶν καὶ τοὺς παρέδωκε τὸ Σοῦλι. Ὁ Ἄλῃς ἐθανατώθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου του ἐπάνω εἰς τὸ νησί τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων τὸ 1822.

Ἄλλ' ἕως τότε εἶχαν ἀπασχοληθῆ ἄρκετὰ αἱ τουρκοὶ δυνάμεις μὲ τὸν Ἄλῃν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκραγῆ ἐν τῷ μεταξύ.

Αἱ πρῶται νίκαι εἰς τὸ Βαλτέτσι, τὴν Τρίπολιν, τὴν Πύλον, τὴν εἶχον στερεώσει ἄρκετὰ καλά.

Ἐρωτήσεις: Ἐξητήσατε τὰ ποιήματα Βαλαωρίτη γὰ ἰδῆτε ὀλόκληρον τὸ ποίημα « ὁ Σαμουήλ » ; Πῶς σᾶς φαίνεται ὁ Φῶτος ; Πῶς χαρακτηρίζετε τὸν Σαμουήλ ; Πῶς βλέπετε τὴν Σουλιωτίσσαν ; Ἐξητήσατε (ποιήματα Βαλαωρίτη σελ. 323 ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη) νὰ ἰδῆτε ἐπίστολλας τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ ; Θέλετε νὰ ἰδῆτε τί γράφει περὶ Ἄλῃ Τεπελενλί εἰς τὰ ἱστορικὰ Διηγήματά του ὁ Βαλαωρίτης ; (σελ. 356 ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη).

5. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις

α' Ἐπανάστασις εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν. — Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης — Ἱερὸς Λόχος — Δραγατσάνι — Φαρμάκης καὶ Γεωργάκης Ὀλύμπιος

Με προθυμίαν πολλὴν καὶ με ἐνθουσιασμὸν μεγάλον ἐδέχθη ὁ Ὑψηλάντης τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος.

Ἐλαβεν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα ἀπεριόριστον ἄδειαν καὶ κατέβη εἰς τὴν Ὀδησσόν. Ἐκεῖ συνεννοήθη με τοὺς σπουδαιότερους Φιλικούς καὶ με τοὺς καλλιτέρους ὀπλαρχηγούς καὶ κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἀπεφασίσθη: Νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις ἀμέσως τότε, πού ἡ Τουρκία εἶχε περιπλακῆ εἰς πόλεμον με τὸν Ἀλῆ Πασᾶν.

Νὰ ἀρχίσῃ δὲ ἀπὸ τὴν Μολδοβλαχίαν, ὅπου ἡγεμόνευαν Ἕλληνες, ὑπῆρχαν πολλοὶ Φιλικοὶ καὶ δὲν ὑπῆρχε σπουδαῖος Τουρκικὸς στρατός. Ἐπὶ πλέον διότι ἡ χώρα αὐτὴ ἐσυνώρευε με τὴν Ρωσίαν καὶ θὰ ἦτο εὐκόλον καὶ δυνατόν νὰ πιστευθῆ, ὅτι ἡ Ρωσία εὖνοεὶ τὴν ἐπανάστασιν.

Καὶ ἐπέρασεν ὁ Ὑψηλάντης τὸν Προῦθον ποταμὸν τὴν 25 Φεβρουαρίου 1821, ἔφθασεν εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαβίας καὶ ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος τὸν ἐδέχθη με προθυμίαν.

Οἱ παλαιοὶ ἀρματολοὶ καὶ ἔμπειροὶ πολεμισταὶ Γεωργάκης Ὀλύμπιος, Ἰωάννης Φαρμάκης καὶ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦσαν ἐκεῖ ὡς ἀρχηγοὶ τῶν φρουρῶν, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του διὰ τὸν Μεγάλον Ἀγῶνα.

Ἐκτὸς αὐτῶν πεντακόσιοι νέοι Ἕλληνες φοιτηταὶ τῶν ἀνωτέρων σχολῶν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Μολδοβλαχίας ἐγκατέλειψαν τὰ σπουδαστήριά των, ὀπλίσθησαν, ἐσυγκρότησαν μάχιμον σῶμα, τὸ ὠνόμασαν Ἱερὸν Λόχον (κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ λόχου τοῦ Θεβαίου Πελοπίδου), ἐτάχθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Πατρίδος με τὸ σύνθημα « Νίκη ἢ θάνατος! » καὶ ἐλύκνωσαν τὰς τάξεις τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι προσήγγιζον τώρα τὰς 8.000 περίπου.

Κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐξαπεστάλησαν τρεῖς τουρκικαὶ στρατιαί. Ἡ σύγκρουσις ἐγίνε γύρω ἀπὸ τὴν Μονὴν τοῦ Δραγατσανίου. Ὁ μικρὸς Ἑλληνικὸς στρατός ἠγωνίσθη με γενναιότητα πολλήν. Καὶ αὐ-

τοί οἱ ἀπειροπόλεμοι ἱερολογῆται ἔσημείωσαν πράξεις ἀπαραμίλλου ἠρωϊσμοῦ.

Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ ὑπερίσχυσαν. Τετρακόσιοι ἱερολογῆται ἔπασαν ἀνδρείοτατα πολεμοῦντες καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔπαθε πανωλεθρίαν.

Ὁ Ὑψηλάντης ἐθλίβη διὰ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτό. Ἔμαθεν ἀκόμη, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεδοκίμασε τὸ κίνημά του καὶ ὅτι καὶ ὁ Πατριάρχης ἐξηναγκάσθη νὰ τὸν ἀφορίσῃ.

Ἔχασε τὸ θάρρος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν του ὁ Ὑψηλάντης καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Αὐστρίαν μὲ σκοπὸν νὰ περάσῃ εἰς τὰς Ρωσικὰς χώρας καὶ νὰ καταβῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἡ ἐπανάστασις προώδευεν.

Ἀλλὰ συνελήφθη ἀπὸ τοὺς φιλοτοῦρκους Αὐστριακοὺς καὶ ἐφυλακίσθη εἰς μίαν ἀθλίαν φυλακὴν τοῦ φρουρίου **Μουγκάτς**.

Ἀπεφυλακίσθη τὸ 1827 δι' ἐνεργειῶν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1828 εἰς ἡλικίαν 38 ἐτῶν τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, πού ἡ Ἑλλὰς ἐκέρδιζε τὴν ἀνεξαρτησίαν της.

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ Ὀλύμπιος — Φαρμάκης καὶ Καρπενησιώτης συνέχισαν τὸν ἀγῶνα μὲ πείσμα καὶ ἀνδρείαν πολλήν. Ἄλλ' ἀποτέλεσμα δὲν ἔφεραν κανένα.

Ὁ Καρπενησιώτης ἔπασε πολεμῶν γενναίως παρὰ τὸ Σκουλένιον. Ὁ Ὀλύμπιος καὶ ὁ Φαρμάκης μὲ 350 παλληκάρια ἔδοκίμασαν νὰ περάσουν τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος.

Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐπέτυχαν νὰ τοὺς ἐντοπίσουν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σέκκου. Ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος μὲ 11 ἄνδρες κατέλαβε τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Μονῆς καὶ ἔκαμνεν πολλὴν φθορὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλ' ὅταν ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῇ ζωντανός, ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἔρειπια τοῦ κωδωνοστασίου μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ μὲ πολλοὺς ἐχθρούς.

Ὁ Φαρμάκης συνελήφθη ζωντανός καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου οἱ ἀπαίσιοι ἐχθροὶ τὸν ἐγδαραν ζωντανόν.

Ἐρωτήσεις : Ἐξητήσατε εἰς τὴν Ἱστορίαν Παπαρρηγοπούλου τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑψηλάντη ; Πῶς εὐρίσκετε τὴν διαγωγὴν τῶν ἱερολογητῶν ; Ποίους ἀρχαίους Ἕλληνας ἐμιμήθησαν, ὅταν ἔδρυσαν τὸν ἱερὸν λόγον ; Ποίους ὅταν ἐπιπταν ὑπὲρ Πατρίδος μέχρις ἐνός ; Διὰ ποίας ἄλλας ὁμοίας ἠρωϊκὰς πράξεις δύνασθε νὰ εἰσαθε ὑπερήφανα ἑλληνόπουλα ;

β' Ἡ κυρίως Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις
Ἡ Τουρκία ἀγωνίζεται νὰ καταπνίξῃ
τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν

Α' Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου

Ι Πρῶται κινήσεις τῶν Ἑλλήνων

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1820 ἔφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς ἀντι-
πρόσωπος τοῦ Ὑψηλάντου ὁ ἐνθουσιώδης φιλικὸς καὶ ἀτρόμητος πο-
λεμιστὴς Γρηγόριος Δικαῖος—Ἀρχιμανδρίτης— ὁ Παπαφλέσσας.

Ὁ Παπαφλέσσας περιέτρεχε τὴν Πελοπόννησον, ἐκέντριζε τὴν
φαντασίαν τοῦ λαοῦ μὲ μεγάλας ὑποσχέσεις καὶ προπαρασκευάζε τὸ
μέγα ἔργον τῆς Ἐθνεγέρσεως.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821 ἔφθασεν εἰς τὴν Μάνην καὶ ὁ
ἄνθρωπος, ποῦ ἦτο πλασμένος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀγῶνος.
Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης! Ἦτο μέγας εἰς τὴν καρδίαν καὶ
δυνατὸς εἰς τὸν νοῦν ὁ Κολοκοτρώνης. Ἦτο ρωμαλέος καὶ ἐπιβλητι-
κὸς εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ εἶχε στρατηγικὴν ἰδιοφυίαν. Ὅλοι εἶχον
ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν.

Ἀπὸ τὸ 1818 εἶχε καταφύγει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, διότι οἱ
Τούρκοι τὸν κατεδίωκαν μέχρι θανάτου. Ἐκεῖ ὁ Κολοκοτρώνης ὑπη-
ρετοῦσε ὡς ταγματάρχης τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰονίου Κράτους—τὸ ὁποῖον
ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

II Ἄμεθα τουρκικὰ ἀντίποινα

Φυλακίζονται οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ Πρόκριτοι Πελοποννήσου

Οἱ Τούρκοι παρατηροῦν τὰς κινήσεις τοῦ Παπαφλέσσα. Πληρο-
φοροῦνται τὴν ἀφίξιν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἀκούουν ὅτι γύρω ἀπὸ τὰ
Καλάβρυτα ἐφονεύθησαν Τούρκοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Διακρίνουν τὸν
ὄρασμον καὶ τὴν ἀνησυχίαν τῶν ραγιαδῶν. Καὶ ὑποπιεύονται τὰ
συμβαίνοντα.

Προσκαλοῦν λοιπὸν εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν, τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς
πρόκριτους τοῦ Μωρηᾶ.

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρόκριτοι γνωρίζουν τί τοὺς περιμένει. Ἀλλὰ
διὰ νὰ μὴ μεγαλώσουν τὰς ὑποψίας τῶν Τούρκων καὶ διὰ νὰ μὴ τοὺς
ἐξοργίσουν περισσότερο ἀποφασίζουν νὰ αὐτοθυσιασθοῦν.

Παρουσιάζονται οἱ περισσότεροι καὶ ἀμέσως φυλακίζονται ἀπὸ
τοὺς Τούρκους.

X. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ ἔθνους 4

Ἔολε γίνονται μὲ ἀστροπαιαίαν ταχύτητα.

Ἰδέτε πῶς χαρακτηρίζει ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Σολωμὸς, τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη στὴ στάχτη
ἐκρυβόταν γιὰ μᾶς λευθεριά,
Ἦρθε ἡ μέρα πετιέται, ἀνάφτει
Ἐξανοίχτη σὲ κάθε μεριά.
Μὲ μιᾶς ἐπετάχτηκαν χίλιοι
κι' ἄλλοι χίλιοι πετιοῦνται μὲ μιὰ.

Υ Ἡ ὄργη τῶν Τούρκων

Σφαγαὶ καὶ βιαιότητες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχοῦ

Σουλτᾶνος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὁ Μαχμουτ ὁ Β'.

Ὅταν ἔγινε γνωστὸν τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Μαχμουτ ἐξωργίσθη καὶ διέταξεν εἰς ἐκδίκησιν νὰ φυλακίσουν καὶ νὰ ἀποκεφαλίσουν πολλοὺς ἐξέχοντας Ἑλληνας. Ἐκάλεσε καὶ τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑπογράψῃ ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τῶν ὀπαδῶν του.

Δὲν εἶχεν κατευνασθῆ ἀκόμη ἡ ἔξαψις τῶν Τούρκων, ὅτε ἠκούσθη, ὅτι ἐπανεστάτησε καὶ ἡ Πελοπόννησος. Διεδίδετο ἀκόμη, ὅτι συνωμότης ἦσαν ἔτοιμοι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ πυρπολήσουν τὸν Ναύσταθμον, νὰ δολοφονήσουν τὸν Σουλτᾶνον, νὰ διαρπάσουν τὰς ἀποθήκας πυρομαχικῶν καὶ νὰ ὀπλίσουν τοὺς Χριστιανούς, διὰ νὰ ἀφανίσουν τοὺς Τούρκους ὅλους.

Αἱ εἰδήσεις αὐταὶ παρῴξυναν τὴν ὄργην τῶν αἰμοβόρων τυράννων καὶ αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ βιαιοπραγαὶ κατήντησαν ἀπερίγραπτοι.

Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς ὅλα τὰ κέντρα ἐσφάγησαν ἀνεύματικοὶ ποιμένες. Ἐσφάγησαν πρόκριτοι καὶ ὑπάλληλοι, σεβάσμιοι γέροντες καὶ ἔντιμοι πολῖται.

Καὶ πράξεις ἀνηκούστου ὁμότητος καὶ βίας διεπράχθησαν εἰς ὅλην τὴν σκλαβωμένην χώραν.

VI Ἀπαγχονίζεται ὁ Πατριάρχης

Ἄλλ' ὄχι! Ἡ δίψα τοῦ αἵματος εἶναι ἀκόρεστος. Πρέπει νὰ χορ

τάσουν οἱ αἰμοβόροι ἀπὸ αἷμα, καὶ μάλιστα ἀπὸ αἷμα, ὅσον τὸ δυνατόν τιμιώτερον!

Ὁ Πατριάρχης! Αὐτὸς ὁ Ἐθνάρχης τῶν ραγιαδῶν ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ μὲ τὴν κεφαλὴν του τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Γένους.

Πατριάρχης ἦτο τότε ὁ ἐκ Δημητσάνης Γρηγόριος ὁ Ε΄.

Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐορτάζεται τὴν 10 Ἀπριλίου ἡ νύκτα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Πατριάρχης μετὰ δωδεκάδος Μητροπολιτῶν τελεταρχεῖ καὶ μὲ συγκίνησιν ψάλλει τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Καὶ ἀντηχοῦν τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τὰς θύρας καὶ τὸν περίβολον τοῦ Ναοῦ γδοῦποι ὄπλων βαρεῖς καὶ τριγμὸς ὀδόντων ἀπαισίος ἀκούεται βαρὺ πάτημα καὶ ἀπαισιώτεροι μηκτυρισμοὶ βαρβαρικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, τὸ ὁποῖον περικυκλῶνει τὸν Ναόν.

Κρύος ἰδρῶς περιλούει τὰ σώματα τῶν ἐκκλησιαζομένων! Οὐδὲ διαφεύγουν τὴν ἀντίληψιν τοῦ Πατριάρχου τὰ συμβαίνοντα. Καὶ τὰ συμβαίνοντα ἀντιλαμβάνεται καὶ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἐννοεῖ.

Μὲ ἀταραξίαν πολλὴν τελειώνει τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ Πατριάρχης. Κοινωνεῖ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ἐξέλθῃ. Ἀλλ' ἐξέροχεται, διὰ νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν φονέων τόσου ἄλλου πλήθους ὁμογενῶν.

Σύρουν οἱ βέβηλοι τὴν σεβασμίαν κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Στήνουν ἀγρόνην εἰς τὴν Μεσαίαν Πύλν καὶ ἀπαγχονίζουσι τὸν Πατριάρχην!

Τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε κρεμασμένον τὸ ἱερὸν λείψανον εἰς τὴν ἀγρόνην. Καὶ τὴν τετάρτην ἡμέραν παρεδόθη εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ ὁποῖοι τὸ καθύβρισαν, τὸ κατεσπίλωσαν, τὸ ἐχλεύασαν, τὸ ἔσυραν διὰ μέσου ὀδῶν ἀκαθάρτων καὶ τὸ ἔρριψαν τέλος εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ ἀφανισθῇ.

Ἀλλὰ τὸ ἱερὸν σκῆνωμα τοῦ Πατριάρχου δὲν ἐχάθη.

Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄

Προσέκρουσε τὴν τρίτην ἡμέραν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Κεφαλλῆνος πλοίαρχου Σκλάβου. Τὸ ἀνεγνώρισεν ἐκεῖνος! Τὸ ἀνέβασεν εἰς τὸ πλοῖον του καὶ τὸ μετεκόμισεν εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α' ἐτάφη μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Τὸ 1871 ἡ ἑλευθέρα Πατρίς μετεκόμισε τὸ ἱερὸν λείψανον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ ἐναπέθεσεν εἰς μαρμάρινον τάφον ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως.

Καὶ ἀνδριάντα τοῦ Ἐθνομάρτυρος ἔστησεν εἰς τὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου.

Καὶ πρὸ 20ετίας ἡ ὀλομέλεια τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας ἀνεκήρυξεν Ἅγιον τὸν Ἐθνάρχη Γρηγόριον τὸν Ε'.

VII «Χτυπάτε πολεμάρχοι!»

Τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ Ἐθνάρχου, ἠκολούθησαν ἀμέτρητοι σφαγαὶ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Τὸ αἷμα ἔτρεξε ποταμῆδόν. Εἰς τὴν Μακεδονίαν περισσότεραι ἀπὸ 100 πόλεις καὶ χωριά ἐξηφανίσθησαν.

Εἰς τὰς Κυδωνίας τῆς Σμύρνης δὲν ἔμεινε λίθος ἐπὶ λίθου. Οἱ κάτοικοι ἐσφάζοντο χωρὶς οἶκτον. Τὰ γυναικόπαιδα ἐπωλοῦντο ὁμαδικῶς εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφροικῆς!

Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐπέτρυχαν ἐκεῖνο πὸν ἐπερίμεναν. Ἐνόμιζαν, ὅτι οἱ ραγιαδες θὰ ἐτρομοκρατοῦντο καὶ θὰ ἐζητοῦσαν τὸ ἔλεός των.

Ἄλλ' ἠπατήθησαν πολὺ. Ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου καὶ αἱ σφαγαὶ ἐπυρολόγησαν τὰ στήθη τῶν σκλάβων καὶ ἔθρεψαν τὴ φλόγα τῆς ἐκδικήσεως.

Εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωριά, εἰς τὰ λημέρια καὶ τὰ στρατόπεδα, εἰς τοὺς κάμπους καὶ τὰ πελάγη τὸ σύνθημα εἶναι ἓνα:

«Μὴ λησμονεῖτε τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχου!»

VIII Πρῶται ἀπαγορευθεῖσαι τῶν Ἐπαναστατῶν

Ἡ πίστις τοῦ Κολοκοτρῶνη σώζει τὴν κατάστασιν

Ἐκυριεύθησαν αἱ Καλάμαι. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲν ἔχασε καιρὸν. Ἐσυγκέντρωσεν ὅσους ἠμποροῦσε περισσοτέρους ὄπλαρχηγούς καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Καρύταιναν.

Ἐκεῖ εἰς τὴν θέσιν «**Στενὰ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου**» συνήθησε τουρκικὸν ἀπόσπασμα 500 ἀνδρῶν καὶ κυριολεκτικῶς τὸ ἐξώντωσε.

Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ συγκεντρωθοῦν γύρω του 600 περίπου πολεμιστὰι μὲ διαφόρους ἀρχηγούς.

Ἀλλὰ ὅλοι αὐτοί, ὅταν ἀντίκρουσαν τουρκικὸν ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἐναντίον των ἀπὸ τὴν Τριπολιν, ἐτρομάξαν καὶ διεσκορπίσθησαν.

Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ ἄλλοι ὄπλαρχηγοὶ ἐσυγκρότησαν συμβούλιον εἰς τὸ **Χρυσοβίτσι**—πλησίον τῆς Τριπόλεως—διὰ νὰ κανονίσουν τὰς ἐνεργείας των.

Ὅλοι ἦσαν τῆς γνώμης νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἦτο σύμφωνος. Ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς πείσῃ, ὅτι ἔπρεπε νὰ πάρουν πρῶτα ὅλα τὰ σπουδαῖα ὄρεινὰ σημεῖα γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιν, διὰ νὰ ἠμπορέσουν ἔπειτα νὰ ἀποκλείσουν τὴν Τριπολιν καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσουν νὰ παραδοθῆ.

Καὶ ἔλεγε ὁ Κολοκοτρώνης: « Ἐγὼ δὲν πηγαίνω πουθενά. Ἄν θέλετε σεῖς τραβάτε. Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ, ὅπου καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὰ πουλιὰ μὲ γνωρίζουν. Ἄν χαθῶ κάλλιο νὰ μὲ φᾶν τὰ κοράκια τοῦ τόπου μου ».

Ἐφυγαν ὅλοι! Ὁ Παπαφλέσσας γιὰ νὰ τὸν πειράξῃ εἶπε εἰς ἓνα στρατιώτην: « Μεῖνε σὺ μαζί του, γιὰ νὰ μὴ τὸν φᾶνε οἱ λύκοι! »

Μόνος ἔμεινεν ὁ Κολοκοτρώνης. Καὶ μόνος κατέφυγεν εἰς μικρὸν ἔρημοκλῆσι, πού ἦτο πλησίον καὶ παρεκάλεσε τὸν Θεὸν μὲ δάκρυα καὶ μὲ κατάνυξιν πολλήν, νὰ χαρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸ ταλαίπωρον Γένος.

Καὶ τοῦ ἐφάνη, ὅτι ἤκουσε τὴν Παναγίαν νὰ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι « ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων ».

Καὶ δὲν ἐβράδυνεν ὁ Κολοκοτρώνης νὰ ἴδῃ νὰ συγκεντρώνωνται γύρω του πλείστοι ὄπλαρχηγοί. Καὶ τοὺς ἀνέπτυξε τὸ σχέδιόν του. Εἶχε τὴν γνώμην ὁ Κολοκοτρώνης, ὅτι ἡ Ἐπανάστασις δὲν ἠμποροῦσε νὰ στερεωθῆ, ἐνόσφ οἱ Τοῦρκοι ἔμεναν εἰς τὸ κέντρον τοῦ Μωρηᾶ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ κυριευθῆ τὸ φρούριον τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἀλλὰ πῶς; Οὔτε ἀρκετὸν στρατὸν εἶχαν οἱ Ἕλληνες οὔτε πυροβόλα. Ἐμενε λοιπὸν νὰ σφίξουν γύρω τὴν πόλιν νὰ τῆς κόψουν κάθε συγκοινωνίαν καὶ νὰ ἐμποδίσουν κάθε ἐφοδιασμόν. Καὶ ἡ Τριπολιτσά θὰ παρεδίδοτο ἐξάπαντος.

Τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη εὐρέθη ἀπὸ ὅλους ὁρθόν.

Ἐκυριεύθησαν χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν ὅλα τὰ ἐπικαίρα σημεῖα καὶ ἀπεκλείσθη ἡ Τριπολιτσά.

ΙΧ Πρώτη μεγάλη νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς Βαλτέτσι

Ὁ διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου Χουρσίτ πασᾶς δὲν εὑρίσκειται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ἔδραν του. Πολεμᾷ τὸν Ἀλῆν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἐκεῖ πληροφορεῖται τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ γίνεται ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὴν ὀργὴν του. Εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν ἔχει παραμείνει καὶ ὁ οἰκογένειά του. Ἐκεῖ ἔχει ἐγκαταλείψει καὶ τὴν περιουσίαν του.

Καλεῖ λοιπὸν τὸν γενναῖον ὀπλαρχηγὸν του Μουσταφᾶ - μπέν καὶ μὲ 3.500 Ἀλβανοὺς τὸν ἐξαποστέλλει κατεσπευσμένως κατὰ τῶν πολιορκητῶν τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἔρχεται εἰς τὰς Πάτρας ὁ Μουσταφᾶς καὶ διὰ Κορίνθου καὶ Ἄργους φθάνει εἰς τὴν Τρίπολιν, εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν καὶ κατατοπίζεται εἰς τὴν κατάστασιν.

Βεβαιώνεται ὁ Μουσταφάμπεης, ὅτι ἡ Τριπολιτσᾶ εἶναι ἀποκλεισμένη πανταχόθεν. Ἀναμετρᾷ τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταφύγει ἐκεῖ. Ὑπολογίζει τὰ διαθέσιμα πολεμοφόδια καὶ πληροφορεῖται διὰ τὰς ζωοτροφίας, πὺν ὑπάρχουν.

Ἐννοεῖ πολὺ καλὰ ὁ Μουσταφάμπεης, ὅτι ὀλίγοι θὰ εἶναι αἱ ἡμέραι τῆς ἀντοχῆς τῶν πολιορκουμένων, ἂν δὲν κατορθώσῃ νὰ λύσῃ τὸν ἀποκλεισμόν!

Ἀποφασίζει ὁ Μουσταφάμπεης νὰ κτυπήσῃ πρῶτον τὸ Βαλτέτσι, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι συγκεντρωμένοι οἱ περισσότεροι Ἐπαναστάται καὶ κινεῖται κατ' αὐτοῦ τὴν 12 Μαΐου μὲ 8.000 πεζοὺς καὶ ἵππεις καὶ μὲ 2 πυροβόλα.

Εἶναι δὲν εἶναι ἐκεῖ χίλιοι περίπου οἱ Μανιάται, μὲ ἀρχηγὸν τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην, ἐντελῶς πρόχειρα ὀχυρωμένοι, μὲ ἀνεπαρκῆ ὄπλισμόν καὶ μὲ φυσίγγια μετρημένα.

Καὶ ὅμως! Προβάλλουν γενναίαν ἀντίστασιν, καὶ ἀποκρούουν τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους τῶν Ἀλβανῶν μέχρι βαθείας νυκτός. Τὴν νύκτα καταφθάνει ὁ Κολοκοτρώνης· εἰσέρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ φιλεῖ τοὺς πολεμιστάς. Εἶναι ἐκεῖ καὶ ὁ Πλαπούτας καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ μὲ μικρὰ τμήματα στρατοῦ καὶ ἐνώνονται μὲ τοὺς ὑπερασπιστάς τοῦ Βαλτεσίου.

Μὲ τὴν αὐγὴν τὰ πράγματα ἀλλάσσουν.

Δὲν ἔχει χωρίσει καλὰ ἡ νύκτα ἀπὸ τὴν ἡμέραν καὶ βροντερὰ φωνὴ συγκλονίζει τὸν ἀέρα:

« Αἱ! Παλιότουρκοι! Θὰ σᾶς πιάσω ζωντανούς. Εἶμαι ἐγὼ ὁ Κολοκοτρώνης! ».

Ἡλεκτρίζονται οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τοῦ Βαλτετσίου καὶ χύνονται ἀκράτητοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐξακόσιοι τουρκαλβανοὶ στρώνουν τὸ ἔδαφος τῆς μάχης! Ὁ Μουσταφᾶς ὁ ἴδιος μόλις κατορθώνει νὰ σωθῆ.

Ἀποσκευαὶ καὶ ζωοτροφίαι καὶ ὄπλα σκεπάζουν ὅλην τὴν ἔκτασιν καὶ οἱ τουρκαλβανοὶ φεύγουν πρὸς τὴν Τριπολιτσᾶν κατεντροπιασμένοι.

Οἱ Ἕλληνες ἔχασαν 150 πολεμιστάς. Ἄλλ' ἐνίκησαν νίκην λαμπράν τὴν πρώτην των νίκην ἐναντίον συντεταγμένου στρατοῦ.

Ὁ Κολοκοτρώνης παρήγγειλε νηστείαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ ὅλοι ἐνήστευσαν καὶ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην.

Ἡ νίκη αὐτῆ ἔδωκε πολὺ θάρος εἰς τοὺς ἀπειροπολέμους Ἕλληνας. « Ποῦ εἶναι οἱ Τοῦρκοι » ; ἐρωτοῦσαν ἀνυπόμονοι οἱ Ἕλληνες ἀντὶ νὰ φοβοῦνται.

Ὁ ἀγὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐστερεώθη καλῶς.

X Αἱ νίκαι ἔχουν καὶ δυνέχειαν εἰς τὰ Δολιανὰ καὶ εἰς τὰ Βέρβαινα

Ὁ Μουσταφᾶς ἐδιψοῦσε ἐκδίκησιν. Ὑστερα ἀπὸ 8 ἡμέρας ἐπεχείρησε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἄλλους Ἕλληνας, πού κατεῖχαν τὰ Δολιανὰ καὶ τὰ Βέρβαινα — εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Πάρωνος — καὶ ἀπέλειαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ κάθε ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Τριπολιτσᾶν. Ἐκστρατεύει λοιπὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ μὲ 6.000 πεζοὺς καὶ 200 ἵππεῖς. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ ἴδια τύχη τὸν περιμένει.

Διακόσιοι εἶναι περίπου οἱ Ἕλληνες ἐδῶ, ἀλλὰ ἀρκοῦν. Ἡ ἀντοχή των εἶναι ὑπεράνθρωπος, τὸ ἠθικόν των εἶναι μεγάλο καὶ ἡ ὁρμή των εἶναι θύελλα ἀληθινή. Ἀναδεικνύεται ἀτρόμητος ἦρωσ ἐδῶ ὁ ἀνεπιφύτος τοῦ Κολοκοτρώνη ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος.

Τουρκοφάγον! τὸν ὠνόμασαν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς μάχης οἱ συμπολεμισταὶ του, διὰ νὰ δώσουν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς φθορᾶς, πού ἐπροξένησεν εἰς τὸν ἐχθρὸν ὁ Νικήτας.

Οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθαν νύκτα κατεντροπιασμένοι εἰς τὸ φρούριον τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἐκλείσθησαν ἐκεῖ, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ἐξέλθουν.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔφθασαν εἰς τὸ Βαλτέτσι ὁ Ζαΐμης, ὁ Χαραλάμπης, οἱ Πετμεζάδες καὶ ἄλλοι ὄπλαρχηγοὶ μὲ 2.000 ἄνδρες. Οἱ Ἕλ-

ληνες ἐπλησίασαν τὴν πόλιν. Ὁ κλοιὸς ἤρχισε τώρα νὰ περισφίγγεται γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν.

Καὶ τὰ φρούρια Μονεμβασίας καὶ Ναναρίνου, ὕστερα ἀπὸ ὀλιγοήμερὸν ἄμυναν, ἔπεσαν καὶ αὐτὰ εἰς τὰ χεῖρα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Τουρκοφάγος Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταρᾶς)

ΧΙ Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς

Ὁ γενναῖος Πετρόμπεης εἶχεν ἀναλάβει τὴν στρατολογίαν καὶ τὴν τροφοδοσίαν τοῦ στρατοῦ καὶ ἔστειλε διαρκῶς ἄνδρας καὶ ἱόφιμα. Οἱ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ οἱ Μαυρομιχαλαῖοι, Ἡλίας καὶ Κυριακούλης, ὁ Πλαπούτας, ὁ Γιατροᾶκος, ὁ Πετμεξᾶς, ὁ Ζαΐμης, ὁ Δημ. Ὑψηλάντης, ἡ ἡρώϊς Μπουμπουλίνα καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἦσαν συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν.

Ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐδικαίωσε τὸν Κολοκοτρώνην καὶ ἀπέδειξε πόσον ὀρθὸν ἦτο τὸ πολεμικὸν του σχέδιον.

Δὲν μένουں εἰς ἀργίαν τώρα τὰ συγκεντρωμένα Ἑλληνικὰ στρατεύματα. Προχωροῦν! Πλησιάζουں τὴν πόλιν· ἀποκόπτουں κάθε συγκοινωνίαν καὶ τὴν ἀποκλείουں ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη.

Οἱ Τοῦρκοι εἰς ἐκδίκησιν κάμνουں δύσκολον τὴν ζωὴν εἰς τοὺς φυλακισμένους Ἀρχιερεῖς καὶ Προκοίτους τοῦ Μωρηᾶ. Ἡ πείνα, ἡ δίψα καὶ ὁ συνωστισμὸς ἐφθειραν τὴν υἰγιάν των προκοίτων καὶ τοὺς ἐξήντησαν μέχρι θανάτου. Εἰς διάστημα μιᾶς ἡμέρας ἀποθνήσκουں ὁ Μητροπολίτης Ναυπλίου Γρηγόριος, ὁ Χριστιανουπόλεως Γερμανός, ὁ Δημητσάνης Φιλόθεος, ὁ Παπαλέξης, ὁ Κωστόπουλος, ὁ Πρωτοσύγγελος Ἀνθούσης Χρῦσανθος καὶ ὁ Θεόδ. Δεληγιάννης.

Καὶ ὅσοι ἀπομένουں δὲν εἶναι, παρὰ σκέληθρα, μόλις δυνάμενα νὰ σύρωται, ὄχι νὰ περιπατοῦں. Ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν γίνεται περισσότερον δύσκολος. Τριάκοντα χιλιάδες ψυχαὶ ἔχουں ἀποκλεισθῆ ἔκει μέσα. Τὰ τροφίμα σπανίζουں. Πείνα καὶ δίψα καὶ ἀσθένεια κάμνουں θραῦσιν. Οἱ πολιορκούμενοι πολοῦں ὄπλα καὶ κειμήλια, διὰ νὰ προμηθευθοῦں κάτι νὰ φάγουں. Οἱ πλουσιώτεροι Τοῦρκοι κατορθώνουں νὰ δώσουں χρήματα καὶ νὰ ἐξέλθουں ἀπὸ τὴν πόλιν. Ὅσοι μένουں τὸ ἐννοοῦں καθαρά. Ἐλπὶς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει καμμία δι' αὐτούς.

Καὶ ἀποφασίζουں οἱ πολιορκημένοι νὰ συνθηκολογήσουں καὶ νὰ φύγουں. Οἱ ὄροι ποὺ προβάλλουں οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀπαράδεκτοι ἀπὸ τοὺς πολιορκητάς.

Ἄλλ' οἱ Ἀλβανοί, μὲ πολλὴν μυστικότητα συμφωνοῦں μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, ἐξέρχουται ἀπὸ τὰ φρούρια τὴν 23 Σεπτεμβρίου, καὶ ἀφήνουں ἀνοικτὰς τὰς πύλας.

Οἱ Ἕλληνες ὁρμοῦں εἰς τὴν πόλιν!

Τῶν σφαγιασθέντων Ἀρχιερέων καὶ προκοίτων τὸ αἷμα ἀχνίζει ἀκόμη! Αἰῶνων σκλαβιά εὐρίσκει τὴν ἐκδίκησίν τῆς αὐτῆν τὴν ὥραν!

Καὶ γίνουται φόνοι· καὶ διαπράττουται ἀρπαγαὶ καὶ λεηλασίαι· καὶ χύνεται αἷμα πολὺ.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔξω φρενῶν ζητεῖ νὰ ἐπιβληθῆ. Κινδυνεύει νὰ φονευθῆ ἀπὸ τοὺς ἰδίους του ἄνδρας, ποὺ τὸν λατρεύουں. Ἄλλ' ἐπιβάλλεται καὶ ἀνακόπτει τὸ κακόν.

Ἡλιος ἐλευθερίας ἐφώτισε τὴν καρδίαν τῆς Πελοποννήσου τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1821. Ἡ Ἐπανάστασις ἐστερεώθη. Ὁ στρατὸς ὀπλί-

σθη μὲ τὰ λάφυρα καὶ ἐπέταξε τὰ ρόπαλα καὶ τὰς σφενδόνας καὶ τὰς μαχαίρας, μὲ τὰς ὁποίας ἦτο ἕως τότε ὀπλισμένοις.

Ἐρωτήσεις: Εἶδατε τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοὺς ἄλλους ἥρωας; (Ζητήσατε τὰς εἰκόνας τῶν εἰς τὸ Ἑρῶν τοῦ 1821). Εἶδατε εἰς τὴν ἱστορίαν Παπαρρηγοπούλου τὴν προκήρυξιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερούσιας πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀδελὰς; Ἐσημειώσατε χρονολογικὴν σειρὰν ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως; Ποία ἡ πρώτη μάχη τοῦ ἀγῶνος; Ποία ἡ ἐνδοξοτέρα ἐπιτυχία; Ἐγράψατε τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων; Ποῦ εὐρίσκεται τὸ σκῆνωμα τοῦ Πατριάρχου; Ποίας τιμὰς ἀπέδωκεν ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν Γρηγόριον Ε' καὶ πότε; (1922). Εἶδατε τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτη « Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος . . . , » (σελ. 221 Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη).

Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα (Ρούμελην)

α' Ποία ἦτο ἡ κατάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα

Τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τῆς Πελοποννήσου καὶ αἱ πρῶται ἐπιτυχίαι τῶν ἐπαναστατῶν ἔγιναν ἐνωρίτατα γνωστὰ καὶ εἰς τὴν περιῶνον Ρούμελην.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ὑπέφερε περισσότερον παρὰ ἡ Πελοπόννησος ἀπὸ τὴν Τουρκοκρατίαν. Οἱ πληθυσμοὶ ἦσαν ἀραιωμένοι ἀπὸ τὴν κακοδιοίκησιν καὶ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων. Ἐπὶ πλέον ἐκεῖ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἰσχυρόταται τουρκικαὶ δυνάμεις.

Καὶ ὅμως δὲν μένει μακρὰν οὔτε ἀπὸ τοὺς πόθους, οὔτε ἀπὸ τὰ αἰσθήματα, οὔτε ἀπὸ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἄλλου Γένους ἡ Στερεὰ Ἑλλάς.

Καὶ ἐδῶ ἔχουν ἐργασθῆ θανασία οἱ Φιλικοί. Κληρικοὶ καὶ προεστοί, καπεταναῖοι καὶ λαὸς εἶναι ὅλοι μνημένοι. Ἐχει ἐπὶ πλέον ἡ Στερεὰ ἐμπειροπολέμους ὀπλαρχηγούς, τὸν Διάκον, τὸν Δυοβουνιώτην, τὸν Πανουργιᾶν, τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδρουῦτσον καὶ ἄλλους, ποὺ ὅλοι σχεδὸν ἔχουν μαθητεύσει εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐχει ἡρωϊκὰ παλληκάρια ἡ Ρούμελη. Ἐχει καὶ πόθον ἀκοίμητον διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ δὲν περιμένει παρὰ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς.

β' Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ἐκστρατεύει εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα

τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου

Τὰ Σάλωνα, τὸ Λιδωρίκι, ἡ Λειβαδιὰ ἐπαναστατοῦν ἀμέσως, ἅμα ἔμαθαν τὰ γεγονότα τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ Τοῦρκοι στρατηγοὶ Ὁμὲρ Βρυώνης καὶ ὁ Μεχμέτ Κιοσὲ ἔξαποστέλλονται ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα μὲ 9.000 Τουρκαλβανούς καὶ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ πνίξουν εἰς τὸ αἶμα τὴν ἐπανάστασιν.

Φθάνουν εἰς τὴν Λαμίαν οἱ δύο στρατηγοί. Ἀπὸ τὴν Λαμίαν χωρίζονται καὶ προχωροῦν καὶ οἱ δύο πρὸς τὰ κάτω.

Ἄλλ' οἱ γενναῖοι ὄπλαρχηγοὶ Διάκος — Πανουργιάς καὶ Δυοβουνιώτης ἔχουν γύρω των χίλια παλληκάρια καὶ εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ τοὺς ἀνακόψουν τὴν πορείαν.

Καταλαμβάνει λοιπὸν τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ ὁ ἀτρόμητος Διάκος!

Κατάγεται ἀπὸ τὴν Μουσονίτσαν τῆς Παρνασίδος ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Εἶναι ὁ Διάκος νέος ρωμαλέος καὶ ἐνθουσιώδης κληρικός. Ἄλλ' ἀφήνει τὸ Μοναστήρι του καὶ ὀρκίζεται τὸν ὄρκον τῆς ἐλευθερίας ἢ τοῦ θανάτου. Κατορθώνει νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς πατριώτας του καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἔξαναγκάζει εἰς παράδοσιν τοὺς Τούρκους τῆς Λειβαδιᾶς καὶ ἀπελευθερώνει τὴν ἐπαρχίαν του ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς.

Καὶ τώρα ἀκλόνητος ὡς βράχος καὶ ἀκατανίκητος ὡς λέων κρατεῖ τὸ γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας (Σπερχειοῦ) καὶ ἐμποδίζει τὸν ἐχθρὸν νὰ περάσῃ.

Ὁ Δυοβουνιώτης καὶ ὁ Πανουργιάς κρατοῦν τὰ παράπλευρα ὑψώματα. Μαζί των εἶναι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σαλώνων Ἡσαΐας, καὶ ὁ ἀδελφός του Ἱερομόναχος Παπαγιάννης.

Καταφθάνει ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης καὶ ρίπτει δλόκληρον τὸ βάρος τῆς δυνάμεώς του κατὰ τοῦ Πανουργιά καὶ τοῦ Δυοβουνιώτου.

Ἀγωνίζονται ὡς ἥρωες. Ὁ Πανουργιάς πληγώνεται θανασίμως. Ὁ Δυοβουνιώτης ὁμοίως. Ἄλλὰ τὰ παλληκάρια τῶν δύο ἀρχηγῶν δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν τόσῃν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ διασκορπίζονται.

Κατασφάζεται ἀγρίως καὶ ὁ Ἡσαΐας.

Ἐφθασεν εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Μεχμέτ Κιοσὲ καὶ ὅλη ἡ ἠνωμένη δύναμις ρίπτεται κατὰ τοῦ Διάκου.

Ἀγωνίζεται ὡς ἀτίθασσος λέων ὁ Διάκος. Τὰ παλληκάρια του σω-
ριαάζονται τὸ ἓνα ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Καὶ δὲν ἀπομένουν εἰς τὸν Διᾶ-
κον παρὰ 40 μόνον παλληκάρια. Οἱ Τοῦρκοι σκεπάζουν κυριολεκτικῶς
τὴν γύρω ἔκτασιν καὶ ἡ τύχη τοῦ Διακίου καὶ τῶν πιστῶν του φαίνε-
ται καθαρὰ.

Πολλοὶ προτρέπουν τὸν Διᾶκον νὰ ἱππεύσῃ καὶ νὰ φύγῃ καὶ τοῦ
προσφέρουν ὠραῖον ἄλογον.

Ἄλλ' ὄχι! « Ὁ Διακός δὲν φεύγει! » ἀπαντᾷ ὁ ἥρωας. Εἶναι
ἀποφασισμένος ἐκεῖ, παρὰ τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, νὰ ἀναστήσῃ τὸ
πρὸ δύο χιλιάδων καὶ πλέον ἐτῶν ἀθάνατον τρόποιον τοῦ Λεωνίδα.

Καὶ πολεμᾷ ὁ Διακός ὡς γίγας ὑπεράνθρωπος, καὶ ἀγωνίζεται
ἀπελπιστικὸν ἀγῶνα μαζί μὲ τοὺς ἀφοσιωμένους συντρόφους του.

Φονεύονται τὰ περισσότερα παλληκάρια του! Καί :

τοῦ Διακίου τὸ τουφέκι σχίζεται καὶ γίνεται κομμάτια.

Τότε σέρνει ὁ Διᾶκος τὸ σπαθὶ καὶ στῆ φωτιά χυμᾷ.

Μὰ τὸ σπαθὶ του κόβεται ἐπάνω ἀπὸ τὴ χούφτα

καὶ πιάνει ὁ Διᾶκος ζωντανὸς μέσ' σιῶν ἐχθρῶν τὰ χέρια!

Οἱ Τοῦρκοι ὀδηγοῦν τὸν ἥρωα εἰς τὴν Λαμίαν καὶ τὴν παρουσιά-
ζουν ὡς τρόπαιον εἰς τὸν Ὀμέρ Βρονώνην.

— Κι' ὁ Ὀμέρ Βρονώνης μυστικὰ τὸ Διᾶκο ἐρωτᾷ :

« Γίνεσαι Τοῦρκος Διᾶκο μου, τὴν πίστι σου ν' ἀλλάξῃς
νὰ προσκυνήσῃς τὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιὰ ν' ἀφήσῃς ; »

— Κι' ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε καὶ μὲ θυμὸ τοῦ λέει :

« Πᾶτε κι' ἐσεῖς κι' ἡ πίστι σας, μουρτάτες, νὰ χαθῆτε

Ἐγὼ γραικὸς γεννήθηκα, γραικὸς θέλ' ἀποθάνω! »

Καὶ τώρα ἀρχίζει τὸ φορικτὸν μαρτύριον τοῦ ἥρωος. Οἱ δῆμιοι
τοῦ δεικνύουν τὴν σούβλαν καὶ τὴν φωτιὰν πρὸ τὸν ἐπερίμενε. Ἡ
Ἑλλάς ἔχει καὶ ἄλλους Διακούς! ἀπαντᾷ ὁ ἥρωας.

Καὶ ὁ ἥρωας βλέπει τώρα τὴν φύσιν γύρω νὰ δογιάζῃ εἰς ἀνθησιν
δραματίζεται καὶ τὸ ἔθνος του σύσσωμον νὰ ἐορτάζῃ τὴν ἀπελευθέρω-
σίν του καὶ μὲ παράπονον λέγει :

Γιὰ ἰδὲς καιρό, πὸν διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ

τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά καὶ βγάξ' ἡ Γῆς χορτάρι!

Καὶ τότε οἱ δῆμιοι :

« Ἐπήρανε τὸ Διάκου καὶ στὸ σουβλί τὸν βάλαν!
Ὀλόρθο τὸν ἐστήσανε κι' αὐτὸς χαμογέλοῦσε!

Ἄνεσκολόπισαν τὸν ἥρωα οἱ ἀπαίσιοι καὶ τὸν ἔψησαν, ὡσὰν ἀρ-
νίον εἰς τὴν φωτιά. Καὶ ὑπέμεινε τὸ ἀνήκουστον μαρτύριον ὁ ἥρωας
χωρὶς νὰ βρέξῃ δάκρυ τὰ μάτια του, χωρὶς νὰ βγάλῃ στεναγμὸν ἀπὸ
τὴν καρδίαν του (23 Ἀπριλίου 1821).

γ' Ἡ ἐκδίκησις γίνεται εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς

Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος

Τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου δὲν ἐτρομοκράτησε τοὺς Ἕλληνας, ὅ-
πως ἐφαντάζοντο οἱ Τοῦρκοι. Τὸ ἀντίθετον συνέβη! τοὺς ἐνέπνευσε
τὸ ἄγριον πάθος τῆς ἐκδικήσεως.

Ὁ Ὀμέρ Βουρώνης διεσκέλισε τὸ μακάβριον ὀλοκαύτωμα τοῦ
Διάκου — ὅπως ὁ Πέρσης ἄλλοτε τὸ πτώμα τοῦ Λεωνίδα — καὶ ἐπρο-
χώρησε μὲ κατεύθυνσιν τὴν Ἀμφισσαν καὶ μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐ-
πεβλήθη πλέον καὶ ἐτρομοκράτησε τοὺς ἐπαναστάτας.

Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ περιφήμου ἀρματολοῦ Ἀνδρότσου, ὁ περιώνυ-
μος Ἀνδροῦτσος ἔχει κάμει φρούριόν του τὸ πλινθόκτιστον χάνι τοῦ
στενοῦ τῆς Γραβιάς καὶ τὸν περιμένει μὲ ἀγωνίαν, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ
τοῦ Διάκου τὸ σουβλί.

Καὶ ἦτο παλληκάρι ἀληθινὸ ὁ Ἀνδροῦτσος, μὲ δυνατὸν νουν καὶ
μὲ πλούσια σωματικὰ χαρίσματα.

« Σὰν βράχος εἶν' οἱ πλάτες του
σὰν κάστρο ἢ κεφαλή του
Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθεια του
τοῖχος χοριαριάσμενος ».

Τὴν 8 Μαΐου ἔφθασεν ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος μὲ τὰ παλληκάρια
του εἰς τὸ στενωπὸν τῆς Γραβιάς. Ἐμάζευσεν τὰς πληροφορίας
του κατέστρωσε τὸ σχέδιόν του ἐπὶ τόπου ἔκαμε τοὺς ὑπολογισμοὺς
του. Καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι του, τραγουδᾷ τὸ κλέφτικον τραγοῦδι
« Κάτω στοῦ Βάλτου τὰ χωριά . . . » καὶ καλεῖ τοὺς συντρόφους του
νὰ πιασθοῦν εἰς τὸν χορὸν, ὅσοι εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ τὸν ἀκο-
λουθήσουν.

Ἐκατὸν εἴκοσι ἀτρόμητα παλληκάρια πιάνονται εἰς τὸν χορὸν.
Καὶ χορεύοντες ἐμβαίνουν εἰς τὸ χάνι. Ἀνοίγουν προχείρους « πολε-

μίστρας » εἰς τοὺς τοίχους του, τοποθετοῦνται καὶ καραδοκοῦν.

Δὲν περνᾷ πολλὴ ὄρα. Καὶ νά, παρουσιάζεται ἡ ἠνωμένη στρατιὰ τῶν δύο Τούρκων στρατηγῶν.

Προπορεύεται ἔφιππος δερβίσσης (τοῦρκος ἱερωμένος).

— « **Γιὰ ποῦ Δερβίσση μου** » τὸν ἐρωτᾷ ἄλβανιστὶ ὁ Ὀδυσσεύς!

— « **Νὰ σφάξω ἐχθρούς τοῦ Προφήτου** » ἀπαντᾷ ὁ Δερβίσσης.

Ἄλλὰ δὲν ἐπρόλαβε νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ἀπάντησίν του. Ἡ τουφεκιά τοῦ Ὀδυσσεύς τὸν ἔρριψε νεκρόν!

Οἱ Τοῦρκοι λυσομανοῦν! Ρίπτονται ἐπάνω εἰς τὸ πλινθόκτιστον ὄχυρωμα καὶ προσπαθοῦν νὰ τὸ ἀνασηκώσουν εἰς τὸν ἀέρα! νὰ τὸ ἀνατρέψουν!

Ἄλλ' εἰς μάτην λυσοῦν οἱ ἐχθροί! Τὰ παλληκάρια τοῦ Ἀνδρουτσου κρατοῦν τὸ καρυοφύλλι μὲ θάρρος, σκοπεύουν εὐστοχα καὶ στρώνουν τὸ ἔδαφος μὲ πτώματα τόσα, ποὺ εἶναι δύσκολον νὰ πλησιάσουν, ὅσοι ἐχθροὶ ἔρχονται κατόπιν.

Ὁ Ὀμηρ Βρουώνης ἀπελπίζεται. Περικυκλώνει τὸ χάνι καὶ στέλλει ἐσπευσμένως νὰ μεταφέρῃ τηλεβόλα ἀπὸ τὴν Λαμίαν διὰ νὰ τὸ τινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ κονιορτοποιήσῃ τὸ πλινθόκτιστον χάνι.

Τὴν νύκτα κατάκοποι κοιμῶνται οἱ Τοῦρκοι, βέβαιοι διὰ τὸν θρίαμβον, ποὺ περιμένουν τὴν ἐπομένην. Ἄλλ' εἰς τὰ βάθη τῆς νυκτός, ὁ Ἀνδρουτσος μὲ τὰ παλληκάρια του, συντάσσονται καὶ ἐξέρχονται μὲ τὰ γιαταγάνια γυμνωμένα. Διασκελίζουν τὰ ἐχθρικά πτώματα— ποὺ εἶναι περισσότερα ἀπὸ χίλια—ἐξολοθρεύουν, ὅσους ἐπιχειροῦν νὰ τοὺς ἀνακόψουν τὴν ὁρμὴν καὶ συγκεντρῶνεται ἐπάνω εἰς τὰ βουνά. Ἐκεῖ βλέπουν, ὅτι τοὺς λείπουν μόνον 4 ἡρωϊκὰ παλληκάρια.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου ἔλαβε πλήρη ἐκδίκησιν.

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Ἀμφισσαν. Ἀλλάσσουν κατεύθυνσιν καὶ προχωροῦν πρὸς τὴν Βοιωτίαν.

Δ' Ἄλλο ἐμπόδιον ἀνακόπτει τὴν πορείαν τοῦ Ὀμηρ Βρουώνη

Ἡ μάχη τῶν Βασιλικῶν

Ἄς παρακολουθήσωμεν τὴν τύχην τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμηρ Βρουώνη. Ὑστερα ἀπὸ τὸ πάθημα τῆς Γραβιάς οἱ τοῦρκοι ἄλλαξαν πορείαν καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Βοιωτίαν. Ἀπέτυχαν εἰς τὴν Λειβαδιάν— ἔκαυσαν τὰ Θήβας καὶ ἐστράφησαν κατὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Εὐβοίας. Τότε διεδόθη, ὅτι τουρκικὴ στρατιὰ ἀπὸ 8.000 ἀνδρας μὲ ἀρχηγ

γὸν τὸν Μπαϊράμ πασᾶ κατέβαιναν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, μὲ σκοπὸν νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Ὅμηρ Βουώνην καὶ ἔπειτα νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς,

Τὰ Βασιλικά —, ποὺ ἦσαν κεντρικὸς κόμβος διὰ τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Λειβαδιάς — ἐφάνη ὅτι εἶχεν ὀρισθῆ ὡς τόπος συναντήσεως τῶν τουρκικῶν στρατιῶν.

Καὶ τὴν θέσιν αὐτὴν κατέλαβαν οἱ γενναῖοι ὀπλαρχηγοὶ Πανουργιάς, Δυοβουνιώτης καὶ Γκούρας μὲ δύο χιλιάδας ἄνδρας, ἀποφασισμένοι νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἔνωσιν τόσων τουρκικῶν στρατιῶν.

Ὁ Μπαϊράμ μὲ τὰς 8.000 πεζικοῦ, μὲ ἵππικὸν καὶ μὲ παλλὰ ἐφόδια ἐπλησίαζε πρὸς τὰ Βασιλικά τὴν 26 Αὐγούστου 1821.

Ἄλλ' ἐκεῖ τὸν ἀνέμεναν ἄνθρωποι ἀποφασισμένοι νὰ ἀποθάνουν. Οἱ ἐχθροὶ ἐπέμεναν μὲ ἀκράτητον ὀρμὴν νὰ περάσουν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπέκρουαν μὲ ἀνιστόρητον ἀνδρείαν. Καὶ ἔγινε ἐκεῖ μία ἀπὸ τὰς ἐνδοξότερας μάχας τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος τῆς Ἀπελευθερώσεως. Οἱ ἐχθροὶ ἔχασαν πολεμικὰς σημαίας, χιλίους ἄνδρας, πεντακόσια ἄλογα καὶ τετρακόσια ἀμάξια γεμᾶτα ἐφόδια. Οἱ Ἕλληνες ἔχασαν 40 ἄνδρας.

Τὸ πάθημα αὐτὸ τῶν Τούρκων εἶχε λαμπρότατα ἀποτελέσματα. Ὁ Μπαϊράμ ἐτράπη πρὸς τὴν Λαμίαν καὶ ὁ στρατός του κατεκερατίσθη. Ὁ Ὅμηρ Βουώνης καὶ ὁ Μεχμέτ Κιοσέ ἔμειναν ἀβρόηθητοι καὶ ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσαν νὰ κατεβοῦν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἐσχεδιάζαν, ἀλλὰ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἡ Ἀνατολικὴ Στερεὰ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸν κίνδυνον καὶ ἡ Πελοπόννησος ἀπέφυγε τὴν ὑπερβολικὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ.

ε' Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν

Δὲν ἔχει κλείσει τὸ πρῶτον ἔτος ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ ἡ Πελοπόννησος ἔχει νὰ δείξῃ τὴν ἐνδοξὸν μάχην τοῦ Βαλτετσίου καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἡ Ἀνατολικὴ Στερεὰ ἔχει νὰ προβάλῃ τὸ Γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, τὰ Βασιλικά.

Ἀκολουθεῖ τώρα εἰς τὴν σειρὰν τὸ Μεσολόγγι, τὸ Ἀργίριον καὶ ἄλλα μέρη τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἡ πίεσις τοῦ στρατιωτικοῦ Χ. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 5

κέντρου τῶν Ἰωαννίνων ἦτο ἰσχυρὰ εἰς τὰ μέρη αὐτά. Ἄλλ' ὅταν, μὲ τὴν ἀναχώρησιν τῶσων στρατιῶν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἀδυνατίσεν ἡ πίεσις, τότε ὁ ἐπαναστατικὸς ἄνεμος ἐξεσῆκωσε καὶ τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις τῶν μερῶν ἐκείνων.

Πολλὰ μάχαι ἐγιναν εἰς τὸ Μακρονόρος μὲ ἀρχηγὸν τὸν γενναῖον ὄπλαρχηγὸν Δημ. Μακρῆν. Τὰ στρατεύματα, ποὺ ἐξαπέστειλεν ἐκεῖ ὁ Χουρσίτ πασᾶς ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἔπαθαν πανωλεθρίαν. Ἡ θέσις τῶν ἐπαναστατῶν ἐνισχύθη καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν Τούρκων τῶν Ἰωαννίνων μὲ τὰ στρατεύματα τῆς Στερεᾶς ἀπεκόπη.

Καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ὄρη τῆς Πίνδου, τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Πηλίου, ἐγράφησαν σελίδες γεμάτες ἀπὸ ἀφθαστον δόξαν καὶ τιμῆν.

Καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Νάουσαν καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου, τὰ ὅμοια ἐγιναν.

Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐπνίγησαν εἰς τὸ αἶμα τῶν ἐπαναστατῶν, διότι ἐκεῖ οἱ Τούρκοι εἶχαν πολλὰς καὶ τακτικὰς δυνάμεις καὶ εὐκόλα ὑπερίσχυσαν.

Ἐρωτήσεις : Τί ἐντύπωσιν προξενεῖ τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου ; Ἐρετε ὀλοκληρωμένον τὸ δημοτικὸ ποίημα ; Ποῖος ἐπῆρε ἐκδίκησιν διὰ τὸ σουβλί τοῦ Διάκου ; (Ζητήσατε τὸ ποίημα Ζαλοκώστα. « Ἀπὸ κρότον ὀργάνων βουῖζει τῆς Γραβιάς τὸ βουνὸ κλπ. »). Τί σὰς ἐνθυμίζου τὰ Βασιλικά ; Εἰς ποῖον ἄλλο μέρος τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς ἐγράφησαν σελίδες δόξης καὶ τιμῆς ;

Εἶδατε τὸ ποίημα Βαλαωρίτη « Οἱ τρεῖς : Διάκος — Πανουργιάς — Δισβουνιώτης καὶ τὸ Στίχο : ὁ « Ὀμὲρ Βρυώνης » ; (Ποίημα Βαλαωρίτη. Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη, σελ. 211 καὶ 247).

Πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἰς τὴν Ἐπίδαυρον

Τὸν ἀγῶνα τὸν διηύθυνε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος μία Γερουσία εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα — ὁ Ἄρειος Πάγος — μὲ Πρόεδρον τὸν Νέγρον καὶ ἄλλη Γερουσία εἰς τὴν Δυτικὴν μὲ Πρόεδρον τὸν Μαυροκορδαῖτον. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐλειτουροῦσε ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία.

Ἐληγε τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ τρισένδοξον 1821. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐξελέγησαν ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ὅλην τὴν χώραν

ραν καὶ συνεκροτήθη εἰς τὴν Ἐπίδουρον ἢ πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων.

Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἔγινεν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Ἡ Συνέλευσις αὐτὴ ἐψήφισε τὸ πρῶτον πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐγίναν δύο πολιτικὰ Σώματα : Βουλευτικὸν καὶ Ἐκτελεστικόν.

Τὸ Βουλευτικόν : Ἐβδομήκοντα ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Χώρας εἶχαν ἔργον νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἀποφασίζουσιν τί πρέπει νὰ γίνῃ δι' ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ ἔθνους.

Τὸ Ἐκτελεστικόν : Πέντε μέλη εἶχαν ἔργον νὰ φροντίζουσιν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Βουλευτικοῦ.

Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ διορίσθη ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διορίσθη ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Ἐδρα καὶ τῶν δύο Σωμάτων ὄρισθη ἡ Κόρινθος. Ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ δευτέρα Συνέλευσις ὕστερα ἀπὸ ἓνα ἔτος.

Ἡ Συνέλευσις ὄρισε τὴν κυανόλευκον ὡς σημαίαν τοῦ ἔθνους.

Ἐρωτήσεις : Πῶς ἔγινεν ἡ διάρθρωσις τοῦ μόλις ἀπελευθερουμένου κράτους :

Δεύτερον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως

Ἡ μάχη τοῦ Πέτα — Καταστροφὴ τοῦ Σουλίου

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (Ἰανουάριος 1822) ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἔμεινεν ἀπερίσπαστος. Δὲν εἶχεν ὅμως λόγον νὰ μένῃ πλέον ἄπρακτος εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Καὶ τότε μία στρατιὰ ἐξαπεστάλη κατὰ τῆς Πελοποννήσου με ἀρχηγὸν τὸν Δράμαλην καὶ ἄλλη με ἀρχηγὸν τὸν ἴδιον τὸν Χουρσίτ κατὰ τῶν Σουλιωτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν πατρίδα των καὶ ἐφρόντιζαν νὰ τακτοποιηθοῦν καὶ νὰ στερεώσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. (Μαῖος 1822).

Οἱ Σουλιῶται ἀντέταξαν πεισματώδη ἀντίστασιν. Ὁ Χουρσίτ ἀγανακτισμένος ἐφώνησεν : « Ὁ Θεὸς ἐπῆρε τὴν ἀνδρείαν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς γκιαούρηδες ». Καὶ ἐγκατέλειπεν ὁ Χουρσίτ τὸν ἀγῶνα εἰς χεῖρας τοῦ Ὁμέρ Βρουώνη καὶ ἔφυγεν.

Οἱ Σουλιῶται ἔμεναν ἀκαμπτοι καὶ ἠγωνίζοντο με ἀπαρδειγμά-

τιστον ἀνδρείαν. Ἐπὶ τὴν πείσιν τοῦ Ὁμέρου Βουόνη ἦτο βαρεῖα! Τὸ Σοῦλι ἐκινδύνευεν.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐκινεῖτο ὁ Δημ. Ὑψηλάντης μετὰ ἄλλους ὀπλαρχηγούς. Εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα ὁ Μαυροκορδάτος.

Ὁ Μαυροκορδάτος μετὰ πολλοὺς Εὐρωπαίους φιλέλληνας ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τοῦ Σουλίου.

Ἄλλ' ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ δὲν ἐπέτυχεν.

Ἐξ χιλιάδες Τούρκοι μετὰ ἀρχηγὸν τὸν Ρεσίτ πασᾶν (ἢ Κιουταχῆ πασᾶ, ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τὴν Κιουτάχειαν τῆς Μ. Ἀσίας), ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων, ποὺ ἦσαν συγκεντρωμένοι εἰς τὸ χωρίον **Πέτα**, βορείως τῆς Ἄρτας.

Οἱ συγκεντρωμένοι Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες ἔβλεπαν καθαρά, ὅτι καμμία δύναμις δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, ἢ ὅποια ἦτο βεβαία. Καὶ ὅμως ἔμειναν καὶ κατεκόπησαν μέχρις ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Οἱ Σουλιῶται μόνοι καὶ ἀβοήθητοι εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνθηκολογήσουν καὶ νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ πάλιν τοὺς προσφιλεῖς βράχους τῆς Πατρίδος των καὶ νὰ φύγουν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους Ἄπ' ἐκεῖ, ὅσοι ἦσαν διὰ πόλεμον, ἐπέρασαν εἰς τὸ Μεσολόγγι, διὰ νὰ συνεχίσουν τὸν Ἀγῶνα. Τὸ Σοῦλι κατεκῆ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ἐρωτήσεις : Πῶς εὐρίσκετε τὴν διαγωγὴν τῶν πολεμιστῶν τοῦ Πέτα; Ποίας ἄλλας ὁμοίας περιπτώσεις σᾶς ἐνθυμίζει ἢ πράξεις των;

Τὸ Μεσολόγγι — Πρώτη πολιορκία

Ἡ πῦσις τοῦ Σουλίου καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης τοῦ Πέτα ἀνεπτέρωσαν τὸ ἠθικὸν τῶν Τούρκων.

Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα σχεδὸν ἐπνίγετο εἰς τὸ αἷμα τῶν θαραλέων ἐπαναστατῶν.

Ἄλλ' ὁ ἀκούραστος **Μαυροκορδάτος** καὶ ὁ γενναῖος Σουλιώτης **Μάρκος Μπότσαρης** δὲν ἀνέχονται τοιοῦτον κατάντημα.

Μετὰ κόπον πολλὸν κατορθώνουν νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ ὀπλίσουν μερικοὺς Σουλιώτας. Μετὰ αὐτοὺς ἀποπειρῶνται μίαν ἀπεγνωσμένην ἐπιθεσίαν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ ἀπόπειρά των στρέφεται ἀπὸ ἐπιτυχίαν. Οἱ Τούρκοι διαλύονται. Ἄλλοι φεύγουν καὶ ἄλλοι παραδίδονται. Τὸ Μεσολόγγι εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ πῶς νὰ ὀχυρωθῇ ἡ μεγάλη καὶ ἐκτεθειμένη ἐκεῖνη ἕκτασις;

Πῶς νὰ ἀνθέξη εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν τόσων τουρκικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια εἶναι συγκεντρωμένα γύρω του καὶ τῶν ἄλλων, ποὺ σπεύδουν εἰς βοήθειάν του ;

Αὐτὰ βλέπουν οἱ περισσότεροὶ ὀπλαρχηγοὶ καὶ εἶναι τῆς γνώμης

Ἄλεξανδρος Μαυροκορδάτος

νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Μεσολόγγι καὶ νὰ φύγουν. Ἄλλ' ὁ Μαυροκορδάτος ἀνακράζει :

« Ἄν ἐγκαταλείψωμεν τὸ Μεσολόγγι, θὰ μαρτυρήσωμεν τὴν λιποψυχίαν μας. Οἱ ἐχθροὶ θὰ τὸ καταλάβουν. Καὶ ὕστερα δὲν θὰ σταματήσουν· θὰ προχωρήσουν χωρὶς ἐμπόδιον καὶ θὰ χάσωμεν πᾶν ὅ,τι ἔχομεν κερδίσει ἕως τώρα ! »

» Ἐγὼ λοιπὸν δὲν φεύγω, βροντοφωνεῖ ὁ Μαυροκορδάτος —
 » Θὰ μείνω καὶ θὰ ἀποθάνω ἐδῶ ! θὰ ταφῶ μαζὶ μὲ τοὺς
 συμπολεμιστὰς μας, ποὺ ἐθυσιάσθησαν διὰ τὸ Μεσολόγγι ! »

» Καὶ ἐγὼ θὰ μείνω ! » λέγει μὲ ἀποφασιστικὴν φωνὴν ὁ γενναῖος Σουλιώτης Μάρκος Μπότσαρης.

Καὶ ἐπύργωσαν οἱ δύο ἐκεῖνοι πρόμαχοι μὲ τὰ ἡρωϊκά των ἀναστήματα τὸ ἀθάνατον Μεσολόγγι. Καὶ πολλοὶ ἄλλοι γενναῖοι ἔμειναν μαζὶ των.

Ὁ Ὅμηρ Βρουώνης καὶ ὁ Κιουταγῆς μὲ 11.000 στρατὸν ἐπέδραμαν τότε κατὰ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὸ ἐπολιορκήσαν. Τὸ Μεσολόγγι δὲν εἶχεν ἀρκετὰς δυνάμεις καὶ ἐκιδύνευσεν. Οἱ πολιορκούμενοι ἐπρότειναν διαπραγματεύσεις εἰρήνης καὶ ταυτοχρόνως εἰδοποίησαν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Πελοποννησίων.

Καὶ ἐχρονοτριβήσαν πολὺ εἰς τὰς συνεννοήσεις οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις ὅτου ἐπέτυχαν νὰ λάβουν ἀρκετὰς ἐνισχύσεις.

Ἐφθασε πρὸς τῆς πόλεως ὁ Ὑδραϊκὸς στόλος, κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον τοῦ Γιουσούφ πασᾶ καὶ ἀπεβίβασε τρόφιμα, πολεμοφόδια καὶ χιλίους πολεμιστὰς μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Πετρόμπεην, τὸν Ζαΐμην καὶ τὸν Δεληγιάννην.

Τότε παρήγγειλαν οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸν Ὅμηρ Βρουώνην :

« Ἄν θέλης τὸ Μεσολόγγι ἔλα νὰ τὸ πάρης ».

Ὁ Τοῦρκος ἀρχηγὸς ἔγινεν ἔξω φρενῶν, ἅμα ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν αὐτήν. Καὶ ἀπεφάσισε γενικὴν ἔφοδον κατὰ τῶν πολιορκουμένων. Ὄρισε μάλιστα τὴν νύκτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 Δεκεμβρίου ὡς ὥραν γενικῆς ἐφόδου. Εἶχε τὴν ἐλπίδα, πὼς οἱ χριστιανοὶ θὰ ἐώρταζαν τὰ Χριστούγεννα καὶ δὲν θὰ ἐφρόντιζαν διὰ τὴν ἀσφάλειάν των. Ἄλλ' ἠπατήθη οἰκτρά. Οἱ Ἕλληνες ἐπληροφορήθησαν τὰ σχέδια τοῦ Ὅμηρ ἀπὸ τὸν Ἕλληνα κυνηγὸν τοῦ Ι. Γούναρην καὶ εὐρέθησαν εἰς τὰς θέσεις των. Φονικὸν πῦρ ὑπεδέχθη τοὺς πολιορκητὰς καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ φύγουν, ἀφοῦ ἀφῆκαν ἐπὶ τόπου 200 νεκροὺς.

Ὁ Ὅμηρ λυσομανᾷ ἀπὸ τὸν θυμὸν του καὶ σχεδιάζει νέαν ἔφοδον. Ἄλλὰ βαρὺς χειμῶνας τοῦ ματαιώνει τὰ σχέδια. Ἐρχεται ἐπὶ πλεόν καὶ εἴδησις, ὅτι καταφθάνει καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦττος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πολιορκουμένων.

Αὐτὸ ἦτο ἀρκετόν. Διαλύει ἐν βίᾳ τὸ στρατόπεδόν του ὁ Ὅμηρ ἐγκαταλείπει ἐφόδια καὶ τηλεβόλα καὶ σπεύδει πρὸς τὴν Ἠπειρον. Εἰς

τὴν βίαν τοῦ νὰ περάσῃ τὸν πλημμυρισμένον Ἀχελῶν χάνει καὶ 500 ἄνδρας, πὸν ἐπνίγησαν.

Ἑρωτήσεις : Πῶς εὐρίσκετε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Μαυροκορδάτου ; Ποιοὶ ἥρωϊκοὶ λόγοι ἔκαμαν τὸν ἀγέρωχον Ὅμηρ νὰ λυσομανᾷ ; Καὶ ποιοὶ λόγοι καὶ ποῖον ἄκουσμα τὸν ἠνάγκασαν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ;

Τρίτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως — 1823

Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1823 ἐσυγκροτήθη εἰς τὸ Ἄστρος τῆς Κυνουρίας ἡ Δευτέρα Ἐθνικὴ Συνέλευσις.

Ἡ Συνέλευσις αὐτὴ ἐτροποποίησε τὸ πολίτευμα σύμφωνα μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγωνιζομένου Γένους καὶ διώρισε νέον Ἐκτελεστικὸν Σῶμα (Νέαν Κυβέρνησιν).

Πρόεδρος τῆς Νέας Κυβερνήσεως ἔγινεν ὁ Πετρόμπεης. Μέλη διωρίσθησαν ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης — ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης — ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς καὶ ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης.

Ἐδρα τῆς Κυβερνήσεως ὠρίσθη ἡ Τρίπολις.

Τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας διὰ νὰ καθοδηγήσουν τὸν λαὸν καὶ νὰ ἐμψυχώσουν τοὺς ἀγωνιστάς.

Θάνατος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐπικρατήσει σχεδὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ μέτρα διὰ νὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν αὐτήν.

Καὶ ἐξαπέστειλε δύο στρατιάς.

Ἡ μία μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ὅμηρ Βουρώνη κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Καρβασαράν μὲ 8.000 ἐκλεκτοὺς τουρκαλβανούς. Ἡ δευτέρα στρατιὰ ἐπροχωροῦσε ἀπὸ τὰ Ἄγραφα μὲ ἄλλον τόσον ὅμοιον στρατὸν καὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Μουσταφᾶ - Μπέην.

Καὶ αἱ δύο στρατιαὶ εἶχαν σκοπὸν νὰ ἐνωθοῦν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκλεισμένον ὁ Τουρκικὸς στόλος. Ἐπειτα θὰ ἐπροχωροῦσαν πρὸς τὴν Ναύπακτον. Ἐκεῖ θὰ ἐπερίμεναν ἄλλην στρατιὰν ἀπὸ τὴν Ἀνατολ. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὅλοι μαζί θὰ ἐπερονοῦσαν μὲ πλοῖα τοῦ τουρκικοῦ στόλου, εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Αὐτὸ ἦτο τὸ σχέδιον ἐκστρατείας.

Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν δὲν ἐπέτυχε τὸ σχέδιον.

Ἡ στρατιὰ τῆς Ἀνατολ. Στερεᾶς Ἑλλάδος προσεβλήθη ἀπὸ ἐπιδημίαν (λοιμὸν) ὑπέφερε καὶ ἀπὸ ἐλλείψεις τροφίμων καὶ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν της καὶ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὴν Λαμίαν.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης

Ἄλλ' ἢ κατὰστασις εἰς τὴν Δ. Στερεὰν ἦτο κρίσιμος. Ἡ πρώτη πορεία τοῦ Μουσταφᾶ ἀπὸ 5.000 ἀνδρας μὲ διοικητὴν τὸν Τσελαλέδην ἔφθασε καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τοῦ Καρπενησίου.

Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀνέθεσε τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Σουλιώτην ὄπλαρχηγὸν Μάρκον Μπότσαρη. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ προθυμίαν ἐδέχθη νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Πατρίδα. Ἄλλ' ἀντελήφθη, ὅτι μερικοὶ ὄπλαρχηγοί, ἐφάνησαν δυσηρεστημένοι διὰ τὴν ἐκλογὴν του αὐτῆν. Τότε ὁ σεμνὸς ἦρωσ καλεῖ τοὺς ὄπλαρχηγοὺς ὅλους εἰς συγκέντρωσιν. Ἐκεῖ, παρουσιά ὄλων, λαμβάνει τὸ ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ, τὸ ἀσπάζεται πρῶτον, εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ, καὶ ἔπειτα τὸ ξεσχίζει καὶ λέγει :

«Ὁποῖος εἶναι ἄξιός παίρνει τὸν διορισμὸν τοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ».

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἐσυγκινήθησαν διὰ τὴν ἀνδρικὴν αὐτῆν προᾶξιν τοῦ ἥρωϊκοῦ ἀρχηγοῦ, ἀπέσυραν τὰς ἀντιρροήσεις των καὶ ὠρκίσθησαν νὰ ἀγωνισθοῦν ἠνωμένοι διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος.

Ὁ Μπότσαρης ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ ὁ ἴδιος προσωπικῶς κατὰ τοῦ Τσελαλεδῆν, ἄλλοι δὲ ὄπλαρχηγοὶ νὰ ἐπιτεθοῦν συγχρόνως ἀπὸ ἄλλα σημεία.

Ῥοίσθη ἡ ὥρα τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ Μάρκος μὲ 350 ἐκλεκτοὺς Σουλιώτας εὐρίσκειται εἰς τὴν θέσιν του. Εἶναι μεσάνυχτα τῆς 9 Αὐγούστου 1823. Οἱ ἄλλοι ὄπλαρχηγοὶ δὲν φαίνονται. Καθυστεροῦν πολὺ. Ὁ γενναῖος Μάρκος χάνει τὴν ὑπομονὴν του. Δίδει τὸ σύνθημα τῆς ἐφόδου! Σύρει τὸ ξίφος καὶ χύνεται εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον. Τὸν ἀκολουθοῦν μὲ ἐνθουσιασμὸν οἱ γενναῖοι του. Οἱ Τοῦρκοι παθαίνουν σύγχυσιν ἀπερίγραφτον. Πετοῦν τὰ ὅπλα καὶ φεύγουν διὰ νὰ σωθοῦν.

Φθάνει ὁ Μάρκος εἰς μίαν μάνδραν, ὅπου ἐνομίζετο ὅτι θὰ ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Τσελαλεδῆν. Πατᾶ εἰς τὴν μάνδραν καὶ ἀνασηκώνει τὴν κεφαλὴν του διὰ νὰ παρατηρήσῃ.

Τὴν κακὴν ἐκείνην στιγμὴν σφαῖρα ἐχθρική κτυπᾶ τὸν ἥρωα εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἀφήνει νεκρόν.

Οἱ γενναῖοι σύντροφοι τοῦ Μάρκου θλίβονται, ἀλλὰ δὲν λιποψυχοῦν. Ἐξακολουθοῦν μὲ μανίαν τὴν σφαγὴν ἕως τὰ ἔξημερώματα!

Ἐπειτα ἐσῆκωσαν τὸν νεκρὸν εἰς τοὺς ὤμους, τὸν ἔφεραν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸν ἔθαψαν μὲ μεγάλας τιμὰς.

Οἱ γενναῖοι Σουλιῶται ἐνίκησαν νίκην λαμπράν, ἀλλ' ἔχασαν ἀριστον ἀρχηγόν. Καὶ μαζὶ των ἔχασε καὶ ἡ ἀγωνιζομένη Πατρίς ἥρωα γενναῖον καὶ ἀρχηγὸν μεγαλόψυχον.

Οἱ ἐχθροὶ ἐγκατέλειψαν τὰ σχέδιά των καὶ ἔφυγαν εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἡ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς ἐσώθη!

Ὁ Μαυροκορδάτος ὅμως ἀντελήφθη, ὅτι τὸ Μεσολόγγι καὶ πάλιν θὰ διέτρεχε κίνδυνον καὶ ἔσπευσε νὰ τὸ ὀχυρώσῃ.

Ἑρωτήσεις: Ποῦ εὑρίσκειται ὁ τάφος τοῦ Μπότσαρη; Τί ἔλεγε ἡ ψυχὴ τοῦ Μπότσαρη ὅταν ἀνέβαινε τὴν μάνδραν τοῦ Τσελαλεδῆν; Τί ἐστοίχισεν ἡ ἀπώλεια τοῦ Μπότσαρη; Ἐπροσέξατε τὴν εἰκόνα τοῦ Μπότσαρη; Εἶδατε τὸ σχετικὸν ποίημα τοῦ Σολωμοῦ; (Σελ. 141 ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη).

Τὸ ἔνδοξον Ναυτικὸν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος

Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος

Πρῶται νίκαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ

Τὰ νησιὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπανεστάτησαν ἀμέσως. Ἦσαν ἀνθρώποι φιλήσυχοι οἱ νησιῶται. Ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ εὐκόλον νὰ ἐπαναστατήσουν διότι οἱ Τοῦρκοι τῆς Μ. Ἀσίας εὐκολώτατα ἠμποροῦσαν νὰ περάσουν εἰς τὰ νησιὰ καὶ νὰ τοὺς κατασφάξουν.

Περισσότερον ὀργανωμένοι ἦσαν ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά.

Τὰ νησιὰ αὐτὰ — καθὼς εἶπαμεν — εἶχαν καὶ ἀξιόμαχον στόλον. Καὶ προνόμια πολλὰ εἶχαν ἀποκτήσει. Καὶ χρήματα ἀρκετὰ ἐκερδιζαν μὲ τὰ πλοῖα των οἱ νησιῶται.

Τὰ περισσότερα πλοῖα τὰ εἶχεν ἡ Ὑδρα. Ὅμως αἱ ἀποφάσεις καὶ ἡ δόξα ἦσαν κοιναί. Κάθε νῆσος εἶχε τοὺς ἰδικούς της δημογέροντας. Σπουδαῖος ἦτο εἰς τὴν Ὑδραν ὁ ἀτρόμητος **Κουντουριώτης** ἄνθρωπος ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Πατρίδα.

Ναύαρχος ἦτο ὁ **Ἀνδρέας Μιαούλης** ἄνθρωπος μεγάλης ἐπιμονῆς καὶ τόλμης.

Μὲ τὸν στόλον των αὐτὸν τὰ τρία νησιὰ ἐπρόσφεραν σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα, εὐθὺς ἀμέσως, ὅτε ἤρχισεν ἡ Ἐπανάστασις.

Ἐτρεχαν ἄνω κάτω εἰς τὴν Μεσόγειον οἱ στόλοι τῶν τριῶν νήσων. Ἐκαταναυμαχοῦσαν τὰ τουρκικὰ πλοῖα καὶ πολλάκις ἤχμαλώτιζαν αὐτά. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμεγάλωναν εἰς ἀριθμὸν καὶ ἔπαιρναν καὶ ἐφόδια πολλὰ! Σπουδαία ὑπηρεσία ἦτο καὶ αὕτη:

Μόλις οί επαναστάται ἐπολιορκούσιν ἓνα φρούριον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν καταφύγει Τοῦρκοι, ἀμέσως ἔσπευδε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος! Ἀπέκλειε τὸ φρούριον αὐτὸ ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἠμπόδιζε τὸν τουρκικὸν στόλον νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀνεφοδιάσῃ τοὺς πολιορκουμένους. Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐτύχαινε νὰ ἔχῃ ἀποκλείσει ἀπὸ θαλάσσης κανὲν μέρος, ὅπου ἐπολιορκούντο Ἑλληνες, πάλιν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατώρθωνε νὰ διασκορπίζῃ τὸν τουρκικὸν καὶ νὰ ἀνεφοδιάξῃ τοὺς πολιορκουμένους Ἑλληνας εἰς ἄνδρας, τροφάς, πολεμοφόδια, ὅπως συνέβη εἰς τὸ Μεσολόγγι.

Καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατώρθωνε νὰ νικᾷ πάντοτε τὴν Ἀρμάδα (τὸν τουρκικὸν στόλον) καὶ νὰ τὴν ἀναγκάζῃ νὰ κλείεται εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἔτσι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μεταφέρουν στρατεύματα ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν τουρκικὸν στρατόν, ποὺ ἐπολεμοῦσε τοὺς επαναστάτας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Δι' ὅλας αὐτὰς τὰς κινήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐχρηιάζοντο χρήματα πολλά. Τὰ χρήματα αὐτὰ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν τὰ προσέφεραν χάριν τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος οἱ πλούχοντες καὶ τῶν τριῶν ἡήσων. Μάλιστα ἡ ἡρωὶς Μπουμπουλίνα (Λασκαρίνα Μπούμπουλη) ἐναυπήγησε καὶ ἐσυντήρησε μὲ ἰδικὰ της ἔξοδα 4 πλοῖα, μὲ τὰ ὁποῖα μετεῖχε ἡ ἰδία εἰς τὸν ἱερόν ἀγῶνα. Ὅμοιον στολίσκον ἰδιοσυντήρητον εἶχε καὶ ἡ ἡρωὶς Μαντῶ Μαυρογένους. Γενικὰ οἱ πλούχοντες αὐτοὶ ἔδωκαν τόσα ποσά, ὅσα δὲν ἔδωκεν ὅλη ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου τοῦ 1821 οἱ Ἑλληνες ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἡ Ἀρμάδα ἐκινεῖτο διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντον εἰς τὰ ἀνοικτά. Καὶ πράγματι ἐβγήκεν ἡ Ἀρμάδα μὲ προφυλακὴν μίαν τουρκικὴν φρεγάταν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τῆς ἐπετέθη καὶ τὴν ἐκωνιοβόλησε σφοδρῶς. Ἀλλὰ τὰ τηλεβόλα τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἦσαν μικρὰ καὶ ἀδύνατα καὶ δὲν τῆς ἔκαμαν πολλὰς ζημίας.

Ἡ φρεγάτα κατέφυγεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐρεσσοῦ (Μυτιλήνης). Οἱ Ἑλληνες ναυτικοὶ ἐσκέφθησαν νὰ τὴν πυρπολήσουν, ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦσαν ἄλλο τίποτε νὰ κάμουν. Ὁ Ἑλλήν ναυτικὸς Πατατούκος (Ἰωάννης Πάργιος) μετέτρεψε δύο μικρὰ πλοία εἰς πυρπολικά. Ὁ ναύαρχος Ἰάκωβος Τομπάζης ἀπέστειλε διὰ τὸ μέγα ἔργον τὸν ἀτρόμητον Ψαριανὸν Παπανικολῆν. Ὁ γενναῖος Παπανικολῆς κατώρθωσε (27 Μαΐου 1821) νὰ προσκολλήσῃ τὸ πυρπολικὸν τοῦ εἰς τὴν φρεγάταν καὶ νὰ τῆς μεταδώσῃ τὴν πυρκαϊάν.

Εἰς διάστημα ὀλίγης ὥρας ἡ φρεγάτα ἐκαίετο ὀλόκληρος· τὰ πυροβόλα ἐκροτοῦσαν μοναχὰ των. Ἡ πυριτιδαποθήκη της ἀναψε. Ἡ καταστροφή ὀλοκληρώθη. Ἀπὸ 1.100 ἄνδρες, ποὺ ἦσαν ἐπάνω εἰς τὴν φρεγάταν μὸλις 8 ἐσώθησαν.

Δασκαρίνα Μπουμπουλίνα

Ἡ Ἀρμάδα ἐτρόμαξε καὶ ἔσπευσε νὰ κρυβῆ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐνῶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τὴν κατεδίωκε.

Τὸ κατώρθωμα αὐτὸ ἔδωκε πτερὰ εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰ Ψαρὰ ἐγίνε μεγάλη δοξολογία διὰ τὴν ἐπιτυχίαν.

Καταστροφή τῆς Χίου

Ὑστερα ἀπὸ ἓνα ἀκριβῶς ἔτος ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν (10 Μαρτίου 1822) ὁ ἀρχηγὸς τῆς Σάμου Λυκοῦργος Λογοθέτης ἀπεβιάσθη

εἰς τὴν Χίον μὲ 2.500 ἀφωσιωμένους ὀπαδοὺς καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Οἱ Χῖοι μὲ μέγαν ἐνθουσιασμὸν ἐπῆραν τὰ ὄπλα των καὶ ἠκολούθησαν τὸν ἀρχηγόν.

Ὁ Λυκοῦργος Δογοθέτης

Κατάπληξιν ἔκαμιν εἰς τοὺς Τούρκους τῆς Χίου ἡ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς μὲ τὸν ἑαυτὸν ἐπανεστάτησαν οἱ κάτοικοι.

Καὶ τοῦτο διότι οἱ Χῖοι, ὄχι μόνον ἦσαν πολὺ πλούσιοι καὶ πολὺ εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπὶ πλέον εἶχαν καὶ ἐξαιρετικὰ προνόμια. Ὁ Σουλτᾶνος ἐπρομηθεύετο τὴν μαστίχαν τοῦ χαρμεῖου του ἀπὸ

ἐκεῖ καὶ εἶχε παραχωρήσει τὴν νῆσον εἰς τὴν ἀδελφὴν του, διὰ τὴν ναὶ παίρνη ἐκεῖνη τὸν φόρον ἀπὸ τὰ πολλὰ μαστιχοδένδρα τῆς νήσου. Καὶ ἐκεῖνη εἶχε τὴν νῆσον ὑπὸ τὴν προστασίαν της.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἀπεσύρθη εἰς τὸ φρούριον τῆς νήσου καὶ ἐκλείσθη ἐκεῖ. Οἱ δὲ ἐπαναστᾶται ἔκαμαν σφαγᾶς.

Ὁ Σουλτᾶνος ἐθεώρησε τοῦτο ὡς προσωπικὴν προσβολὴν του. Αἱ φωναὶ τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου του τὸν ἠρέθισαν πολὺ καὶ ἔλαβεν ἄγρια μέτρα.

Ἐφυλακίσθησαν ἀμέσως ὅσοι ἐπίσημοι Χῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ 60 ἔξ αὐτῶν ἀπεκεφαλίσθησαν.

Συγχρόνως ὁ Σουλτᾶνος διέταξε τὸν ναύαρχόν του Καρᾶ Ἀλῆν νὰ πλεύσῃ ἀμέσως μὲ τὰ 46 πλοῖα του κατὰ τῆς Χίου. Ἐδωκε ἐπίσης διαταγὴν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ στείλουν, ὅσα στρατεύματα ἤμποροῦσαν εἰς τὴν Χίον καὶ νὰ κάμουν γενικὴν σφαγὴν τῶν ἐπαναστατῶν.

Φθάνει εἰς τὴν Χίον ὁ Καρᾶ Ἀλῆς ἀρχίζει τρομερὸν κανονιοβολισμὸν καὶ ἀποβιβάζει 7.000 ἄνδρας.

Καταφθάνουν καὶ αἱ ὀρδαὶ ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐξέρχονται καὶ οἱ πολιορκούμενοι τοῦρκοι ἀπὸ τὸ φρούριον. Καὶ ἀρχίζει ἀνίσσος καὶ τρομερὸς ἀγὼν. Ἡ πόλις καὶ τὰ περιχώρα παραδίδονται εἰς τὴν μανίαν τοῦ πυρός. Οἱ κάτοικοι σφάζονται ἀνηλεῶς καὶ ἄλλοι αἰχμαλωτίζονται ἀγρίως.

Οἱ Χῖοι ἀντιτάσσουν σθεναρὰν ἀντίστασιν. Ἄλλ' ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ ἀγριότης τῶν ἐχθρῶν εἶναι ἀνιστόρητος· εἶναι φοβερὰ καὶ ἀγρία!

Σώζονται οἱ περισσότεροι Σάμιοι εἰς Ψαριανὰ καίκια, πὺν πλησιάζουν, ἐνῶ ἡ Χίος ὑποφέρει τὸ τρομερὸν μαρτύριόν της.

Τρέχουν εἰς τὰ βουνὰ οἱ Χῖοι καὶ τρυπῶνουν εἰς χαράδρας καὶ σπήλαια. Ἀλλὰ παντοῦ τοὺς εὐρίσκει τὸ γιγατῆν τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

Καὶ οἱ νοσηλευόμενοι εἰς τὸ νοσοκομεῖον, καὶ οἱ δυστυχεῖς τοῦ τυφλοκομείου· καὶ οἱ ἀπόκληροι τοῦ φρενοκομείου· καὶ οἱ ταπεινοὶ μοναχοὶ μέσα εἰς τὰ μοναστήριά των, ὅλοι - ὅλοι σφάζονται.

Τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων χύνεται ποταμηδόν.

Περισσότεροι ἀπὸ 25 χιλιάδας ἐσφάγησαν καὶ περισσότεροι ἀπὸ 50.000 ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν ἔβλεπε κανεὶς τίποτε ἄλλο, παρὰ σωροὺς ἀπὸ ἐρείπια καὶ ἀπὸ πτώματα ἄταφα, πὺν ἐκολυμποῦσαν εἰς τὸ αἷμα.

Ἡ θριαμβευτικὴ ἐκδίκησις τοῦ Κανάρη

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μὲ 48 πλοῖα καὶ 18 πυρπολικά καὶ μὲ ναύαρχον τὸν θαλασσοχάρον Ἀνδρέαν Μιαούλην, ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῆς Χίου. Ἄλλ' ἦτο πολὺ ἄργά. Ἐπρόφθασε μόνον νὰ περιμαζεύσῃ μερικοὺς ἀλλόφρονας κατοίκους καὶ νὰ τοὺς διασώσῃ εἰς τὰ Ψαρά, ὅπου ἠγκυροβόλησε.

Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔχει ἀγκυροβολήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου καὶ ἀπολαμβάνει μὲ ἀγρίαν εὐχαρίστησιν τὴν ἀπαισίαν θέαν τῆς ἔρειπωμένης νήσου.

Ξεκουράζονται ἀπὸ τὴν ἀπαισίαν δρᾶσιν τῶν οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὰ πληρώματα τῆς Ἀρμάδας. Καὶ ἐπὶ πλέον ὀργιάζουν τὰς νύκτας διότι ἔχουν τὸ **ραμαζάνι** τῶν (*).

Καὶ οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ συγκεντρώνονται εἰς τὰ Ψαρά. Ὅχι ὁμοῦς νὰ διασκεδάσουν, ἀλλ' οὔτε καὶ διὰ νὰ κλαύσουν τὴν συμφορὰν τῆς Χίου.

Συσκέπτονται διὰ νὰ εὔρουν τρόπον νὰ ἐκδικηθοῦν τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου.

Καὶ λαμβάνουν τὴν ἀπόφασίν τῶν.

Ὁ ἀτρόμητος Ψαριανὸς Κωνσταντῖνος Κανάρης καὶ ὁ ἐπίσης ἀνδρείος Ὑδραῖος Ἀνδρέας Πιπῖνος ἔξαποστέλλονται μὲ τὸ πυρπολικόν του καθένας, διὰ νὰ λάβουν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν Ἀρμάδα.

Εἶναι ἡ τελευταία νύκτα τοῦ Ραμαζανίου (6 Ἰουνίου 1822). Εἶναι νύκτα σκοτεινὴ καὶ ἀσέληνος. Φυσᾷ καὶ ἔλαφρός ἄνεμος· τὰ τουρκικὰ πλοῖα εἶναι κατάφωτα· καὶ οἱ ναῦται ἔχουν παραδοθῆ εἰς τὴν διασκέδασιν. Εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ εἶναι συγκεντρωμένοι ἀξιωματικοὶ καὶ Κυβερνητὰ ὅλου τοῦ στόλου καὶ ἔχουν καταντήσῃ εἰς ἀληθινὴν κραιπάλην.

Οἱ ἀτρόμητοι πυρποληταὶ μας ἐπισημαίνουν εὐκόλα τὴν ναυαρχίδα καὶ μίαν μεγάλην φρεγάταν. Καὶ κατευθύνονται πρὸς αὐτάς. Ὁ Κανάρης προσκολλᾷ κατὰ τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἐνῶ ὁ Πιπῖνος ρίπτει τὴν ἀρπάγην (τὸν γάντζον) πρὸς τὴν φρεγάταν.

Ἀλλὰ τοῦρκος σκοπὸς προφθάνει, κτυπᾷ μὲ τὸν πέλεκυν, κόπτει τὸ σχοινίον τῆς ἀρπάγης καὶ σώζει τὴν φρεγάταν!

(1) *Ραμαζάνι*: ἑορτὴ Μωαμεθανικὴ ἐνὸς μηνός. Κατὰ τὰς ἡμέρας νηστεύουν τὰς νύκτας, καὶ ἰδίως τὴν τελευταίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει τὸ *μπαϊράμι* (Πάσχα), διασκεδάζουν μέχρις ὀργίων.

Εἶναι ἡ στιγμή, πού ὁ ἀτρόμητος Κανάρης « ἔβαλε φωτιά » καί πηδᾷ εἰς τὴν βάρκαν του φωνάζων :

« Νᾶτε παλιότουρκοι ὠραία φωτοχυσία γιὰ τὸ ραμαζάνι σας ! »

Ἐνῶς ὁ ἄνεμος φέρει τὰς φλόγας τοῦ πυρπολικοῦ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ναυαρχίδα.

Ἐνῶς ὁ Κανάρης ὕστερα ἀπὸ τὴν πυρπόλησιν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐν Χίῳ

Ἡ ναυαρχὶς καίεται, ὡσὰν πελώριον πυροτέχνημα ! Τὸ πλήρωμα ἀναστατώνεται, κροτοῦν τὰ τηλεβόλα μόνον των. Ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται κατακαίονται εἰς τὸ μέσον ἀγρίων φλογῶν. Ἄλλοι ἔξω φρενῶν πηδοῦν εἰς τὴν θάλασσαν ! Ὁ αἰμοβόρος Καρᾶ Ἀλῆς προσπαθεῖ νὰ σωθῆ εἰς μίαν λέμβον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸν εὐρίσκει ὁ θάνατος ἀπὸ τὴν ἰδίαν του τὴν ναυαρχίδα. Μία κεραία πού καίεται θρυμματίζεται καὶ

τοῦ σπάζει τὴν κεφαλὴν. Τὸ πῦρ φθάνει εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἔκρηξις τρομερὰ τινάζει τὴν ναυαρχίδα εἰς τὸν αἴερα!

Ἡ καταστροφή ὀλοκληρώθη. Περισσότεροι ἀπὸ 2.000 τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται ἐπλήρωσαν μὲ τὴν ζωὴν τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου.

Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔσπευσε νὰ κρυβῆ ὀπισθεν τοῦ Ἑλλησπόντιου.

Ὁ λαὸς τῶν Ψαρῶν ἀπεθέωσε τοὺς ἐνδόξους πυρπολητὰς καὶ ἔκαμε δοξολογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κανάρης προσῆλθεν μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας καὶ ἦναψε μὲ μεγάλην συγκίνησιν τὴν λαμπάδα τῆς εὐχαριστίας.

Τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν δοξάζεται πρὸ τοῦ Ναυπλίου

Ἦτο Σεπτέμβριος τοῦ 1822. Οἱ Ἕλληνες ἐπολιορκοῦσαν τὸ φρούριον πρὸ τοῦ Ναυπλίου, ὅπου εἶχαν καταφύγει οἱ τοῦρκοι τῆς περιφερείας. Οἱ πολιορκούμενοι ἔσωσαν τὰς τροφὰς καὶ ἤρχισαν νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν πείναν. Ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἀπὸ 80 μεγάλα πλοῖα ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν της εἰς τὸ Αἶγαῖον μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ναῦπλιον καὶ μὲ σκοπὸν νὰ τροφοδοτήσῃ τοὺς πολιορκουμένους.

Οἱ Ἕλληνες εἶδαν τὴν ἀρμάδα· παρετήρησαν τὰς κινήσεις της καὶ ἀντελήφθησαν τὸν σκοπὸν της.

Ὁ ἀτρόμητος ναύαρχος Μιαούλης μὲ 60 μικρὰ πλοῖα δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναμετρηθῆ μαζί της.

Εἶναι μαζί μὲ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ ὁ ἰδιοσυντήρητος στολίσκος τῆς Μπουμπουλίνας, πὺν τὸν διευθύνει ἡ ἰδία.

Οἱ δύο στόλοι συνηντήθησαν εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ἡ εὐκίνησις καὶ τὸ θάρρος τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἀνέκοψε τὸν πλοῦν τῆς ἀρμάδας. Καὶ ἔπειτα ἡ τόση ἐπιδεξιότης τῶν ναυτικῶν μας γύρω ἀπὸ τοὺς ἀληθινοὺς ἐκείνους κολοσσοὺς τῆς τουρκικῆς ἀρμάδας, τὴν ἔφεραν εἰς τόσον στενόχωρον θέσιν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν σκοπὸν της καὶ νὰ ἀπομακρυνθῆ μὲ βίαν πολλήν.

Ὁ Κανάρης καὶ ὁ Μιαούλης φόβητρον τῶν Τούρκων

Ἐφυγεν ἀπὸ τὸν Ἀργολικὸν ἡ ἀρμάδα καὶ βιαστικὰ ἔφθασε πλησίον τῆς Τενέδου, ὅπου καὶ ἔρριψε τὰς ἀγκύρας.

Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἡσυχάσῃ.

Ὁ ἀτρόμητος πυρπολητὴς Κανάρης ἔπρεπε νὰ τὴν φθάσῃ. Καὶ τὴν ἔφθασε μὲ τὸ πυρπολικὸν του. Κατώρθωσε νὰ τὸ προσκολλήσῃ εἰς

ἓνα μεγάλο τουρκικὸν δίκροτον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς ὑποναυαρχὸς τῆς ἀρμάδας. Καὶ τὴν ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἄερα.

Ὑστερα ἀπὸ τὰ κατορθώματα αὐτὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τὰ τουρκικὰ πλοῖα δὲν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ πλησιάσουν τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου.

Τὰ ὀνόματα Κανάρης καὶ Μιαούλης ἦσαν ἀρκετά, καὶ μόνα αὐτά, νὰ προκαλοῦν σύγχυσιν καὶ νὰ τρομοκρατοῦν τοὺς τούρκους ναυτικούς.

Ἑποταγὴ τῆς Κρήτης

Ἡ Κρήτη ἐπανεστάτησεν ἀπὸ τὸ 1821. Οἱ Τοῦρκοι τῆς νήσου δὲν ἐπρόβαλαν σπουδαίαν ἀντίστασιν καὶ ἡ νῆσος ἀπέκτησε τὴν ἑλευθερίαν της.

Ἀλλὰ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Κρήτης δὲν ἄφηκε τὸν Σουλτᾶνον νὰ ἡσυχάσῃ. Συνεννοήθη λοιπὸν ὁ Σουλτᾶνος μετὰ τὸν ἡγεμόνα τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆν καὶ τοῦ ἐδώρησε τὴν ἀνυπότακτον Κρήτην τὸ 1822.

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἔστειλε κατὰ διαστήματα στρατιάς κατὰ τῆς Κρήτης. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωνε νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἡρωϊκὴν Μεγαλόνησον. Τὰ στρατεύματά των ἐνικῶντο καὶ ἐκλείοντο εἰς τὰ φρούρια τῆς νήσου, πού ἦσαν εἰς τὰ βόρεια παράλια.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1824 ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἔστειλε κατὰ τῆς Κρήτης τὸν ἀπαίσιον ἀλβανὸν Χουσεῖν πασᾶν μετὰ μὲγᾶλον στόλον καὶ μετὰ πολὺν στρατόν.

Ὁ Χουσεῖν ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Ἐκασε καὶ ἐλεηλάτησε τὰ πάντα. 370 γυναικόπαιδα, τὰ ὁποῖα εἶχαν καταφύγει εἰς ἓνα σπήλαιον παρὰ τὴν θέσιν Μελιδόνι, τὰ ἐθανάτωσε μετὰ πνιγὸν καπνόν.

Οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι ἐσφάγησαν καὶ ἄλλοι ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου.

Καταστροφὴ τῆς Κάσσου

Καὶ ἡ Κάσσος εἶχεν ἐπανεστατήσῃ ἀπὸ τὸ 1821. Καὶ τώρα, ἀμέσως, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς Κρήτης, ἦλθεν ἀτυχῶς ἡ σειρὰ τῆς

Ὁ αἰμοβόρος Χουσεῖν ἔλαβεν ἐνισχύσεις καὶ ἐστράφη κατὰ τῆς νήσου. Ἀλλὰ συνήνησε μεγαλὴν ἀντίστασιν. Οἱ Κάσσιοι ἐσυγκέντρωσαν τὰς δυνάμεις των εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀποβάσεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπολεμοῦσαν μετὰ πολὺν ἡρωϊσμόν.

Τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον ἦτο ὄρεινόν καὶ ἀπόκρημον, ἔμενεν ἀφύλακτον. Ὁ ἀπαίσιος Χουσεΐν ἀπέσπασε μέρος ἀπὸ τὰς δυνάμεις του καὶ τὸ ἔστειλε νὰ ἀποβιβασθῇ ἐκεῖ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπίθεσιν τὴν 6ην Ἰουνίου 1824.

Οἱ ἥρωϊκοὶ Κάσιοι εὐρέθησαν μεταξὺ δύο πυρῶν. Ἡγωνίσθησαν μὲ τὴν ἀνδρείαν τῆς ἀπελπισίας. Ἀλλὰ τίποτε δὲν κατώρθωσαν. Κατεσφάγησαν ὅλοι. Καὶ ἔπειτα ἡ νῆσος των κατεκάη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τῆς Κάσσου ὠδηγήθησαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Τραγικὴ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν

Εἰς διάστημα δύο μηνῶν, τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1824, ἐπέτυχον οἱ στρατοὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ νὰ πνίξουν εἰς τὸ αἷμα τῆς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, νὰ ἀνασκάψουν τὴν Κάσσον καὶ νὰ ἐξανδραποδίσουν τὸν πληθυσμὸν τῶν δύο νήσων.

Ἡ φιλοτιμία τοῦ Σουλτάνου ἐπληγώθη ἄρκετὰ ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Μεχμέτ. Καὶ διὰ νὰ μὴ φανῆ κατώτερος ἐκείνου διέταξε τὸν ναύαρχον Χοσρέφ πασᾶν νὰ κτυπήσῃ τὰ Ψαρά.

Καὶ ἐξεκίνησεν ὁ Χοσρέφ μὲ 350 μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα καὶ μὲ 12.000 στρατόν.

Τὰ Ψαρά εἶχαν τότε 7.000 κοιτοίκους. Ἦσαν ἀκόμη συγκεντρωμένοι ἐκεῖ καὶ 25.000 πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Χίον, τὴν Σμύρνην, τὰς Κυδωνίας καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη.

Ἡ νῆσος εἶχε στρατόν ἀπὸ 2.500 ἐντοπίου καὶ 1.500 Μακεδόνας καὶ 150 κανόνια.

Οἱ Ψαριανοὶ ἔμαθαν, ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος ἔρχεται νὰ κτυπήσῃ τὸ νησί των, καὶ ἔκαμαν συμβούλιον, διὰ νὰ καταρτίσουν τὴν ἀμυνάν των.

Ὁ ἀτρόμητος πυρπολητὴς Κανάρης καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶχαν τὴν γνώμην νὰ περιμένουν μὲ τὰ πλοῖα των εἰς τὰ ἀνοικτὰ τὴν ἀρμάδαν καὶ νὰ ναυμαχήσουν.

Οἱ περισσότεροὶ ἦσαν τῆς γνώμης νὰ τοὺς περιμένουν εἰς τὸ νησί καὶ νὰ πολεμήσουν εἰς τὴν ξηράν.

Δημοκρατικώτατα ἐγινε δεκτὴ ἡ γνώμη τῶν πολλῶν.

Ἀπεφάσισαν νὰ γίνῃ ἡ ἀντίστασις εἰς τὴν ξηράν. Ἐβγαλαν μάλιστα καὶ τὰ πηδάλια ἀπὸ τὰ πλοῖα των, διὰ νὰ μὴ περάσῃ εἰς τὴν σκέψιν κανενός, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ φύγῃ.

Τὴν 21 Ἰουνίου 1824 φθάνει ὁ Χοσρέφ πρὸ τῶν Ψαρῶν καὶ ἀρχίζει τρομερὸν καὶ ἀδιάκοπον βομβαρδισμόν. Οἱ Ψαριανοὶ ἀπαντοῦν μὲ ἴσῃν σφοδρότητα καὶ ἡ ἔκτασις ὅλη συγκλονίζεται γύρω καὶ πυροπολεῖται. 24 ὀλοκλήρους ὥρας συνεχίζεται ἡ ἀγρία μονομαχία ταῦ πυροβολικοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἐπιμένουν μὲ μανίαν· ἀλλὰ καὶ οἱ Ψαριανοὶ ἀνθίστανται μὲ ἀφάνταστον ἡρωϊσμόν.

Βλέπει ὁ Χοσρέφ, ὅτι μὲ τὰ πλοῖα του δὲν πρόκειται νὰ νικήσῃ. Καὶ ἀποβιβάζει στρατὸν εἰς δύο μέρη τῆς νήσου. Ὁ στρατὸς περιζώνει τοὺς Ψαριανούς, τοὺς χωρίζει εἰς δύο καὶ τοὺς διασκορπίζει.

Ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν χάνεται ὁ ἀγών. Οἱ Τοῦρκοι σφάζουν μὲ ἀλλαλαγμοὺς θριάμβον. Οἱ Ψαριανοὶ σφάζονται ἀγρίως· γυναῖκες μὲ τὰ παιδιὰ των εἰς τὴν ἀγκάλην ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀτίμως νικητῶν αἰμοχαρῶν. Ἡ πόλις τῶν Ψαρῶν καίεται! Θρῆνοι καὶ ὄδυρμοὶ ἀντηχοῦν ἀπὸ παντοῦ.

Εἰς τὸ Παλαιόκαστρον, τὸ φρούριον τῶν Ψαρῶν, ἔχουν καταφύγει 120 ἄνδρες καὶ πλῆθος ἄλλο ἀπὸ γυναικόπαιδα. Τὸ ἀντιλαμβάνονται καὶ στρέφουν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν μανίαν των οἱ ἀπίστοι ἐχθροί.

Ἄλλ' ἐδῶ γράφονται ἄλλαι σελίδες δόξης. Οἱ πολιορκούμενοι ἔξαντλοῦνται καί, διὰ νὰ μὴ ἀτιμασθοῦν ὡς αἰχμάλωτοι, ἀνατινάσσουν τὴν πυριτιδαποθήκην εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ εὐρίσκουν ἐντιμον θάνατον κάτω ἀπὸ τὰ ἔρείπια τοῦ φρουρίου.

Ἄλλὰ καὶ 2.000 τοῦρκοι πληρῶνουν μὲ τὴν ζωὴν των τὴν ἀγριότητά των.

Μόνον 20 μικρὰ πλοῖα ἐσώθησαν.

Ἄνω τῶν 20.000 κατοίκων ἐπότισαν μὲ τὸ τίμιον αἷμα των τὰ ἔνδοξα χρώματα τῶν Ψαρῶν.

Οἱ Ψαριανοὶ ἔχασαν καὶ Πατρίδα καὶ ζωὴν καὶ τὰ πάντα! ἔκερδισαν ὅμως τὴν δόξαν τὴν ἀθάνατον, πού τὴν ἕμνησεν ὁ μέγας Ἐθνικὸς ποιητὴς Σολωμός.

*Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμανθρη ράχη
περπατώντας ἡ δόξα μονάχη
μελειτᾶ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια.
Καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ
γυνομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια
ποῦχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.*

Νέον άνδραγάδημα τοῦ Κανάρη σώζει τὴν Σάμον

Ὁ Χοσρέφ, ἀφοῦ κατέστρεψε τὰ Ψαρά, ἐστράφη κατὰ τῆς Σάμου.

Ἄλλ' ὁ ἀντιναύαρχος **Γ. Σαχτούρης** με 35 πλοῖα καὶ 5 πυροπολικὰ ἔχει λάβει μέτρα ἀσφαλείας.

Ἐνα πολεμικὸν καὶ τὰ πυροπολικὰ ὅλα, ἐξαποστέλλονται κατὰ τῆς ἀρμάδας τοῦ Χοσρέφ.

Ὁ Κανάρης προσκολλᾷ τὸ πυροπολικὸν του εἰς τὴν μεγαλυτέραν τουρκικὴν φρεγάταν καὶ τὴν ἀνατινάζει εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ πυροπολητὴς **Ματρόζος** πυροπολεῖ τὴν ναυαρχίδα καὶ ἄλλος πυροπολητὴς ὁ **Βατικιώτης** ἄλλο πλοῖον τουρκικόν. Περισσότεροι ἀπὸ 2.000 ἐχθροὶ ἐπλήρωσαν με τὴν ζωὴν τὴν ἀπειλὴν κατὰ τῆς Σάμου.

Ὁ Χοσρέφ κατέφυγεν εἰς τὴν Κῶ, ὅπου ἐπερίμενε νὰ ἐνωθῆ με τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον.

Ὁ ἀτρόμητος Μικεῦλης διαλύει τὸν τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον

Αἰγαῖον—Νῆσος Κῶς — Κόλπος τοῦ Γέροντα

Ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς, θετὸς υἱὸς τοῦ Μεχμέτ, ἀρχηγὸς 50 μεγάλων πλοίων, 150 φορηγῶν καὶ 20.000 πεζικοῦ καὶ ἰππικοῦ στρατοῦ φθάνει τὸν Αὐγούστον 1824 εἰς τὴν Κῶ καὶ ἐνώνεται με τὸν Χοσρέφ.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εὐρίσκεται εἰς δύσκολον θέσιν. Ὅμως τὸ θάρρος τοῦ ναυάρχου Μιαούλη καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν σώζουσι τὴν κατάστασιν.

Πολλαὶ ναυμαχίαι συγκροτοῦνται εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος μεταξὺ τῶν μικρῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τῶν κολοσσῶν ἐκείνων τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κάμνει θραῦσιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Κάθε νικὴν τὴν διαδέχεται θρίαμβος ἀληθινὸς με ἀποτέλεσμα τὴν διάλυσιν τῆς κακῆς συντροφίας τῶν Τουρκοαιγυπτίων.

Ὁ Χοσρέφ καταφεύγει εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ὁ Ἰμβραήμ ζητεῖ ἄσυλον εἰς τὴν Κρήτην.

Βραδύτερον ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπέκλεισθη ἀπὸ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γέροντα, (παράλια Μικρᾶς Ἀσίας).

Ἦτο ἀποπνικτικὴ νηνεμία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος δὲν ἠμποροῦσε νὰ κινηθῆ.

Οἱ ἐχθροὶ εἶναι βέβαιοι τῶρα διὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου· ἀλλὰ δὲν τολμοῦν νὰ πλησιάσουν.

Ὁ ἀτρόμητος Μιαούλης κατορθώνει μὲ πολλὴν δυσκολίαν νὰ βάλῃ εἰς κίνησιν δύο πυροπολικά. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀφάνταστος. Οἱ Τουρ-

Ὁ Ἄνδρέας Μιαούλης εἰς ὥραν ναυμαχίας

κοιγύπτιοι παθαίνουν σύγχυσιν, καίονται, ἀλληλοεξοντώνονται, τρέπονται εἰς φυγὴν καὶ ἀφήνουν νὰ τοὺς διαφύγῃ ἡ λεία.

Ἐρωτήσεις: Ἐσυγκεντρώσατε τὰ περιστατικά τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνος; Κατετάξατε τὰ ἡρωϊκὰ νησιά μας κατὰ τὸ μέτρον τῆς δόξης ἐκάστου; Ἀνεζητήσατε δημοτικὰ τραγούδια καὶ ποιήματα, ποὺ ὑμνοῦν τὴν δόξαν των; Πῶς καὶ ποῖος ἐκδικεῖται τὰς σφαγὰς τῆς Χίου; Τί ψάλλει ὁ ἐθνικὸς ποιητῆς διὰ τὴν δόξαν τῶν Ψαρῶν; Ζητήσατε τὰ

ποίημα «ὁ Ματρώζος» καὶ ἐπροσέξατε νὰ ἰδῆτε ὠραῖον ἐπεισόδιον τοῦ Κανάρη μὲ συγκινητικὰς σκηνάς; Ζητήσατε εἰς μνημόσυνα Βαλαωρίτη «Κανάρης» (σελ. 250). Διὰ τὴν δρᾶσιν ποίας Ἑλληνίδος ἔχετε νὰ κάμετε διηγήσεις; Γνωρίζετε ἄλλας;

Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμαλι

α' Ὁ Δράμαλης ἀπὸ τὴν Λάρισαν εἰς τὸ Ἄργος

Κατὰ τὸ δευτέρον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἔξοντώθη ὁ Ἄλῃ πασῶν τῶν Ἰωαννίνων καὶ αἱ δυνάμεις τῶν Τούρκων ἔμειναν ἐλεύθεραι διὰ νὰ κινηθοῦν πρὸς ἄλλα μέρη.

Ἡ ἐπανάστασις εἶχε σχεδὸν ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ περισσότερον εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Σουλτᾶνος δὲν ἤθελε νὰ θεωρήσῃ ὀριστικὴν τὴν ἐπικράτησιν αὐτὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ κάμῃ νέαν ἐκστρατείαν.

Ἐπροβίβασε λοιπὸν εἰς Σαρασκέρην (δηλ. στρατάρχην) τὸν ἄριστον ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ πασᾶ τῆς Δράμας Δράμαλην (Δράμ—Ἄλῃν). καὶ τὸν διώρισεν ἀρχηγὸν τῆς νέας ἐκστρατείας.

Ὁ Δράμαλης ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Λάρισσαν ἀπὸ τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1822 καὶ προπαρασκεύαζε τὴν ἐκστρατείαν. Ἐκεῖ κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ 24.000 πεζοὺς, 6.000 ἵππεις, ἀρκετὰ κανόνια, μεταγωγικὰ μέσα καὶ ἐφόδια πολλά.

Κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου ἐξεκίνησεν ὁ Σαρασκέρης Δράμαλης πρὸς τὰ κάτω. Ἐλεηλάτησε τὴν Κωπαΐδα καὶ ὅλην τὴν Βοιωτίαν, ἐρήμωσε τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν 5 Ἰουλίου ἐπέρασε τὸν Ἴσθμόν, ἔφθασεν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ διέλυσε τὴν πολιτορκίαν τῆς Ἀκροκορίνθου. Οἱ κάτοικοι τρέμουν εἰς τὸ πέρασμά του. Ἐγκαταλείπουν πόλεις καὶ χωριά καὶ ζητοῦν σωτηρίαν εἰς τὰ ὄρη.

Ὁ Γιουσοῦφ πασᾶς τῶν Πατρῶν σπεύδει εἰς τὴν Κόρινθον καὶ συμβουλεύει τὸν Δράμαλην νὰ κάμῃ στρατηγεῖον τὴν Κόρινθον, ἀπὸ ὅπου θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον,

Ἄλλὰ ὁ ὑπερήφανος Σαρασκέρης δὲν ἀκούει ἄλλας γνώμας.

Καὶ ἐξεχύθη ἀπὸ τὴν Κόρινθον ὁ Δράμαλης εἰς τὴν Ἀργολίδα μὲ σκοπὸν νὰ προχωρήσῃ ἕως τὴν Ἀρκαδίαν καὶ νὰ ὑποτάξῃ καὶ πάλιν τὴν Τρίπολιν.

Εἰς τὰ σχέδιά του ὅμως αὐτὰ παρουσιάζεται ἐμπόδιον τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον.

Ὁ Ὑψηλάντης ἔχει καταλάβει τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους μὲ 700 Ἕλληνας. Καὶ τὸ Ναύπλιον ἀντέχει ἀκόμη.

Ἀνακόπτει λοιπὸν τὴν πορείαν του ὁ Δράμαλης, λύει τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου καὶ προσπαθεῖ νὰ γίνῃ κύριος τοῦ Ἄργους.

Ἀλλὰ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα κινεῖται καὶ ὁ **Γέρος τοῦ Μωρηά**. Ὁ ἀθάνατος Κολοκοτρώνης ἔχει φθάσει εἰς τοὺς Μύλους μὲ 9.000 ἄνδρας καὶ δίδει βοήθειαν εἰς τοὺς πολιορκημένους τοῦ Ἄργους, διὰ νὰ κερδίσῃ χρόνον. Ἐπειτα τοὺς διευκολύνει νὰ διαρρυσούν ὅλοι οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸ σῶμα του.

Ἐπέτυχε λοιπὸν δύο πράγματα μὲ τὸ σχέδιόν του ὁ Κολοκοτρώνης. Ἐσωσε τὸν στρατὸν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἐκέρδισεν ὄρεκτὰς ἡμέρας. Καὶ αἱ ἡμέραι αὐταὶ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ ὀλιγοστεύσουν αἱ τροφαὶ τοῦ Δράμαλη.

β'. Ὁ Δράμαλης ὀπισθοχωρεῖ ἀπὸ τὸ Ἄργος

Ὁ Δράμαλης ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ κάμῃ ἀπλὸν περίπατον καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅπως καὶ εἰς Στερεάν. Ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ τῆς τρομοκρατίας θὰ λύσῃ πολιορκίας φρουρίων καὶ θὰ φέρῃ πάλιν εἰς ὑποταγὴν τὴν Πελοπόννησον ὅλην. -Ἀλλ' ἠπατήθη καὶ ἔχασε χρόνον.

Αἱ τροφαὶ του ἐξηντλήθησαν. Ἡ χώρα δὲν τοῦ παρέχει ἐφόδια νὰ διαθρέψῃ ζῶα καὶ ἀνθρώπους τόσου στρατοῦ.

Οἱ στρατιῶται του ὑποφέρουν ἀπὸ ἐλλείψεις καὶ οἱ Ἕλληνες φεύουν πολλοὺς καὶ δὲν τοῦ ἀφήνουν οὔτε στιγμῆς ἡσυχίαν.

Καὶ σκέπτεται ὁ Σαρασκέρης Δράμαλης νὰ ἀποσυρθῇ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν Κόρινθον.

Αὐτὸ καὶ ἤρχετο καὶ ἐπερίμενε καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸν στρατηγικὸν του νοῦν.

Εἶναι ἡ 25 Ἰουλίου καὶ ὁ Δράμαλης ἀρχίζει τὴν ὑποχώρησιν.

Διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Δράμαλης πρέπει νὰ περάσῃ τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων. Ἀλλ' εἰς τὰ στενὰ εὐρίσκεται ἀπὸ χθὲς ὁ Κολοκοτρώνης. ἔχει 2.500 ἄνδρας κρυμμένους ἐκεῖ εἰς χαράδρας, ὀπίσω ἀπὸ βράχους, ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ περιμένει τὸν ἐχθρόν.

Εἶναι ἡ 26 Ἰουλίου. Τὸ ἵπτικὸν τοῦ Δράμαλη προπορεύεται

ἀμέριμον. Ἐχει περάσει ὁλόκληρον μέσα εἰς τὰ στενὰ καὶ προχωρεῖ. Ἀκολουθεῖ καὶ τὸ πεζικόν. Ἀλλὰ τὸ φονικὸν πῦρ τῶν Ἑλλήνων ξεσπᾷ ἀκράτητον. Ἀληθινῶς ἀναστάσις ἀκολουθεῖ! Ἴππεῖς καὶ πεζοὶ σπεύδουν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν στενωπὸν καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὸ ὕψωμα
Ἅγιος Σώστης. Ἀλλ' ἐκεῖ τοὺς περιμένει ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Παπα-

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης εἰς τὸ μέσον πολεμιστῶν

φλέσσας καὶ ὁ Ὑψηλάντης. Κάμνει στροφὴν καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἐπιτίθεται ἀπὸ τὰ νῶτα των.

Ἡ θέσις ὁλοκλήρου τῆς στρατιᾶς εἶναι ἀπερίγραφτος.

Τρεῖς ἡμέρας ἀγωνίζεται νὰ περάσῃ τὰ στενὰ καὶ ἀλλάσσει κατευθύνσεις. Ὅμως δὲν ἐπιτυγχάνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν πανωλεθρίαν της καὶ μόνον αὐτήν.

Ἄλλ' αὐτὰ δὲν τοῦ ἦσαν ἀρχετὰ ! Ἐγκατέλειψε καὶ πλούτη καὶ τιμὰς καὶ δόξαν ὁ Βύρων καὶ ἦλθε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1823 εἰς τὸ Μεσολόγγι, μὲ σκοπὸν νὰ συμβουλευθῇ ὁμόνοιαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, πὺ ἐφιλονικοῦσαν μεταξύ των, καὶ νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα διὰ τὴν νίκην τῆς Ἑλλάδος.

Ἐδωκε χρήματα πολλὰ ὁ Βύρων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέτυχε καὶ δάνεια ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐπροσπάθησε νὰ καταρτίσῃ ἰδικόν του πολεμικὸν σῶμα ἀπὸ τοὺς Σουλιώτας, τοὺς ὁποίους ἀγαποῦσε καὶ ἐθαύμαζε πολὺ. Καὶ ἐγύμναζε τὸ στρατιωτικὸν αὐτὸ σῶμα μὲ τὴν εὐρωποϊκὴν μέθοδον τοῦ πολέμου.

Ἄλλ' οἱ πολλοὶ κόποι καὶ αἱ ταλαιπωρίαι καὶ τὸ νοσηρὸν κλῆμα τοῦ Μεσολογγίου ὑπέσκαψαν τὴν ὑγείαν τοῦ ἐνθουσιώδους φιλέλληνο.

Καὶ ἀπέθανεν ὁ Λόρδος Βύρων τὴν 7 Ἀπριλίου 1824 εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου καὶ ἐτάφη μὲ μεγάλας τιμὰς.

Αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ Βύρωνος ἦσαν.

« Ἑλλάς σοῦ ἔδωσα ὅ,τι πολυτιμώτερον ἠμπορεῖ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος.

Εἶθε νὰ ἀποβῇ εἰς εὐτυχίαν σου ἢ θυσία μου ! »

Ἡ Ἑλλάς ὁλόκληρος ἐπένησε βαρύντα. Ἡ ἔλευθ'ρα Πατρίς μας εἰς εὐγνωμοσύνην ἀνήγειρε παρὰ τὸ Ζάππειον καλλιμάρμαρον ἀνδριάντα, ὅπου εἰκονίζεται ἡ Ἑλλάς νὰ δέχεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ νὰ ἐμπνέῃ τὸν Βύρωνα.

Ἐρωτήσεις : Ἐχει ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Σχολείου ποιήματα διὰ τὸν Βύρωνα ; (Ἴδέτε καὶ Σολωμοῦ εἰς τὸν Μπαῖρον σελ. 59 ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη καὶ ἄλλα).

Ἐμφύλιοι πόλεμοι εἰς τὴν ἐμπόλεμον Πατρίδα

Ὁ Κολοκοτρώνης φυλακίζεται

Ἀπὸ τὴν δευτέραν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, πὺ—καθὼς εἶδαμεν—ἔγινε εἰς τὸ Ἄστρος τῆς Κυνουρίας τὸν Μάρτιον τοῦ 1823, παρετηρήθη σοβαρὰ διαφωνία μεταξύ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐμπολέμου Πατρίδος. Οἱ πρόκριτοι ἐπίστευαν, ὅτι ἦσαν οἱ καταλληλότεροι νὰ διοικήσουν. Οἱ στρατιωτικοὶ ἐνόμιζον, ὅτι αὐτοὶ πὺ πολεμοῦν καὶ κινδυνεύουν, αὐτοὶ πρέπει καὶ νὰ διοικοῦν.

Ἡ Κυβέρνησις ἔγινε τότε ἀπὸ πέντε μέλη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τέσσαρα ἦσαν πολιτικά πρόσωπα καὶ ἓνας μόνον στρατιωτικός, ὁ Κολοκοτρώνης.

Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἐκτελεστικοῦ αὐτοῦ Σώματος (τῆς Κυβερνήσεως) καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν γνώμην του εἰς ὅλα τὰ ζητήματα.

Ἀλλὰ ἡ κατάστασις αὐτὴ δυσηρέστησε τὸ βουλευτικὸν Σῶμα, τὸ ὁποῖον διώρισε ἄλλο Ἐκτελεστικὸν (ἄλλην Κυβέρνησιν) τῆς ἀρεσκείας του.

Ἔτσι ἔγιναν δύο Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι πολὺ ἐνωρὶς ἔφθασαν εἰς σύγκρουσιν.

Τὸ κατάντημα ἦτο φοβερόν. Ἡ ἐμπόλεμος Πατρις εὐρίσκειτο εἰς ἐμφύλιον πόλεμον!

Ἡ Εὐρώπη ἔγινε διστακτικὴ καὶ οἱ φιλέλληνες ἤρχισαν νὰ ἀπελπισίζωνται.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἀντελήφθη τὸ κακὸν ἀποτέλεσμα ἐνὸς τοιούτου ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἔδειξε πολλὴν σωφροσύνην. Ὑπεχώρησε καὶ ἐσυμβιβάσθη ἀφοῦ ἔλαβε ἀμνηστίαν αὐτὸς καὶ οἱ ὄπαδοί του.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1824 ἔγινεν ἐκλογὴ νέου Ἐκτελεστικοῦ (νέας Κυβερνήσεως). Οἱ Πελοποννήσιοι δυσηρεστήθησαν ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν. Ἡ δυσαρέσκεια ἐπροκάλεσε ρῆξιν μεταξὺ τῶν ἀντιφρονούντων καὶ συμπλοκὰς πλησίον τῆς Τριπόλεως. Εἰς μίαν συμπλοκὴν ἐφονεύθη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη Πᾶνος.

Ὁ Κολοκοτρώνης συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς Ὑδρας (τὸν Ἰανουάριον 1825).

Ἐρωτήσεις : Ἡ διχόνοια! Οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοί; Εἶδατε εἰς τὸν Ἔθν. Ὑμνον τὴν στροφὴν 144; Ποῖων ἡρώων τὸ τέλος εἶδατε; καὶ ὁποῖον ἦτο;

Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Αἴγυπτος

ἀγωνίζονται νὰ καταπνίξουν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν

Εἶδαμεν εἰς τὰ προηγούμενα τὰ κακά, ποὺ ἐπροξένησεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἡ σύμπραξις τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου.

Ἀλλὰ ἡ συμφωνία καὶ τὸ σχέδιον τῆς συμπράξεως τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Μεχμέτ πασᾶ τῆς Αἰγύπου προέβλεπε καὶ ἄλλας ἐνεργείας εἰς τὴν ξηράν.

Ὁ Μεχμέτ πασᾶς θὰ ὑπέτασσε τὴν Πελοπόννησον με ἰδικᾶς του δυνάμεις. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Πελοποννήσου θὰ ἐξερριζώνετο ἔντελῶς. Οἱ κάτοικοι θὰ μετεφέροντο εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἡ Πελοπόννησος θὰ ἐπικιζέτο ἀπὸ Ἄραβας.

Τὸ πασαλίκι (τὴν διοίκησιν) τῆς Πελοποννήσου θὰ τὴν ἐκρατοῦσεν εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Μεχμέτ πασᾶς.

Ὁ Σουλτᾶνος θὰ ἀνελάμβανε νὰ σβῆσῃ τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν.

Τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ Μεχμέτ θὰ τὰς ἐξετέλει ὁ θετὸς υἱὸς τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ σχεδίου, καθὼς εἶδαμεν.

Ὁ Ἰμπραήμ ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Πελοπόννησον

Παλεμικαὶ ἀτυχίαι τῶν Ἑλλήνων

Ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς εἶχεν ἐκπαιδευθῆ στρατιωτικῶς. Ἀπεβίβασεν λοιπὸν εἰς τὴν Μεθώνην τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1825 4000 πεζοὺς. Καὶ κατὰ Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον μετέφερε καὶ ἄλλους ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ ἔφθασεν νὰ ἔχη συγκεντρωμένους κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1825 11.000 πεζοὺς ἐν ὄλῳ καὶ 800 ἵππεῖς Ἄραβας, καλῶς ὀργανωμένους.

Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἀκόμη διαφορὰς καὶ φιλονεικίας. Ἄλλ' ἢ ἐπίδησις τῆς ἀποβάσεως τοὺς ἔκαμε νὰ συνεισιθοῦν ἀμέσως καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν κίνδυνον.

Ἡ Κυβέρνησις ἐψήφισε γενικὴν ἀμνηστειάν καὶ ἐκάλεσε πολίτας καὶ στρατιωτικοὺς εἰς συνεργασίαν διὰ νὰ σωθῆ ἡ Πατρίς.

Ὁ Ἰμβραήμ εἶχε σχέδιον νὰ ὑποτάξῃ τὴν Μεσσηνίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅλην τὴν Πελοπόννησον.

Ἐπετέθη πρῶτον ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης πὸν τὰς ἐπολιορκούσαν οἱ Ἕλληνες καὶ διέλυσε τὰς πολιορκίας. Ἐπειτα ἐνίκησε εἰς τὸ Κρεμμύδι (πλησίον τῆς Μεθώνης) Ἕλληνας στρατὸν ἀπὸ 4.000 ἀνδρας, ὅπου ἐφόνευσε 500 καὶ ἠχμαλώτισε πολλοὺς (6 Ἀπριλίου 1825).

Ἐπειτα ὁ Ἰμπραήμ ἐστράφη κατὰ τῆς Πύλου (Ναυαρίνον). Σχεδιάζε ὁ Ἰμβραήμ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ Ναυαρίνον τὴν βᾶσιν ἐπιχειρησέων του, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ θανμάσιος λιμὴν καὶ ἰσχυρὰ φρούρια (παλαιὸν καὶ νέον).

Πρὸ τοῦ λιμένος εἶναι ἡ νῆσος Σφακτηρία, ἡ ὁποία κλείει τὴν ἔξοδον. Πέντε ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ 1000 Ἑλληνες καὶ φιλέλληνες ἐστάλησαν περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1825 νὰ κρατήσουν τὰ φρούρια. Καὶ κατέλαβον τὴν Σφακτηρίαν.

Ὁ Ἰμβραήμ ἐξαπέστειλε κατ' αὐτῶν τὸν γνωστόν μας ἀπὸ τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις Χουσεῖν, ὁ ὁποῖος συνέτριψε τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν. Ἐφονεύθησαν 300 ἄνδρες καὶ ἕκ τῶν πρώτων οἱ ἀρχηγοὶ Ἀναγνωσταρᾶς, Σαχίνης, Τσαμαδὸς καὶ ὁ ἐπιφανέστερος φιλέλλην κόμης Σανταρόζα. 200 συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ μόλις 500 ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ Σαχτούρης καὶ Μαυροκορδάτος) καὶ τὰ πέντε πλοῖα κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πλοῖα, ὁ Ἄρης, καθυστέρησε πολὺ. Ἐπερίμενε τὸν Κυβερνήτην τοῦ Τσαμαδὸν, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶχε φονευθῆ εἰς τὴν Σφακτηρίαν. Ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἀπέκλεισε τὸν ὄρμον τῆς Σφακτηρίας καὶ ἔξοδος δὲν ὑπῆρχεν. Τὸ πλήρωμα ὅμως ἀποφασίζει νὰ διακινδυνεύσῃ διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Καὶ ἐπιχειρεῖ.

Τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας παλαίει ὁ Ἄρης καὶ κανονιοβολεῖται ἀγρίως ἀπὸ τὰ πλοῖα τῶν Αἰγυπτίων. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους σώζεται.

Οἱ Ἑλληνες τῶν φρουρίων δὲν εἶχαν πλέον λόγον νὰ παραμένουν εἰς τὰ φρούρια τοῦ Ναυαρίνου. Ἀλλὰ πῶς νὰ φύγουν. Ἡ διαφυγὴ εἶναι ἀδύνατος. Διότι ἐχθροὶ πολλοὶ περιζώνουν τὰ φρούρια. Καὶ ἐσυνθηκολόγησαν καὶ ἔφυγαν.

Ἐνῶ αὐτὰ ἐγίνοντο εἰς τὸ Ναυαρίνον, κατέφθασε μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου μὲ τὸν Μιαούλην εἰς τὴν Μεθώνην καὶ κατέκαυσεν 9 πλοῖα τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ ἄλλη μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου μὲ τὸν Σαχτούρην κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον τοῦ Χοσρέφ πλησίον εἰς τὸν Καφηρέαν καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν.

Ὁ ἔνδοξος πυρπολητὴς—ὁ Κανάρης—ἐπεχείρησε νὰ πυρπολήσῃ τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον, πὺν εἶχεν ἀγκυροβολήσει εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ ἐπιχείρησις ὀργανώθη καλὰ καὶ ἔξετελέσθη καλλίτερα. Ἀλλὰ ἐσημειώθη καὶ μία ἀποτυχία εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ Κανάρη. Ὁ ἄνεμος ἔπνευσεν ἔξαφνα ἀπὸ ἀντίθετον κατεύθυνσιν καὶ ὁ ἐχθρικός στόλος ἐσώθη.

Μάχη εἰς τὸ Μανιάκι καὶ ἥρωϊκὸς θάνατος τοῦ Παπαφλέσσα.

Ὁ γενναῖος Παπαφλέσσας Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπογράφει τὴν «Γενικὴν ἀμνηστειαν» καὶ σπεύδει εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ συγκαταστήσῃ τὴν προόδον τοῦ Ἰμβραήμ.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἀποφυλακίζεται καὶ ὁ λαὸς τὸν ὑποδέχεται εἰς τὸ Ναύπλιον μὲ ἀλλαλαγμοὺς χαρᾶς.

Εἶναι ἀτρόμητος καὶ γενναῖόψυχος πολεμιστὴς ὁ Παπαφλέσσας. Φθάνει εἰς τὴν Πύλον καὶ ὀχυρώνεται μὲ 1.000 ἄνδρας εἰς τὸ **Μανιάκι** Β. Δ. τῆς Πύλου.

Ὁ Παπαφλέσσας

Ὁ Ἰμβραήμ μὲ 6.000 ἄνδρας σπεύδει αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ πλησιάζει τὸ Μανιάκι. Αἱ 6.000 στρατὸς, τὰ κανόνια, καὶ τὰ πολλὰ μεταγωγικὰ τοῦ Ἰμβραήμ σκεπάζουν πολλὴν ἔκτασιν μακρὰν ἀκόμη ἀπὸ τὸ Μανιάκι.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Παπαφλέσσα λιποψυχοῦν εἰς τὸ ἀντίκρουσμα τόσοῦ στρατοῦ καὶ φεύγουν. 300 μόνον ἄνδρες ἀπομένουν εἰς τὸν ἥρωα. Καὶ ὅμως, ὡσὰν ἄλλος Λεωνίδας πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν, δίδει τὴν μάχην τῆς αὐτοθυσίας του ὁ γενναῖος Παπαφλέσσας. Καὶ δίδει καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἥρωϊσμοῦ, διότι πολεμᾷ ὁ

ἴδιος ὄρθιος. Καὶ αἰμόφυρτος ἀκόμη δὲν παραιτεῖται, δὲν ἀποσύρεται, ἀγωνίζεται ὡσὰν λέων ἀνήμερος.

Καὶ φονεύεται ὁ Παπαφλέσσας καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ὅλοι μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, ἀφοῦ ἐξώντωσαν διπλασίους ἐχθρούς.

Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἥρωος κάμνει ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἰμβραήμ.

Κατὰ διαταγὴν του εὐρέθη τὸ πτώμα τοῦ ἥρωος, ἐπλύθη καὶ ἐστήθη ὄρθιον εἰς τὸν κορμὸν ἐνὸς δένδρου. Ὁ Ἰμβραήμ τὸ παρατηρεῖ μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ ψυθιρίζει :

«Ἦταν ἀληθινὸ παλληκάρι!»

**Ὁ Ἰμβραήμ ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον τοῦ ἀφανισμοῦ
καὶ τῆς ἐρημώσεως.**

Ὑστερα ἀπὸ τὸ Μανιάκι ὁ κακὸς δαίμων τῆς Πελοποννήσου, ὁ Ἰμβραήμ, ἐστράφη κατὰ τῶν Καλαμῶν καὶ ἐπυρπόλησε τὴν πόλιν καὶ τὰ περίξ.

Ἀνέβη εἰς τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Ναύπλιον. Ἀλλὰ πλησίον τῶν Μύλων 350 Ἕλληνες καὶ ὀλίγοι φιλέλληνες ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, τὸν Μακρουγιάννην καὶ τὸν Κωνστ. Μαυρομιχάλην τοῦ ἀνακόπτουν τὴν πορείαν.

Καὶ τότε, ὡς πληγωμένος κάπρος, ὁ ἀγέρωχος Αἰγύπτιος στρέφεται κατὰ τοῦ Ἄργους, τὸ ὁποῖον καὶ πυρπολεῖ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπιστρέφει εἰς τὴν Τρίπολιν, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη (υἱοῦ τοῦ γέρω Κολοκοτρώνη) καὶ διαλύει τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὰ **Τρίκορφα** πλησίον τῆς Τριπόλεως.

Καὶ δὲν παύει μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1827 ὁ Ἰμβραήμ νὰ λεηλατῇ τὴν Πελοπόννησον, νὰ σφάζῃ, νὰ πυρπολῇ, νὰ καταστρέφῃ, νὰ κόπῃ σύριζα τὰ ἐλαιόδενδρα, νὰ ἐκχερσῶνῃ τὴν χώραν, νὰ σύρῃ γυναικόλαιδα εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, νὰ σκορπᾷ τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην παντοῦ!

Καὶ σήμερον ἀκόμη, ἅμα γίνεται μεγάλη καταστροφή λέγουν εἰς τὴν Πελοπόννησον : «Ὡσὰν νὰ ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ».

Οἱ κάτοικοι ὑποφέρουν. Οἱ πολεμισταὶ φονεύονται. Τὰ γυναικόπαιδα κρύπτονται εἰς σπήλαια ἀπλησίαστα. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τῆς Πελοποννήσου δὲν ὑποτάσσεται.

Ὁ λαὸς τῆς Πελοποννήσου ἀνάστατος ἀναζητεῖ τὸν φυσικὸν ἀρχηγόν του τὸν Θεόδ. Κολοκοτρώνην. Δὲν μνησικακεῖ ὁ ἀθάνατος Γέρος τοῦ Μωρηᾶ! Σπεύδει παντοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἔχει δυνάμεις διὰ νὰ ἐπιτύχῃ κάτι τὸ σπουδαῖον. Μόνον παρενοχλεῖ χωρὶς διακοπὴν τὸν τρομερὸν Αἰγύπτιον καὶ παρακολουθεῖ τὰς κινήσεις του.

Ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἰμβραήμ κατὰ τῆς Μάνης.

Ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον κατώρθωσε νὰ τὴν καταστρέψῃ ὁ διαβόητος Ἰμβραήμ. Καὶ μόνον τὴν ἀθάνατον Μάνην δὲν κατώρθωσε νὰ πατήσῃ.

Δὲν ἤμποροῦσε ὁ Ἰμβραήμ νὰ ἀνεχθῇ ἓνα λαὸν ἐλεύθερον ἐκεῖ

X. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ ἔθνους 7

εἰς τὸν ἄκρον τῆς Πελοποννήσου, ἢ ὁποῖα ὅλη ὑπέφερεν εἰς τὸ πέρας μὰ του.

Καὶ ἐστράφη κατὰ τῆς Μάνης ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν. Ἄλλ' οἱ Μανιάται εἰς τὴν **Βέργαν** καὶ τὸν **Δηρὸν** ἔδωσαν εἰς τὸν αἰμοβόρον νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ Μάνη δὲν ὑποτάσσεται.

Καὶ δευτέραν φορὰν ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Μάνην καὶ ἐξέκίνησεν ἀπὸ τὴν Λακεδαίμονα. Τὴν φορὰν αὐτὴν εἰς τὸν **Πολυάραβον** τῆς Μάνης, ὕπου συνεκρούσθη ὁ Ἰμβραῆμ με τοὺς Μανιάτας, ἐταπεινώθη ἀνεπανορθώτως. Διότι οἱ Μανιάται, νέοι, γέροντες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἔλαβαν ὅλοι μέρος εἰς τὴν μάχην. Μὲ καρυοφύλλια, μὲ γιαταγάνια, μὲ πελέκεις, μὲ ρόπαλα, μὲ πέτρες ἔκαμαν τὸν ἀδυσσώπιτον ἐχθρὸν νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι τὰ βράχια τῆς Μάνης δὲν πατοῦνται.

Ἐρωτήσεις : Ποῖαι αἱ καταστροφαὶ τοῦ Ἰμβραῆμ ; Πῶς οἱ Πελοποννήσιοι ἐκ κληρονομίας ὀμίλουσιν γιὰ τὸν Μπραῆμ ; Ἡ ζῶη καὶ ἡ δράσις τοῦ Παπαφλέσσα ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν θάνατον του ; Πῶς σὰς φαίνεται ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἰμβραῆμ πρὸς τὸν νεκρὸν ἥρωα ; Ποῖα λόγια εἶπε ; Εἶδατε τὸ βιβλίον τὰ «Ματωμένα ῥάσα» τοῦ Σπ. Μελά ;

Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου

Εἶδαμεν, ὅτι ὁ Σουλτᾶνος εἶχεν ἀναλάβει νὰ ὑποτάξῃ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς κατοίκους της.

Βλέπει τώρα ὁ Σουλτᾶνος, ὅτι ὁ ὑποτελής του Ἰμβραῆμ πασαῖ θριαμβεύει εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ φιλοτιμία του δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἀδρανῆ περισσότερον. Καὶ ἀποφασίζει νὰ λάβῃ δραστικώτερα μέτρα.

Τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγι, πού εἶναι ἐστία καὶ κέντρον τῆς ἀντιστάσεως καθορίζει ὡς πρῶτον τοῦ ἀντικειμενικὸν σκοπόν.

Καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τοῦ ἐκλέγει τὸν ἀρχιστρατῆγον Μεχμέτ - Ρεσίτ πασαῖν τὸν λεγόμενον Κιουταχῆν καὶ τὸν ἀποστέλλει μὲ πολυάριθμον στρατόν, μὲ ὅλα τὰ ἐφόδια καὶ μὲ τὴν διαταγὴν : «Τὸ Μεσολόγγι ἢ τὴν κεφαλὴν σου» !

Ὁ Κιουταχῆς ἔφθασε τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1823 πρὸ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὸ ἐπολιορκῆσε στενωτάτα ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.

Τὸ Μεσολόγγι εἶναι τώρα καλλίτερα ὀχυρωμένον μὲ τὰς προσπαθείας τοῦ Λόρδου Βύρωνος καὶ τοῦ μηχανικοῦ Κοκκίνη. Ὁπλιωχοὶ

Ίκανοί, ὁ Στουρνάρας, ὁ Βεΐκος, ὁ Μακρῆς, ὁ Κοντογιάννης μὲ γενικὸν ἀρχηγὸν τὸν Νότιν Μπότσαρη τὸ ὑπερασπίζονται. Ὁ πρόκριτος τῶν Πατρῶν **Παπαδιαμαντόπουλος** δίδει τὰς συμβουλὰς του.

Δέκα χιλιάδες Ἕλληνοὶ ἐπιχειροῦν τὴν πρώτην ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλ' ἀποκρούονται μὲ τρομακτικὰς ἀπωλείας. Καὶ δευτέρᾳ ἐπίθεσις δὲν φέρει ἄλλο ἀποτέλεσμα παρά, ὅτι μεγαλώνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπωλειῶν τοῦ Κιουταχῆ.

Οἱ πολιορκούμενοι ἔχουν τώρα πολὺ θάρρος, διότι ἔλαβον βοήθειαν ἀπὸ τὸν στόλον τοῦ Μιαούλη. Καὶ ἀποφασίζουσιν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν πολιορκητῶν. Ἐνεργοῦν τὴν ἐπίθεσιν τὴν 25ην Ἰουλίου. Βοηθοῦνται καὶ ἀπὸ τὸν Γ. Καραϊσκάκη ἐκ τῶν πλαγίων. Τρεῖς ὥραι μάχης ἔφθασαν διὰ νὰ καταστρέψουν οἱ πολιορκούμενοι πλεῖστα πολιορκητικὰ ἔργα τοῦ Κιουταχῆ καὶ νὰ ἐπανέλθουν φέροντες σημαίας καὶ λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους.

Ὁ Κιουταχῆς ἔχει χάσει τώρα τὰ δύο τρίτα τοῦ στρατοῦ του ἀπὸ μάχας, ἀπὸ ἐπιδημίας, ἀπὸ λιποταξίας. Ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ φύγῃ. Ἡ διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου «Τὸ Μεσολόγγι ἢ τὴν κεφαλὴν σου» κτυπᾷ ἀκόμη εἰς τὰ αὐτιά του.

Ζητεῖ λοιπὸν βοήθειαν καὶ ἀποφασίζει νὰ παραχειμᾶσθαι ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Μεσολογγίου.

Τρίτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου

Στερήσεις καὶ θάσανα τῶν πολιορκουμένων—Ἐξοδος

Ὁ Σουλτάνος μανθάνει τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Κιουταχῆ. Βλέπει, ὅτι τοῦ ζητεῖ βοήθειαν. Ἀλλὰ στρατὸν ἄλλον ἀξιόμαχον δὲν ἔχει νὰ τοῦ στείλῃ.

Στρατὸν ἀξιόμαχον καὶ ἐμπειροπόλεμον ἔχει μόνον ὁ ὑποτελής του ὁ διαβόητος Ἰμβραήμ.

Ἐπὶ τὴν ἐπέμβασιν εἰς τὴν ταπεινωσιν τῆς ἀνάγκης ὁ Σουλτάνος καὶ ζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Μαχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ κακὸς δαίμων Ἰμβραήμ φεύγει ἀμέσως διὰ τὸ Μεσολόγγι καὶ τὴν 26 Δεκεμβρίου 1825 καταφθάνει μὲ 20.000 Ἀραβας. Καὶ ὁ στόλος του καταπλέει ταυτοχρόνως, πρὸ τοῦ Μεσολογγίου.

Βλέπει ὁ ἀγέρωχος στρατάρχης τὰ τεῖχη τοῦ Μεσολογγίου καὶ λέγει εἰς τὸν Κιουταχῆν: «Αὐτὸν τὸν φράκτη θὰ τὸν πάρω μόνος μου σὲ 15 ἡμέρας».

Ἐπέρασάν αἱ 15 ἡμέραι· ἀλλ' ὁ Ἰμβραήμ τίποτε δὲν ἐπέτυχεν. Καὶ ἐδέχθη τὴν συνεργασίαν τοῦ Κιουταχῆ.

Ἦνωμένοι οἱ δύο Μωαμεθανοὶ στρατηγοὶ καταβάλλουν ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς καὶ κατορθώνουν νὰ κυριεύσουν τὸ περίφημον ὄχυρον νησάκι τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου τὸ Βασιλάδι. Ἐπειτα ἀρχίζουν ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Κλείσοβας, πού ἦτο ἰσχυρότατον προπύργιον τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὴν ὑπερήσπιζεν ὁ γενναῖος Σουλιώτης Κίτσος Τζαβέλλας. Ἀποτυγχάνει ὁ Κιουταχῆς, φονεύεται ὁ αἰμοβόρος Χουσεῖν πασᾶς (ὁ γνωστός μας ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς Κρήτης καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσοι), ἀλλὰ ἡ Κλείσοβα κρατεῖ πολὺ καλά.

Καὶ τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγι ἀποκρούει νικηφόρος τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τόσους μῆνας τώρα. Καὶ οἱ ἐχθροὶ οἱ ἴδιοι ἀναγνώριζον, ὅτι ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Μεσολογγίου εἶναι ἔργον ἀληθινῶν ἡρώων.

Φθάνει ὁ Μάρτιος τοῦ 1826. Ἡ θέσις τοῦ Μεσολογγίου εἶναι τώρα ἀπελπιστικὴ. Αἱ τροφαὶ ἔχουν σωθῆ ἔντελῶς. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος δὲν κατορθώνει νὰ διασπάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς πολιορκουμένους μὲ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια.

Οἱ πολιορκούμενοι ὑποφέρουν ἀνηκούστους στεροήσεις. Τρώγουν δέρματα, σκόληκας, γάτας, ποντικούς, φύκια ἀπὸ τὴν θάλασσαν· θανατηφόροι ἀσθένειαι τοὺς μαστίζουσιν. Κάτισχοι ἀπὸ τὴν ἀσιτίαν καὶ κάτωχοι ἀπὸ τὰς ἀσθενείας περιφέρονται μὲ τὰ αἱματωμένα των ρούχα ὡς φαντάσματα ἀνὰ τὴν πόλιν. Καὶ ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, δὲν θέλουν νὰ ἀκούσουν οὔτε λέξιν περὶ παραδόσεως ἢ συνθηκολογήσεως.

Δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ σηκώσουν τὰ πτώματα ἀπὸ τοὺς δρόμους. Καὶ ὅμως ἀποθνήσκουν μὲ ἀξιοπρέπειαν εἰς τὸ μέσον τῶν δρόμων ἢ ἐπάνω εἰς τὰς ἐπάλλξεις τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας.

Ἄλλ' εἶναι φανερὸν πλέον, ὅτι μόνον δύο λύσεις ἀπομένουν εἰς τοὺς πολιορκουμένους :

Ἡ νὰ ἀποθάνουν ὅλοι ἀπὸ τὴν πείναν, ἢ νὰ διασχίσουν μὲ γυμνωμένα ξίφη τὰς πυκνὰς τάξεις τῶν πολιορκητῶν.

Ἡ γενικὴ συνάθροισις ἀπεφάσισε :

1) Νὰ καύσουν οἱ πολιορκούμενοι ὅλην τὴν περιουσίαν των (κινητὴν καὶ ἀκίνητον).

2) Νὰ κάμουν γενικὴν ἔξοδον τὴν 10 Ἀπριλίου 1826.

3) Νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκη, πὸ ἐστρατοπέδευεν εἰς τὸν Πλάτανον καὶ νὰ ζητήσουν τὴν συνδρομὴν του διὰ τὴν ἔπιτυχίαν τῆς ἐξόδου.

Ἄλλ' ἀτυχῶς βούλγαρος προδότης ἀνεκοίνωσε τὸ σχέδιον εἰς τὸν Ἰμβριαῖ. Καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἦτο βαρῶς ἀσθενὴς καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ.

Ἡ τραγικὴ ἐξοδος τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκουμένων

Τρεῖς χιλιάδες πολεμισταὶ ἔχουν ἀπομείνει. Καὶ ἕξ χιλιάδες εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τοὺς κατοικοῦς.

Οἱ πολεμισταὶ ἀναλαμβάνουν νὰ σώσουν, ὅσους δυνηθοῦν νὰ ἀκολουθήσουν ἀπὸ τοὺς ἀπολέμους.

Οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ βαρῶς τραυματαῖοι καὶ οἱ πολὺ γέροντες ἔμειναν κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν πόλιν. Καὶ ἦτο σπαρακτικὴ, ἦτο φορικτὴ ἡ στιγμή τοῦ παντοτεινοῦ χωρισμοῦ.

Οἱ πολιορκούμενοι ἔχουν τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ ἀνοίξουν δρόμον διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν καὶ θὰ σωθοῦν.

Χωρίζονται λοιπὸν εἰς τρεῖς ομάδας.

Τὴν πρώτην δεξιὰ ὀδηγεῖ ὁ Νότης Μπότσαρης. Τὴν δευτέραν εἰς τὸ μέσον ὁ Κίτσοσ Τζαβέλλας καὶ τὴν τρίτην ἀριστερὰ ὁ Μακροῆς.

Εἰς ἑκάστην ομάδα εἶναι ἔμπρὸς οἱ πολεμισταί, ἀκολουθοῦν οἱ γέροντες καὶ αἱ γυναῖκες, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ νεώτεροι φοροῦν ἀνδρικά ἐνδύματα καὶ κρατοῦν γιαταγάκι καὶ κλείουν τὴν σειρὰν πολεμισταὶ πάλιν.

Εἰς τὴν ὀρισμένην ὥραν φθάνουν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τάφρον τοῦ φρουρίου. Ρίπτονται πρηνεῖς καὶ περιμένουν τὸ σύνθημα τοῦ Καραϊσκάκη.

Περιμένουν !... Περιμένουν μίαν ὥραν ! Ἄλλὰ τίποτε δὲν φανερνεται ! Ἀνατέλλει περὶ τὸ μεσονύκτιον ἡ σελήνη. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μείνουν περισσότερον. Ὑψώνουν γυμνωμένα τὰ ξίφη καὶ ὀρμοῦν ἔμπρὸς.

Ἄλλ' ἀτυχῶς οἱ ἐχθροὶ ἀγρυπνοῦν. Πυροβολοῦν μὲ μανίαν καὶ σφάζουν τοὺς πρώτους, μὲ τοὺς ὁποίους συναντῶνται.

Αἴφνης ἀκούεται ἡ ἀνεξήγητος φωνὴ ὀπίσω ! Τὸ ἄοπλον πληθὸς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι, πὸν δὲν ἤκουσαν τὴν φωνὴν, προχωροῦν. Σύγχυσις τρομερὰ ἐπικρατεῖ πυροβολισμοί,

γογγυσμοί, φωναί, σφαγαί, κατάστασις ἀπελπιστική, ἀπόγνωσις φοβερή.

Μόνον 2.000 πολεμισταί καὶ 400 γυναῖκες κατώρθωσαν νὰ περάσουν τὸ φράγμα ἐκεῖνο τοῦ θανάτου καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐνέδρα Ἄλβανῶν ἔχει στηθῆ καὶ φονεῦει πλείστους ὄσους. Μόνον 1.300 διεσώθησαν ὕστερα ἀπὸ πολλὰς κακουχίας εἰς τὴν Ἀμφισσαν.

Ἄλλὰ τραγικὴ ἦτο ἡ τύχη ἐκείνων, ποὺ ἐγύρισαν πρὸς τὴν πόλιν ἅμα ἤκουσαν τὸ ἀπαίσιον «ὀπίσω».

Μαζί των εἰσῆλθον καὶ τὰ στίφη τῶν Τούρκων καὶ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ ἐπηκολούθησε σφαγὴ ἀγρία, καὶ πυρκαϊαὶ καὶ λεηλασίαι καὶ βιαιοπραγαί ἀνιστόρητοι.

Ὅσοι δὲ ἀπέμειναν εἰς τὴν πόλιν—1.800 ἐν ὄλῳ—γέροντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ τραυματῖαι, ἄλλοι συρόμενοι καὶ ἄλλοι μεταφερόμενοι μὲ πρόχειρα φορεῖα, εἶναι συγκεντρωμένοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ **Χριστοῦ Καψάλη**. Ὁ γηραιὸς πρόκριτος περιμένει νὰ πλησιάσουν οἱ βάρβαροι, διὰ νὰ συνεχίσουν τὰ ἀπαίσια ἔργα των, τῆς ἀρπαγῆς, τῆς σφαγῆς, τῆς λεηλασίας, τοῦ βιασμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἀτιμίας.

Συνεκεντρώθησαν ἰσαριθμοὶ ἐχθροὶ περίπου μὲ τοὺς ἐθελοντὰς αὐτοὺς τοῦ θανάτου, οἱ ὅποιοι εἶχαν καταφύγει εἰς τὴν οἰκίαν του.

Καὶ τώρα ὁ μάρτυς αὐτὸς τῆς ἐλευθερίας πλησιάζει δαδίον ἀναμμένον εἰς βαρέλιον πυρίτιδος καὶ θάπτεται καὶ αὐτὸς μεταξὺ πιστῶν καὶ ἀπίστων.

Ὁ ἥλιος τῆς ἐπομένης (11 Ἀπριλίου) ἀντίκρουσεν εἰς τὸ ἐνδοξον Μεσολόγγι μόνον σωροὺς μαύρων ἐρειπίων καὶ χιλιάδας ἄταφα πτώματα!

Ἐπεσε τὸ ἱερόν Μεσολόγγι. Ἡ πῦσις του ἐπροκάλεσε τεραστίαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Οἱ ἐλεύθεροὶ λαοὶ ἐθαύμασαν καὶ ἐσυγκινήθησαν πολὺ.

Ἐρωτήσεις : Ποία ἡ διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Κιουταχῆν; Πῶς ἀντίκρουσε τὸ Μεσολόγγι ὁ Ἰμβραήμ; Τί εἶπε; Τί εἶνε διὰ τὸ ἔθνος ἢ πόλις τοῦ Μεσολογγίου; Ἐρὰ πόλις. Ἐορταί. Γνωρίζετε περισσότερα διὰ τὴν ἐξοδον; Ζητήσατε νὰ σᾶς διαβάσουν: «Οἱ ἐλεύθεροὶ πολιορκημένοι» τοῦ Σολωμοῦ (Σελ. 167 ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη) καὶ ἄλλα πολλὰ ποιήματα διὰ τὴν ἐξοδον. Ἰδέτε: Ὁδηγοὶ τῆς Ζωῆς Χ. Δημητραπεκοπούλου.

Ἐπάνοδος τοῦ Ἰμβραήμ εἰς τὴν Πελοπόννησον

Καταστροφὴ τοῦ Μωρηᾶ

Ἐπεσε τὸ τρισένδοξον Μεσολόγγι καὶ μαζί του ἔφάνη ὅτι ἔσβυσε καὶ ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

Οἱ δύο ἀπαίσιοι πολιορκηταὶ τοῦ Μεσολογγίου ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔπιτυχίαν των ἐχωρίσθησαν.

Ὁ Κιουταχῆς ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· ὁ δὲ Ἰμβραήμ κατέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν καταστροφὴν.

Ἐφθασεν εἰς Πάτρας ὁ Ἰμβραήμ. Καὶ δὲν εἶχε τώρα παρὰ μόνον τέσσαρας χιλιάδας πεζοὺς καὶ ἑξακοσίους ἵππεις. Τὰ ἄλλα του στρατεύματα τὰ ἔφαγε τὸ ἀθάνατον Μεσολόγγι.

Ἐπῆρε μαζί του καὶ τὰς φρουρὰς τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Ἠλείας καὶ ἐπροχώρησε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Μωρηᾶ. Ἐπυρπόλησε τὰ Καλάβρυτα· ἔκαυσε τὴν Ἀνδρίτσαιναν. Ἀνέβη εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, διέσκόρπισε τοὺς Ἕλληνας, ποὺ ἦσαν συγκεντρωμένοι εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν. Παρέδωκεν εἰς τὴν πυρκαϊὰν τὴν Βυτίναν καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Ἄστρους. Παντοῦ, ὅπου ἐπέρασεν, ἐσημειώθησαν σφαγαί-λεηλασίαι - αἰχμαλωσίαι - βεβήλωσις καὶ ἀτίμωσις.

Ἡ Μεσσηνία, ἡ Ἀχαΐα, ἡ Κορινθία καὶ ἡ Ἀργολίς ἦσαν αἱ περιφέρειαί, τὰς ὁποίας ἐπέρασεν ἔπειτα διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ὁ ἀπαίσιος Ἰμβραήμ. Καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Μεθώνην, ὅπου καὶ εἶχεν ἀποβιβασθῆ ἄλλοτε.

Ὁ Κιουταχῆς ὑποτάσσει τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ πολιορκεῖ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν

Ἀφοῦ ἔπεσε τὸ Μεσολόγγι ἔσταμάτησε κάθε ἀντίστασις εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

Ὁ Κιουταχῆς ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν. Ἐπέρασε τὴν Λοκρίδα, τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ 8.000 πεζοὺς, 2.000 ἵππικὸν καὶ 25 τηλεβόλα. (16 Ἰουνίου 1826).

Χωρὶς πολὺν κόπον κατώρθωσεν ὁ Κιουταχῆς νὰ ὑποτάξῃ τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ γύρω αὐτῶν μέρη εἰς διάστημα δύο μηνῶν.

Ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν Ἀθηνῶν 1.400 περίπου ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν Γκούραν ὠχυρώθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Καὶ ἦτο τότε ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸ ἰσχυρὸν τῆς φρούριον, μὲ τὰ ἀρκετὰ τῆς κανόνια καὶ μὲ τὰ ἀρκετὰ τῆς ἐφόδια, τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης Ἀρχιστράτηγος

Ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης καὶ ὅλη ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς τὸν **Γεώργιον Καραϊσκάκην**.

Ὁ Καραϊσκάκης ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Σκουλικαριά τῆς Ἄρτης (1782). Νέος ἀκόμη ὁ Καραϊσκάκης ἔγινεν ἐμπειροπόλεμος, διότι ἀνέμειχθη εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἄλλοτε ὡς μισθοφόρος του καὶ ἄλλοτε ὡς ἀντίπαλός του.

Ὅταν ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὁ Καραϊσκάκης ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς πρώτους μέρος εἰς αὐτὴν καὶ ἔδειξε πολλὴν γενναιοφυσίαν καὶ στρατηγικότητα.

Ὁ Καραϊσκάκης ἦτο ἄνθρωπος ἀδύνατος καὶ ἀσθενικός· εἶχε χαρακτηριστὰ θυμώδη καὶ ἐπερνοῦσε ζωὴν ἄτακτον. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἶχε ἀναδειχθῆ ἕως τώρα.

Ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του ἀκόμη καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐμείνεν ἀνυπότακτος εἰς τὴν περιφέρειάν του· παρενωχλοῦσε διαρκῶς τοὺς Τούρκους καὶ κατώρθωνε πάντοτε νὰ ὑπερτερῆ.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης. Κυβέρνησις καὶ κοινὴ γνώμη αὐτὸν μόνον ἐθεωροῦσαν ἱκανὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸν ἀγῶνα. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος Ἀρχιστράτηγος.

Ἀλλὰ διὰ τὸν διορισμὸν του ὑπῆρχε σοβαρὸν ἐμπόδιον.

Ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἦσαν ἀσπονδοὶ οἰκογενειακοὶ ἐχθροί.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ διορισμοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ Κυβερνητικὸν Συμβούλιον. Ἐκεῖ ὅμως, ὅπως διόλου παραδόξως, ὁ Ζαΐμης πρώτος ἐπρότεινε τὸν διορισμὸν τοῦ Καραϊσκάκη, διότι τὸν ἐθεώρει πραγματικὰ ἱκανώτερον ἀπὸ ὅλους. Καὶ ὑπέγραψε μὲ ἐνθουσιασμὸν τὸν διορισμὸν τοῦ ἀρχιστρατήγου λέγων : **Ἄς σωθῆ ἡ Πατρίς καὶ ἄς δοξασθῆ ὁ ἐχθρὸς μου**».

Ὁ νέος ἀρχιστράτηγος ἔφθασεν εἰς τὸν θαλασσόφυγον τοῦ Ναυπλίου, διὰ νὰ λάβῃ τὸν διορισμὸν του. Ὁ Ζαΐμης τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τοῦ ηὔχθη νὰ φανῇ ἀντάξιός τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ Ἔθνους.

Εἰς τὴν συνάντησιν παρευρίσκετο καὶ ὁ Ὑδροῖος Βασίλειος Βουδούρης, ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς τὸν Καραϊσκάκη: «Ἀλήθεια εἶναι Καραϊσκάκη, ὅτι δὲν ἔκαμες ἕως τώρα, ὅπως ἔπρεπε τὸ καθήκον σου εἰς τὴν Πατρίδα».

Ὁ Καραϊσκάκης κατασυγκεκινημένος ἀνταλλάσσει ἀδελφικὸν ἀπασιμὸν μὲ τὸν Ζαΐμη καὶ λέγει μὲ παρηρησίαν: «Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὅταν θέλω γίνωμαι ἄγγελος, καὶ ὅταν θέλω γίνωμαι διάβολος. Εἰς τὸ μέλλον ἀπεφάσισα νὰ εἶμαι ἄγγελος».

Ἀνάκτησις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη

α'. Πρῶται ἐνέργειαι τοῦ Καραϊσκάκη

Ὁ Καραϊσκάκης ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον μὲ 600 ἄνδρας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὅπου ἐστρατοπέδευσαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Κριεζώτης—Βάσσης—Πανουργιάς μὲ δύο χιλιάδας ἄνδρας. Εἰς τὴν Ἐλευσίνα ἐστρατοπέδευσε καὶ ὁ ἐνθουσιώδης φιλέλλην ὁ Γάλλος Συνταγματάρχης Φαβιέρος μὲ 2.000 τακτικὸς στρατιώτας καὶ φιλέλληνας.

Ὁ Καραϊσκάκης ἔπεισε τοὺς ὀπλαρχηγούς καὶ τὸν Φαβιέρον νὰ καταλάβουν τὸ Χαϊδάριον (τὸ ὁποῖον ἀπέχει 1 1/2 ὥραν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας), διὰ νὰ παρενοχλοῦν τὸν Κιουταχῆν καὶ νὰ μὴν τὸν ἀφήνουν νὰ ἐνεργῇ ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κιουταχῆς εἶδε τὸν στρατὸν τῆς Ἐλευσίνας καὶ ἀντελήφθη τὰς κινήσεις του. Καὶ ἐπετέθη πρῶτος ὁ Κιουταχῆς. Ἄλλ' οἱ γενναῖοι ὀπλαρχηγοὶ ἐπροξένησαν πολλὰς ἀπωλείας εἰς τὸν Κιουταχῆν καὶ ἀπέκρουσαν τὴν πρώτην αὐτὴν ἐπίθεσίν του.

Ὁ Κιουταχῆς δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του, ἀλλ' ἐξαπέστειλε μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ ἵππικόν του, τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε νὰ ὠθήσῃ τοὺς Ἐλληνας ἕως τὴν Ἐλευσίνα.

Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸ μόνον. Ἡ Ἀκρόπολις ἐδοκίμαζε καὶ ἄλλας στενοχωρίας.

Ἐφρονεῦθη ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ὁ φρούραρχος Γκούρας καὶ

τὸν διεδέχθη ὁ Μακρουγιάννης. Ἐπὶ πλέον ἡ φρουρὰ τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐφαίνετο ἀρκετῆ. Τότε ὁ γενναῖος Κριεζώτης κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲ 300 ἄνδρας καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν φρουρὰν τῆς. Ἀργότερον παρατηρήθη ἔλλειψις πυρίτιδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐθεραπεύθη κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον.

Ὁ γενναῖος Φαβιέρος ἐκλέγει 650 ἄνδρας καὶ ἐφοδιάζει τὸν καθένα μὲ σάκκον ἀπὸ 10 ὀκάδας πυρίτιδα. Γυμνῶνον ὅλοι τῶν τὰ ξί-

Ὁ Φαβιέρος

φη καὶ διασχίζουν τὰς τάξεις τῶν Τούρκων. Καταπυροβολοῦνται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἀλλὰ δὲν ὑποχωροῦν. Εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐνισχύουν τὴν φρουρὰν καὶ ἀναπτερόνουν τὸ φρόνημά της.

Ὅταν εἰσῆλθιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐμετρήθησαν. Ἐλείπαν ὀκτὼ γενναῖοι καὶ ἦσαν πληγωμένοι 14, καὶ πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν ὁ γενναῖος Φαβιέρος. (30 Νοεμβρίου 1826).

β'. Στρατηγικαὶ ἐπιτυχίαι τοῦ Καραϊσκάκη

Ὁ Καραϊσκάκης ἔκαμε τὸ ἐξῆς σχέδιον :

Ἄν κατώρθωνε νὰ διαλύσῃ ὅλας τὰς φρουράς τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα θὰ εἶχε αὐτὰ τὰ κέρδη :

α'. Θὰ ἀπέκοπτε πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τοῦ Κιουταχῆ καὶ θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ αἰσθανθῆ ἔλλειψιν ἐφοδίων.

β'. Ὁ Κιουταχῆς θὰ ἐξηναγκάζετο τότε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ὑποτάξῃ πάλιν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

γ'. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀνεξωγοῦνεῖτο ἡ ἐπανάστασις.

Διὰ νὰ βάλῃ εἰς ἐφαρμογὴν αὐτὸ τὸ στρατηγικόν του σχέδιον ὁ Καραϊσκάκης ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα τὸν Νοέμβριον 1826 μὲ 3.000 ἄνδρας καὶ ἐπροχώρησεν ἕως τὴν Δομβραϊνάν. Ἐκεῖ ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ Μουσταφάμπεης ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ἀταλάντην μὲ σκοπὸν νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἄμφισσαν, πού τὴν ἐπολιορκούσαν ὁ Πανουργιᾶς καὶ ὁ Δουβουνιώτης.

Σπεύδει τότε ὁ Καραϊσκάκης καὶ μαζί μὲ τὸν Πανουργιᾶ καὶ τὸν Δουβουνιώτην τὴν κυριεύει. Ἄλλ' ἀπὸ ἐκεῖ ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ ὁ Μουσταφᾶς.

Ἐπίασε τότε βαρύτερος χειμὼν μὲ πολλὰ χιόνια. Ὁ Καραϊσκάκης ἐκινήθη μὲ πολλὴν δεξιότητα, ἔφθασεν εἰς Ἀραχῶβαν καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποκλείσῃ ἐντὸς αὐτῆς τοὺς Ἀλβανούς καὶ νὰ φονεύσῃ πολλούς. Κατὰ τὴν θυελλώδη νύκτα τῆς 24 Νοεμβρίου οἱ πανικόβλητοι Ἀλβανοὶ τοῦ Μουσιαφᾶ ἐπεχείρησαν ἔξοδον ἀπὸ τὴν Ἀραχῶβαν. Ἀλλὰ ἀπεπλανήθησαν εἰς κρημνώδεις ἀτραποὺς καὶ βάραθρα καὶ κατεστράφησαν. Εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς λόφου, πλησίον τῆς Ἀραχῶβης, ὁ Καραϊσκάκης περιεκύκλωσε τὸν Μουσταφᾶν μὲ 2.000 Ἀλβανούς.

Ἐγίνε μάχη φονικωτάτη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθησαν ὁ Μουσταφάμπεης ὁ ἴδιος καὶ 1.700 Ἀλβανοί.

Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τοῦ Καραϊσκάκη ἔδωκε θάρρος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Παντοῦ ἐψάλησαν δοξολογίαι διὰ τὴν νίκην.

Καὶ πλησίον τοῦ Διστόμου ἐνίκησε κατ' ἐπανάληψιν τοὺς Τούρ-

κους ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐκνρίευσεν ὄπλα, ἀποσκευὰς καὶ τηλεβόλα.

Οἱ Τοῦρκοὶ ἤρχισαν νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ τρέμουν τὸν Καραϊσκάκην.

Ὁ Καραϊσκάκης ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του.

Ὁ Καραϊσκάκης (ἔφιππος) μετὰ τὴν νίκην τῆς Ἀράχωβας

Ἐκινεῖτο πάντοτε μὲ σωφροσύνην καὶ μὲ στρατηγικότητα πολλήν. Καὶ κατώρθωσεν ἐντὸς ἑνὸς τετραμήνου νὰ φέρῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιόν του.

Ὁ Κιουταχῆς ἀπέσυρε τὰς φρουράς του ἀπὸ ὅλην τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ Αἰτωλικοῦ, τῆς Βονίτσης καὶ τῆς Ναυπάκτου. Ἀλλὰ καὶ αἱ φρουραὶ αὐταὶ ἔμεναν ἀδρανεῖς, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ κινηθοῦν.

Ὁ Κιουταχῆς ταπεινώνεται πολλάκις γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν

Αἱ νίκαι τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὴν Στερεὰν ἔφεραν καὶ ἄλλα καλὰ ἀποτελέσματα.

Ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλὰ χρήματα καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν.

Ἐφθασαν ἀκόμη καὶ δύο νέα πλοῖα, ἡ ὠραία φρεγάτα «Ἑλλάς» καὶ τὸ πρῶτον ἀτμοκίνητον πολεμικὸν «ἡ Καρτερία».

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1827, εὐρίσκονται εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἐλευσίνος 5.000 Ἕλληνες καὶ κατέχουν τὰς στρατηγικὰς θέσεις Μονιχιάν καὶ Κυματερόν με ἀρχηγούς τὸν Ἀγγλον φιλέλληνα Συνταγματάρχην Γόρδωνα καὶ τοὺς Ἕλληνας Βούρβαχην, Βάσσον καὶ Νοταρᾶν.

Ὁ Κιουταχῆς κόμνει ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις. Ἀλλὰ πάντοτε ἀποκρούεται με ἐπιτυχίαν.

Κατὰ τὸν Μάρτιον ἐφθασε καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἀπὸ τὸ Δίστομον με χιλίους ἄνδρας. Ἠνώθη με τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς καὶ ὅλοι μαζί ἀπέτελεσαν ἓνα μέγαν στρατόπεδον, πὺν ἐφθάνεν ἀπὸ τὸ Κερασίην ΒΔ. τοῦ Πειραιῶς ἕως τὸ Φάληρον.

Δὲν ἔχει προλάβει νὰ ὀχυρωθῆ καλὰ ὁ Καραϊσκάκης καὶ νὰ ὁ Κιουταχῆς με 3.000 λεζούς, με 300 ἵππεις καὶ με ἕξ τηλεβόλα ἔρχεται κατ' ἐπάνω του. Ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης δὲν χάνει τὴν ψυχραιμίαν του. Ἀγωνίζεται ἐπὶ ἐπτὰ ὥρας ἀδιακόπως καὶ προξενεῖ ἀνυπολογίστους καταστροφὰς εἰς τὸν ἐχθρόν.

Οἱ Τούρκοι φεύγουν πανικόβλητοι διὰ νὰ σωθοῦν. Ὁ Κιουταχῆς στρέφει τὰ νῶτα καὶ φεύγει κατεντροπιασμένος, ἐνῶ ὁ Καραϊσκάκης τὸν κυνηγᾷ εἰς μακρυνὴν ἀπόστασιν.

Τόσος ἦτο ὁ τρόμος τῶν Τούρκων, πὺν ἐπὶ πολὺν καιρόν, ἅμα ἐβλεπον κανένα νὰ τρέχη τοῦ ἔλεγον: «Τί τρέχεις ἔτσι; Ὁ Καραϊσκάκης σὲ κυνηγᾷ;»

Ὁ Καραϊσκάκης προπαρασκευάζει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀκροπόλεως

Ἀλλαγὴ ἀρχηγῶν τοῦ Πολέμου

Ὁ Καραϊσκάκης ἔχει βάλει εἰς ἐφαρμογὴν τώρα ἄλλο σχέδιον. Προχωρεῖ με πολλὴν περίσκεψιν. Κυριεῦει με μικρὰς μάχας ἐπί-

καιρα μέρη γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ διαρκῶς περισφίγγει περισσότερον τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν στενοχωρεῖ.

Ἔτσι ἐλπίζει νὰ τὸν ἀναγκάσῃ πολὺ γρήγορα νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ φύγῃ διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ ἐντελῶς.

Ἀλλὰ ἡ κατάστασις ἔχει ἀλλάξῃ τώρα.

Ἔχει συνέλθει εἰς τὴν Τροιζῆνα ἡ Τετάρτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἐκλέξει Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας Ἰωάννην Καποδίστριαν. Καὶ ἔχει διορίσει Ναύαρχον τοῦ στόλου τὸν Ἀγγλον λόρδον φιλέλληνα Κόχραν καὶ στρατηγὸν τὸν ἐπίσης Ἀγγλον φιλέλληνα Τζώρτζ.

Ὁ Καραϊσκάκης πρῶτος, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Μιαούλης ἐπίσης, δηλώνουν ἐπισήμως, ὅτι δέχονται χάριν τῆς Πατρίδος, νὰ ὑπηρετήσουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ξένων ἀρχηγῶν.

Πολεμικαὶ ἐνέργειαι τῶν νέων Ἀρχηγῶν

Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη—Παράδοσις τῆς Ἀκροπόλεως

Οἱ φιλέλληνες νέοι πολεμικοὶ Ἀρχηγοὶ Τζώρτζ καὶ Κόχραν ἐξετάζουσι μὲ προσοχὴν τὸ σχέδιον τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τὸ εὗρισκουν σοβαρὸν καὶ ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας. Ἀλλὰ βλέπουν, ὅτι τὸ σχέδιον αὐτὸ θὰ ἀπαιτήσῃ χρόνον πολὺν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ. Ἐνῶ αὐτοὶ ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι μία ἄμεσος ἰσχυρὰ ἐπίθεσις θὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν.

Ὁ Καραϊσκάκης δὲν θέλει νὰ προκολέσῃ φιλονεικίας καὶ ὑποχωρεῖ. Ἀποφασίζεται λοιπὸν νὰ γίνῃ γενικὴ ἔφοδος κατὰ τῶν πολιορκιῶν τῆς Ἀκροπόλεως τὴν νύκτα τῆς 22—23 Ἀπριλίου.

Φθάνει ἡ 22 Ἀπριλίου. Τὰ στρατεύματα τῆς ἐπιθέσεως κάμνουσι τὰς ἀναγκαίας μετακινήσεις τῶν καὶ ἐτοιμάζονται.

Ἀτυχῶς ὅμως Κρητες στρατιῶται συναντῶνται τυχαίως μὲ Τούρκους καὶ κινδυνεύουν νὰ σφαγοῦν ὅλοι ἀπὸ αὐτούς. Ὁ Καραϊσκάκης εἶναι ἀσθενὴς εἰς τὴν σκηνὴν του· καίεται ἀπὸ τὸν πυρετόν. Ἀκούει τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ πληροφορεῖται τὸν κίνδυνον, πὺν διατρέχουσι οἱ Κρητες. Δὲν κρατεῖται! Ἀναβαίνει εἰς τὸ ἄλογόν του, ὁρμᾷ κατὰ τῶν τούρκων. Πολλοὺς ἐχθροὺς ἐφόνηυσεν ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐπιτέλους ἔτρεψε τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν καὶ ἔσωσε τοὺς Κρητας.

Καὶ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν πρόχειρον αὐτὴν νίκην τοῦ Ὁ Καραϊσκάκης. Ἄλλ' ἔξαφνα σφαῖρα ἐχθρική τὸν πληγώνει θανάσιμα καὶ τὸν ῥίπτει ἀπὸ τὸ ἄλογόν του. Συγκεντρώνει τὰς δυνάμεις τοῦ Ὁ γενναίου ψυχὸς ἀρχηγός, ἵππεύει πάλιν καὶ φθάνει εἰς τὴν σκηνὴν του! Ἄλλ' ἢ κατάστασις του εἶναι σοβαρά.

Μετακομίζεται εἰς τὴν Ναυαρχίδα τοῦ Τζῶρτζ, ὅπου τοῦ γίνονται αἱ ἀναγκαῖαι ἰατρικαὶ περιθάλψεις.

Ἄλλ' ἀτυχῶς τὴν 4ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 23 Ἀπριλίου ἀπέθανεν Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης. Καὶ ἐτάφη μὲ πολλὰς τιμὰς καὶ ἀνέκφραστον θλίψιν, τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς τὴν Σαλαμίνα Ὁ ἐξοχώτατος στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ Ἁγῶνος.

Ἡ Ἑλλάς ἔκλαυσε πικρὰ τὴν μεγάλην ἀπώλειαν.

Ἡ ἐπιθέσις καὶ ἡ πανωλεθρία τῶν Ἑλλήνων

Ἡ γενικὴ ἐπιθέσις κατὰ τοῦ Κιουταχῆ ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Τὸ σχέδιον ὥριζε ὥραν ἐπιθέσεως τὴν νύκτα τῆς 23-24 Ἀπριλίου.

Κρηῖτες καὶ Σουλιῶτες, Στερεοελλαδίτες καὶ Πελοποννήσιοι, φιλέλληνες τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, καὶ ὅλοι οἱ ἐκλεκτότεροι πολεμισταὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπαρτίζουν τὰ στρατεύματα τῆς ἐπιθέσεως.

Φθάνει ἡ αὐγὴ τῆς 24ης Ἀπριλίου. Ἡ συγκέντρωσις ἔξακολουθεῖ μὲ ἀταξίαν καὶ αἱ μετακινήσεις γίνονται χωρὶς τὴν ἀναγκαίαν συνοχὴν.

Ὁ Κιουταχῆς, δραστήριος καὶ στρατηγικὸς ἀντίπαλος καθὼς εἶναι, βλέπει τὴν ἀκανόνιστον κίνησιν. Ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη διστακτικὸς, διότι περιμένει καὶ ταυτόχρονον ἐξόρμησιν τῶν πολιορκουμένων.

Ἡ ὥρα περνᾷ. Οἱ πολιορκούμενοι δὲν κινουῦνται! Καὶ οἱ ἐπιτιθέμενοι ἔξακολουθοῦν νὰ κινουῦνται ἀκανόνιστα!

Καὶ τότε Ὁ Κιουταχῆς ἐπιχειρεῖ ἐπιθέσιν μὲ ὅλας τοῦ τὰς δυνάμεις. Τὸ πυροβολικόν του κτυπᾷ μὲ μανίαν τὸ περικύκλον του προχωρεῖ ἀκράτητον· οἱ ἵππεῖς του (οἱ Δελῆδες) καταπατοῦν τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς καταδιώκουν πρὸς τὸ Φάληρον.

Τοιαύτην καταστροφὴν δὲν εἶχαν πάθει οἱ Ἑλληνας εἰς ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ Ἁγῶνος.

Χίλιοι πεντακόσιοι καὶ πλέον γενναῖοι πολεμισταὶ ἐφρονεύθησαν. Οἱ σπουδαῖοι ὄπλαρχηγοὶ Νοταρᾶς - Βεΐκος - Τζαβέλλας - Φωτομάρας -

Ἰγγλέσης ἔπασαν ἐνδόξως. Διακόσιοι πεντήκοντα αἰχμάλωτοι ἀπελευθερώθησαν.

Ὑστερα ἀπὸ τοιαύτην πανωλεθρίαν ἡ Ἀκρόπολις δὲν ἤμποροῦσε φυσικὰ νὰ κρατηθῆ. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐσυνθηκολόγησαν μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Γάλλου συνταγματάρχου Λεριγνὸ καὶ κατέφυγαν ἐνὸς πλοιοῦ καὶ μὲ τὰς ἀποσκευὰς τῶν εἰς τὴν Σαλαμίνα.

Τὸ στρατόπεδον διελύθη. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχασε τὸ προπύργιον τῆς καὶ ὑπεδουλώθη καὶ πάλιν.

Ἐρωτήσεις : Ἐχαράξατε τὰς κυρίας γραμμὰς τοῦ σχεδίου τοῦ Καραϊσκάκη ; Ἐσημειώσατε τὰ ἀνδραγαθήματά του ; Μᾶς διηγεῖσθε τὸν θάνατόν του ; Μᾶς περιγράφετε τὴν ἀθλιότητα ποὺ ἐπεκράτησε μετὰ τὸν θάνατόν του ; Ὁμιλήσατε διὰ τὸ πένθος τοῦ Γένους ; Ἡύρατε ποιήματα διὰ τὸν Καραϊσκάκη ;

Ἐπέμβασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων

Ἐφθασαν ὀλίγοι κακαὶ ὥροι νὰ καταστρέψουν γύρω ἀπὸ τὸ Φάληρον, ὄχι μόνον τὸ σχέδιον καὶ τὸν μέγαν ἔργον τοῦ Καραϊσκάκη, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἀπελευθερωτικὸν δημιούργημα τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τώρα ἡ Ἐπανάστασις δὲν διατηρεῖται παρὰ μόνον εἰς τὰς τρεῖς νήσους Ὑδραν, Σπέτσας καὶ Ψαρά, εἰς τὴν Μάνην καὶ εἰς ἓνα τμήμα τῆς Ἀνατολικῆς Πελοποννήσου μὲ κέντρον τὸ Ναύπλιον.

Καὶ ἐπὶ πλέον ὁ ἀπαίσιος Ἰμβραήμ ἔχει λάβει ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον νέας ἐνισχύσεις εἰς στρατὸν τακτικόν, ἐφόδια ἄφθονα καὶ 90 πλοῖα καὶ ἐτοιμάζεται νὰ ἐξαπλώσῃ καὶ εἰς τὰ ἐλεύθερα αὐτὰ κέντρα τὴν ἐρημίωσιν καὶ τὴν φρίκην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσκέπασε τὴν ἄλλην Πελοπόννησον.

Ἀλλὰ αἱ ἀμέτρηται θυσίαι καὶ οἱ τόσοι ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων αἱ ἄγριοι σφαγαὶ τῶν Τούρκων αἱ βάνανσοι καταστροφαὶ τοῦ Ἰμβραήμ ἔχουν συγκινήσει εἰς τὸ ἔπακρον, ὄχι μόνον τοὺς λαοὺς καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, ἀλλὰ καὶ τὰς Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων.

Ἀκόμη πρὶν νὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία ἔχουν ἀποφασίσει νὰ λάβουν μέτρα πρὸς κατάπαυσιν τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τουρκίας (25 Μαρτίου 1826).

Καὶ τώρα πάλιν ἡ Ἀγγλία, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Γαλλία μαζί, ὑπο-

γράφουν εἰς τὸ Λονδίνον τὴν 24ην Ἰουνίου 1827 συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζουν τὴν Ἑλλάδα αὐτόνομον, ἀλλὰ φόρου ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοῦς ἐμπολέμοις νὰ κάμουν ἀνακωχὴν.

Τὴν ἀπόφασίν των αὐτὴν αἱ τρεῖς μεγάλαι Δυνάμεις τὴν ὑπεστήριξαν καὶ μὲ δυναμικὰ μέτρα (μὲ ναυτικὴν ἐπίδειξιν).

Ὁ Ρῶσος Ναύαρχος Ἔυδεν

Ἡ Ἀγγλία ἔστειλεν εἰς τὸ Αἰγαῖον στόλον ἀπὸ 12 πλοῖα μὲ
Ναύαρχον τὸν **Κοδριγκτῶνα**, ἡ Γαλλία ἔστειλε στόλον ἀπὸ 7 πλοῖα
μὲ ναύαρχον τὸν **Δεριγνῦ**, καὶ ἡ Ρωσία ἔστειλε στόλον ἀπὸ 8 πλοῖα
μὲ Ναύαρχον τὸν Ἔυδεν.

Οἱ ναύαρχοι εἶχον ἐντολὴν νὰ ζητήσουν ἀνακωχὴν ἀπὸ
X. Δημητράκοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 8

τοὺς ἐμπολέμους καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὴν ἐπιβάλουν διὰ τῆς βίας.

Ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Κόδριγκτον

Ἐρωτήσεις : Ποῖα γεγονότα συνετάραξαν τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης ; Ποῖοι ἐκ τῶν φιλελλήνων ἔδειξαν ἐμπράκτως τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ λυτρωμοῦ ;

Ἡ Ναυμαχία τοῦ Ναυκρίνου σημαίνει τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος

Οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν τὴν ἀνακοινὴν καὶ ἀνεγνώρισαν τὰς τρεῖς Μεγάλας Δυνάμεις ὡς «Προστάτιδας Δυνάμεις» Ἄλλ' ἡ Τουρκία ἀπήντησε : "Ἄς γίνῃ ὅτι θέλει ὁ Θεός. Εἶμαι εἰς ὄλα ἔτοιμη".

Οἱ ἠνωμένοι στόλοι ἀποτελοῦνται ἀπὸ 27 πλοῖα μὲ 1.300 κανόνια. Γενικὸς ναύαρχος εἶναι εἰναι ὁ Ναύαρχος Κόδριγκτον.

Οἱ στόλοι τῶν προστατίδων Δυνάμεων καταπλέουν τὴν 31 Αὐγού-
στου 1827 εἰς τὸ Ναυαρίνον, ὅπου ἔχει ἀγκυροβολήσει ὁ Τουρκοαιγυ-
πτιᾶκός στόλος μετὰ 120 πλοῖα ὠπλισμένα μετὰ 2.400 κανόνια.

Οἱ Ναύαρχοι ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν Ἰμπραήμ τὴν ἀπόφασιν τῶν
Συμμάχων καὶ ἀπήτησαν ἀπὸ αὐτόν :

Ὁ Γάλλος ναύαρχος Δεριγνύ

Νὰ πάσῃ ἀμέσως τὰς ἐχθροπραξίας.

*Νὰ ἀποπλεύσῃ ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα ὁ Τουρκοαιγυπτιακός
στόλος.*

Καὶ νὰ φύγουν τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Ἄλλ' ὁ Ἰμπραήμ ἀκούει μετὰ αἰθάρειαν τὰς ἀνακοινώσεις τῶν
ναυάρχων. Αἱ ἡμέραι περνοῦν ἀλλ' ὁ Ἰμπραήμ δὲν δίδει καμμίαν ἀπά-

ντησιν. Προφασίζεται ὅτι ἀναμένει διαταγὰς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Εἶναι ἀπόγευμα Σαββάτου τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1827 καὶ οἱ συμμαχικοὶ στόλοι εἰσέρχονται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου καὶ παρατάσσονται εἰς μίαν γραμμὴν ἀπέναντι τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, ὃ ὁποῖος εἶναι παρατεταγμένος εἰς τρεῖς γραμμάς, τὴν μίαν ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Ὁ Γενικὸς Ναύαρχος Κόδριγκτων ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον λέμβον μὲ Ἄγγλον ἀξιωματικόν, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν ἀπαίτησιν τῶν Συμμάχων.

Ἄλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ ἐπυροβόλησαν κατὰ τῆς λέμβου καὶ ἐφόνευσαν τὸν Ἄγγλον ἀξιωματικόν.

Ἡ λέμβος καὶ ἡ Γαλλικὴ ναυαρχὴ ἀπήντησαν. Ἐνα δὲ ἀπὸ τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα ἄνοιξε σφοδρὸν κανιοβολισμόν κατὰ τοῦ Ἠνωμένου στόλου τῶν τριῶν Δυνάμεων.

Ἐφθασε τὸ μοιραῖον! Ὁ Κόδριγκτων παραγγέλλει γενικὸν πῦρ κατὰ τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου καὶ τὰ πυρὰ γενικεύονται.

Τουρκοαιγύπτιοι καὶ Εὐρωπαῖοι ναῦται ἀγωνίζονται μὲ πολλὴν γενναϊότητα. Ἡ γύρω ἔκτασις συγκλονίζεται ὅλη. Ἡ θάλασσα κοχλάζει. Τὰ πλοῖα χορεύουν. Ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος καίεται καὶ παθαίνει μεγάλην φθοράν.

Τέσσαρες ὥρας ἐκράτησεν ἡ φοβερὰ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου. Ἄλλ' αἱ τέσσαρες αὐταὶ ὥραι ἐφθασαν νὰ κατακυύσουν τὴν Τουρκοαιγυπτιακὴν ἀρμάδα.

Ὁ ἥλιος τῆς 9ης Ὀκτωβρίου διασχίζει μὲ δυσκολίαν τὰ πυκνὰ νέφη τοῦ καπνοῦ. Καὶ τότε δὲν φαίνονται παρὰ συντρίμματα μόνον ἀπὸ τὴν ἀρμάδα. Τὰ περισσότερα πλοῖα τῆς ἐκάησαν καὶ ἄλλα ἐβυθίσθησαν αὐτανδρα. Καὶ μόνον 20 περίπου πλοῖα ἐσώθησαν, διὰ νὰ μαρτυρήσουν τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου

Ἐκδίωξις τοῦ Ἰμβραήμ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον

Οἱ Τοῦρκοι ἔμαθαν τὴν τρομερὰν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου μὲ φαινομενικὴν ἀταραξίαν.

Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐξηγγρώθη καὶ ἤρχισε νὰ σχεδιάζῃ ἄλλην ἐκστρατείαν.

Ὁ Ἰμβραήμ ἐξέσπασεν εἰς ἀρπαγὰς, σφαγὰς καὶ λεηλασίας μὲ τὴν

ἀπόφασιν νὰ καταστρέψῃ ὅ, τι εἶχεν ἀπομείνῃ ἀκόμη εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάβουν δραστικώτερα μέτρα.

Ἔτσι; Οἱ πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διέκοψαν τὰς διπλωματικὰς σχέσεις μετὰ τὴν Τουρκίαν.

Ἡ Ρωσία, ἡ ὁποία ἀπὸ καιρὸν ἀπειλοῦσε τὴν Τουρκίαν μετὰ πόλεμον τὸν ἐκήρυσσε κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1828.

Ἡ Γαλλία ἔστειλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν Στρατηγὸν τῆς Μαϊζόν (Αὐγούστος 1828) μετὰ 14 χιλιάδας στρατὸν καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Ἰμβραήμ καὶ τὸν στρατὸν του.

Ὁ Ἰμβραήμ μετὰ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἀγγλίας υπέγραψε συνθήκην εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀπεχώρησε χωρὶς πόλεμον.

Ἡ Πελοπόννησος ἀτηλάγη ἀπὸ τὸν ἀπαίσιον δαίμονα τῆς κολλάσεως κατὰ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου 1828 καὶ εἰς τὰ φρούριά της ἐκυμάτιζεν ἡ ὄραία γαλανόλευκος.

Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος ἐκράτησε δύο χρόνια περίπου. Οἱ Ρῶσοι ἔφθασαν ἕως τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐξηνάγκασαν τὸν Σουλτᾶνον νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὅρους ἦτο καὶ ἡ Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἑρωτήσεις : Ποῖα τὰ ὀνόματα τῶν ξένων ναυάρχων; Πῶς τοὺς ἐτίμησαν αἱ Ἀθηναί; (ὀνόματα ὁδῶν, ἀνδριάντες, πλατεῖαι); Πῶς ἀπέφυγε τὰς συνενοήσεις ὁ Ἰμβραήμ; Ποῖαν ἐπίδρασιν εἶχε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς Ναυμαχίας;

Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος

Τὰ ὅρια τοῦ Κράτους καὶ ἡ διαμαρτυρία τῶν Ἑλλήνων

Αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυνάμεις υπέγραψαν τὴν 10 Μαΐου 1829 εἰς τὸ Λονδίνον **Πρωτόκολλον**.

Κατ' αὐτὸ ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρῦσουν «Ἑλληνικὸν Κράτος» ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ Κράτος θὰ ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ χριστιανὸν ἡγεμόνα, πὺν νὰ μὴν ἀνῆκεν εἰς τὰς βασιλικὰς οἰκογενείας τῶν Δυνάμεων.

Τὰ ὅρια τοῦ κράτους θὰ ἐφθάναν πρὸς Βορρᾶν ἕως τὸν Σπερχειόν. Ἡ Ἀκαρνανία καὶ μέρος τῆς Αἰτωλίας ἔμεναν εἰς τοὺς Τούρκους.

Πρὸς Α. θὰ περιελάμβανε τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς Κυκλάδας. Πρὸς Δ. ἔφθανεν εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Καὶ πρὸς Ν. εἰς τὸν Ταΐναρον.

Τότε ἐσυγκροτήθη ἡ Πέμπτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Ἄργος (Ἰούλιος 1829).

Ἡ Συνέλευσις διεμαρτυρήθη μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς τῆς διὰ τὴν ἀδικίαν. Ἐζήτησε τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν μερῶν τῆς χώρας καὶ πλήρη ἀνεξαρτησίαν.

Καὶ ἀπεφάσισεν ἡ Πέμπτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον διὰ τὴν πλήρη καὶ ὀλοκληρωτικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Δημ. Ὑψηλάντης—Ἡ τελευταία μάχη τοῦ Ἀγῶνος

Ὁ Καποδίστριας ἔμενε εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅταν ἔμαθε τὴν ἔκλογὴν του ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Τετάρτην Ἐθνικὴν Συνέλευσιν.

Ἐπῆγεν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ τὸ Παρίσι καὶ ἔλαβε τὰς ὁδηγίας τῶν Προστατίδων Δυνάμεων.

Ἀπ' ἐκεῖ κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς τὴν Αἴγιναν, διὰ νὰ ὀρκισθῇ ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἔμενον ἐκεῖ. Τὰ πλοῖα τῶν Προστατίδων Δυνάμεων ὑπεδέχθησαν μὲ πολλὰς τιμὰς τὸν Κυβερνήτην. Μάλιστα διὰ πρώτην φορὰν ὑψωσαν τὴν κυανόλευκον.

Ὁρκίσθη τὴν 29 Ἰανουαρίου 1828 καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του. Ἄλλ' εὗρε τὴν Ἑλλάδα ὁ Κυβερνήτης εἰς κακὴν κατάστασιν. Ὁ Ἰμβραῆμ ἦτο ἀκόμη εἰς τὴν Πελοπόννησον. Καὶ εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἦσαν φρουραὶ Τουρκικαί.

Τὸν Ἰμβραῆμ τὸν ἐξεδίωξεν ὁ Γαλλικὸς στρατός, ὅπως εἶδαμεν. Ἄλλ' ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ φύγουν καὶ ἀπὸ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα οἱ Τοῦρκοι.

Καὶ τότε ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ πολέμου, θὰ ἦτο εὐκολώτερον νὰ συγκροτηθῇ καὶ καταρτισθῇ τὸ Κράτος.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπέρασαν εἰς τὴν Δυτ. Στερεάν Ἑλλάδα οἱ Ἀγγλοὶ φιλέλληνες Ριχάρδος Τζῶρτζ καὶ Ἀστιγξ, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης.

Ὁ Τζώρτζι ἐπέτυχε νὰ ἀπελευθερώσῃ ὅλην τὴν Ἀντ. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔνδοξον προπύργιον τῆς τὸ Μεσολόγγι, τὸ ὁποῖον ἐπέ-
 πρωτο νὰ βαφῆ καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ γενναίου καὶ θερμοτάτου φιλέλ-
 ληνος Ἀστιγγοῦ.

Καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐπέτυχε νὰ καταβάλῃ χωρὶς πολὺν

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης

κόπον τοὺς Τούρκους τῆς Ἀνατολ. Στερεᾶς. Αἱ φρουραὶ τῆς Στερεᾶς
 ἦσαν πολὺ μικραὶ, διότι ὁ Σουλτᾶνος εἶχεν ἀποσύρει πολλὰς δυνάμεις
 ἕξ αἰτίας τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου.

Εἰς τὴν Πέτραν τῆς Βοιωτίας ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης συνήν-

τησε τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1829 τουρκικὴν δύναμιν ἀπὸ 5.000 ἀνδρας. Αὐτὸς δὲν εἶχε παρὰ μόνον 2.000 ἀνδρας. Δὲν ἐδίστασε. Ἐπετέθη μὲ ὄρμη, τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Αὕτῃ ἡ μάχη τῆς Πέτρας εἶναι καὶ ἡ τελευταία μάχη τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος.

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἀπέθανεν εἰς τὸ Ναύπλιον σὲ ἡλικίαν 40 ἐτῶν.

Εἰς μαρμαρίνην λάσπην τοποθετημένην εἰς τὴν κεντρικὴν πλατείαν τοῦ Ναυπλίου φυλάσσονται τὰ ὄστια τοῦ ἐνθουσιώδους Στρατάρχου τῆς Ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος.

Ὁ Καποδίστριας δολοφονεῖται εἰς τὸ Ναύπλιον

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὰ φιλλεληνικὰ στρατεύματα ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἤρχισε τώρα ὁ Καποδίστριας περισσότερον ἐντατικὴν ἐργασίαν διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν οικονομικῶν τοῦ νεαροῦ Κράτους, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ διὰ τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ. Καὶ ἵδρυσεν ὁ Καποδίστριας: ὀρφανοτροφεῖον, Γεωργικὴν Σχολὴν, Διδασκαλεῖον. Εἰσήγαγε τὴν καλλιέργειαν τῶν γεωμῆλων καὶ ἐφρόνησε νὰ ἀξιοποίησιν πᾶσαν πρόσοδοφόρον πηγὴν τῆς ἐρειπωμένης χώρας.

Πρὸ παντὸς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τοῦ ὁ Καποδίστριας. Ἦθελε νὰ διαπλάσῃ λαόν, πού νὰ προοδεύῃ καὶ νὰ σέβεται τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων τοῦ ὁ Κυβερνήτης συνήντησε πολλὰς δυστροπίας καὶ δυσκολίας. Ἄλλ' ἐκεῖνοι, πού ἐπρόβαλλαν τὰς περισσοτέρας ἀντιρρήσεις ἦσαν οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ ὀπλαρχηγοί.

Ὁ Καποδίστριας δὲν ἐδέχετο νὰ ἐπεμβαίνουν ἄλλοι εἰς τὴν διοίκησιν. Καὶ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταδιώξῃ πολλοὺς καὶ τὸν Μιαούλην καὶ τὸν Μαροκορδάτον καὶ τὸν Κουντουριώτην. Ἐφυλάκισε μάλιστα καὶ τὸν Πετρόμπεη. Ἄλλ' ἡ οἰκογένεια τοῦ Πετρόμπεη ἐθεώρησε τὴν φυλάκισιν ὡς οἰκογενειακὴν προσβολήν.

Καὶ τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831 ὁ υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη Γεώργιος καὶ ὁ ἀδελφὸς του Κωνσταντῖνος ἐδολοφόνησαν τὸν Κυβερνήτην εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὅπου ἐπήγαινε νὰ παρακολουθήσῃ τὴν λειτουργίαν.

Ἐρωτήσεις : Πῶς εὐρίσκατε τὴν Διοίκησιν τοῦ Κυβερνήτου ; Ποῖαι αἱ σπουδαιότεραι φροντίδες τοῦ διὰ τὴν χώραν ; Ἐχετε ὑπ' ὄψεσας τὰ ἔργα του ;

Τὰ ὅρια τοῦ Κράτους μεγάλωνεν ὁ Ὅθων Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Αἱ τρεῖς Προστάτιδες δυνάμεις ἐδέχθησαν τὴν αἴτησιν τῆς Πέμπτης Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπέγραψαν νέον Πρωτόκολλον εἰς τὸ Λονδίνον τὴν 25 Ἰανουαρίου 1830.

Μὲ τὸ πρωτόκολλον αὐτὸ ἰδρύετο ἐντελῶς ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Κράτος μὲ κληρονομικὸν βασιλέα. Ὅρια ἔμεναν τὰ ἴδια, πού ὠρίσθησαν μὲ τὸ πρῶτον πρωτόκολλον.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ μείνουν ἱκανοποιημένοι οὔτε μὲ τὴν τροποποίησιν αὐτὴν. Ἦθελαν ἐπέκτασιν ὅπωςδῆποτε πρὸς βορρᾶν καὶ ἐπέμειναν ἐξ ἴσου νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸ Κράτος καὶ ἡ πολυπαθὴς μεγαλόνησος Κρήτη.

Αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις ὁμως δὲν ἐννοοῦσαν νὰ ἀνακινήσουν πάλιν τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων, διότι ἐπρόκειτο νὰ δυσαρεστήσουν τὴν Τουρκίαν. Καὶ ἐξ ἄλλου ὑπῆρχε φόβος νὰ περιπλακοῦν μεταξύ των.

Ἄλλ' ὕστερα ἀπὸ τὰς ταραχάς, πού ἠκολούθησαν τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου, αἱ Δυνάμεις μὲ τὴν **Σύμβασιν τοῦ Λονδίνου** (Ἀπρίλιος 1832) ἐμεγάλωσαν τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος ἕως τὸν Σπερχεῖον καὶ ἕως τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, μὲ τὴν Εὐβοίαν, τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς Βορείους Σποράδας. Καὶ ἐξέλεξαν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν δευτερότοκον υἱόν, τοῦ θερμοτάτου φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, **Ὅθωνα**.

Ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἠπειρος, ἡ Μακεδονία, τὰ Λωδεκάνησα καὶ ἡ Κύπρος ἔμειναν εἰς τὴν δουλείαν. Ἡ Κρήτη ἐδόθη εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Αἰγύπτου. Ἡ Σάμος ἀπέκτησε αὐτονομίαν μὲ Χριστιανὸν ἡγεμόνα.

Ἡ Βασιλεία τοῦ Ὅθωνος

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅταν τῆς ἀνεκοινώθη ἡ τροποποίησις τῶν συνόρων καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Ὅθωνος ὡς βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, συνεκάλεσε εἰς συνεδρίασιν τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν.

Ἡ Συνέλευσις συνῆλθε εἰς τὴν Πρόνοιαν (τοῦ Ναυπλίου) τὴν 27 Ἰουλίου 1832 καὶ ἀπεδέχθη τὰς ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων.

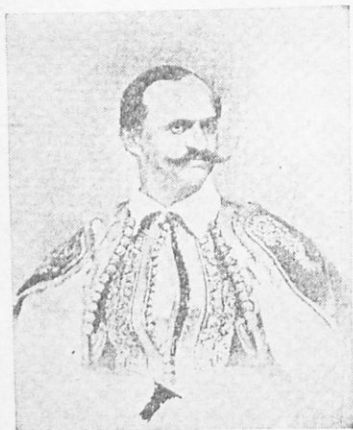
Δὲν ἔπαυσεν ὅμως ποτὲ νὰ σκέπτεται τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς.

Μετὰ 5 μῆνας ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους καὶ ἡ Τουρκία νὰ παραδεθῆ τὰ νέα ὄρια καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀνεξάρτητον βασίλειον.

α'. Ὁ Ὄθων εἰς τὴν Ἑλλάδα· Ἀντιβασιλεία· ἐνηλικίωσις τοῦ Ὄθωνος

Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὁ Α' ἀπεβιβάσθη τὴν 25 Ἰανουαρίου 1833 εἰς τὸ Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον ἦτο τότε πρωτεύουσα τοῦ Κράτους.

Ὁ Ὄθων ἦτο τότε ἀνήλικος. Καὶ διὰ τοῦτο διορίσθη ἀντιβασιλεία ἀπὸ τρεῖς Βαυαροὺς συμβούλους.

Ὄθων ὁ Α' βασιλεὺς
τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους

Ἡ ἀντιβασιλεία ἐκυβέρνησε δύο ἔτη. Εἰργάσθη μὲ προθυμίαν πολλὴν καὶ μὲ περισσοτέραν καλὴν διάθεσιν. Ἐκαμαν στρατὸν τακτικόν, ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους. Ἐκαμαν καλοὺς νόμους. Ἦλθαν ὅμως εἰς προστριβὰς μὲ τοὺς προύχοντας καὶ τοὺς ἀγωνιστάς, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔδειξαν κανένα ἐνδιαφέρον. Ἐτιμώρησαν μάλιστα σκληρῶς τοὺς ἀντιθέτους της. Κατεδίκασε εἰς θάνατον καὶ αὐτὸν τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Πλαπούταν, χωρὶς ὅμως νὰ τολμήσουν νὰ τοὺς ἐκτελέσουν.

Βραδύτερον ἀπεφυλακίσθησαν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγέμισε μὲ τιμὰς τὸν Κολοκοτρώνην. Καὶ ὅτε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1843 ἀπέθανεν ἔθνος καὶ Βασιλεὺς ἔρραιναν μὲ δάκρυα καὶ μὲ ἄνθη τὴν ἐκλιπόντα ἥρωα ἀρχιστρατήγον τοῦ Γένους. Ἡ ἐλευθέρᾳ πατρίδι ἔστησε χάλκινον ἀνδριάντα τοῦ ἥρωος ἐφίππου παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου ἐν Ἀθήναις. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ ἀνδριάντος γράφεται: «Ἐφιππος, χαῖρε γενναῖε, Στρατηγέ, διδάσκων τοὺς λαοὺς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, πῶς οἱ δοῦλοι γίνονται ἐλεύθεροι». Ὁμοίος ἀνδριάς ἔστήθη καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ναυπλίου καὶ μαρμάρινος εἰς τὰ Δεοβενάκια. Τὰ ὄσῳ τοῦ Κολοκοτρώνη μετεφέρθησαν κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 100ετηρίδος ἀπὸ τοῦ Α' Νεκροταφείου

Ἐκείνη ἡμερὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀναπαύονται εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως ἐν Τριπόλει, ἐκεῖ παρὰ τὴν ἑνδοξὸν πύλην τοῦ Ναυπλίου.

Μετὰ δύο ἔτη κατηργήθη ἡ ἀντιβασιλεία (1) διότι ὁ Ὀθων ἐνηλικιώθη καὶ ἀνέλαβε τὰ βασιλικά του καθήκοντα.

Πρωτεύουσα τοῦ Κράτους ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Ὀθωνος ἔγιναν αἱ Ἀθῆναι.

β'. Διοίκησις τοῦ Ὀθωνος—Σύνταγμα

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων καὶ ἡ γενναιοῦψυχος βασίλισσα Ἀμαλία ἦσαν πολὺ δραστήριοι καὶ ἠσθάνοντο πραγματικὰ μεγάλην ἀγάπην διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὠνελεύοντο καὶ ἐφρόντιζαν διὰ τὸ μεγαλεῖον της.

Ἄλλ' ὁ Ὀθων ἐκυβερνοῦσε τὴν χώραν ἐντελῶς αὐταρχικά. Οὔτε Ἐθνοσυνέλευσιν ἐκάλεσε, οὔτε Βουλὴν εἶχε. Καὶ τὴν Κυβέρνησιν διώριζε μόνος του καὶ ὑπὸ προσωπικὴν του εὐθύνην.

Πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἦσαν δυσηρεστημένοι καὶ ἐζητοῦσαν νὰ παραχωρηθῇ Σύνταγμα καὶ νὰ ἐκλεγῇ Βουλὴ.

Οἱ Σύνταγματάρχαι Καλλέργης καὶ Μακρυγιάννης ὀργάνωσαν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν νύκτα τῆς 3 Σεπτεμβρίου ἀνεκόνωσαν εἰς τὸν Ὀθωνα κάτω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τὴν θέλησίν των.

Ὁ Ὀθων ὑπεχώρησεν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ παρεχώρησε Σύνταγμα. Ἐκτοτε ἡ πλατεῖα ἐκεῖνη (κάτω τῶν Ἀνακτόρων) ὠνομάσθη Πλατεῖα Συντάγματος.

Ἀλλὰ καὶ τὸ Σύνταγμα παρεβιάσθη καὶ αἱ δυσαρέσκειαι τοῦ λαοῦ δὲν ἔπαυσαν.

γ'. Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος καὶ ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ὀθωνος

Τότε ἔγινεν ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Ἀφορμὴ τοῦ πολέμου ἦσαν αἱ φιλονεικίαι Ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν διὰ τὴν κατοχὴν τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ὑπεστήριζαν τοὺς καθολικοὺς. Ἡ Ρωσσία ὑπεστήριζε τοὺς ὀρθοδόξους. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς προστασίας τῶν Ἁγίων τόπων, ἀπαίτουσε νὰ ἔχη καὶ τὴν προστασίαν ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων, οἱ ὁποῖοι ἐξοῦσαν εἰς τὴν Τουρκίαν. Τὴν ἀπαίτησιν αὐτὴν

(1) 20 Μαΐου 1835.

(2) ὠνομάσθη εἰς τὰς Ἀθῆνας καὶ ὁδὸς 3ης Σεπτεμβρίου.

ἀπέρριψεν ἡ Τουρκία διότι τὴν ἐθεώρησεν ὡς ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικά της. Τότε ἡ Ρωσσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ Ἄγγλία καὶ ἡ Γαλλία ὑπεστήριξαν τὴν Τουρκίαν καὶ μὲ τὸν στόλον των ἐνίκησαν καὶ κατέστρεψαν τὸν Ρωσσοικὸν στόλον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σεβαστουπόλεως (ἐπὶ τῆς Κριμαϊκῆς χερσονήσου) καὶ διὰ τοῦτο ὁ πόλεμος ὠνομάσθη Κριμαϊκός. Ἡ Ρωσσία ἐδέχθη τὴν εἰρήνην καὶ ὄλοι μαζί ἐγγυήθησαν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας.

Ὁ Ὄθων εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐτάχθη μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ ἐκινήθη νὰ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλίαν. Ἡ Ἄγγλία καὶ ἡ Γαλλία δυσηρηστήθησαν καὶ κατέλαβαν τὸν Πειραιᾶ. Ἡ περίοδος αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ **Κατοχή**.

Ἀπὸ τὴν κατοχὴν καὶ ἔπειτα ὁ λαὸς ἤρχισε νὰ συμπαθῇ τὸν Ὄθωνα. Ἄλλ' ἡ δυσαρέσκεια τῶν Δυνάμεων καὶ ἄλλαι ἀφορμαὶ καὶ παρεξηγήσεις ἐπροκάλεσαν νέαν ἐπανάστασιν, ἡ ὁποία ἐπέτυχεν τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος (10 Ὀκτωβρίου 1862).

Ὁ Ὄθων ἔπειτα ὑπὸ 29 ἐτῶν βασιλείαν ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀμαλίαν ἐπῆγαν εἰς τὸ Μόναχον τῆς Γερμανίας Ἐξῆσεν ἀκόμη πέντε ἔτη. Πάντοτε ἐθεωροῦσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐξόριστον καὶ οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν Ἑλλάδα. Ἐφοροῦσε τὴν Ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ μὲ αὐτὴν ἠθέλησε καὶ ἐτάφη.

Ἐρωτήσεις : Διατί ἐγινε ἡ ἔξωσις τῶν πρώτων βασιλέων ; Πῶς ἔζησε μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ πῶς ἀπέθανεν ὁ Ὄθων ;

Ἡ Βασιλεία τοῦ Γεωργίου Α΄.

Ἀπελευθέρωσις καὶ ἄλλων ἀδελφῶν

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος συνήλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας Ἐθνικὴ Συνέλευσις.

Πρῶτον ἡ Συνέλευσις ἐτροποποίησε τὸ Σύνταγμα τοῦ Ὄθωνος. Ἐπειτα τὴν 18 Μαρτίου 1863 ἐξέλεξε βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ, Γεώργιον, τὸν ὁποῖον εἶχαν προτείνει αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις.

Ἡ Ἄγγλία τότε παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἐπτάνησον, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν της πρὸ πενήντα ἐτῶν.

Ὁ νέος βασιλεὺς ἦτο ἡλικίας 17 ἐτῶν. ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπτὰ μῆνας ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν του καὶ ἐγινε δεκτὸς μὲ πολὺν

ἐνθουσιασμόν. Καὶ ἀπὸ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ἀκόμη ἦτο ψύχραιμος καὶ εἰρηνικός, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α΄ ὅπως ἔμεινε καὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Ἄμέσως ἐπεσκέφθη τὰς Ἰονίους νήσους καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νήσων ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἡ ἔνωσις τῆς Ἑλτανήσου ἐθεωρήθη τὸ πρῶτον δῶρον, πὺν ἔφερεν ὁ νέος βασιλεὺς. Τὸ Ἔθνος διεδήλωσε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν γενναϊδωρίαν της.

Ὁ νέος βασιλεὺς διὰ νὰ φέρῃ ἡσυχίαν εἰς τὸν τόπον καὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ Κράτους, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν νὰ συντομεύσῃ τὴν ψήφισιν τοῦ νέου Συντάγματος.

Καὶ ἐψηφίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864, μὲ Βουλὴν καὶ καθολικὴν ψηφοφορίαν.

Ὁ Βασιλεὺς ὁρίσθη νὰ φυλάττῃ τὸ Σύνταγμα καὶ ἐκράτησε τὸν ὄρον του.

Ἐθνικὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α΄

α΄. Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Κρήτης : (1866)

Ὁ Χεδίβης Ἰσμαὴλ τῆς Αἰγύπτου ἔστειλε Αἰγυπτιακὰ στρατεύματα, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Κρήτην, πὺν τοῦ εἶχε παραχωρήσει ἡ Τουρκία.

Οἱ Κρητῆς ὅμως, πὺν ποτὲ δὲν ἔπαυσαν νὰ ζητοῦν τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἔκαμαν γενικὴν συνέλευσιν εἰς τὰ **Σφακιά** καὶ ἐκήρυσαν τὴν **Ἐνωσιν**.

Οἱ Τοῦρκοι ἔστειλαν πολὺν στρατὸν εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὴν ἀπέκλεισαν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Γεώργιος Α΄
βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιὰ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν βέβαια μὲ τὸ μέρος τῶν Κρητῶν. Ἀλλὰ τὸ ἐπίσημον Ἑλληνικὸν Κράτος, δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ φανερὰ ἐκεῖνο, πὺ ἦτο γενικὴ ἐπιθυμία ὄλου τοῦ Ἐθνους.

Παρὰ τοῦτα ὁμως καὶ ἐθελονταὶ καὶ ἀξιωματικοὶ (1) ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν μητέρα ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφούς. Καὶ ὁ ἐμπορικὸς στόλος τοῦ ἐλευθέρου Κράτους ἐπέτυχε πολλάκις νὰ διασπάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς ἐπαναστάτας.

Οἱ Κρητῆς ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν τρία ὀλόκληρα χρόνια καὶ ἔπαθαν μεγάλας καταστροφάς. Σπουδαῖον σημεῖον τοῦ πολέμου αὐτοῦ εἶναι τὸ περὶ φημον «ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου» (2).

Εἰς τὴν Μονήν τοῦ Ἀρκαδίου εἶχαν καταφύγει πολλὰ γυναικόπαιδα. Οἱ ἐχθροὶ ἐπεχείρησαν νὰ κυριεύσουν τὴν Μονήν. Ὅταν ἐφάνη, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς σωτηρίας τῶν πολιορκουμένων, ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ ἀνέτιναξε τὴν πυριτιδαποθήκην εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ὡσὰν ἄλλος Σαμουὴλ εἰς τὸ Κιοῦγκι, καὶ Γεωργάκης Ὀλύμπιος εἰς τὴν Μονήν τοῦ Σέκκου καὶ Χρῆστος Καψάλης εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἐτάφη εἰς τὰ ἐρείπια καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πολιορκούμενοι καὶ πλῆθος ἐχθρῶν.

Ἡ θυσία τοῦ Ἀρκαδίου ἐσυγκίνησε τὸν κόσμον. Ἀλλὰ ἡ Κρήτη δὲν ἐπέτυχε τὴν ἔνωσιν.

6'. Ἀνησυχία εἰς τὰ Βαλκάνια

Τριάντα χρόνια περίπου, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν καὶ ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Σερβία καὶ ἀνεκηρύχθησαν ἡγεμονίαι.

Ἡ Βουλγαρικὴ φυλὴ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη νὰ ἔχῃ ἐθνικὴν συνείδησιν, οὔτε εἶχεν ἐντοπίους ἀρχηγούς. Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἐθεωροῦσαν ἀπλῶς, ὡς ἓνα Χριστιανικὸν λαόν, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς τῆς Βαλκανικῆς.

Ὁ μέγας Βεζύρης Φουὰτ ὑποψιάζετο κακὰ διὰ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ μίαν ἐνδεχομένην ἔνωσιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Οἱ Ρῶσοι πάλιν ἐσκέπτοντο νὰ χρησιμοποιήσουν τοὺς Βουλγάρους διὰ τοὺς σκοποὺς τῶν.

Ἐξεμεταλλεύθησαν λοιπὸν οἱ Ρῶσοι τοὺς ἀορίστους φόβους τῆς

(1) Ζυμβρακάκης - Κορωνοῖος κ. ἄ.

(2) Πλησίον τοῦ Ρεθύμνου.

Τουρκίας καί, διὰ νὰ ἰκανοποιήσουν τὴν Τουρκίαν, ὤθησαν τοὺς Βουλγάρους νὰ κάμουν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀποσχισθοῦν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οἱ Βούλγαροι ἔκαμαν Ἐξαρχον καὶ ἡ Τουρκία τοῦ ἀνεγνώρισεν ἔδραν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἔγινε τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα.

Οἱ Βούλγαροι λοιπὸν ἔγιναν ὄργανα Ρώσων καὶ Τούρκων διὰ διαφορετικούς σκοποὺς καὶ τῶν δύο.

Τώρα εἰς τὸ 1946 ἐζήτησαν συγγνώμην ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του.

γ'. Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος

Ἡ Βουλγαρία γίνεται ἡγεμονία. Τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος μεγαλώνουν

Εἰς τὰ 1875 αἱ ἐπαρχαίαι Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Εἰς τὸν πόλεμον παρεσύρθη καὶ τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἡ Σερβία καὶ ἡ Βουλγαρία. Οἱ Τούρκοι ἔκαμαν σφαγὰς ἰδίως εἰς τὴν Βουλγαρίαν (ἴσως καὶ διὰ τὴν ἀχαριστίαν της).

Ἡ Ρωσία ἐκήρυξε, διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο, πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Εἰς τὴν ἀναστάτῳσιν αὐτὴν τῆς Βαλκανικῆς ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Ἑλλάς. Ὑπεστήριξεν ἐπισήμως ἐπανάστασιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Κρήτην.

Οἱ Ρῶσοι ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Πλεῦναν καὶ ἔφθασαν ἔως τὸν Ἅγιον Στέφανον ἔξω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τότε ἐπενέβησαν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ ἔγινε γενικὴ ἀνακωχή.

Ἡ Τουρκία ὑπέγραψε συνθήκην εἰρήνης. Διὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς ἡ Βουλγαρία ἀνεκηρύχθη ἡγεμονία. Ἀργότερον (1878) ἐτροποποιήθη ἡ συνθήκη αὐτὴ εἰς τὸ Βερολίνον.

Μὲ τὴν Βερολίνειον συνθήκην :

Ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Σερβία ἀνεγνώρισθησαν βασιλεία ἀνεξάρτητα.

Ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη ἐδόθησαν εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἡ Βουλγαρία ἔγινεν ἡγεμονία ὑποτελῆς εἰς τὸν Σουλτᾶνον.

Ἀνεγνώρισθη ἡ αὐτονομία τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (ἀλλὰ αὐτὴν τὴν ἐπῆρε τὸ 1885 ἡ Βουλγαρία).

Καὶ ἡ Ἑλλάς ἔλαβε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἡπειρον μόνον τὴν περιφέρειαν τῆς Ἁρτας.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἡ Τουρκία παρέδωκε μὲ σύμβασιν εἰς τὴν

Ἄγγλιαν τὴν Ἑλληνικὴν νῆσον Κύπρον ἀντὶ φόρου, διὰ νὰ τὴν ἔχῃ ὡς «στρατιωτικὸν σταθμὸν».

δ'. Αἱ Δυνάμεις—ἐκτὸς τῆς Γαλλίας— ἀποκλείου τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος

Εἰς τὰ 1885 ἡ Βουλγαρία κατέλαβε διὰ τῆς βίας τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν.

Ἡ Σερβία καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐστενοχωρήθησαν διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς Βουλγαρίας. Ἡ Σερβία ἐβάδισε κατὰ τῆς Σόφιας. Ἄλλ' ἐνικήθη. Ὁ πόλεμος ἐκράτησε μόνις δύο ἑβδομάδας.

Ἡ Ἑλλὰς ἔκαμε Πατριωτικὸν δάνειον ἀπὸ 300 ἑκατομμύρια καὶ ἐπεστράτευσεν δύο ἡλικίας. Ἄλλ' αἱ Δυνάμεις, πλὴν τῆς Γαλλίας, ἀπέκλεισαν τὸν Πειραιᾶ καὶ ὅλα τὰ παράλια καὶ ἐζήτησαν ἀποστράτευσιν. Ἡ Ἑλλὰς ὑπεχώρησεν.

Ἐπηκολούθησαν χρόνια ἡσυχίας καὶ ἐσημειώθη πρόοδος καὶ προοδος καὶ προκοπὴ τοῦ ἔθνους. Ἐγίναν σιδηρόδρομοι· ἐνισχύθη ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικόν· ἔγιναν δημόσια ἔργα.

ε'. Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897 Ἡ Κρήτη αὐτόνομος ὑπὸ τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον

Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἡσυχίαν εἰς τὴν Κρήτην, ἔκαμαν τὴν Σύμβασιν τῆς Χαλέπας, δηλ. Συνταγματικὸν χάρτην, ποῦ ὥριζε τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως.

Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι συχνὰ παρεβίαζαν τὴν Σύμβασιν καὶ αἱ ταραχαὶ εἰς τὴν Μεγαλόνησον δὲν ἔλειπαν ποτέ. Ἀπὸ τοιαύτας ἀφορμὰς ἔγιναν σφαγαὶ εἰς τὴν Κρήτην τὸ 1896. Οἱ Κρηῖτες ἐπανεστάτησαν καὶ ἐκήρυξαν πάλιν τὴν ἔνωσιν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας κατέφθασαν πολλοὶ Κρηῖτες πρόσφυγες καὶ ὁ λαὸς ἐζήτηι ἐπέμβασιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλικὰ ὑπὸ τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον ἐκινήθησαν πρὸς τὰ νερὰ τῆς Κρήτης καὶ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Βάσσον ἀπεβιβάσθη πλησίον εἰς τὰ Χανιά καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐκήρυξαν αὐτόνομον τὴν Κρήτην, τὴν ἀπέκλεισαν καὶ ἐπροσπαθοῦσαν νὰ εὔρουν τρόπον συμβιβασμοῦ.

Ἡ Τουρκία δὲν παρεδέχετο καμμίαν λύσιν καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος (8 Ἀπριλίου 1897).

Ὁ πόλεμος ἐκράτησεν ἓνα μῆνα. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος δὲν ἠμπόρεσε νὰ δράσῃ, διότι τὸν ἠμπόδιζαν αἱ Δυνάμεις. Ὁ στρατὸς μὲ δύο Μεραρχίας μόνον ἔκαμε θαύματα ἀνδρείας εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Ἄλλ' ἦτο ὀλίγος καὶ ἀνέτοιμος καὶ διὰ τοῦτο ἐνικήθη εἰς τὸν Δομοκόν.

Ἐπενέβησαν τότε αἱ Δυνάμεις καὶ ἐγένινεν εἰρήνη. Ἡ Ἑλλὰς ἐπλήρωσε 100 ἑκατομμύρια ἀποζημίωσιν.

Ἡ Κρήτη ἐκηρύχθη αὐτόνομος μὲ Ἀρμοστήν τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον.

στ'. Οἱ ἀγῶνες ἐπικρατήσεως μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Μακεδονίαν

Ἀμέσως μόλις ἐλευθερώθησαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἐδυνάμωσαν, ἐσκέφθησαν νὰ γίνουν καὶ Μεγάλοι καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τὰ γειτονικά κράτη. Ἐκεῖνο, πού περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τοὺς ἐνδιέφερε τότε καὶ τοὺς σκανδαλίζει ἀκόμη, ἦταν ἡ Μακεδονία. Καὶ ἐκεῖ ἐτοποθέτησαν τὴν δρᾶσιν των.

Τὴν Μακεδονίαν τὴν κατεῖχαν τότε οἱ Τοῦρκοι. Οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὰ 1900 ὠργάνωσαν σώματα κομιτατζήδων καὶ τὰ ἔστειλαν εἰς τὴν Μακεδονίαν μὲ τὸ πρόσχημα νὰ πάρουν δῆθεν μὲ τὸ μέρος τῆς Ἐκκλ. Ἐξαρχείας καὶ τοὺς βουλγαροφώνους Χριστιανούς τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον. Πραγματικὰ ὅμως, διὰ νὰ ἐξαφανίσουν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον καὶ νὰ ἐκβουλαρίσουν τὴν Μακεδονίαν.

Οἱ Ἕλληνες ἐνόησαν ἀμέσως τὰ ὑπουλα καὶ καταχθόνια σχέδια τῶν Βουλγάρων. Ἐσχηματίζοντο λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἔνοπλα σώματα, ἐπερνοῦσαν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἠγωνίζοντο γενναιότατα κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Τοῦρκοι ἔκλειναν τὰ μάτια, διότι συμφέρον εἶχαν νὰ ἀλληλομισοῦνται Βούλγαροι καὶ Ἕλληνες καὶ νὰ ἀλληλοεξοντώνωνται, διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ποτὲ αὐτὴ ἡ Τουρκία ἀπὸ τὴν τυχὸν ἔνωσιν τῶν Βαλκανικῶν λαῶν.

X. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 9

ζ'. Ἡ Σουλτανικὴ ἀπολυταρχία καὶ οἱ Νεότουρκοι. Ἡ Ἑλλάς ἀνασυγκροτεῖται

Ἡ κακοδιοικήσις εἰς τὴν Τουρκίαν ἦτο μία ἀφορμὴ, πού ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμίκραιναν τὰ ὄρια τῆς Τουρκίας. Ὁ τελευταῖος μάλιστα Σουλτᾶνος Ἀβδοῦλ Χαμίτ ἦτο ὁ ἀπολυταρχικώτερος Μονάρχης τοῦ κόσμου ὅλου. Ὅλα δὲ τὰ πράγματα ἐμαρτυροῦσαν, ὅτι ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας δὲν ἐπρόκειτο νὰ κρατήσῃ πολὺν καιρὸν ἀκόμη.

Πολλοὶ Τοῦρκοι προωδευμένοι (οἱ Νεότουρκοι) ἔβλεπαν τὴν κατάστασιν καὶ ἐξήτοῦσαν ἀφορμὴν καὶ εὐκαιρίαν νὰ ἀναγκάσουν τὸν Σουλτᾶνον νὰ τροποποιήσῃ τὴν διοίκησίν του, διὰ νὰ προλάβουν τὴν διάλυσιν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους.

Καὶ ἐπανεστάτησαν οἱ Νεότουρκοι. Ὁ Σουλτᾶνος ἔντρομος παρεχώρησε Συνταγματικὰς ἐλευθερίας. Οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ ἐχάρησαν, διότι ἐνόμισαν, ὅτι θὰ ἔχουν τουλάχιστον τὴν προσωπικὴν των ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν, πού δὲν εἶχαν μὲ τὸ ἀπολυταρχικὸν καθεστῶς.

Ἄλλ' ὁ Σουλτᾶνος μετὰ 9 μόνον μῆνας ἐκινήθη κατὰ τῶν Νεοτούρκων. Ἀπέτυχεν ὅμως ἐξεθρονίσθη καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων.

Οἱ Κρητες ἐθεώρησαν κατάλληλον τὴν ἐποχὴν καὶ ἐκήρυξαν καὶ πάλιν τὴν Ἐνωσίν των μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Ἡ Ἑλλάς εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν προστασίαν τῆς Κρήτης ἀπὸ τὰς Δυνάμεις. Δὲν ἦτο δὲ καὶ καθόλου ἔτοιμος καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι **δὲν δέχεται τὴν Ἐνωσιν!**

Οἱ Νεότουρκοι ἐγνώριζαν τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά, διὰ νὰ στερεωθοῦν καλύτερον εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῆς χώρας των, δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν δήλωσιν αὐτὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐπὶ πλέον ἐπίεζαν μὲ κάθε τρόπον τοὺς Ἕλληνας τῆς Τουρκίας καὶ ἐχλεύαζαν τὴν Ἑλλάδα μὲ πολλὴν ἀπρέπειαν.

Αὐτὸ ἦτο ἀφορμὴ νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανάστασις (ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909), ἡ ὁποία ἀνέθεσεν εἰς ἐκλεκτοὺς ἄνδρας τὴν ταχεῖαν ἀνασυγκρότησιν τῶν Ἐθνικῶν δυνάμεων.

η'. Οἱ Βαλκανικοὶ Πόλεμοι

1. Ἡ Ἱταλία καταλαμβάνει τὴν Τριπολίτιδα καὶ τὴν Κυρηναικὴν εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

2. Ἕλληνες—Σέρβοι—Μαυροβούνιοι—Βούλγαροι κατὰ τῆς Τουρκίας.

3. Ἡ δολοφονία τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α΄

4. Ἡ Συνθήκη εἰρήνης.

5. Ἕλληνες—Σέρβοι—Ρουμᾶνοι καὶ Τοῦρκοι κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους σκοποὺς τῶν Νεοτούρκων ἦτο νὰ ἀνανεώσουν τὸ Κράτος των, νὰ κάμουν προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ νὰ τοῦ δώσουν ἐνότητα. Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἐνότητα ἐπέεσαν πολὺ ὄλους τοὺς Χριστιανικοὺς λαοὺς καὶ ἰδίως τοὺς Χριστιανοὺς κατοικοὺς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Τότε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐκήρυξε τὴν ἐκκλησίαν ἐν διωγμῷ, ἡ Βουλγαρία διεμαρτυρήθη καὶ ἐπανεστάτησεν ἡ Ἀλβανία. Καὶ φυσικὰ ἤρχισε μία κάποια ἀόριστος κατ' ἄρχας συνεννόησις τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς, καὶ ἐπεκράτησε κάποια σύγχυσις. Ἐπ' αὐτῇ εἰς τὴν παραζάλην αὐτὴν οἱ Ἰταλοὶ ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ κατέλαβαν τὴν Κυρηναικὴν, τὴν Τριπολίτιδα καὶ τὰ Δωδεκάνησα.

Ἐνῶ ἀκόμη ἐκρατοῦσε ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος, τὰ Βαλκανικὰ κράτη κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ νὰ συμφωνήσουν εἰς τὰς ἐνεργείας των μετὰ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, τὸ Μαυροβούνιον ἔκαμαν συμμαχίαν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1912 καὶ ἐξήτησαν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν αὐτονομίαν. Οἱ Τοῦρκοι ἀπέρριψαν τὰ αἰτήματα καὶ ἐξεργάγη πόλεμος τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1912.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ΙΒ΄

Οἱ Σέρβοι ἔφθασαν ἕως τὰ Σκόπια. Οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Τζατάλτζαν (πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως), οἱ Μαυροβούνιοι ἐπολιόρκησαν τὴν Σκόδραν.

Οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν στρατὸν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὸν Βασιλικὸν ἀρχιστράτηγον Διάδοχον Κωνσταντῖνον ἐπέρασαν τὴν Ἐλασσῶνα, ἐκέκρδισαν τὴν πολύνεκρον νίκην τοῦ Σαρανταπόρου, ἠλευθέρωσαν τὰ Σέρβια, τὴν Κοζάνην, τὰ Γρεβενά, τὴν Βέροιαν, τὴν Νάουσαν, τὴν Φλώριναν καὶ τὴν 26 Ὀκτωβρίου ἐδέχθησαν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς Προξένους τῶν Δυνάμεων τὰς κλεῖδας τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη ἀμέσως ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α΄.

Διὰ τῆς στρατιᾶς Ἡραίου ὑπὸ τὸν Σαπουνιζάκη ἠλευθέρωσαν τὴν Ἡπειρον καὶ ἔφθασαν μέχρι τῶν Ἰωαννίνων, τὰ ὅποια ἐπολιόρκησαν.

Ταῦτοχρόνως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὸν Τουρκικὸν εἰς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελίων καὶ ἠμπόδιζε τὴν μεταφορὰν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπληθύνωνε τὰς νήσους Κρήτην, Χίον, Λέσβον, Σάμον, Ἰμβρον, Θάσον, Τένεδον καὶ τὰς ἄλλας μικροτέρας νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Κατὰ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ἡ Τουρκία δὲν εἶχε εἰς τὴν κατοχὴν τῆς τίποτε πλέον ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὅποια καὶ διέτρεχε σοβαρὸν κίνδυνον, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν, τὴν Σκόδραν καὶ τὰ Ἰωάννινα καὶ αὐτὰ ὅλα πολιορκούμενα.

Ἦλθε τὸ 1913 καὶ ἐξακολουθοῦσαν αἱ πολιορκίαι, ὁπότε δύο σπουδαῖαι Ἑλληνικαὶ νίκαι ἐπέφεραν ἀποφασιστικὸν κτύπημα.

Ἡ μία ἦτο ἡ **περίφημος ναυμαχία τῆς Ἑλλης**, ὅπου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Παῦλον Κουντουριώτην (ἐκτὸς ἄλλων μικροτέρων ἀλλ' ἐνδόξων ναυμαχιῶν) κατεναυμάχησε παρὰ τὸ Ἀκρωτήριο τῆς Ἑλλης ὀλόκληρον τὸν Τουρκικὸν στόλον (6 Ἰανουαρίου 1913).

Καὶ ἡ ἄλλη ἦτο ἡ **ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων**, πὺν κατορθώθη μὲ ἀριστοτεχνικὴν στρατηγικὴν περικύκλωσίν των ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν, διοικούμενον ἀπὸ τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον. Τὴν ἄλωσιν ἠκολούθησεν ἡ ἐκπόρθησις τοῦ περιφήμου φρουρίου **Μπιζάνι**, τὸ ὁποῖον ἠγαγκάσθη νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον ὁ ὑπερασπι-

στῆς τοῦ φρουρίου παλαιὸς συμμαθητῆς του εἰς στρατιωτικὴν Σχολὴν τῆς Γερμανίας Ἐσσάτ Πασσᾶς (21 Φεβρουαρίου 1913).

Ἡ ἀλωσις τῶν Ἰωαννίνων ἦτο τὸ στεφάνωμα τῶν Ἑλληνικῶν ἀγώνων καὶ ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ὀλίγον βραδύτερον Βούλγαροι καὶ Σέρβοι ἠνωμένοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἀδριανούπολιν.

δ'. Ἡ Δολοφονία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἡρωϊκὸς Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ τὸ ἔνδοξον ναυτικὸν ἔθραναν τὰ δεσμὰ μιᾶς 400ετοῦς σκλαβιάς, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ πανηγυρικὰς τελετὰς ἐώρταζε τὰ χαρμόσυνα γεγονότα, ἐπληξε τὴν Ἑλλάδα εἴδησις ἀπαισία :

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐδολοφονήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τὸ θλιβερὸν ἀγγεῖμα συνεχλόνησε καὶ κατασυνεκίνησε τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, τὸ ὁποῖον σύσσωμον ἐκήδευσε τὸν ἔνδοξον βασιλέα του μετὰ μεγάλου πένθους (5 Μαρτίου 1913).

Εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθε τότε ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος ΙΒ'.

ε'. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου

Ἡ Τουρκία ἐβλεπε πλέον, ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀλλάξῃ τὴν κατὰστασιν καὶ ὅτι ἡ παράτασις τοῦ πολέμου θὰ ἦτο ἄσκοπος. Βιαιωμένη καὶ ἐξήτησεν ἀνακωχὴν. Ἡ ἀνακωχὴ ἔγινε δεκτὴ καὶ προπαρασκευάσθη ἡ εἰρήνη, ἡ ὁποία ὑπεγράφη εἰς τὸ Λονδίνον (17 Μαΐου 1913). Κατ' αὐτὴν ὁ Σουλτάνος παρεχώρησεν εἰς τοὺς συμμάχους τὰ μέρη, ὅσα εἶχαν καταλάβει ἀπὸ τὰς Εὐρωπαϊκὰς κτήσεις του.

Ἐρωτήσεις : Πόσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Γεώργιος Α' ; Ποῖα εὐτυχῆ γεγονότα ἔλαβον χώραν ἐπὶ τῆς βασιλείας του ; Καταγράψετε τὰ ἀπελευθερωθέντα μέρη καὶ σημειώσατε χρονολογίαν τῆς ἀπελευθερώσεώς των ;

Οἱ Σύμμαχοι εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας

Πρὶν νὰ φθάσῃ ἀκόμη ἡ ὥρα τῆς διανομῆς, ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἰρήνην, εἶχαν παρατηρηθῆ πολλὰ ὑποποτι ἐνέργειαι τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ χωνέψουν τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Καὶ τοὺς Σέρβους δὲν τοὺς ὑπελόγιζαν. Οὔτε ἀνεγνώριζαν τὴν βοήθειάν των εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Πολλάκις ἤρχοντο εἰς συγκρούσεις οἱ Βούλγαροι μὲ Σέρβους καὶ Ἑλληνας καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἐπετράπη εἰς τοὺς Βουλγάρους—ἕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ μας—νὰ διαχειμάσουν ὑπὸ τύπον φιλοξενείας, δύο τάγματα βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Τὴν δύναμιν τῶν ταγμάτων αὐτῶν τὴν ἠῤῥησαν ὑποῦλως καὶ παρανόμως οἱ Βούλγαροι εἰς δύναμιν Μεραρχίας. Καὶ εἰς τὸ Παγκαῖον κατέλαβαν Ἑλληνικὰς θέσεις οἱ Βούλγαροι. Καὶ Ἑλληνικὸν πολεμικὸν ἔκανονιοβόλησαν πλησίον τῆς Καβάλας. Καὶ ἄλλας πολλὰς δολιότητας ἔδειξαν.

Ἄλλ' ὅταν ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς διανομῆς ἔδειξαν, ὅτι εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ πάντοτε ἄμετροι εἰς φιλοδοξίαν Βούλγαροι, οἱ πάντοτε μεγαλομανεῖς Βούλγαροι. Ὅλα τὰ ἤθελαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των.

Ἡ Ρωσία ἐζήτησε νὰ ἐπεμβῇ ὡς διαιτητής. Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι δὲν ἐδέχθησαν.

Τότε ἡ Ἑλλάς καὶ Σερβία ὑπέγραψαν μυστικὴν συμμαχίαν. Οἱ Βούλγαροι τὴν 17 Ἰουνίου 1913 ἐπετέθησαν αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων.

Οἱ Σέρβοι μετὰ πολυήμερον ἀγῶνα κατώρθωσαν νὰ φέρουν τοὺς Βουλγάρους πάλιν εἰς τὰ παλαιὰ των σύνορα.

Ἄλλὰ τὸν κύριον ὄγκον τῶν δυνάμεών των οἱ Βούλγαροι τὸν ἔθρῃψαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες ἠχμαλώτισαν ἀμέσως τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπειτα ἐτράπησαν εἰς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀνέτρεψεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς παντοῦ τοὺς θρασεῖς, ἀλλὰ καὶ τραχεῖς πολεμιστὰς Βουλγάρους. Ἐγραψε τὴν ἀθάνατον ἐποποιίαν τοῦ Κιλκίς, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ λόγχη κατήγγησε ὅλους τοὺς κανόνας τοῦ πολέμου, καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ ἀριστοτεχνικὰ ὀργανωμένας θέσεις. Ἐξετόπισεν ἕστερα ἀπὸ φοβερὰ βίαιον ἀγῶνα τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν (¹) Κλεισούραν (Δεμιρ - Ἰσάρ), τοὺς ἐσάρωσε ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἐγραψε σελίδας δόξης καὶ θριάμβου εἰς τὰ

(1) Ἰδὲ Βυζ. Ἱστορίαν. Ἐδῶ ὁ Βουλγαροκτόνος πρὸ 900 ἐτῶν εἶχε καταστρέψει τοὺς Βουλγάρους.

στενά τῆς Κρέσνας. Καὶ ἐπροχώρησεν ἀκράτητος πρὸς τὰ παλαιὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἐνῶ ὁ στρατὸς τῶν ἀνδρείων . . . ἔφυγε κατεντροπισμένοι καὶ ἀποδεκατισμένοι.

Ἦτο τέλος Ἰουνίου τότε, ὁπότε ἐπενέβη καὶ ἡ Ρουμανία, διὰ τὴν ἐμποδίσει τὴν ἡγεμονίαν τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς ἔφθασε χωρὶς μάχην πλησίον τῆς Σόφιας.

Καὶ ἡ Τουρκία ἀκόμη ἐπετέθη καὶ αὐτὴ κατὰ τῆς ἀπλήστου Βουλγαρίας καὶ ἀνέκτησε τὴν Ἀδριανούπολιν. Τότε ὁ Φερδινάνδος (βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας) ἐζήτησε τὴν μεσολάβησιν τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας.

Ἐγένετο ἀνακωχὴ τὴν 17 Ἰουλίου 1913 καὶ μετὰ 10 ἡμέρας ὑπεγράφη εἰς τὸ Βουκουρέστιον συνθήκη εἰρήνης.

Ἡ Βουλγαρία ἐπῆρε μέρος τῆς Β. Α. Μακεδονίας. Ἡ Σερβία τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν καὶ ἡ Ρουμανία τὴν Δομβρουτσάν. Ἡ Ἑλλὰς ἐπῆρε τὴν νότιον Μακεδονίαν καὶ ἡ Τουρκία ἐκράτησε τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν περιφέρειάν της.

Τουρκία καὶ Δυνάμεις ἀνεγνώρισαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Ἐρωτήσεις : Πότε ἐγένετο ὁ β'. βαλκανικὸς πόλεμος ; Ἐνθυμίσθε ποίας ἀφορμὰς ἔδωκαν οἱ Βούλγαροι ; Ποῖος ἦτο ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Βουλγάρων ; Ποῦ ἐγένετο ἡ συνθήκη εἰρήνης καὶ πότε ; Τί ἐξησφάλισεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτόν ;

Ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος 1914—1918

Ἐληξαν οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι. Ἡ Ἑλλὰς ἐξῆλθε νικήτρια. Δὲν ἐστρώθη ὅμως νὰ ἐπαναπαυθῆ εἰς τὰς δάφνας τῆς δόξης της.

Ἐπεδόθη μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ ὄρεξιν εἰς τὴν διοργανώσιν τῶν νέων ἑδαφῶν καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἀνόρθωσίν της.

Ὅποτε, ἐντελῶς ἀπροόπτως, ἐξερράγη τὸν Ἰούλιον 1914 ὁ πρῶτος **Εὐρωπαϊκὸς ἢ Παγκόσμιος Πόλεμος**. Ἀφορμὴ ἦτο ἡ δολοφονία τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρίας εἰς τὸ Σεράγιεβον τῆς Βοσνίας ἀπὸ Σέρβον φοιτητὴν.

Τότε ὅλος ὁ κόσμος διηρέθη εἰς δύο ἀντίπαλα στρατότεδα. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἦσαν : ἡ Αὐστρία, ἡ Γερμανία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία (Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι). Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο : ἡ Γαλλία,

Ἑγγλία, Ἱταλία, Ρωσία (Ἀντάντ). Βραδύτερον προσετέθησαν καὶ ἄλλα μικρότερα κράτη μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἑλλάς.

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἔλαβαν μέρος εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἦσαν περισσότερο ἀπὸ 60 ἑκατομμύρια. Καὶ τὰ φονικά μέσα, ποὺ ἐχρησιμοποίησαν οἱ ἐμπόλεμοι ἦσαν πρωτοφανῆ καὶ καταστρεπτικώτατα.

Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ὑπερβολικὴν δύναμιν καὶ ἦσαν ἄριστα προετοιμασμένοι. Διὰ τοῦτο ἐπέτυχαν εἰς τὸ διάστημα τῶν δύο πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου νὰ γίνουν κύριοι ὁλοκλήρου τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Τότε συνέβησαν δύο μεγάλα γεγονότα, ποὺ εἶχαν πολλὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου :

Πρῶτον : Εἰς τὴν Ρωσίαν ἐξεργάγη ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις. Ἐπεκράτησαν οἱ Μπολσεβίκοι (Κομμουνισταὶ) καὶ ἡ Ρωσία δὲν εἶχε δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον.

Δεύτερον : Ἐπενέβη εἰς τὸν πόλεμον, καὶ μάλιστα μὲ τὸ μέρος τῶν συμμάχων (Ἑγγλων—Γάλλων—Ἱταλῶν) ἡ Ἀμερικὴ.

Οἱ Σύμμαχοι μὲ τοὺς στόλους των ἀπέκλεισαν ὅλας τὰς θαλάσσας· οἱ Γερμανοὶ μὲ τὰ ὑποβρύχιά των ἐτορπίλιζαν τὰ συμμαχικὰ πλοῖα καὶ ἀντιθέτως οἱ Σύμμαχοι ἐτορπίλιζαν τὰ Γερμανικά. Καὶ ὄχι μόνον ἡ Γερμανία καὶ οἱ Σύμμαχοί της, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔδοκίμασε στερήσεις καὶ κακουχίας ἀπεριγράπτους.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπεβίβασαν στρατὸν εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ ἠνωμένοι στρατοὶ τῶν Συμμάχων ἀπετέλεσαν τεραστίαν πολεμικὴν δύναμιν. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτὴν διέλυσαν τὸν Γερμανικὸν στρατὸν. Καὶ ἡ Γερμανία ἐζήτησεν εἰρήνην.

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἡ εἰρήνη

Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐκράτησεν οὐδετερότητα εὐμενῆ πρὸς τοὺς συμμάχους (πρὸς τὴν Ἀντάντ). Ὑστερα ἀπὸ δύο ἔτη οἱ πολιτικοὶ τῆς χώρας διεφώνησαν. Ἡ μία πολιτικὴ μερὶς ὑπὸ τὸν Ἐλευθ. Βενιζέλον ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Ἀντάντ καὶ ἐσχημάτισε προσωρινὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀργότερα οἱ Σύμμαχοι ἐπέτυχαν νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον, τὸν Διάδοχον καὶ ὅλην τὴν Βασ. οἰκογένειαν. Βασιλεὺς ἀνεκηρύχθη τότε ὁ τριτότοκος υἱὸς τοῦ Κωνσταντῖνου Ἀλέξανδρος Α'. Τότε ὅλη ἡ Ἑλλάς ἠνώθη καὶ ἐτάχθη μὲ τοὺς συμμάχους.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπολέμησε μὲ πολλὴν γενναιότητα τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Τούρκους. Οἱ σύμμαχοι κατέλαβαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ἐστάλη καὶ ὀλίγος Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ Ἑλληνικὸς στόλος ἠγκυροβόλησεν εἰς τὰ νερά τοῦ Κερατιοῦ.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1919 ἤρχισαν εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῶν Βερσαλλιών (τῆς Γαλλίας) μακραὶ συζητήσεις καὶ τὴν 28 Ἰουλίου 1919 ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη.

Εἰς τὸν χρόνον τῆς Εὐρώπης ἔγιναν μεγάλαι μεταβολαί: Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Οὐγγαρία ἐχωρίσθησαν καὶ ἔγιναν μικραὶ Δημοκρατίαι. Ἡ Πολωνία ἔγινε κράτος ἀνεξάρτητον. Ἐπίσης καὶ ἡ Τσεχοσλοβακία. Ἡ Γαλλία ἐμεγάλωσε τὰ ὄριά της πρὸς Ἀνατολάς. Ἡ Σερβία ἔγινε μεγάλο κράτος μὲ τὸ ὄνομα Γιουγκοσλαυία. Ἡ Βουλγαρία περιορίσθη, ἡ Ρουμανία ἐμεγάλωσε. Καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐλάμβανε τὴν Θράκην ἕως τὴν Τζατάτζαν καὶ ἕως τὴν Καλλίπολιν καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Σμύρνης.

Αἱ ἐκάστοτε διαφοραὶ τῶν Ἐθνῶν θὰ ἐλύοντο ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν (Κ.Τ.Ε.).

Ἡ περιπλοκὴ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ

Εἰς ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔπαθε πολλὰς καταστροφάς.

Ἀλλὰ τὴν ὥρην ἀπὸ τὴν εἰρήνην τὰ πράγματα εἶναι πολὺ διαφορετικά. Ἡ Ἑλλὰς γίνεται μεγάλη πρὸς Β. μὲ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἡ Σμύρνη μὲ τὴν ἐνδοχώραν της ἔχει καταληφθεῖ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ ἀναδιοργανώνεται μὲ Ἑλληνικὴν διοίκησιν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἶναι μόνος του εἰς τὸ γαλανὸν Αἰγαῖον.

Διὰ Δημοψηφίσματος ἐπανῆλθε τότε εἰς τὸν θρόνον ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Ἀλέξανδρος Α' εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ ἀτύχημα.

Ἀλλ' ἐνῶ τὰ πράγματα ἐφαίνοντο τόσον αἴσια διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνῶ τὸ μέλλον προοιωνίζετο λαμπρὸν, αἴφνης ἐπῆλθε τρομερὰ ἀλλαγὴ.

Ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Κεμάλ Ἀτατούρκ μὲ κέντρον τὴν Ἀγκυραν ὠργάνωσε στρατὸν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ ἔγινεν ἐπικίνδυνος ἐχθρός. Οἱ Ἕλληνες ἐσκέφθησαν νὰ διασχίσουν τὴν Ἀλμυρὰν Ἐρημον καὶ νὰ κτυπήσουν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ κέντρον τῆς ὀργανώσεώς του.

Τὸ σχέδιον ἦτο βέβαια τολμηρόν· ἀλλ' ὄχι καὶ ἀδύνατον. Ἐπιτυχῶς ἔλειψε τότε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν Συμμάχων. Ἡ χώρα ἐγκατελείφθη εἰς τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις καὶ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιθέσῃ. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔφθασε μέχρι τοῦ Σαγγαρίου, ἀλλ' ἠττήθη εἰς τὸ Ἄφρον Καραχισάρ καὶ ὑπεχώρησε. Καὶ ὁ τουρκικὸς στρατὸς διέπραξε τότε κάθε εἶδους καταστροφὴν. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅσοι δὲν ἐσφάγησαν, ἐγκατέλειψαν τὴν Πατρίδα των καὶ ἀγεληδὸν ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα (Αὐγούστος 1922), σύροντες παντοῦ τὰ ῥάκη τῆς συμφορᾶς των.

Αἱ ἔνοπλοι Δυνάμεις ἐπαναστατοῦν

Ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἐπανέρχονται συντετριμμένοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀναζητοῦν τὰ αἷτια τῆς καταστροφῆς καὶ τὰ εὐρίσκουν εἰς τὴν πολιτικὴν, ποὺ ἠκολούθησεν ἡ χώρα. Καὶ ἐπαναστατοῦν. Συγκροτοῦν Ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν. Ἀναβιβάζουν εἰς τὸν θρόνον τὸν Γεώργιον Β' (ἔως τότε Διάδοχον), τιμωροῦν τοὺς πολιτικοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· στρέφουν τὴν προσοχὴν των εἰς τὸν στρατόν. Καὶ κατορθώνουν νὰ ἀνασυντάξουν καὶ παρατάξουν εἰς τὴν Θράκην στρατὸν συγχρονισμένον καὶ ἀξιόμαχον.

Μὲ ἀυτὰ ἐπέτυχαν νὰ μετριάσουν τὰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις τῶν Τούρκων εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης καὶ νὰ ὑπογράψουν τὴν καλλίτεραν δυνατὴν εἰρήνην εἰς τὴν Λωζάνην τὸν Ἰούλιον τοῦ 1923.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχασε τὰ κέρδη τῆς ὄλα εἰς τὴν Θράκην καὶ ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν.

Τὸ πλῆθος τῶν προσφύγων, ποὺ κατέκλυσε τὴν Ἑλλάδα ἀνήρχετο εἰς 1.500.000 καὶ πλέον ἄτομα καὶ τὸ οἰκονομικὸν βάρος τῆς Ἑλλάδος ἐγένε τεράστιον.

Διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὴν κατάστασιν ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ἐκάλεσε τὸ 1924 Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις διὰ νὰ εὖρη κάποιαν διέξοδον εἰς τὴν τραγικὴν κατάστασιν κατήργησε τὴν Βασιλείαν καὶ ἐγκαθίδρυσε Δημοκρατίαν, ἡ ὁποία ἐκράτησεν 11 ἔτη. Κατὰ τὸ 1935 κατηργήθη πάλιν ἡ Δημοκρατία καὶ ἐπανῆλθεν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β'.

Ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης τῆς Λωζάννης καὶ ἔπειτα αἱ Ἑλληνοτουρκικαὶ σχέσεις προώδευσαν καταπληκτικὰ καὶ τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1930 ὑπεγράφη εἰς τὴν Ἀγκυραν «Συνθήκη φιλίας» μετὰ τῶν δύο χωρῶν.

Ἀπὸ τότε αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν προώδευσαν ἀκόμη περισσότερον καὶ σήμερον Ἑλλάς καὶ Τουρκία εὐρίσκονται εἰς ἐγκάρδιον συνεννόησιν, διότι καὶ τὰ συμφέροντά των εἶναι κοινὰ καὶ οἱ ἐνδεχόμενοι κίνδυνοι ἐπίσης κοινοί.

Ἐρωτήσεις : Ποῖα ἐδάφη κατέλαβεν ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ; Πόσον ἔβλαψεν ἡ ἀπότυχία τῆς Μ. Ἀσίας ;

Ἀρχίζει ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος

Ἡ ἡττημένη τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου Γερμανία, ὅσο δὲν ἔπανε νὰ μνησικακῆ, ἄλλο τόσο δὲν ἔπανε νὰ προπαρασκευάζεται διὰ τὴν ἐκδίκησιν.

Σχεδὸν χωρὶς, οὔτε καὶ τυπικὴν δικαιολογίαν, ἔκαμεν ἕναρξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου τὸν Αὐγούστου τοῦ 1939.

Οἱ ἐπιτιθέμενοι καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν εἶναι οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι τῶν Ἰάπωνες καὶ Ἰταλοί. Ἀντίθετοι εἶναι τώρα ὅλη ἡ Εὐρώπη μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ρωσίαν. Ἡ Ἀμερικὴ συμπαθεῖ καὶ βοηθεῖ τοὺς Ἀγγλους, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὸν ἀγῶνα.

Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν οἱ στρατοὶ εἶναι μηχανοκίνητοι, αἱ δυνάμεις τοῦ ἀέρος καταπληκτικαί, οἱ στόλοι μεγάλοι, τὰ πολεμικὰ μέσα τεράστια, τὰ ὄπλα θανάτου ἀπαίσια.

Εἰς ὀλίγων ἑβδομάδων διάστημα ἡ Γερμανία κατέλυσε τὸ Πολωνικὸν Κράτος, διέλυσε τοὺς στρατοὺς Γαλλίας καὶ Βελγίου καὶ ἐξήπλωθη εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἀπειλοῦσε ἀπόβασιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ Ἀγγλία ἀμύνεται μόνη !

Ὁ Ἰταλοελληνικὸς πόλεμος

Ἡ Ἑλλάς καθ' ὅλον τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ δευτέρου αὐτοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ἐκράτησε πραγματικὴν οὐδετερότητα (οὐσιαστικὴν καὶ τυπικὴν) ἀσχέτως ἂν ἡ πατροπαράδοτος συμπάθειά της ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ Ἰταλοὶ αὐτὴν τὴν φορὰν εἶναι σύμμαχοι τῶν Γερμανῶν καὶ ἀποτελοῦν μαζὶ μὲ ἐκείνους καὶ τοὺς Ἰάπωνας τὸν Ἀξονα Ρώμης—Βερολίνου—Τόκιο.

Οἱ Γερμανοὶ ἔχουν κατακλύσει τὴν Εὐρώπην. Οἱ λαοὶ σφαδάζουν κάτω ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν μπόταν !

Οἱ Ἴταλοὶ πρέπει νὰ κινηθοῦν. Καὶ κινοῦνται ἐντελῶς ἀπρόκλητα κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν νύκτα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 ὁ Ἴταλὸς Πρεσβευτὴς ἐξή-

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Β΄

τησεν ἐπειγόντως ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ Ἴταλικά στρατεύματα νὰ καταλάβουν ὅσα σημεῖα ἤθελαν ἐντὸς τῆς χώρας. Ἄλλως ἠπέλιθεν, ὅτι τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὰ Ἴταλικά στρατεύματα θὰ ἐβάδιζαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

OXI! ἀπήντησεν ὁ τότε Κυβερνήτης Γ. Μεταξᾶς. OXI! εἶπεν ἀμέσως καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β΄ καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαός.

Ὁ ἄδικος καὶ ἄνιστος πόλεμος ἤρχισεν ἀμέσως. Ὁ Ἴταλικὸς στρατὸς νύκτα ἀκόμη ἤρχισε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ Ἴταλικά ἀεροπλάνα ἐξημέρωσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐβομβάρδισαν σφοδρῶς τὰς Πάτρας.

Ἡ Ἑλλὰς ἐπεστρατεύθη. Τὰ στρατεύματά μας κατὰ τὰς πρώτας

στιγμὰς υπεχώρησαν ὀλίγον εἰς τὴν Πίνδον· ἀλλ' ἀφοῦ ἔλαβαν ἐνισχύσεις ἀμέσως ἐξετόπισαν τοὺς εἰσβολεῖς.

Τὰ Ἑλληνικά στρατεύματα ἄπαξ ἠνάγκασαν τὸν ἐχθρὸν νὰ υποχωρήσῃ δὲν ἤλλαξαν τακτικὴν.

Ἀπὸ νίκης εἰς νίκην κινούμενα ἐγραψαν σελίδας ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ εἰς τὴν Πίνδον, τὴν Τρεμπεσίαν, τὴν Μουρτζάναν, τὴν Κορυτσάν, τὸ Τεπελένι, τὴν Κλεισοῦραν, τὴν Χειμάρραν καὶ ἄλλαχοῦ.

Οἱ Ἴταλοὶ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ τὰ τεράστια πολεμικά των ἐφόδια, δὲν κατώρθωσαν νὰ κρατηθοῦν πρὸ τοῦ πολεμικοῦ ἀλλαγμοῦ τῶν Ἑλλήνων «Ἀέρα». Ἡ Ἑλληνικὴ λόγχη τοὺς ἐξετόπιζεν ἀπὸ παντοῦ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ὁρμὴ τοὺς ὠθοῦσε πρὸς τὴν θάλασσαν, ὡς μόνην σωτηρίαν των.

Ὁ κόσμος ὅλος περιέπιπτε ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων. Γενικὴ ἦτο ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὄχι οἱ Ἕλλη-

νες έπολεμοῦσαν σάν ήρωες, άλλα ότι οί ήρωες έπολεμοῦσαν σάν "Ελληνες !

Γερμανοελληνικός Πόλεμος

Τά αποτελέσματα τῆς τόσον νικηφόρου αντίστασεως τῶν Ἑλλήνων ἦσαν καταπληκτικά. Λαοὶ μεγάλοι ανεθάρρησαν καὶ ἤρχισαν νὰ σκέπτονται, ότι οἱ ἐχθροὶ δὲν ἦσαν ἀήττητοι.

Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἡ Γερμανία ἔσπευσεν εἰς ἐπανάρθωσιν τοῦ γοήτρου τῆς συμμάχου τῆς Ἰταλίας.

Κατέβησαν οἱ σιδερόφρακτοι Γερμανοὶ ἀπὸ τὴν Βαλκανικὴν καὶ διὰ μέσου τῆς Βουλγαρίας ἔφθασαν εἰς τὰ Ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941. Καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν ἐζήτησαν τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος.

OXI ! ἀπήντησε καὶ πάλιν ἡ Ἑλλάς δίχως δισταγμόν. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπὶ πολὺ καθυστέρησε τὴν εἴσοδον τῶν σιδηροφράκτων Γερμανῶν εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Ἑλλάδος ἐδάφη. Καὶ ἔλαμψαν εἰς τὸ στερέωμα τότε τὰ ὀλοκαυτώματα τοῦ Ροῦπελ, τοῦ Περεθῶρι, τοῦ Ἰστίμλεη, τοῦ Ἀρπαλοῦκι ἐπὶ τῆς Μεθορίου καὶ τῶν περιδόξων Θερμοπυλῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Τέλος ἐπνίγη καὶ ἡ ἀθάνατος Κρήτη εἰς τὸ αἷμα τῆς. Καὶ ἠνωμένοι οἱ ἐχθροὶ τώρα Ἰταλοὶ καὶ Γερμανοὶ ὕψωσαν τὰ μισητὰ σύμβολά των ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (Ἀπρίλιος 1941).

Καὶ ἤρχισαν τὰ δεινὰ δουλείας ἀφορήτου καὶ δυσπεριγράπτου τῆς δουλείας τοῦ Ἔθνους ἀπὸ λαούς, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο καὶ ἀνεπτυγμένοι.

Πεῖνα, στερήσεις, πυρπολήσεις, ὀμηρίαί, ἀθροοὶ τυφεκισμοί.

Εὔρον τότε τὴν εὐκαιρίαν Ἀλβανοὶ καὶ Βούλγαροι νὰ πατήσουν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν πτωμάτων.

"Ἄλλ' οὔτε ὁ Βασιλεὺς, οὔτε ὅσοι Ἑλληνες ἔφυγαν, ἔπαυσαν τὸν πόλεμον, οὔτε καὶ ὅσοι ἔμειναν ἀφήκαν τὴν ψυχὴν των νὰ ὑποδουλωθῇ.

Ἡ Γερμανία περιπλέκεται εἰς πόλεμον μὲ τὴν Ρωσίαν

Ἡ ἐπέμβασις τῆς Ἀμερικῆς τερματίζει τὸν πόλεμον

Ἀλλὰ περιεπλάκη ἡ Γερμανία εἰς πόλεμον μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ παρεσύρθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀχανοῦς χώρας.

Ἐπενέβη ἐν τῷ μεταξῷ ἡ Ἀμερικὴ καὶ μὲ τὸν στρατὸν της καὶ τὰ ἀφθονα μέσα της ἐφωδίασε τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν καὶ ἐπύκνωσε τὰς δυνάμεις ἀμύνης εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ ἀμυνα ταχέως μετετρέπη εἰς ἐπίθεσιν· ἡ Ἰταλία πρώτη κατελύθη καὶ τὰ Ἰταλικά στρατεύματα τῆς Κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἶχαν τὴν οἰκτρὰν τύχην νὰ ἀφοπλισθοῦν καὶ νὰ αἰχμαλωτισθοῦν ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Γερμανοὺς. Ἀλλὰ καὶ ἡ Γερμανία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ καὶ παρεδόθη καὶ αὐτὴ ἄνευ ὄρων. Ἐνῶ ἡ Ἰαπωνία παρέλυσεν κυριολεκτικὰ ἀπὸ δύο πλήγματα τῆς ἀτομικῆς βόμβας.

Ἐληξεν ὁ πόλεμος ἀλλ' ἡ εἰρήνη ἀκόμη δὲν ὑπεγράφη μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων. Μόνον τὴν 1ην Ἀπριλίου 1947 ἔγινεν ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς πολυπαθοῦς καὶ μαρτυρικῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαί. Καὶ ἔτσι ἐπραγματοποιήθη ἕνας ἀπὸ τοὺς προαιωνίους πόθους τοῦ Ἕθνους.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀτυχῶς ἀπέθνησκεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β'. Ὁ λαὸς ἐκῆδευσε μὲ καταφανὲς αἶσθημα πένθους τὸν Βασιλέα τοῦ Ὄχι! Ὁ Ἰ. Μεταξᾶς εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1941.

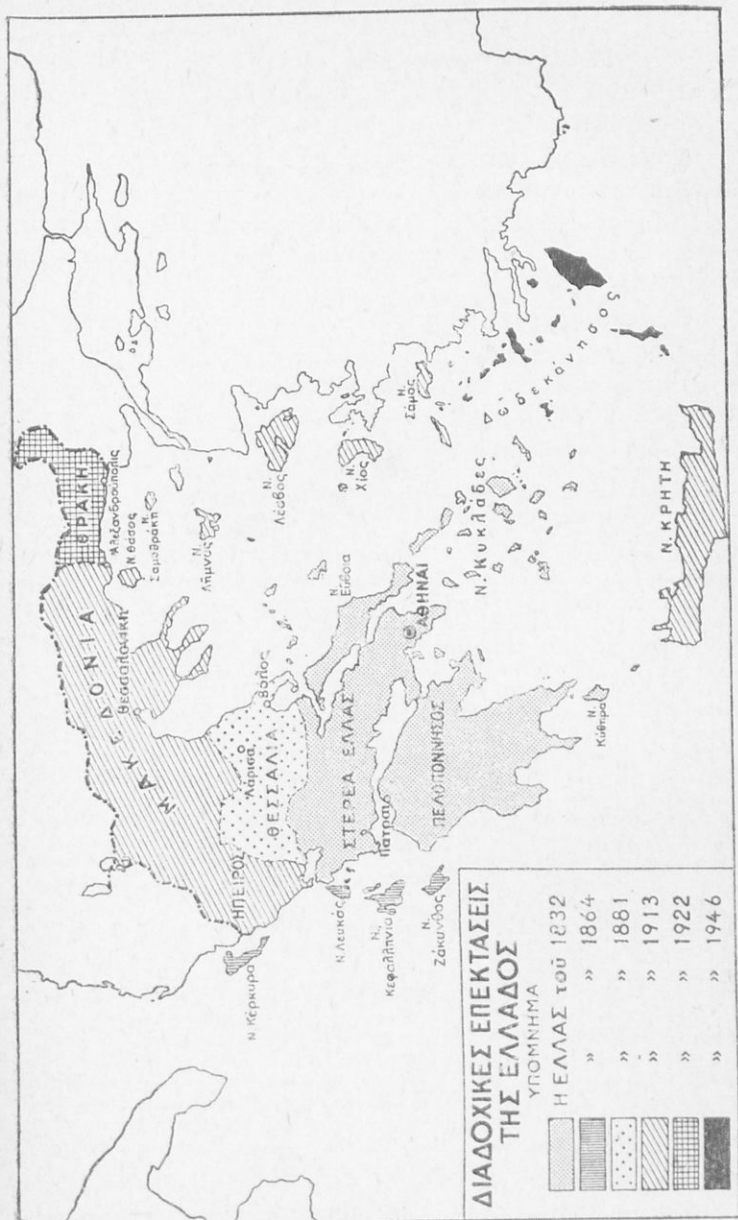
Ὅτε ἀργότερον ὁ νέος Βασιλεὺς Παῦλος Α' καὶ ἡ Βασίλισσα Φρειδερίκη ἐπεσκέφθησαν τὰ Δωδεκάνησα ὁ λαὸς των διεδήλωσε τὴν ὀλόφυγον ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα.

Ἀπομένει ἀκόμη ἀκαθόριστος ἀπὸ τοὺς νικητὰς τοῦ πολέμου ἡ τύχη τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἠπείρου.

Ἡ Ρουμανία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Γιουγκοσλαβία καὶ ἡ Ἀλβανία κυβερνῶνται σήμερον ἀπὸ κομμουνιστικὰς Κυβερνήσεις.

Ἡ Τουρκία τηρεῖ ἔνοπλον οὐδετερότητα.

Ἐρωτήσεις : Πόσον καιρὸν ἐκράτησεν ὁ πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ Γερμανοὺς ; Πότε ἔφυγαν αἱ κατακτηταί ; Τί ὑπέφερον ὁ λαός ; Τί συμφορὰ ὑπέστη ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ; Ποῦ ἠγωνίζετο ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ; Τί ἀξίζει ἡ ἐλευθερία ;

Ὁ Ἀγὼν συνεχίζεται εἰς τὴν Ἑλλάδα

Διὰ τὴν Πατρίδα μας—καὶ εἶναι τώρα μέσον τοῦ 1950 δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι μόλις ἔληξεν ὁ πόλεμος τοῦ 1940.

Οἱ Σλαῦοι συνεργαζόμενοι μὲ μερικοὺς κακοὺς καὶ διεστραμμένους Ἑλληνας ἐπεβουλεύθησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπροκάλεσαν νέους ἀστειρευτοὺς ποταμοὺς αἱμάτων, ἀπὸ πέντε ἐτῶν μέχρι πρὸ ὀλίγου.

Ἡ διακεκριμένη χώρα τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἀμερική, ἔδωκε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δίδῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα κάθε ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν συνδρομὴν καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἠναγκάσθη νὰ σηκώσῃ καὶ πάλιν τὸν βαρὺν Σταυρὸν τοῦ Μαρτυρίου καὶ νὰ δοθῇ εἰς νέους ἀγῶνας. Τὰ κέντρα ἐπλημμύρισαν ἀπὸ ἀνταρτοπλήκτους καὶ ἀναξιοπαθοῦντας πληθυσμούς.

Ὁ Ἐθνικὸς στρατὸς ἔπειτα ἀπὸ ἐπανελημμένας ἐξορμήσεις, κατώρθωσε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1949 νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Κουμμουνιστοληστοσυμμορίτας ἀπὸ ὅλα τὰ ἐδάφη τῆς χώρας. Καὶ τώρα στέκεται ἄγρυπνος φρουρὸς ἐπάνω εἰς τὰ βόρεια σύνορα τῆς Ἑλλάδος.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἐάν παρακολουθήσωμεν μὲ προσοχὴν τὴν Ἱστορίαν τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τῆς Πατρίδος μας θὰ πεισθῶμεν, ὅτι φυσικὴ καὶ ἀδιάσπαστος Ἱστορικὴ ἐνότης κρατεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Καὶ κύρια καὶ ἀδιαμφισβήτητα γνωρίσματα τῆς ἐνότητος αὐτῆς εἶναι :

ἢ μέχρις αὐτοθυσίας ἀγάπη τῆς Πατρίδος,
ἢ μετὰ προθυμίας προσφορὰ τῶν πάντων διὰ τὴν Πατρίδα,
ἢ ἀκαμπτος προσήλωσις εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἐλευθερίας,
ἢ περιφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον, ὅταν εἶναι διὰ τὴν Πατρίδα,
ἢ πεποίθησις, ὅτι ἡ Δόξα εἶναι ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τὴν Νίκην.
Ἄφωσιωμένοι οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας οὐδέποτε ἐδέχθησαν συζήτησιν δι' αὐτήν.

1. Δὲν τὴν παραδίδομεν τὴν Πόλιν, λέγει ὁ Παλαιολόγος, ἀλλὰ θὰ ἀποθάνομεν δι' αὐτήν.

2. Δὲν ζοῦν δίχως ἐλευθερίαν οἱ Σουλιώτισσαι τοῦ Ζαλόγγου ἀλλὰ ρίπτονται εἰς τὸν κρημνόν.

3. Δὲν προσκυνᾷ τὸν τύραννον ὁ Σαμουήλ, ἀλλὰ μεταβάλλει εἰς μετέωρον τὸ Κιοῦγκι.

4. Δὲν συνθηκολογεῖ ὁ ἠγούμενος Γαβριήλ, ἀλλ' ἀνατινάσσει τὸ Ἄρζαδι.

5. Δὲν συλλαμβάνεται ὁ Φαρμάκης, ἀλλὰ δίδει τὸν λόγον εἰς τὸ βαρέλι τῆς πυρίτιδος.

6. Δὲν αἰχμαλωτίζεται ὁ Χρηστος Καψάλης, ἀλλὰ συνθάπτεται μετὰ πιστῶν καὶ ἀπίστων.

7. Δὲν ἀλλάσσει τὴν πίστιν του ὁ Διᾶκος, ἀλλὰ σουβλίζεται ὡς ἄρνιον.

8. Δὲν ὑπολογίζονται αἱ Ἰταλικαὶ ἀπειλαί, ἀλλ' ἀντιτάσσεται τὸ ἱστορικὸν ΟΧΙ !

9. Δὲν ποιεῖ κανένα ἢ σιδηρόφρακτος Γερμανία, ἀλλὰ ἀντηχεῖ πάλιν ΟΧΙ !

10. Δὲν κάμπτεται ἡ ἐξηγνημένη Χώρα ἀπὸ τὴν Σλαβικὴν ἀπειλήν, ἀλλὰ βροντοφωνεῖ ΟΧΙ !

Τὰ ὅμοια συμβαίνουν εἰς ὅλην τὴν ὑπερτρισχλιετῆ Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Μία ἀτελείωτος σειρὰ τοιούτων ἡρωϊκῶν πράξεων δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν συνέπειαν καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Μεγάλης Ἱστορίας τοῦ μικροῦ, ἀλλ' ἡρωϊκοῦ Ἔθνους τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ προκαλῆ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Κόσμου ὅλου.

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Χ. Δημητρακοπούλου, Ἀπελευθερωτικοὶ Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους 10

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- 1453 Ὁ Μωάμεθ ἀναγορίζει Πατριάρχην τὸν Γεώργιον Σχολάριον.
- 1788 Ὁ Ἀλῆ πασᾶς γίνεται κύριος τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀκαρνανίας.
- 1801 Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σουλιωτῶν (Φῶτος Τζαβέλλας).
- 1821 (23 Φεβρουαρίου). Ὁ Ὑψηλάντης διαβαίνει τὸν Προῦθον.
(25 Μαρτίου). Ὁ Ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψώνει τὴν σημαίαν τῆς Ἐλευθερίας.
(28 Μαρτίου). Προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐν Καλάμαις.
(10 Ἀπριλίου). Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄.
(3 Μαΐου). Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς.
(6 Ἰουνίου). Καταστροφὴ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου.
(23 Σεπτεμβρίου). Ἀλωσις τῆς Τριπόλεως.
- 1822 (1 Ἰανουαρίου). Σύνταγμα Ἐπιδαύρου.
(Ἀπρίλιος). Καταστροφὴ τῆς Χίου.
(Νύξ 6—7 Ἰουνίου). Καταστροφὴ τουρκ. ναυαρχίδος ὑπὸ Κανάρη.
(4 Ἰουλίου). Ἀλωσις τῆς Ἀκροπόλεως.
(25—27 Ἰουλίου). Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη.
(30 Νοεμβρίου). Ἀλωσις Παλαμηδίου (Ναυπλίου).
(Νοέμβριος). Πρῶτὴ πολιορκία Μεσολογγίου.
- 1823 Β' Ἐθνικὴ Συνέλευσις Ἀστρου.
(9 Αὐγούστου). Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη.
(23 Δεκεμβρίου). Ἀφίξις τοῦ Βύρωνος.
- 1824 (7 Ἀπριλίου). Θάνατος τοῦ Βύρωνος.
- 1825 Ὁ Ἰμβραήμ εἰς Μεθώνην. Ἀλωσις Ναυαρίνου (Σανταρόζας—Τσαμαδός). Ἀναγωσταρᾶς—Μαυροκορδάτος, Σφακτηρία, Μανιάκι (Παπαφλέσσας). Β' Πολιορκία Μεσολογγίου. Κιουταχῆς—Καραϊσκάκης. Θάνατος Ἀνδρούτσου.
- 1826 (10 Ἀπριλίου). Ἐξοδος Μεσολογγίου. Ὁ Κιουταχῆς εἰς Ἀθήνας (3 Αὐγούστου). Πολιορκία Ἀκροπόλεως (Φαβιέρως). Καραϊσκάκης (Ἀράχωβα).
- 1827 Κόχραν—Τζῶρτζ (22 Ἀπριλίου). Μάχη Φαλήρου. Θάνατος Καραϊσκάκη (23—24 Ἀπριλίου). 24 Μαΐου. Παράδοσις Ἀκροπόλεως.
(8 Ὀκτωβρίου). Καταστροφὴ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ἐν Ναυαρίνῳ.

- 1828 Ἀποστολή Μαιζῶνος εἰς Πελοπόννησον μετὰ Γαλλικὸν στρατόν, μετὰ τὸν Καποδίστριαν.
(Ἰανουάριος). Ἐπιβίβας Καποδιστριαίου εἰς Ναύπλιον.
- 1829 (11 Ἰουλίου). Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἰς Ἄργος.
(12 Σεπτεμβρίου). Μάχη τῆς Πέτρας.
- 1831 (27 Σεπτεμβρίου). Δολοφονία Καποδιστριαίου.
- 1832 Ὁ Ὀθων βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.
- 1833 (25 Ἰανουαρίου). Ἐπιβίβας τοῦ Ὀθωνος εἰς Ναύπλιον.
(31 Μαρτίου). Παράδοσις τῆς Ἀκροπόλεως (Ἀθηνῶν) ὑπὸ τῶν Τούρκων.
- 1843 (3 Σεπτεμβρίου). Ἡ Ἑλλὰς γίνεται συνταγματικὴ χώρα.
- 1853 Κριμαϊκὸς πόλεμος.
- 1862 Ἐξωσις τῶν βασιλέων Ὀθωνος καὶ Ἀμαλίας.
- 1863 (18 Μαρτίου). Ὁ Γεώργιος Α΄ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.
(23 Σεπτεμβρίου). Ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ προσάρτησις τῆς Ἑπτανήσου.
- 1866 Ἐπανάστασις τῆς Κρήτης.
(Νοέμβριος). Τὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου.
- 1881 Ἡ Θεσσαλία καὶ Ἄρτα προσαρτῶνται εἰς τὴν Ἑλλάδα.
- 1897 (3 Φεβρουαρίου). Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ στόλος εἰς Κρήτην.
(5 Ἀπριλίου). Κήρυξις Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.
(Δεκέμβριος). Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος ὑπάτος ἀρμοστής Κρήτης.
- 1908 Οἱ Νεότουρκοι. Σύνταγμα ἐν Τουρκίᾳ.
- 1912 (12 Σεπτεμβρίου). Ὁ Α΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.
(26 Ὀκτωβρίου). Ἀλωσις Θεσσαλονίκης.
- 1913 (21 Φεβρουαρίου). Ἀλωσις Ἰωαννίνων.
(5 Μαρτίου). Δολοφονία Γεωργίου Α΄.
(12 Ἰουνίου). Ὁ Β΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.
- 1914 Ὁ Α΄ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.
- 1939 Ὁ Β΄ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.
- 1940 (28 Ὀκτωβρίου). Ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος.
- 1941 (6 Ἀπριλίου). Ἑλληνογερμανικὸς πόλεμος.
- 1944 Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος.
(Δεκέμβριος). Ἐπανάστασις τοῦ Κ.Κ.Ε.
- 1949 (Ἰούνιος—Αὐγустος). Ἡσυχία εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	Σελ.	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

«Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα μ.Χ. καὶ ἐφεξῆς»

1. Ἡ Βενετία (Ἑνετοὶ—Φράγκοι)	»	5
2. Ἡ Ρωσσία	»	7
3. Ἡ Αὐστρία	»	7
4. Ἡ Γαλλία	»	8
5. Ἡ Ἀγγλία	»	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τουρκοκρατία

«Δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Τουρκοικὸν Ζυγὸν»

α'. Ἐξιλαμισμὸς τῶν Χριστιανῶν	»	10
β'. Παιδομάζωμα	»	10
γ'. Κεφαλικὸς φόρος (χαράτσι)	»	11
δ'. Ἀρπαγὴ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἐπέμβασις εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν	»	12
ε'. Ἀσφάλεια καὶ δικαιοσύνη	»	12
στ'. Πνευματικὴ μόρφωσις καὶ θρησκευτικὰ καθήκοντα	»	13
ζ'. Ἐκπατρισμὸς τῶν Ἑλλήνων	»	13
η'. Ἐλπίδες καὶ πόθοι, ποὺ στηρίζουν τὸ σκλαβωμένον Ἔθνος	»	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

«Ὁργάνωσις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ»

α'. Θρησκευτικὰ προνόμια—Πατριάρχης	»	14
β'. Πολιτικὰ προνόμια—Προεστοὶ	»	17

Κοινότητες

α'. Κοινότητες μετ' ἰδιαιτέραν αὐτοδιοίκησιν	»	19
β'. Κοινότητες μετ' κοινὴν αὐτοδιοίκησιν	»	19
γ'. Κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ	»	19

Αἱ δυνάμεις τοῦ σκλαβωμένου Ἐθνους

1ον) Πεζικαὶ δυνάμεις τῆς σκλαβωμένης χώρας

α'. Κλέφτες—ὁ βίος τῶν κλεφτῶν	»	20
β'. Ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες	»	22
γ'. Δημῶδες ποίησις	»	24

2ον) Ναυτικαὶ δυνάμεις τῶν σκλάβων

α'. Ναυτιλία — Αἷτια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ	»	25

3ον) Πολιτικαὶ δυνάμεις τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων Φαναριῶται

Μεγάλοι διερμηνεῖς καὶ ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας	»	26

4ον Πνευματικά δυνάμεις τοῦ σκλαβωμένου Γένους

α'. Τὰ κρυφὰ σχολεῖα	Σελ.	28
β'. Οἱ ὁμογενεῖς καὶ αἱ κοινότητες ἰδρῶν σχολᾶς	»	29
γ'. Διαπρεπεῖς διδάσκαλοι τοῦ Γένους	»	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

«Ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων»

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας	»	31
α'. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1770	»	32

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1778

α'. Ὁ Λάμπρος Κατσώνης φόβητρον τῆς Πύλης	»	33
β'. Τὸ τέλος τῶν ἡρώων Κατσώνη καὶ Ἀνδρούτσου	»	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΤΟΝ

Προπαρασκευὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως

α'. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις	»	36
β'. Ὁ Ρήγας Φεραίος	»	37
γ'. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία	»	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

«Οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν»

α'. Ὁ τύραννος τῆς Ἡπείρου Ἀλῆς	»	40
β'. Οἱ Σουλιῶται καὶ ἡ μανία τοῦ Ἀλῆ.	»	41
Πρώτη καὶ δευτέρα ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου	»	41
Γ. Τρίτη ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου	»	43
δ. Τετάρτη ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σουλίου	»	44
ε. Ἡρωϊκαὶ πράξεις—μεγάλαι τραγωδία	»	46
στ'. Τὸ τέλος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ		

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

«Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις»

α'. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης—Ἱερὸς Λόχος—Δραγατσάνι— Φαρμάκης—Γεωργάκης Ὀλύμπιος	»	47

β'. Ἡ κυρίως Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις

Ἡ Τουρκία ἀγωνίζεται νὰ καταπνίξη τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν

Ἡ ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου

I. Πρῶται κινήσεις τῶν Ἑλλήνων	»	49
II. Ἄμεσα τουρκικὰ ἀντίποινα. Φυλακίζονται οἱ Ἀρχηγοὶ καὶ οἱ Πρόκριτοι Πελοποννήσιοι	»	49
III. Καλάβρυτα—Ἁγία Λαύρα—Πάτραι	»	50
IV. Ἐπαναστατεῖ ἡ Μάνη	»	50
V. Ἡ ὄργη τῶν Τούρκων. Σφαγαὶ καὶ ἀγριότητες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλαχοῦ	»	52
VI. Ἀπαγχονίζεται ὁ Πατριάρχης	»	52
VII. Χτυπᾶτε Πολεμάρχοι	»	54

VIII. Πρῶται ἀπογοητεύσεις τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ πίστις τοῦ Κολοκοτρῶνη σώζει τὴν κατάστασιν	Σελ.	54
IX. Πρώτη μεγάλη νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Βαλτέτσι	>	56
X. Αἱ νίκαι ἔχουν συνέχειαν εἰς τὰ Δολιανὰ καὶ τὰ Βέρβαινα	>	57
XI. Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Τριπολιτοῦσᾶς	>	58
Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα		
α'. Ποία ἦτο ἡ κατάστασις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα	>	60
β'. Ὁ Ὀμὲρ Βρυῶνης ἐκστρατεύει εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου	>	61
γ'. Ἡ ἐκδίκησις γίνεται εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς. Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος	>	63
δ'. Ἄλλο ἐμπόδιον ἀνακόπτει τὴν πορείαν τοῦ Ὀμὲρ Βρυῶνη. Ἡ μάχη τῶν Βασιλικῶν	>	64
ε'. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Δυτ. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν	>	65
Πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἰς τὴν Ἐπίδαυρον	>	66
Δεύτερον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως		
Ἡ μάχη τοῦ Πέτα. Καταστροφή τοῦ Σουλίου	>	67
Τὸ Μεσολόγγι. Πρώτη πολιορκία	>	68
Τρίτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως		
Θάνατος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη	>	71
Τὸ ἐνδοξον ναυτικὸν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος		
I. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος	>	
II. Πρῶται νίκαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ	>	74
III. Καταστροφή τῆς Χίου	>	76
IV. Ἡ θριαμβευτικὴ ἐκδίκησις τοῦ Κανάρη	>	79
Τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν δοξάζεται πρὸ τοῦ Ναυπλίου	>	81
V. Ὁ Κανάρης καὶ ὁ Μιαούλης φόβητρον τῶν Τούρκων	>	81
VI. Ὑποταγὴ τῆς Κρήτης	>	82
VII. Καταστροφή τῆς Κάσσου	>	82
VIII. Τραγικὴ καταστροφή τῶν Ψαρῶν	>	83
IX. Νέον ἀνδραγάθημα τοῦ Κανάρη σώζει τὴν Σάμον	>	85
X. Ὁ ἀτρόμητος Μιαούλης διαλύει τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον. (Αἶγαῖον—Νῆσος Κῶς—Κόλπος τοῦ Γέροντα	>	85
Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμαλι		
α'. Ὁ Δράμαλις ἀπὸ τὴν Λάρισαν εἰς τὸ Ἄργος	>	87
β'. Ὁ Δράμαλις ὀπισθοχωρεῖ ἀπὸ τὸ Ἄργος	>	88
γ'. Οἰκτρὸν τέλος τῆς ἐκστρατείας	>	90
δ'. Κυριεῦεται τὸ Παλαμίδι καὶ παραδίδεται τὸ Ναύπλιον	>	90
Ὁ Φιλελλησμὸς εἰς τὴν Εὐρώπην		
Λόρδος Βύρων	>	91
Ἐμφύλιοι πόλεμοι εἰς τὴν ἐμπόλεμον Ἑλλάδα		
Ὁ Κολοκοτρῶνης φυλακίζεται	>	92

Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Αἴγυπτος ἀγωνίζονται νὰ κατα-
πνίξουν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν Σελ. 93

Ὁ Ἴμβραῆμ ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Πελοπόννησον. Πο- λεμικαὶ ἀτυχίαι τῶν Ἑλλήνων	»	95
Μάχη εἰς τὸ Μανιάκι. Ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Παπα- φλέσσα	»	96
Ὁ Ἴμβραῆμ ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ τῆς ἐρημώσεως	»	97
Ἐκστρατεία τοῦ Ἴμβραῆμ κατὰ τῆς Μάνης	»	97
Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου	»	98
Τρίτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Στερήσεις καὶ βάσανα τῶν πολιορκουμένων	»	99

Ἑ ξ ο δ ο ς

Ἡ τραγικὴ ἔξοδος τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκουμένων	»	101
Ἐπάνοδος τοῦ Ἴμβραῆμ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Κα- ταστροφή τοῦ Μωρηᾶ	»	103
Ὁ Κιουταχῆς ὑποτάσσει τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ πολιορκεῖ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν	»	104
Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης Ἀρχιστράτηγος	»	104
Ἀνάκτησις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη	»	105
α'. Πρῶται ἐνέργειαι τοῦ Καραϊσκάκη	»	107
β'. Στρατηγικαὶ ἐπιτυχίαι τοῦ Καραϊσκάκη	»	107
γ'. Ὁ Κιουταχῆς ταπεινώνεται πολλάκις γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν	»	109
δ'. Ὁ Καραϊσκάκης προπαρασκευάζει τὴν ἀπελευθέρω- σιν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλαγὴ ἀρχηγῶν τοῦ πολέμου	»	109
ε'. Πολεμικαὶ ἐνέργειαι τῶν νέων ἀρχηγῶν. «Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη». Παράδοσις τῆς Ἀκροπόλεως	»	110
στ'. Ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ πανωλεθρία τῶν Ἑλλήνων	»	111

Ἐπέμβασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων » 112

α'. Ἡ Ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου σημαίνει τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος	»	114
β'. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου. Ἐκδίωξις τοῦ Ἴμβραῆμ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον	»	116

Ἡ Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος

α'. Τὰ ὄρια τοῦ Κράτους καὶ ἡ διαμαρτυρία τῶν Ἑλ- λήνων	»	117
β'. Ὁ Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος	»	118
γ'. Δημήτριος Ὑψηλάντης. Ἡ τελευταία μάχη τοῦ Ἀγῶνος	»	118
δ'. Ὁ Καποδίστριας δολοφονεῖται εἰς τὸ Ναύπλιον	»	120

Ὁ Ὄθων Ἀ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

α'. Τὰ ὄρια τοῦ Κράτους μεγαλώνουν	»	121
β'. Ἡ Βασιλεία τοῦ Ὄθωνος	»	121
γ'. Ὁ Ὄθων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀντιβασιλεία. Ἐνηλικίω- σις τοῦ Ὄθωνος	»	122
δ'. Διοίησις τοῦ Ὄθωνος. Σύνταγμα	»	123
ε'. Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Ἐκθρόνισις τοῦ Ὄθωνος	»	123

Ἡ Βασιλεία τοῦ Γεωργίου τοῦ Α'

Ἀπελευθέρωσις καὶ ἄλλων ἀδελφῶν	»	124
Ἐθνικὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς Βασιλείας Γεωργίου Α'		
α'. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης	»	125
β'. Ἀνησυχίαι εἰς τὰ Βαλκάνια	»	126
γ'. Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ἡ Βουλγαρία γίνεται ἡγεμονία. Τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος μεγαλώνουσι	»	127
δ'. Αἱ Δυνάμεις—ἐκτὸς τῆς Γαλλίας—ἀποκλείουσι τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος	»	128
ε'. Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897. Ἡ Κρήτη αὐτόνομος ὑπὸ τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον	»	128
στ'. Ἀγῶνες ἐπικρατήσεως μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὴν Τουρκοκρατούμενην Μακεδονίαν	»	129
δ'. Ἡ Σουλτανικὴ ἀπολυταρχία καὶ οἱ Νεότουρκοι. Ἡ Ἑλλάς ἀνασυγκροτεῖται	»	130
η'. Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι	»	130
θ'. Ἡ δολοφονία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α'	»	133
ι'. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου	»	133

Ἡ Βασιλεία τοῦ Κωνσταντίνου Β'

α'. Οἱ Σύμμαχοι εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας	»	133
Πρῶτος Παγκόσμιος πόλεμος 1914—1918	»	135
Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἡ εἰρήνη	»	136
Ἡ περιπλοκὴ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ	»	137
Αἱ ἔνοπλοι Δυνάμεις ἐπαναστατοῦν	»	138
Ἀρχίζει ὁ δεῦτερος Παγκόσμιος πόλεμος	»	139
Ἰταλοελληνικὸς πόλεμος	»	139
Γερμανοελληνικὸς πόλεμος	»	141
Ἡ Γερμανία περιπλέκεται εἰς πόλεμον μὲ τὴν Ρωσίαν. Ἡ ἐπέμβασις τῆς Ἀμερικῆς τερματίζει τὸν πόλεμον	»	142
Ὁ ἀγὼν συνεχίζεται εἰς τὴν Ἑλλάδα	»	144
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας	»	145
Χρονολογία τῶν κυριωτέρων γεγονότων	»	146

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 50709

Αθήναι τῆ 12 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τὸν κ.
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΝ
Ι. Δροσσοπούλσσι 118

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 49529/1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον "**ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ**," βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὁθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις:
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολὴ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντῆς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ:

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ "**ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ**," ΣΤΑΔΙΟΥ 41
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ **ΑΛΙΚΙΩΤΗ** ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 8

ΕΚΤΥΠ. Β. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ.